

YURDDA SÜLH, CAHANDA SÜLH UĞRUNDA

66.3Az
Y-93

Bakı - 2000

***Azərbaycan Respublikasının
Prezidenti Heydər Əliyevin
Türkiyəyə işgüzar səfəri***

31 oktyabr-2 noyabr 1999-cu il

**Azərbaycan Respublikasının
Prezidenti Heydər Əliyev
1999-cu il Atatürk Beynəlxalq
Sülh Mükafatına layiq
görölmüşdür**

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Zati-aliləri cənab Heydər Əliyevə

Hörmətli Prezident,
Əziz Qardaşım,

Zati-alilərinizin 1999-cu il Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatına layiq görüldüyünü məmnuniyyət hissi ilə Sizə bildirmək istəyirəm.

Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatı mötəbər Mükafat Komissiyasının qərarı əsasında və Prezidentin rəyi nəzərə alınaraq "Dünyada sülhün,

beynəlxalq münasibətlərdə dostluq, qarşılıqlı anlaşma və xoş məramın inkişaf etdirilməsi, siyasi, elmi, bədii əsərləri, xidmət və fəaliyyətləri ilə Atatürkün "Yurdda sülh, cahanda sülh" prinsiplərinə uyğun olaraq xidmət edən" şəxslərə təqdim edilir. Bu münasibətlə belə bir yüksək mükafatın Zati-alilərinizə verilməsinin yekdilliklə qərara alınması məni məmnun etmişdir.

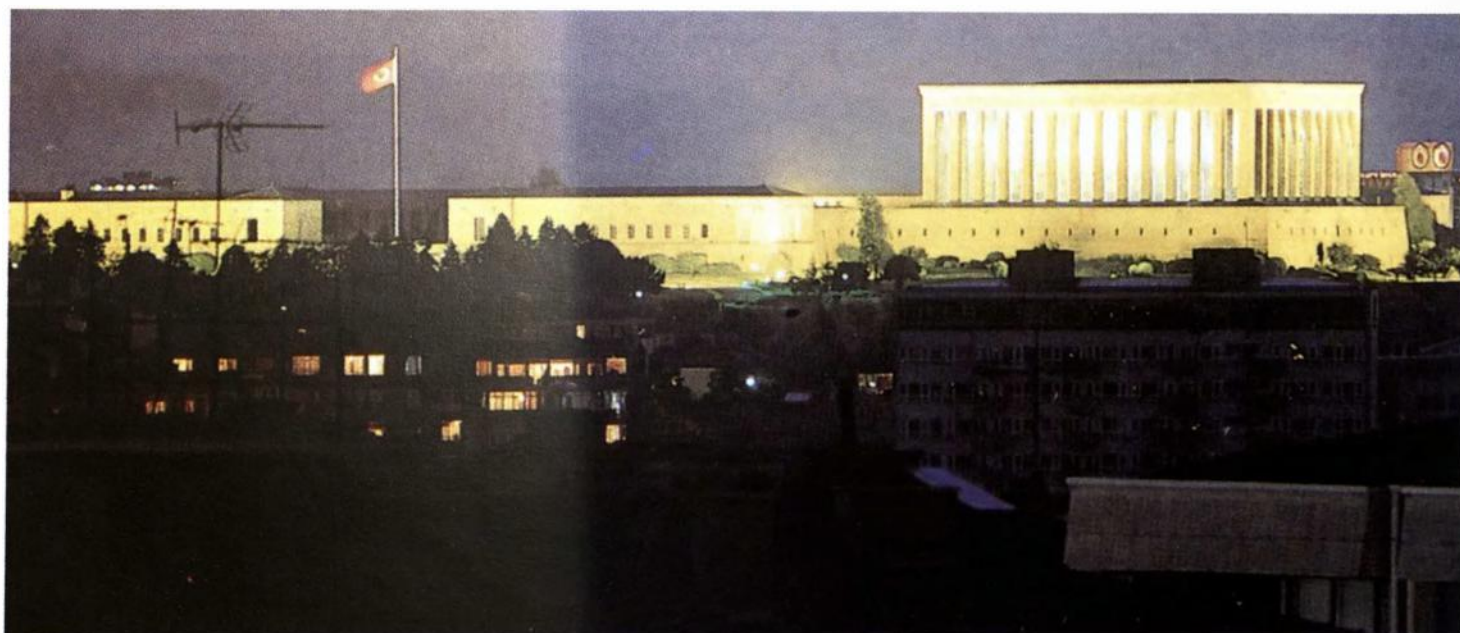
Yaranmış ənənəyə uyğun olaraq mükafatın təqdim olunma mərasimi mayın 19-da Atatürkün xatirə günündə, gənclik və idman bayramı günündə keçirilir. Plaket, döş nişanı və diplom ilə simvolik pul mükafatından ibarət olan Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatını Zati-alilərinizə təqdim etmək üçün 19 may 1999-cu il tarixdə saat 19.00-da Ankara şəhərində Çankayadakı Prezident iqamətgahında bir mərasim keçirilməsi nəzərdə tutulur. Bu mərasimdə iştirak etmənizi xahiş edirəm.

Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatına layiq görülməniz münasibətilə Sizi ən səmimi duyğularla təbrik edir, Zati-alilərinizə cansağlığı, könül xoşluğu, qardaş Azərbaycan xalqına rifah diləyirəm.

Hörmətlə,

Süleyman Dəmirəl
Türkiyə Respublikasının Prezidenti

Ankara, 15 aprel 1999-cu il

Türkiyə Cümhuriyyətinin Prezidenti Zati-aliləri cənab Süleyman Dəmirələ

Möhtərəm cənab Prezident!

Əziz Dostum və Qardaşım!

Dünyanın ən nüfuzlu mükafatlarından olan Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatına layiq görülməyimdən hədsiz şərəf və qürur hissi duyuram. Bu mükafat XX əsrin ən böyük tarixi simalarından biri - Türkiyə Cümhuriyyətinin banisi, böyük öndər Mustafa Kamal Atatürkün adını daşıdığına görə mənim üçün daha qiymətli və əzizdir.

Əslində bu ali təltif Azərbaycanın istiqlaliyyətinə və dövlətçiliyinə verilən yüksək qiymətdir. Bu sülh mükafatı ilk növbədə Azərbaycan dövlətinin sülhsevər siyasəti, Ermənistan-Azərbaycan hərbi münaqişəsinin sülh yolu ilə həll olunması uğrunda ardıcıl, gərgin fəaliyyətimizlə bağlıdır və o, müstəqil Azərbaycanda əmin-amanlığın, daxili ictimai-siyasi sabitliyin təmin olunmasında əldə edilən nailiyyətlərə obyektiv münasibətin təzahürü kimi qəbul olunmalıdır.

Azərbaycanın xarici siyasətində və ilk növbədə Qafqazda apardığı strateji kursunda böyük Atatürkün "Yurdda sülh, cahanda sülh" prinsipləri gerçəkləşdirilərək daim həyata keçirilir.

Atatürk mükafatı sarsılmaz Türkiyə-Azərbaycan dostluğunun və qardaşlığının parlaq ifadəsi olaraq bizim siyasi-iqtisadi və mədəni əlaqələrimizin daha yüksək mərhələyə çatdırılmasını tələb edir. Əminəm ki, üzümüzdə gələn əsrdə Türkiyə-Azərbaycan əlaqələri dünyada gedən iqtisadi inteqrasiya proseslərinə öz layiqli töhfəsini verəcəkdir.

Bu mükafat məni, dövlətimizi, xalqımızı Azərbaycanın müstəqilliyini möhkəmləndirməyə, yaşatmağa, onu əbədi etməyə ruhlandırır.

Atatürk mükafatı ilə mənim fəaliyyətimə verilən yüksək qiymətə, mənə, Azərbaycan xalqına göstərilən qayğı, diqqət və ehtiramınıza görə Sizə, cənab Prezident, komitə üzvlərinə hədsiz təşəkkürümü və minnətdarlığımı bildirirəm.

Böyük öndər Mustafa Kamal Atatürkün şəxsiyyətinə, onun yüksək amallarına və bəşəriyyətdə bəxş etdiyi ən dəyərli miras olan Türkiyə Cümhuriyyətinə dərin məhəbbət, hörmət və ehtiramımı ifadə edirəm.

Əziz dostum!

Sizə, qardaş türk xalqına səmimi minnətdarlığımı bildirir, səadət, əmin-amanlıq və tərəqqi arzulayıram.

Dərin hörmətlə,

Heydər Əliyev
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 16 aprel 1999-cu il

Türkiyə Cümhuriyyətinin Baş naziri, Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatı Komitəsinin sədri cənab Bülənd Ecevitə

Hörmətli Baş nazir!

Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatının mənə verilməsindən hədsiz məmnunam. Bəşəriyyətin ən müdrik siyasətçilərindən olan dahi Mustafa Kamal Atatürkün xatirəsini əbədləşdirən bu mükafat bütün Azərbaycan xalqı üçün xüsusilə qiymətlidir.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti kimi dövlət müstəqilliyimizin möhkəmləndirilməsi, ölkəmizin ərazi bütövlüyünün bərpa edilməsi, Ermənistan-Azərbaycan hərbi münaqişəsinin sülh yolu ilə həll olunması yolunda səylərimin, respublikada ictimai-siyasi sabitliyin bərqərar olmasına və bölgədə sülhün, əmin-amanlığın qorunmasına yönələn fəaliyyətimin belə yüksək mükafata layiq görülməsi mənim üçün olduqca xoşdur.

Bu mükafatı Türkiyə və Azərbaycan arasında sarsılmaz dostluq və qardaşlığın parlaq təzahürü kimi qəbul edərək əmin olduğumu bildirirəm ki, bu önəmli hadisə ölkələrimizin və xalqlarımızın daha da sıx əməkdaşlığına, regionda sülhün və sabitliyin bundan sonra da möhkəmləndirilməsinə xidmət edəcəkdir.

Hörmətli Baş nazir!

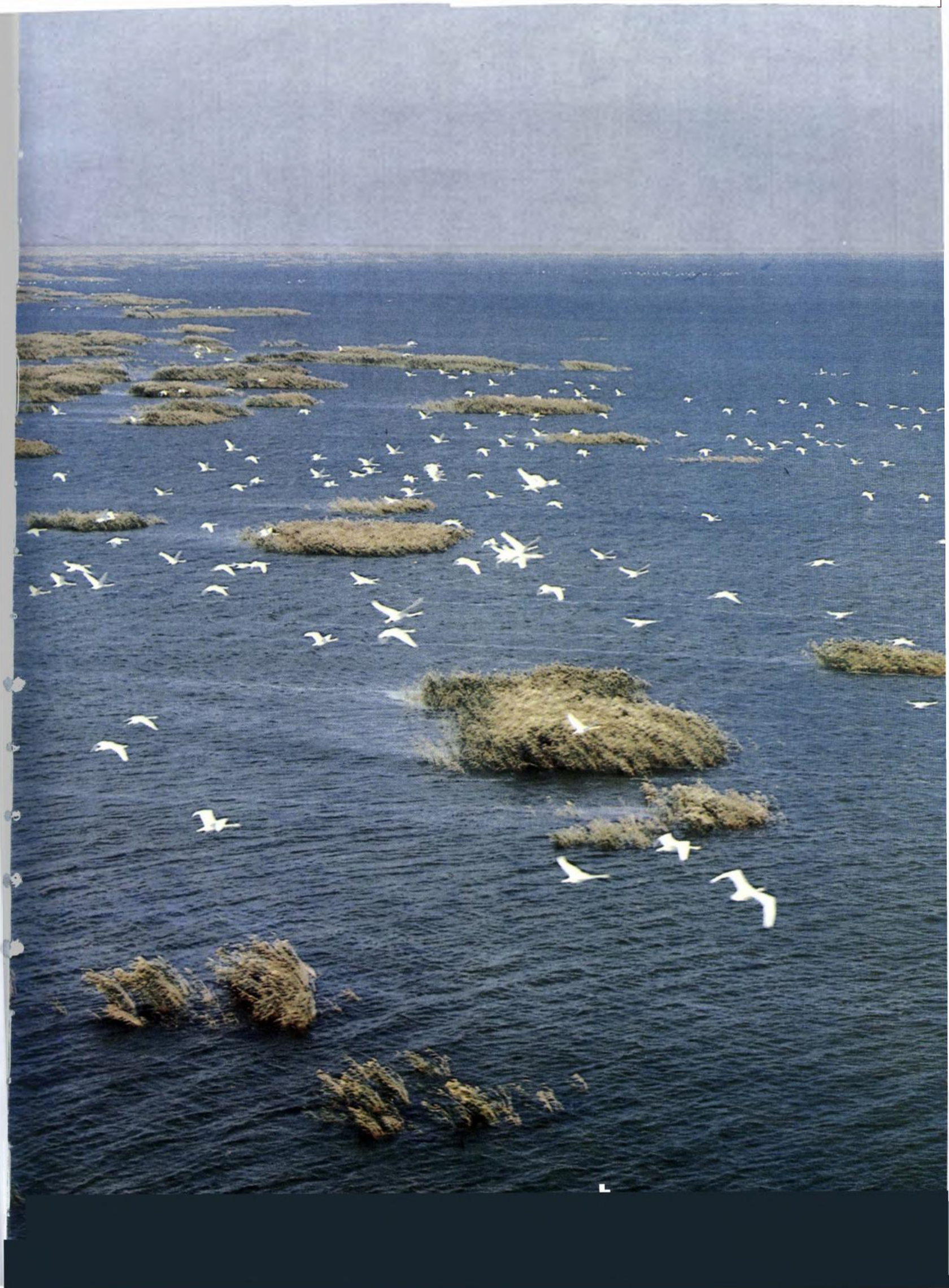
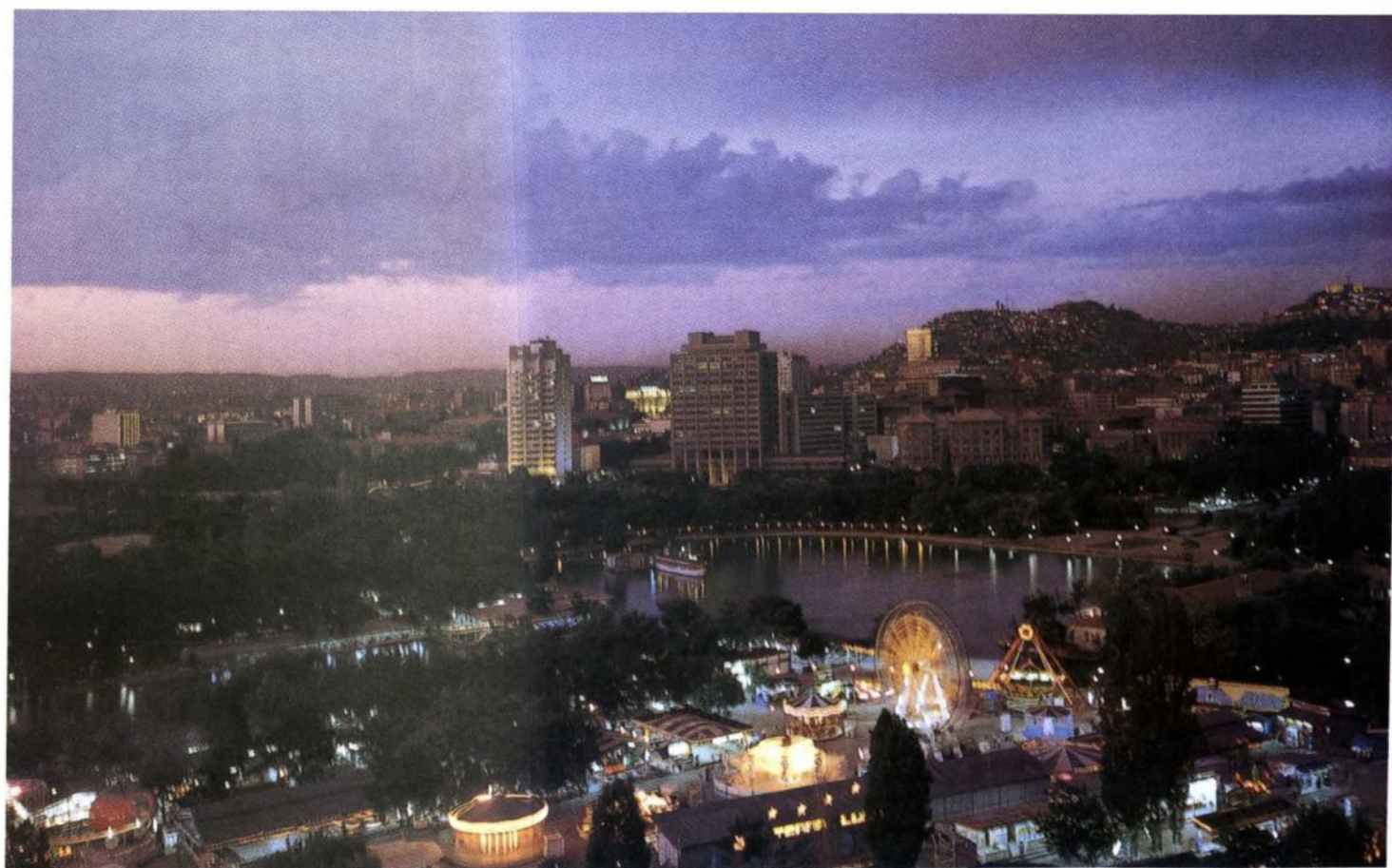
Atatürk mükafatı ilə mənim fəaliyyətimə verilən yüksək qiymətə, mənə, Azərbaycan xalqına göstərilən qayğı və diqqətə görə Sizə və Türkiyənin görkəmli dövlət, elm, ictimai və siyasi xadimlərinin daxil olduğu Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatı Komitəsinin üzvlərinə dərin minnətdarlığımı bildirir, qardaş Türkiyə xalqına, onun hər bir vətəndaşına sülh, səadət və tərəqqi arzulayıram.

Hörmətlə,

Heydər Əliyev

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 16 aprel 1999-cu il

**Türkiyə Prezidentinin
dəvəti ilə**

Bakıdan yoladüşmə mərasimi

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev Türkiyə Respublikasının Prezidenti Süleyman Dəmirəlin dəvəti ilə oktyabrın 31-də qardaş ölkəyə qısamüddətli işgüzar səfərə yola düşdü. Dövlətimizin başçısı Binə hava limanında jurnalistlərin bu səfərin məqsədi barədə sualına cavab verərək dedi:

- Səfərin məqsədi elan olunubdur. Mən Türkiyə Cümhuriyyətinin Prezidenti, hörmətli dostum, qardaşım Süleyman Dəmirəlin dəvəti ilə həmin ölkəyə iki günlük səfərə gedirəm. Mən bu gün İstanbulla, sabah səhər tezdən isə zəlzələ olan yerə - Kocaeli diyarına gedəcəyəm. Orada zəlzələdən zərər çəkmiş yerlərlə tanış olacağam.

Kocaeli Universitetində dərslər indiyə qədər açılmayıbdır, sabah orada dərslər başlanacaqdır.

dır. Həmin diyarda Süleyman Dəmirəl adına Mədəniyyət Mərkəzi vardır. Biz o mərkəzdə və Kocaeli Universitetində hörmətli Süleyman Dəmirəl ilə bərabər olacağıq. Sonra onunla birgə Ankaraya uçaacağıq. Mənim arzum, istəyim o idi ki, noyabrın 1-də Ankaraya gedib Türkiyə Cümhuriyyətinin Prezidenti, Azərbaycan xalqının böyük dostu hörmətli Süleyman Dəmirəlin doğum gününü - 75 illiyini təbrik edim. Ancaq onlar proqramı dəyişdiriblər. Sabah gərək ki, saat 17.30-da Çankaya köş-kündə mənə beynəlxalq Atatürk mükafatının təqdim edilməsi mərasimi olacaqdır. Ondan sonra isə mən dostum, qardaşım Süleyman Dəmirəli təbrik edəcəyəm. Bunun üçün ayrıca mərasim olacaqdır.

Məqsədimiz bundan ibarətdir. Bundan sonra isə zəlzələdən zərər çəkmiş insanların müalicə olunduğu xəstəxanaya gedəcəyəm, onlara baş çəkəcəyəm, onları ziyarət edəcəyəm. Ayın 2-də isə Bakıya dönəcəyəm. Məqsədimiz bundan ibarətdir.

Sual: Cənab Prezident, Sizcə, Ermənistanda yaranmış vəziyyət sülh danışıqlarına mənfi təsir edə bilərmi?

Cavab: Bilirsiniz, həm Ermənistan Prezidenti Robert Koçaryan, həm Rusiyanın xarici işlər naziri İqor İvanov, həm də Amerika Birləşmiş Ştatları Dövlət katibinin müavini Stroub Telbot artıq neçə dəfə bəyanat veriblər, xüsusən Ermənistan bəyanat veribdir ki, birincisi, Ermənistanda baş vermiş faciəli hadisələrin, terror hadisələrinin Ermənistan - Azərbaycan, Dağlıq

Qarabağ münaqişəsinin sülh yolu ilə həll olunması, tənzimlənməsi ilə heç bir əlaqəsi yoxdur. İkincisi, onlar eyni zamanda bəyanat veriblər ki, bu hadisə sülh prosesinə mane olmayacaqdır. Siz bunları bilirsiniz, amma mən də sizə deyirəm.

Sual: ATƏT-in İstanbul Zirvə görüşündə bir sülh müqaviləsi imzalana bilərmi?

Cavab: ATƏT-in İstanbul Zirvə görüşündə çox müqavilələr imzalanacaq, ola bilər, bu müqavilə də imzalsın.

Sual: Cənab Prezident, müxalifət qüvvələri son istefaları özlərinə xeyir olan variantda təqdim edirlər. Bu məsələyə münasibətiniz necədir?

Cavab: Onlar hər şeyi tərsinə təqdim edirlər. Sağ olun.

Dövlətimizin başçısı Heydər Əliyevi Binə hava limanında Milli Məclisin sədri Murtuz Ələsgərov, Baş nazir Artur Rasizadə, Prezidentin İcra Aparatının rəhbəri Ramiz Mehdiyev, Türkiyənin Azərbaycandakı səfiri Qədri Ecvet Tezcan və digər rəsmi şəxslər yola saldılar.

İstanbulda qarşılanma mərasimi

Oktyabrın 31-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev Türkiyə Respublikasının Prezidenti Süleyman Dəmirəlın dəvəti ilə xüsusi təyyarə ilə qardaş ölkəyə qısamüddətli işgüzar səfərə gəldi.

İstanbul şəhərinin Atatürk adına hava limanında dövlətimizin başçısının rəsmi qarşılanma mərasimi oldu.

Prezident Heydər Əliyevin şərafinə hava limanında fəxri qarovul dəstəsi düzülmüşdü. Azərbaycanın və Türkiyənin dövlət bayraqları ilə bəzədilmiş hava limanında respublikamızın rəhbəri Heydər Əliyevi İstanbul şəhərinin valisi Erol Çakır, İstanbulun bələdiyyə başqanı Əli Müfid Qurtuna, qarnizon rəisi, general Atilla Qurtaran, Azərbaycanın Ankaradakı səfiri Məmməd Əliyev, ölkəmizin İstanbuldakı konsulu Xeyrəddin Qoca və digər rəsmi şəxslər səmimiyyətlə, mehribanlıqla qarşıladılar. Təyyarənin pilləkəni yanında dövlətimizin başçısına gül-çiçək dəstələri təqdim olundu.

Prezident Heydər Əliyev onu qarşılamağa gələn rəsmi şəxslərlə mehribancasına görüşdü.

Azərbaycan Prezidentinin İstanbulda qarşılanması mərasimini işıqlandırmaq üçün hava limanında yerli və xarici ölkələrin mətbuat nümayəndələri, televiziya kanallarının əməkdaşları toplaşmışdılar.

Prezident Heydər Əliyev hava limanının şərafət salonunda jurnalistlərin suallarına cavab verdi.

Sual: Cənab Prezident, Ermənistanda son terror hadisəsinin baş verməsi bir təsadüfdür mü və Siz bu barədə nə düşünürsünüz?

Cavab: Bilirsiniz, bu olaylar artıq hamıya məlumdur. Sizə də məlumdur. Ermənistanda olan olaylar terrordur. Biz hər zaman terrorun əleyhinəyik. Ancaq bu terror Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin sülh yolu ilə həll edilməsinə mane olmayacaqdır. Çünki Ermənistanın cümhurbaşqanı və digər şəxslər

belə bəyanat veriblər ki, birincisi, bu terrorun Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ilə heç bir əlaqəsi yoxdur. İkincisi, bu, onların daxili işidir. Bu məsələ, bu olay bizim sülh danışıqlarımıza mane olmayacaqdır və Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin sülh yolu ilə həll edilməsi prosesinə maneçilik törətməyəcəkdir. Daha kimin nə sözü var?

Sual: Ermənistandakı həmin hadisədən sonra bu ölkənin hökumətində bir böhran əmələ gəlmişdir. Ermənistan prezidentinin istefaya getməsi barədə də iddia var. Əgər Ermənistan hökumətində rəhbərlik dəyişsə, bu, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin sülh yolu ilə aradan qaldırılmasına mənfi təsir göstərə bilərmə və bu sahədə problem olacaqmı?

Cavab: Bilirsiniz, insanlar dəyişməyiblər. İndi kimsə terrordan vəfat edibdir, kimsə yaşayır. Ancaq həyat davam edir. Ona görə də hesab edirəm ki, - mən dedim, bir də bəyan edirəm, - həm Ermənistan rəsmilərinin, o cümlədən cümhurbaşqanının, həm Amerika Birləşmiş Ştatlarının, o cümlədən Dövlət katibinin yardımçısı Telbotun, - hansı ki, indi Yerevandadır, - həm də Rusiyanın xarici işlər naziri İvanovun verdiyi bəyanatlardan görünür ki, bu, Ermənistanın daxili məsələsidir, Ermənistan - Azərbaycan münaqişəsinə heç bir aidiyyəti yoxdur və bizim sülh prosesinə heç bir maneçilik törətməyəcək.

Amma sülh prosesi uzun bir prosesdir. Neçə ildir, 1994-cü ilin may ayından atəşkəs yaratmışıq. O vaxtdan da danışıqlar aparırıq. Amma hələ bir nəticəyə gəlməmişik. Danışıqlar bundan sonra da gedəcəkdir. Amma sülh barədə danışıqlar gedəcəkdir. Yəni biz, Azərbaycan bu münaqişəni sülh yolu ilə həll etmək istəyirik.

Sual: Cənab Prezident, noyabrın 18-19-da ATƏT-in İstanbulda keçiriləcək zirvə toplantısında Dağlıq Qarabağla bağlı bir anlaşmanın imzalanması mümkündür mü və Siz belə bir sazişin imzalanmasını gözləyirsinizmi? Eyni zamanda bu zirvə görüşü zamanı Bakı-Ceyhan

neft kəməri barədə də sazişin imzalanması gözlənilirmi?

Cavab: Birincisi, o günlərə qədər yaşayaq, onda hər şey məlum olacaqdır. İkincisi, mən təəccüb edirəm ki, artıq Bakı-Ceyhan barəsində mənə sual vermirlər. Çünki bir neçə il bundan öncə mən Türkiyəyə - ya İstanbula, ya Ankaraya gələndə mənə hamı sual verirdi ki, Bakı-Ceyhan nə oldu? Allaha şükür olsun ki, indi siz də rahatsınız, biz də rahatıq ki, Bakı-Ceyhan boru kəməri məsələsi çözülmüş. Keçən il, düz bir il bundan öncə Ankarada biz böyük bir bəyannamə imzaladıq. Türkiyə, Azərbaycan, Gürcüstan, Qazaxıstan, Özbəkistan cümhurbaşqanları və Amerika Birləşmiş Ştatlarının enerji naziri Riçardson bunu imzaladılar. Amma bu bir il müddətində Bakı-Ceyhan boru xətti ilə əlaqədar çox gərgin iş gedibdir. Bəyannaməni imzaladıq, ancaq bu boru xəttinə aidiyyəti olan şirkətlər, - hansı ki, konsorsiuma daxilirlər və Xəzərin Azərbaycan sektorunun bir hissəsində, "Azəri", "Çıraq", "Günəşli" yataqlarında neft istehsalı ilə məşğuldurlar, neft çıxarmaqla məşğuldurlar, - onlar bu boru xəttinin dəyəri haqqında, qiyməti haqqında fərqli fikirdə idilər.

Ona görə də siz onu bilməlisiniz, - o vaxtdan bir ildir ki, Azərbaycan bu barədə çalışır. Azərbaycanın nümayəndə heyəti daim - ya Ankarada, ya İstanbulda, ya Nyu-Yorkda, ya Vaşinqtonda bu məsələnin həll edilməsi ilə məşğul olur. Bu gün də bizim nümayəndə heyətimiz Ankaradadır və Türkiyə ilə bərabər bu işləri görürük. Biz istəyirik ki, hazır olsun.

Nəhayət, bir çətin, ağır məsələ var idi. Bu, ondan ibarət idi ki, konsorsiuma daxil olan xarici ölkələrin şirkətləri tələb edirdilər ki, əgər Bakı-Ceyhan boru xəttinin qiyməti, dəyəri 2,4 milyard dollardan artıq olsa, onda bu dəyəri, vəsaiti Türkiyə ödəməlidir. Çünki onlar deyirdilər ki, bu, 3 milyard, yaxud 3,7 milyard dollar olacaqdır. Türkiyə isə hesabladı və dedi ki, 2,4 milyard olacaqdır. Biz də belə fikirdəyik ki, bu, belə olacaqdır. Ancaq sonra belə bir məsələ

meydana çıxdı ki, əgər belə olmasa, yəni şirkətlər dedilər ki, əgər tikintinin dəyəri 2,4 milyard dollardan artıq olsa, onda bunu Türkiyə ödəməlidir. Bir neçə ay danışıqlar bundan ötrü getdi.

Sonra hörmətli dostum, Cümhurbaşqanı, əziz Süleyman Dəmirəl oktyabrın 18-də Azərbaycanda olarkən biz bu məsələni bir də müzakirə etdik. Məndən rica etdilər bu şirkətlərlə danışıq ki, onlar Gürcüstan və Azərbaycan torpaqlarından keçən boru xəttinin riskini öz üzərinə götürsünlər. Türkiyə isə Türkiyə ərazisindən keçən boru xəttinin riskini, yəni 2,4 milyarddan artıq olanı öz üzərinə götürəcəkdir. Biz də bu işi apardıq və şirkətlər də artıq buna razılıq veriblər. Ona görə də Bakı-Ceyhan məsələsi həll olunubdur və güman edirəm ki, ATƏT-in zirvə toplantısı zamanı burada, İstanbulda bunu tamamilə imzalayacağıq.

Sual: Cənab Prezident, bu boru xəttinin, yəni Bakı-Ceyhanın yanında Türkmənistan və Azərbaycan qazı üçün paralel bir kəmərin çəkilməsi barədə nə deyə bilərsiniz?

Cavab: O da indi bir mövzudur. Danışıqlar gedir. Sağ olun.

Dövlətimizin başçısı Heydər Əliyev onun üçün ayrılmış iqamətgahə gəldi.

Հանրապետության Մարտիկական
Կոմիտե
ԻՐԱՆ

Հանրապետության Մարտիկական
Կոմիտե
ԻՐԱՆ

Böyük Atatürkün xatirəsinə ehtiram

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev Türkiyədə qısamüddətli işgüzar səfərdə olarkən noyabrın 2-də böyük öndər Mustafa Kamal Atatürkün məqbərə kompleksini - Anıtqəbiri ziyarət etdi.

Dövlətimizin başçısı məqbərənin önünə əklil

qoydu, Türkiyə Cümhuriyyətinin banisi Mustafa Kamal Atatürkün xatirəsini bir dəqiqəlik sü-kutla yad etdi.

Prezident Heydər Əliyev məqbərə komplek-sinin fəxri qonaqlar kitabına ürək sözlərini yazdı.

Sonra respublikamızın rəhbəri Türkiyə Cüm-huriyyətinin banisi, böyük öndər Mustafa Ka-mal Atatürkün məzarını ziyarət etdi, onun mu-

zeyi ilə yaxından tanış oldu, burada saxlanılan tarixi eksponatlara baxdı, ilk xarici ölkənin dövlət başçısı kimi, Atatürkün məzarının yanına Azərbaycandan gətirilmiş torpaq qoydu.

Mərasimdə respublikamızın xarici işlər naziri Vilayət Quliyev, Azərbaycan Dövlət Neft

Şirkətinin birinci vitse-prezidenti, millət vəkili İlham Əliyev, Prezidentin İcra Aparatının şöbə müdiri Əli Həsənov, Türkiyənin ölkəmizdəki səfiri Qədri Ecvet Tezcan, Azərbaycanın Ankara-dakı səfiri Məmməd Əliyev və digər rəsmi şəxslər iştirak edirdilər.

172260

Mustafa Kamal Atatürk bəşər tarixinin XX əsrinin ən böyük şəxsiyyətlərindəndir. İstiqlal savaşına başçılıq edərək qalib gəlib Türkiyə Cümhuriyyətini yaratmaqla o, türk xalqına böyük yol açmış, Türkiyə Atatürk ideyalarına sadıq olaraq 76 ildir ki, bu yol ilə gedir və böyük nailiyyətlər əldə etmişdir. Qardaş Azərbaycan xalqı Atatürkün şəxsiyyətinə, onun ideyalarına, onun qoyduğu dəyərli irsə böyük hörmət və ehtiram hissi ilə yaşayır. Atatürkün dahiliyi, müdrikliyi bizim üçün ilham mənbəyidir. Bu gün mən böyük öndər Mustafa Kamal Atatürkün qəbrini böyük qürur hissi ilə ziyarət edirəm.

Mənə böyük Atatürkün adını daşıyan Beynəlxalq Sülh Mükafatı təqdim olunubdur. Bu mənim üçün, bütün Azərbaycan xalqı üçün, müstəqil Azərbaycan dövləti üçün böyük şərəfdir. Mən bundan fəxr edirəm. Atatürkün şəxsiyyəti, onun yaratdığı Türkiyə Cümhuriyyəti mənim üçün nümunədir. Mən buna daim sadıq olacağam. Əminəm ki, Atatürk Türkiyəsi əbədiyyətə qədər uğurla yaşayacaqdır.

Bir daha Allahdan rəhmət diləyirəm.

Heydər Əliyev

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

2 noyabr 1999-cu il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevə Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatının təqdim olunması

Noyabrın 1-də Ankarada, Türkiyə Prezidentinin rəsmi iqamətgahı Çankaya köşkünün böyük salonunda Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevə Atatürk Beynəlxalq

Sülh Mükafatının təqdim olunmasına həsr edilmiş təntənəli mərasim keçirildi.

Səhnədə Türkiyə Respublikasının və Azərbaycan Respublikasının dövlət bayraqları qoyulmuşdu.

Salona toplaşanlar Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevi və Türkiyə Prezidenti Süleyman Dəmirəli hərarətli alqışlarla qarşıladılar.

Mərasimin iştirakçıları Türkiyə Cümhuriyyətinin banisi, böyük öndər Mustafa Kamal

Atatürkün əziz xatirəsini bir dəqiqəlik sükutla yad etdilər.

Atatürk Kültür, Dil və Tarix Ali Qurumunun rəhbəri professor Rəşad Gənc Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatı haqqında və Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin tərcümeyi-halı, mənalı həyat yolu haqqında məlumat verərək dedi:

- Hörmətli prezidentlərim!

Dəyərli qonaqlar!

Türkiyə Cümhuriyyətinin qurucusu Atatürkün dünyada sülhə verdiyi önəmi göstərən Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatının təqdim olunması mərasiminə xoş gəlmisiniz.

Əsrimizdəki çağdaşlaşma təşəbbüslərinin öncüsü olan Atatürkün düşüncə və söylərinin amalı müstəqillik, sərbəstlik, insan sevgisi və bütün bunların labüd zəmini olan dünyada sülhdür.

Onun dünyada sülhün bərqərar olmasına verdiyi böyük əhəmiyyəti bütün bəşəriyyətin

diqqətinə çatdırmaq məqsədi daşıyan Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatı, qanunda deyildiyi kimi, dövlət mükafatı səviyyəsindədir.

Mükafat Atatürkün “Yurdda sülh, cahanda sülh” prinsiplərinə uyğun olaraq regionda, beynəlxalq aləmdə və ölkələrarası münasibətlərdə sülh, dostluq, anlaşma və xoş məramlı əməkdaşlıq yaradılmasına xidmət edən görkəmli şəxsiyyətlərə verilmək üçün təsis edilmişdir.

Sülh mükafatı Atatürkün qızıl suyuna salınmış gümüş barelyefi, qızıl döş nişanı, diplom və miqdarı hər il müəyyən edilən maddi mükafatdan ibarətdir. 1999-cu il üçün təsdiq edilən maddi mükafat min ədəd “Türkiyə Cümhuriyyət altunu” miqdarındadır.

Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatına namizədlər göstərilərkən və mükafat verilərkən irq, dil, cins, din və s. səbəblərdən ayrı-seçkiliyə yol verilmir. Mükafatın verilməsi ilə bağlı işlər uzun bir vaxt - 24 ay çəkir. 1999-cu il üçün mükafata namizədlər göstərmək hüququ olan şəxslər və qurumlar 1997-ci il dekabrın 31-dək öz namizədlərini bildirmişdilər. Atatürk Kültür, Dil və Tarix Ali Qurumuna bildirilən namizədlərlə birlikdə, onların haqqındakı məlumatlar araşdırılmaq üçün Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatı Komitəsinin hər il yenidən təşkil etdiyi komissiyaya təqdim olunur. Komissiya 15 ay davam edən araşdırmalardan sonra rəyini mükafat komitəsinə bildirir.

Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatı Komitəsi bu mükafatı verən ən yuxarı qurumdur. Onun hazırkı tərkibi belədir: prezident, baş qərargah rəisi, məlumat və informasiya işlərinə baxan dövlət naziri, gənclər və idman işlərinə baxan dövlət naziri, yüksək qurumlara baxan dövlət naziri, xarici işlər naziri, maarif naziri, mədəniyyət naziri, turizm naziri, milli təhlükəsizlik qurumunun baş katibi, ali təhsil naziri və Atatürk Kültür, Dil və Tarix Ali Qurumu və respublika Prezidenti tərəfindən seçilən yeddi üzv.

Mükafatın verilməsi ilə bağlı rəylər hörmətli Cümhurbaşqanına təqdim olunur. Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatının verilməsi barədə qərar ən gec aprelin 23-də - Milli suverenlik və uşaq bayramı günü elan edilir. Mükafatın özü

isə mayın 19-da, yəni Atatürkü anma, gənclik və idman bayramı günü təqdim olunur.

Ancaq 1999-cu ildə Azərbaycan Respublikasının hörmətli Prezidenti Heydər Əliyevin üzərində cərrahiyyə əməliyyatı aparıldığına görə, bu il mayın 19-da təşkil olunmalı mərasimdə iştirak edə bilməyəcəyi nəzərə alınaraq, mərasim bu günə keçirilmişdir.

Hörmətli Prezidentim!

Dəyərli qonaqlar!

İndi də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti hörmətli Heydər Əliyevin tərcümeyi-halını ərz edirəm.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti hörmətli Heydər Əlirza oğlu Əliyev 1923-cü il mayın 10-da Azərbaycanın Naxçıvan Muxtar Respublikasında dünyaya gəldi. Atasısı Əlirza bəy və anası İzzət xanım kiçik yaşlarından Qars müqaviləsi ilə Ermənistanda qalan Zəngəzurdan köçməyə məcbur olmuş ailələrin uşaqları idi.

Ailənin doqquz uşağından dördüncüsü olan hörmətli Heydər Əliyev ilk orta və orta ixtisas təhsilini Naxçıvanda almışdır. Sonra Bakıda institutun memarlıq fakültəsinə qəbul edilmişdir. Burada təhsilini davam etdirərkən İkinci Dünya müharibəsi başlanmış və Heydər Əliyev daxili işlər komissarlığında işləmişdir. 1957-ci ildə Azərbaycan Dövlət Universitetinin tarix fakültəsinə bitirmişdir.

1964-67-ci illərdə Azərbaycan Dövlət Təhlükəsizliyi Komitəsi sədrinin müavini, 1967-69-cu illərdə isə sədri vəzifəsində çalışmış, ona general-mayor rütbəsi verilmişdir. 1969-82-ci illərdə Azərbaycan Kommunist Partiyasının (Mərkəzi Komitəsinin) birinci katibi olan hörmətli Heydər Əliyevin rəhbərliyi altında Azərbaycan sənaye, təhsil, tikinti, texnika, kənd təsərrüfatı və mədəniyyət sahələrində böyük nailiyyətlər əldə etmişdir. Uzunluğu 41 kilometr olan Bakı metropoliteni, iri müəssisələr, sənaye kompleksləri onun söyləri ilə tikilmişdir.

Hörmətli Heydər Əliyev 1976-82-ci illərdə bu işləri davam etdirməklə yanaşı, Sovet İttifaqı Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsi Siyasi

Bürosunun üzvlüyünə namizəd olmuşdur. 1982-87-ci illərdə isə Siyasi Büronun üzvü və SSRİ Nazirlər Soveti sədrinin birinci müavini vəzifəsində çalışmışdır. Həmin dövrdə Siyasi Büronun üzvü kimi Avropa, Yaxın Şərq və Asiya ölkələrində rəsmi səfərlərdə olmuşdur.

Mixail Qorbaçovun siyasəti ilə razılaşmayaaraq, 1987-ci ildə Siyasi Büronun üzvlüyündən və Nazirlər Soveti sədrinin birinci müavini vəzifəsindən istefa vermişdir.

Möhtərəm Heydər Əliyev 1990-cı ildə sovet ordusunun Bakıya girərək törətdiyi 20 yanvar qırğınına etiraz edərək, Kommunist Partiyasından çıxmışdır. 1991-ci ildə vətəni Naxçıvan Muxtar Respublikası parlamentinin sədri və Azərbaycan parlamenti sədrinin müavini seçilmişdir. 1993-cü ildə vətəndaş müharibəsinin qarşısını almaq üçün Azərbaycan Milli Məclisinin sədri seçilmiş, həmin il iyunun 24-də Milli Məclisin qərarı ilə hörmətli Heydər Əliyevə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin səlahiyyətləri verilmişdir. 1993-cü il oktyabrın 3-də isə o, xalqın böyük əksəriyyətinin səs verməsi ilə respublika Prezidenti seçilmişdir. Hörmətli Əliyev 1998-ci il oktyabrın 11-də ikinci dəfə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti seçilmişdir.

Ölkəsinin Prezidenti vəzifəsini bacarıqla yerinə yetirən hörmətli Heydər Əliyev bu illər ərzində Azərbaycanın müstəqilliyinə və özüne qarşı yönəldilmiş çevriliş və sui-qəsd cəhdlərinin qarşısını alaraq, Azərbaycanın müstəqilliyini və daxili sabitliyini qorumuşdur. Ermənistanla atəşkəs əldə edərək Qarabağ münaqişəsi ilə əlaqədar qan tökülməsini dayandırmış və problemin diplomatik yollarla həlli üçün əlverişli şərait yaratmışdır. Azərbaycanda bazar iqtisadiyyatının qurulması və neft sahəsində müqavilələr imzalamışdır. 1994-cü il sentyabrın 20-də “Əsrin neft müqaviləsi”ni imzalayaraq dünyanın bir çox ölkələrinin neft şirkətlərinin Bakıya gəlməsi üçün böyük səy göstərmişdir.

Türkiyə və türklər barədə hər zaman “Biz bir millət, iki müstəqil dövlətlik” deyən hörmətli Heydər Əliyev xarici ölkələrə rəsmi səfərlərində və müxtəlif tədbirlərdə Bakı-Ceyhan əsas boru

kəmərinin təkidlə tərəfdarı olmuşdur. 1998-ci il oktyabrın 28-də isə digər dövlət başçıları ilə birlikdə Bakı-Ceyhan boru xəttinin çəkilməsi haqqında Ankara bəyannaməsini imzalayaraq, bu barədəki qərarını bir daha təsdiqləmişdir.

Hörmətli Prezident Heydər Əliyev 1997-ci ildə NTV televiziyasının ölkəmizdə keçirdiyi sorğu zamanı “Dünyada ilin adamı” mükafatına, türk sənaye və iş adamları vaqfı tərəfindən “İlin dövlət adamı” mükafatına, Qarsın və İzmir şəhəri Qarşıyaka rayonunun bələdiyyələri tərəfindən “İlin insan haqları” mükafatına layiq görülmüşdür. Bir çox ölkələrin universitetlərinin fəxri doktorudur. 1992-ci ildə əsasını qoyduğu Yeni Azərbaycan Partiyasının sədri vəzifəsini indi də yerinə yetirməkdədir.

Hörmətli Heydər Əliyevin xanımı, məşhur göz həkimi, professor Zərifə Əliyeva 1985-ci ildə vəfat etmişdir. İki övladı, altı nəvəsi vardır.

Tərcümeyi-halını qısaca şərh etmək istədiyim hörmətli Heydər Əliyev söylədiyim dəyərli fəaliyyəti ilə yanaşı, Azərbaycanın daxili sabitliyi başda olmaqla Qafqazda əmin-amanlığın bərqərar olması sahəsində böyük səylər qoymuşdur. İndiyə qədər bu sahədəki fəaliyyəti ilə bölgədə sabitliyin möhkəmlənməsi yolunda mühüm addımlar atması, ulu öndər Atatürkün “Yurdda sülh, cahanda sülh” prinsipi əsasında dünyada sülhə, dövlətlər arasında dostluq, anlaşma və xoş məramlı əməkdaşlıq yaranmasına xidmət etməsi və bu işlərin beynəlxalq aləmə yaxşı məlum olması və dəyərləndirilməsi, xüsusən Atatürkü və atatürkçü düşüncəni çox yaxşı bilməsi və bundan örnək alması, çıxışlarında bu mövzunu tez-tez dilə gətirməsi, türk mədəniyyətini və tarixini dünyaya tanıtdırması nəzərə alınaraq hörmətli Heydər Əliyev Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatı Komitəsinin 1999-cu il 12 aprel tarixli qərarı ilə 1999-cu il üçün Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatına layiq görülmüşdür. Bu qərar hörmətli Cümhurbaşqanımız tərəfindən də imzalanaraq təsdiqlənmişdir.

Türkiyə Respublikasının Prezidenti cənab Süleyman Dəmirəl mərasimdə nitq söylədi.

Türkiyə Prezidenti Süleyman Dəmirəlin nitqi

- Qardaş, dost və qonşu Azərbaycan dövlətinin dəyərli Cümhurbaşqanı, əziz qardaşım hörmətli Heydər Əliyev!

Hörmətli qonaqlar!

Böyük Atatürkün məkanında təşkil olunan Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatının təqdim edilməsi mərasiminə xoş gəlmisiniz!

Buiki mükafatın sahibi, Azərbaycan Prezidenti hörmətli Heydər Əliyevi hüsurunuzda dövlətim və millətim adından salamlamaqdan duyduğum məmnuniyyəti ifadə edərkən sizlərin də hissiyatını ifadə etdiyimi bilirəm. Özünə isə bir daha öz vətəninə fərqli olmayan Türkiyəyə "Xoş gəlmisiniz!" deyirəm.

Hörmətli Heydər Əliyev, şübhəsiz ki, XX əsrdə iz qoymuş şəxsiyyətlər arasında haqlı yerini uzun illər bundan öncə almış dövlət və siyasət adamıdır. Əsasən XX əsrin iki super gücündən biri olan Sovetlər Birliyinin tarixini yazarkən hörmətli Heydər Əliyevdən bəhs etmədən ötmək mümkün deyildir. Əziz qardaşım, hörmətli Heydər Əliyev Sovetlər Birliyinin içəridən dağılması ilə nəticələncək tarixi prosesin gedışatını böyük uzaqgörənliklə təsbit etmiş olan az sayda insanlardan öndə gedəndir.

Hörmətli Heydər Əliyev Sovetlər Birliyi dövründə Azərbaycanın çiçəklənən respublikaya çevrilməsi üçün uzun illər boyunca böyük fədakarlıqla çalışmış, ölkəsinin haqq və hüququnu qorumağa səylər göstərmişdir.

Möhtərəm Əliyev 1990-cı ilin yanvarında sovet tankları Bakıya yeriəndə etirazını ilk bildirən insanların biri olmuş və Moskvanı tərk edərək ölkəsinə dönmüşdür. Ölkəsi yenidən müstəqillik qazandıqdan sonra hörmətli Əliyev Azərbaycanın müqəddəratında təsirli rol oynayan şəxsiyyətlərdən biri olmaq imkanı əldə etmişdir. Həqiqətən də, ölkəsinin son dərəcə çətin günlərində qarşıısına çıxan tarixi məsuliyyətin üzərinə qoyduğu vəzifəni ləyaqətlə yerinə yetirmiş və Azərbaycanın sabitliyə qovuşmasını təmin etmişdir.

Respublika Prezidenti olaraq Heydər Əliyevin öz ölkəsində demokratiyanı gücləndirmək, sərbəst bazar iqtisadiyyatına keçmək sahəsindəki öncül rolu təqdirlə izlənməkdədir. Azərbaycanın təbii ehtiyatlarından öz ölkəsinin inkişafına, xalqın rifahına xidmət edəcək şəkildə istifadə olunması sahəsindəki uzaqgörən və çevik siyasəti ona dünyada haqlı olaraq hörmət və etimad qazandırmışdır.

İndi qardaş Azərbaycanın qarşısında duran hər baxımdan ən böyük məsələ, şübhəsiz ki, Yuxarı Qarabağ münəqişəsinin aradan qaldırılmasıdır. Azərbaycan torpaqlarının beşdə birinin erməni silahlı birləşmələri tərəfinən işğal və bunun doğurduğu çətinliklər qalmaqdadır. Beynəlxalq hüququn açıq şəkildə pozulması demək olan bu işğal nəticəsində yerlərindən-yurdlarından edilmiş bir milyondan çox azəri qardaşlarımız dünyanın gözü qarşısında çox ağır vəziyyətdə yaşayırlar. Bu işğal xalqın həyatından tutmuş iqtisadiyyata qədər bütün sahələrə mənfi təsir göstərir, Azərbaycanın inkişafı və demokratiyanın möhkəmləndirilməsi yolunda ciddi bir əngəldir.

Məsələ tezliklə, Azərbaycanın mənafeləri tam qorunmaqla həll edilməlidir. Beynəlxalq birlik münəqişə başlayandan bəri məsələnin həlli yollarını tapmaq üçün səylər göstərir. Türkiyə bu səylərdə ikitərəfli səviyyədə və ATƏT-in Minsk qrupu tərkibində fəal iştirak edir. Münəqişə ədalətlə və birdəfəlik həll olunmalıdır. Azərbaycanla Ermənistan arasında belə bir sülhün olması sadəcə, Azərbaycanın deyil, Qafqazın da taleyini dəyişdirəcək, bölgədə yeni əməkdaşlıq imkanlarına yol açacaqdır.

Qafqazda sülh, sabitlik və firavanlığın bərqərar olması ilk növbədə, müstəqilliyinə böyük fədakarlıq və qurbanlar nəticəsində qovuşmuş Azərbaycanın haqqıdır. Sülhün yaranması cəsəret, uzangörənlik və reallıq tələb edir. Tarix sülh yaradanları özünün qızıl səhifələrinə yazacaqdır. Əsas məsələ bu günün çətinliklərini aradan qaldırmaq və gələcəyin parlaq günlərini görə bilməkdir. Əziz qardaşım, hörmətli Əliyev Qafqaz bölgəsində davamlı, ədalətli

sülhün, əmin-amanlıq və sabitliyin bərqərar olması yolunda hər cür fədakarlıq və səy göstər-məkdədir.

1920-ci ildə Ankarada Azərbaycan hökumətinin səfirliyi açılarkən Azərbaycan bayrağını öz əli qaldırdığı gün "Azərbaycanın sevinci bizim sevincimiz, qəmi bizim qəميمizdir" deyərək əbədi qardaşlığımızın və birliyimizin ən gözəl tarixini yaradan, XX əsrin ən böyük inqilabçısı və sülhsevəri, cümhuriyyətimizin qurucusu böyük Atatürkün adını daşıyan bu əlamətdar

mükafat hörmətli Əliyevin bütün dünyada təqdirlə qarşılanan, ölkəsinə etibar qazandıran sülhsevər mövqeyinin Türkiyə Cümhuriyyətinin dövləti və milləti tərəfindən də layiqincə qiymətləndirilməsinin bir nişəsidir.

Bu gün Azərbaycan tarix səhnəsində bir daha müstəqil olaraq haqlı yerini tutmuşdur. Azərbaycanın və bütün türk dünyasının böyük şairi, əziz dostum Bəxtiyar Vahabzadə müstəqilliyin bayrağının mənasının nə olduğunu, baxın, nə qədər gözəl anladır:

Öz məsləkim, öz eşqim,
Öz amalım, öz eşqim
Daim məndən öndədir,
Azərbaycan bayrağı
başımın üstündədir.

Əqidəmin, eşqimin,
Qanımın rəngi bayraq,
Bütün arzularımın
Qızıl çələngi bayraq.

Hər şeydən bu dünyada
Şərəf uca, şan uca,
Zamanın yollarında
Mən ki, səni tutmuşam
Daim başımdan uca.

Tarixdəki Azərbaycan hökumətinin qurucusu mərhum Məmməd Əmin Rəsulzadənin, - bilirsiniz ki, o, Ankarada dəfn olunmuşdur, - sözləri ilə desək, yüksələn bayraq bir daha enməz və enməyəcəkdir də!

Müstəqilliyinin ilk günlərindən etibarən hər zaman Azərbaycanın yanında olan Türkiyə bu qardaş ölkənin qarşılaşdığı hər bir məsələdə dəstəyini və iştirakını bundan sonra da əsirgəməyəcəkdir. Əziz qardaşım, hörmətli Əliyevin həmişə söylədiyi kimi, bizim dostluğumuz əbədidir, sarsılmazdır və başqaları tərəfindən pozulması da mümkün deyildir.

Əziz qardaşım, hörmətli Heydər Əliyev! Bölgəmizdə sülh, sabitlik və rifah naminə göstərdiyiniz böyük xidmətləri tarix önəmlə yaddaşına köçürəcəkdir. Türkiyə Cümhuriyyətinin təsis etdiyi ən böyük mükafat olan Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatını Atatürkün məkanında Sizə təqdim edərkən Sizi türk milləti və Türkiyə Cümhuriyyəti adından ürəyimin ən dərinliklərindən gələn hisslərlə təbrik edirəm.

Prezident Süleyman Dəmirəl mərasimə toplaşanların gurultulu alqışları altında Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatını, onun nişanını və diplomunu Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevə təqdim etdi.

Sonra Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev mərasimdə nitq söylədi.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin nitqi

- Zati-aliləri, Türkiyə Cümhuriyyətinin Prezidenti, əziz dostum, qardaşım hörmətli Süleyman Dəmirəl!

Zati-aliləri, Türkiyə Cümhuriyyətinin Baş naziri hörmətli Bülənd Ecevit!

Zati-aliləri, Türkiyə Cümhuriyyətinin Böyük Məclisinin Başqanı hörmətli Yıldırım Akbulut!

Zati-aliləri, Türkiyə Silahlı Qüvvələri Baş Qərargahının rəisi hörmətli Hüseyn Kıvrıkoğlu!

Hörmətli nazirlər, millət vəkilləri, ictimai-siyasi xadimlər, elm xadimləri, mətbuat nümayəndələri!

Hörmətli xanımlar və cənablar, bacılar və qardaşlar!

Əziz dostlar!

Mən sizi səmimi qəlbədən salamlayıram və bu gün Türkiyədə, Ankarada sizinlə bərabər, birlikdə olmağımdan böyük məmnuniyyət, qürur hissi duyuram.

Biz sizinlə birlikdə 17 avqust fəlakətini yaşadığımız. Bu zəlzələ Türkiyə Cümhuriyyətinə böyük zərər gətirdi, zərbələr vurdu. Amma biz Azərbaycanda hesab edirik ki, bu, eynən Azərbaycana da zərər gətirdi, zərbələr vurdu. Çünki biz qardaşlıq, dostluq. Bizi bir-birimizdən heç bir şey ayıra bilməz. Biz bu dərdi o gündən sizinlə birgə çəkirik və sizinlə də bərabər olacağıq. Fəlakətdən sonra biz əlimizdən gələn yardımı etdik və bundan sonra da edəcəyik.

Hörmətli Prezident, əziz qardaşım Süleyman Dəmirəl ilə bərabər bu gün biz bu fəlakətin mərkəzi olan Kocaelidə, İzmitdə olduq. bir çox görüşlər keçirdik, fəlakətdən zərər çəkmiş insanlarla görüşdük, Kocaeli Universitetində olduq, orada dərs ilinin açılışında iştirak etdik. Bunlar hamısı Türkiyə - Azərbaycan dostluğunun və mənim qardaşlıq dostluğumun təzahürüdür.

Mən zəlzələ olan kimi Türkiyəyə gəlmək arzusunda idim. Ancaq o vaxt bu, məsləhət görülmədi. İndi isə Türkiyəyə gələrkən ilk növbədə bu yerləri ziyarət etməyim, fəlakətdən zərər çəkmiş insanlarla görüşməyim və Türkiyə Cümhuriyyətinin, dövlətinin, xalqının orada

qısa müddətdə böyük işlər gördüyünün şahidi olmağım mənim üçün çox əzizdir.

Bu gün hər şeydən əvvəl, mən türk xalqına, Türkiyə Cümhuriyyətinə bir daha "keçmiş olsun" deyirəm, fəlakətdə həlak olmuş insanlara Allahdan rəhmət, yaralanmış insanlara şəfa diləyirəm. Ümidvar olduğumu bildirmək istəyirəm ki, Türkiyə xalqı, Cümhuriyyəti - əsrlər boyu böyük sınaqlardan, imtahanlardan çıxmış xalq və Atatürk tərəfindən yaranmış Cümhuriyyət

bu imtahandan, bu sınaqlardan da uğurla çıxacaqdır.

Aparılan işlər onu göstərir ki, dağılan, uçulan, pozulan hər şey qısa müddətdə bərpa olunaçaq, bəlkə də bundan yaxşısı yaranacaqdır. Ancaq sizi də, bizi də incidən insanların şəhid, həlak olmasıdır.

Bu gün biz orada fəlakətdən zərər çəkmiş insanlarla görüşdük. Nə qədər böyük fəlakət, faciə içində olsalar da, onlar Türkiyə

Cümhuriyyətinin Prezidentini və məni böyük sevgi, məhəbbət hissi ilə qarşıladılar. Onların üzü gülürdü, bu insanlar bizimlə böyük nikbinliklə danışdılar. Bu, onu göstərir ki, Türkiyə vətəndaşları, türk xalqı öz dövlətinə, hökumətinə inanır, etibar edir və ümidlə yaşayır ki, onların bütün problemləri həll olunacaq, onlar əvvəlkindən də yaxşı yaşayacaqlar.

Əziz dostlar!

Mən bu gün böyük həyəcan içindəyəm. Çünki mən böyük öndər Mustafa Kamal Atatürkün adını daşıyan beynəlxalq sülh, barış mükafatına layiq görülmüşəm. Bu mükafatı, ödəli belə tən-tənəli şəraitdə mənə Türkiyə Cümhuriyyətinin ən yüksək vəzifələrində olan şəxslərin iştirakı ilə Türkiyə Cümhuriyyətinin Prezidenti, əziz dostum, qardaşım Süleyman Dəmirəl təqdim etdi. Təbiidir, siz mənim bu həyəcanımı, duyğularımı hiss edirsiniz.

Mən həyatımda çox mükafatlar almışam. Mənim tərcümeyi-halım, bioqrafiyam burada sizə çatdırıldı. Mən 75 yaşımın 60 ili ərzində çalışmışam, işləmişəm. Keçmişdə gördüyüm işlərə görə mən Sovetlər Birliyi kimi fəvqəldövlətin ən yüksək mükafatlarını, nişanlarını almışam. Mən bir çox digər ölkələrin də mükafatlarını, nişanlarını almışam. Ancaq Türkiyə Cümhuriyyətinin mükafatını, Türkiyə Cümhuriyyətinin banisi, böyük öndər Mustafa Kamal Atatürkün adını daşıyan mükafatı almaq və xüsusən sülh adını daşıyan mükafatı almaq mənim üçün böyük şərəfdir. Hesab edirəm ki, bu mükafat mənim indiye qədər aldığım mükafatların hamısından yüksək, qiymətlidir.

Mustafa Kamal Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatının yüksək qurumunun bu mükafatın mənə verilməsi haqqında qəbul etdiyi qərar - bu quruma hörmətli Baş nazir rəhbərlik edir - böyük tarixi əhəmiyyət kəsb edən bir qərardır. Ona görə mən bu qurumun üzvlərinin hamısına öz minnətdarlığımı, təşükkürümü bildirirəm. mənim fəaliyyətimə və xüsusən sülh sahəsində fəaliyyətimə verilən belə yüksək qiymətə görə minnətdar olduğumu bildirirəm.

Çox sevinirəm, çox şadam ki, mən bu mükafatı əziz dostum, qardaşım, Türkiyə Cümhuriyyətinin Prezidenti, hörmətli Süleyman Dəmirəlin əlindən aldım, bu qızıl nişanı o mənim döşümə

taxdı, bu mükafatı o mənə təqdim etdi. Bunlar mənim həyatımda ən yüksək qiymətə malik olan, tarixi əhəmiyyət kəsb edən hadisədir.

Əziz qardaşım, dostum, hörmətli Süleyman Dəmirəl, bütün bunlara görə Sizə, sizin hamınıza bir daha təşəkkür edirəm.

Mustafa Kamal Atatürk XX əsrin dünyada ən böyük şəxsiyyətlərindən biridir. Zaman keçdikcə onun şəxsiyyətinin nə qədər böyük olduğu daha da hiss ediləcəkdir, dərk olunacaqdır, bilinəcəkdir.

Mustafa Kamal Atatürkün türk xalqı, Türkiyə qarşısında və eyni zamanda türk dünyası qarşısında, beynəlxalq aləmdə çox böyük xidmətləri olubdur. Məhz bu xidmətlərə görə o, bu qədər yüksək hörmətə malik olubdur.

Mustafa Kamal Atatürk böyük istedadlı insan olmuş, onun istedadı gənc vaxtlarından özünü göstərmişdir. O hələ Türkiyə Cümhuriyyətini qurub-yaradana qədər də böyük qəhrəmanlıqlar göstərmiş, istiqlal savaşına başçılıq etmiş və Birinci Dünya müharibəsindən sonra Osmanlı imperatorluğu dağılan zaman Türkiyəni dağıtmaq, parçalamaq, məhv etmək istəyən ölkələrin, qüvvələrin hamısının qarşısının alınmasını təşkil etmiş və buna nail olmuşdu.

Mustafa Kamal Atatürkün ən böyük xidməti Türkiyə Cümhuriyyətini yaratmasıdır. Biz belə bu gün bunu adi hadisə kimi qəbul edə bilərik, ancaq heç də yox. Bu, heç də adi hadisə deyildi. Türkiyənin Osmanlı imperatorluğunun 700 illik fəaliyyəti şəraitində, onun təsiri altında yaşamış insanların cümhuriyyət qurmağa sövq etmək, cəlb etmək və bu cümhuriyyəti qurmaq, yaratmaq və onu yaşatmaq Mustafa Kamal Atatürkün çox böyük xidmətidir, demək olar ki, tarixi xidmətidir. Zaman, əsrlər keçəcək, türk xalqı, türkköklü, türkdilli xalqlar, türk dünyası bunu heç vaxt unutmayacaqdır.

1923-cü ildə böyük öndər Mustafa Kamal Atatürk tərəfindən yaranmış Türkiyə Cümhuriyyəti 76 ildir ki, yaşayır. Başər tarixi çox böyük insanları meydana çıxarıbdır. Onlar inqilablar edib, dövlətlər yaradıb və millətləri üçün böyük işlər görüblər. Ancaq onların çoxu sonra uğursuz olublar. Onların gördükləri işi davam etdirənlər olmayıbdır. Onların gördüyü iş yəqin ki, gələcək üçün o qədər dəyərli olmadığı üçün

yaşamayıbdır. Ancaq Mustafa Kamal Atatürkün ən böyük nailiyyəti bir də ondan ibarətdir ki, onun qurduğu, yaratdığı və ömrünün sonuna qədər başçılıq etdiyi Türkiyə Cümhuriyyəti o, həyatdan gedəndən sonra 60 ildir yaşayır, inkişaf edir və onun vəsiyyətlərini həyata keçirir, işinə sadıqlığını göstərir, onun yolu ilə gedir.

Mən hesab edirəm ki, Mustafa Kamal Atatürkün başəriyyət üçün böyük irsi, mirası vardır. Onlar çoxdur. Amma bunlardan ən qiymətli, ən əzizi onun qurub-yaratdığı və bu günə qədər yaşayan Türkiyə Cümhuriyyətidir - Atatürk cümhuriyyəti, demokratik cümhuriyyət, layiq cümhuriyyət, dünyəvi cümhuriyyətdir.

Ötən 70 il ərzində türk xalqı böyük Atatürkün yolu ilə gedərək, onun vəsiyyətlərini yerinə yetirərək böyük nailiyyətlər əldə etmişdir. Birincisi, Türkiyə Cümhuriyyəti dünyanın qüdrətli, inkişaf etmiş dövlətlərindən biri olmuşdur. Türkiyə Cümhuriyyətinin həm iqtisadi, həm hərbi potensialı, həm elmi potensialı indi bu dövləti dünyanın ən qabaqcıl ölkələri ilə yana-yana qoymuşdur.

Türkiyə Cümhuriyyətinin əldə etdiyi ən böyük nailiyyət ondan ibarətdir ki, türk xalqı bilik almış, savadlanmış, təhsillənmiş, elmlənmişdir. Türkiyədə elm, mədəniyyət inkişaf etmişdir. Türkiyədə yaranmış cümhuriyyət bütün islam aləmində, dünyada, bütün tarixlər ərzində yaranan ilk demokratik, hüquqi, dünyəvi, yəni layiq cümhuriyyətdir. Bu cümhuriyyət bütün başqa xalqlar üçün öz dövlət quruluşu sistemi, siyasəti ilə örnək olmuşdur, təkcə müsəlman dünyasına yox, başqa ölkələrə - Avropaya da öz təsirini göstərmişdir.

Mustafa Kamal Atatürk bütün dünyaya sübut etmişdir ki, müsəlman ölkəsində, əsrlər boyu dinin təsiri altında dini dövlət kimi yaşayan bir ölkədə cümhuriyyət, layiq cümhuriyyət qurmaq, demokratik yolla getmək olar. O, dünyanın başəri dəyərlərindən istifadə edərək, xalqının mənəvi dəyərlərini bunlarla birləşdirərək öz xalqını daha da yüksəklərə qaldırmışdır.

Mustafa Kamal Atatürkün ən böyük xidmətlərindən biri də odur ki, o, Türkiyədə güclü ordu yaratmışdır. Türkiyə ordusu güclü ordudur. Siz özünüz bilərsiniz ki, o nə qədər güclüdür. Bu, bizim üçün də böyük iftixar hissi doğurur.

Çünki bizim dost, qardaş Türkiyə Cümhuriyyəti - iqtisadi cəhətdən inkişaf etmiş, dünya miqyasında özünə layiq yer tutmuş, elm və mədəniyyətdə böyük zirvələrə çatmış bir cümhuriyyət gərək özünü qorumağa və saxlamağa da qadir olsun. Belə bir ordu yaranıbdır. Bunu Mustafa Kamal Atatürk yaradıbdır. Mən bu gün böyük məmnuniyyət hissi ilə demək istəyirəm ki, türk ordusu, türk əsgəri Mustafa Kamal Atatürkün ideyalarına, onun vəsiyyətinə, yoluna daim sadıq olmuşdur.

Mustafa Kamal Atatürk təkcə Türkiyə üçün yox, bütün dünya türkləri üçün, türk dünyası üçün də çox düşünmüşdür.

Onun bu barədə çox məşhur kəlamları, sözləri var. O, 30-cu illərdə söyləyirdi ki, Azərbaycanda və Orta Asiyada yaşayan türklər indi çətin problemlər içərisindədirlər. Amma zaman gələcəkdir ki, onlar bu əsarətdən çıxacaqlar. O, bunu 30-cu illərdə demişdir. Belə də oldu. Azərbaycan 1918-ci ildə əldə etdiyi müstəqilliyini cəmi 23 ay saxlaya bildi. Ondan sonra Sovet hakimiyyəti quruldu. Azərbaycanda Sovet hakimiyyəti, kommunist ideologiyası 70 ildən çox hökm sürdü. Ancaq bu, sona çatdı. 1991-ci ildə Sovet İttifaqının dağılması ilə əlaqədar Azərbaycan öz dövlət müstəqilliyini əldə etdi, onu bərpa etdi. Yəni Mustafa Kamal Atatürkün uzaqgörənliyi bununla da sübut olunur. O, hələ o vaxt görürdü ki, Azərbaycan və türkdilli digər xalqlar - Orta Asiya xalqları daim əsarətdə qalmayacaqlar, öz müstəqilliyinə, öz azadlıqlarına nail olacaqlar. Biz buna nail olduq.

Biz müstəqilliyimizi əldə edən kimi öz dövlətimizi "İnsanlara hürriyyət, dövlətlərə istiqlal!" prinsipləri əsasında qururuq.

Azərbaycan dövlət müstəqilliyini əldə edəndən sonra ölkəmizdə hüquqi, demokratik, dünyəvi, yəni layiq dövlət qurmaq yolunu tutubdur. Biz 8 ildir ki, bu yolla gedirik.

Doğrudur, bu yol bizim üçün asan olmayıbdır. Bilirsiniz ki, biz müstəqilliyimizi əldə edəndə artıq 4 idi ki, Ermənistan Dağlıq Qarabağı ələ keçirmək üçün Azərbaycana təcavüz etmişdi, müharibə gədirdi, qan tökülürdü, şəhidlər verirdik. Bundan sonra isə Azərbaycanın daxilində sabitlik olmadı və bunun nəticəsində də respublikamızda hakimiyyət dəyişikliyi oldu.

1993-cü ildə Azərbaycanda vətəndaş müharibəsi başladı. Azərbaycan parçalanmaq təhlükəsi qarşısında qaldı. Ancaq xalqımız öz iradəsi ilə bütün bu ağır dövrləri keçdi və 1996-cı ildən Azərbaycanda daxili istiqrar, yəni ictimai-siyasi sabitlik, rahatlıq təmin olunubdur və Azərbaycan öz inkişaf yolu ilə gedir.

Azərbaycanın ən böyük problemi - Ermənistan təcavüzü, Ermənistan - Azərbaycan münacişəsi, Dağlıq Qarabağın Ermənistanın əlinə keçməsi ilə əlaqədar başlanan müharibədir. Bu müharibədə çox qanlar töküldü, Azərbaycan çox şəhidlər verdi, müxtəlif səbəblərdən torpaqlarımızın 20 faizi işğal olundu. İşğal edilmiş torpaqlardan bir milyondan artıq azərbaycanlı yerindən-yurdundan zorla çıxarıldı və indi onlar ölkəmizin başqa bölgələrində çadırlarda yaşayırlar. Təsəvvür edin, 5, 6, 7 il çadırdə yaşamaq nə deməkdir? Onlar yaşayırlar, dözürlər. Ona görə dözürlər ki, öz torpaqlarına, evlərinə qayıdacaqlarına inanırlar.

1994-cü ilin may ayında bu müharibənin əhəmiyyətsiz olduğunu dərk edərkən biz Ermənistan ilə atəşkəs sazişi əldə etdik. Biz 5 ildən artıqdır ki, atəşkəs şəraitində yaşayırıq. Müharibə, döyüş yoxdur, ancaq sülh də yoxdur. Ötən illər ərzində biz bu problemi sülh yolu ilə həll etməyə çalışırıq. Bu sahədə çox fəaliyyətlər göstərmişik. Biz xüsusən, ATƏT-in Minsk qrupu vasitəsilə, beynəlxalq təşkilatlarda və böyük ölkələrin iştirakı ilə keçirilən görüşlərdə bu məsələləri müzakirə etmişik. Bildirmişik ki, Azərbaycanın işğal olunmuş torpaqları azad edilməlidir, o yerlərdən didərgin düşmüş insanlar öz yurdlarına qayıtmalıdırlar, Ermənistan ilə Azərbaycan arasında ədalətli sülh yaranmalıdır. Biz buna nail olmağa çalışırıq. Sülh yolu indi bizim tutduğumuz əsas yoldur. Mən məmnunam ki, elə siz də - Türkiyə də bizim bu sülhsevər siyasətimizi dəstəkləyirsiniz və bizə hər zaman olduğu kimi, indi də dayaq durursunuz.

Azərbaycan müstəqil dövlət olaraq bazar iqtisadiyyatı yolu ilə gedir. Biz qapılarımızı xarici ölkələrin investisiya gətirməsi üçün açmışıq. 1994-cü ildə imzalanmış ilk neft müqaviləsi - "Əsrin müqaviləsi" adlanan müqavilə artıq öz böyük nəticələrini verir. Bilirsiniz ki,

bu müqavilədə ilk dəfə Türkiyə də iştirak edir, Türkiyənin 1,75 faiz payı var idi. Ancaq müqavilə imzalanandan sonra mən xüsusi qərarımla Azərbaycanın hissəsindən ona 5 faiz əlavə etdim. Ondan sonrakı müqavilələrdə Türkiyə 5 faiz, 10 faiz yer alıbdir. İndi artıq Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorundakı neft və qaz yataqlarının müştərək işlənilməsində bir neft ölkəsi kimi Türkiyə, yəni "Türk petrolları" şirkəti digər xarici ölkələrin şirkətləri ilə yan-yanə çalışır. İnanıram ki, bunlar Türkiyə üçün, həm də Azərbaycana çox böyük fayda verəcəkdir.

Bu müqavilə imzalanandan böyük bir məsələ müzakirə olunur. Bu məsələ də neftin dünya bazarına çıxarılmasıdır. O vaxt həm konsorsiumun üzvləri, həm də biz belə hesab edirdik ki, ilkin nefti Bakı-Novorossiysk neft boru xətti vasitəsilə ixrac etmək olar. Ancaq böyük neftin - biz bu böyük nefti iki ilə gözləyirik - ixracı üçün böyük bir neft borusu lazımdır.

Mən bildirmək istəyirəm ki, 1994-cü ildə "Əsrin müqaviləsi" imzalanan zaman biz böyük neft borusunun yaranmasını həmin müqavilədə əks etdirmişik və orada nəzərdə tutmuşuq ki, bu, Bakı - Ceyhan neft kəməri olacaqdır. Bu barədə 5 ildir ki, danışıqlar gedir, müzakirələr aparılır.

Bir çox dövlətlər bizə bu məsələdə təzyiq göstərməyə başladılar. Onlar bu müqavilənin həyata keçirilməsinin qarşısını almağa çalışdılar. "Xəzər dənizinin statusu müəyyən deyil" - deyən Xəzəryanı bir çox ölkələr bizim bu müqavilənin qarşısını almağa çalışdılar. Onların ən böyük məqsədi ondan ibarət idi ki, bu böyük neft boru kəməri Bakı-Ceyhan marşrutu ilə, yəni Türkiyədən yox, Rusiyadan keçsin. Ancaq biz bütün bu təzyiqlərin qarşısını aldığımız buna dözdük, Bakı-Ceyhan boru kəmərinin yaranması üçün hər il irəliyə doğru bir addım atdıq. Bir il bundan öncə Ankarada çox əhəmiyyətli bəyannamə imzaladıq. Bu bəyannaməni Türkiyə, Azərbaycan, Gürcüstan, Qazaxıstan, Özbəkistan dövlət başçıları imzaladılar. Sənədi Amerika Birləşmiş Ştatlarının enerji naziri cənab Riçardson da imzaladı.

Ancaq bilirsiniz ki, ötən bir ildə də bu məsələ hələ tam həll olunmamışdı. Çünki qiymətlərdə

müəyyən fərq var idi. Mən sizə açıq demək istəyirəm, konsorsium bu işi ləngidirdi. Çünki hesab edirdi ki, Bakı-Supsa neft kəməri tikildikdən sonra onların xam nefti ixrac etməyə imkanları hələ var. Onların fikrincə, böyük neft hasil edilənə qədər bir neçə il də gözləmək lazımdır və sonra biz Bakı - Ceyhan boru kəmərinə tikməliyik. Onlar bəlkə də başqa marşrut seçmək istəyirdilər. Ancaq biz Bakı-Ceyhan boru kəməri layihəsini ısrarlı olaraq həyata keçirməyə çalışdıq. Ötən bir il içərisində Türkiyənin və Azərbaycanın nümayəndələri konsorsium üzvləri ilə birlikdə həm İstanbulda, Ankarada, Vaşinqtonda, Hyustonda, həm də Bakıda görüşlər keçirdilər və nəhayət, bu məsələ həll edildi.

Hörmətli Prezident Süleyman Dəmirəl oktyabrın 18-də Bakıda olarkən məndən son vəziyyəti soruşdu. Dedim, son durum belədir, - konsorsium tələb edir ki, Türkiyə ərazisindən keçən borunun riskini Türkiyə öz üzərinə götürsün. Türkiyə isə tələb edir ki, Türkiyə ərazisindən keçən borunun riskini öz üzərinə götürsün, Azərbaycan və Gürcüstan ərazisindən keçən borunun riskini isə konsorsium öz üzərinə götürsün. Onlar buna razı olmurdular. Mən konsorsiumun üzvləri ilə əlavə danışıqlar apardım. Şübhəsiz ki, Amerika Birləşmiş Ştatları da onlara çox təsir etdi. Bunun nəticəsində konsorsiumun üzvləri buna razı oldular. Hesab edirəm ki, noyabr ayında İstanbulda ATƏT-in Zirvə görüşündə Bakı-Ceyhan boru xətti haqqında anlaşma tamamilə imzalanacaqdır.

Türkiyə-Azərbaycan dostluğunun, qardaşlığının böyük tarixi vardır. Ancaq bizim yeni tariximiz Azərbaycan dövlət müstəqilliyi əldə edəndən sonra başlayıbdir. Türkiyə həmişə Azərbaycana qayğı göstərüb, daim dostluq, qardaşlıq əlini uzadıbdır. Hələ Azərbaycan Sovetlər Birliyi içərisində olan zaman, Ermənistan Azərbaycana təcavüzə başlayan zaman Türkiyə öz səsini qaldırdı, öz etirazını bildirdi, azərbaycanlıları dəstəklədi, təcavüzkarları qınadı, pislədi.

Azərbaycan öz dövlət müstəqilliyini əldə edəndən indiyə qədər bizim bu sahədəki bütün işlərimiz Türkiyə Cümhuriyyəti ilə bərabərdir. Yəni birincisi, Türkiyə Cümhuriyyəti ATƏT-in

Minsk qrupunun üzvü, digər tərəfdən bizim üçün ən yaxın dost, qardaş ölkə olduğu üçün bu işlərdə həm bilavasitə iştirak edir, həm də ki, biz məsləhətləşirik, Türkiyənin təcrübəsindən istifadə edirik.

Ötən 8 ildə bizim əməkdaşlığımız, dostluğumuz, qardaşlığımız çox yüksək zirvəyə qalxıbdir. Biz iqtisadi sahədə, elm, mədəniyyət sahəsində çox geniş əməkdaşlıq edirik. Ermənistan-Azərbaycan münacişəsinin sülh yolu ilə həll olunması məsələsində də biz əməkdaşlıq edirik. Mən bu gün sizin qarşınızda, hüsurunuzda bütün bu dostluq, qardaşlıq münasibətinə, Azərbaycana göstərilən hər cür yardıma görə Türkiyə Cümhuriyyətinə, türk xalqına, Türkiyənin vətəndaşlarına, Türkiyənin Prezidenti hörmətli Süleyman Dəmirələ, Türkiyə hökumətinə, Böyük Millət Məclisinə təşəkkürümü bildirirəm.

Əziz dostlar!

Türkiyə-Azərbaycan dostluğu həqiqətən əbədidir, dönməzdir, sarsılmazdır. Mən bu gün burada, Ankarada sizi bir daha əmin edirəm ki, Azərbaycan xalqı bu yolla, müstəqillik yolu ilə gedir və gedəcək, Türkiyə-Azərbaycan dostluğu, qardaşlığı günü-gündən inkişaf edəcək və möhkəmlənəcəkdir.

Əziz dostlar, bu gün mənə bu yüksək Atatürk mükafatını verməklə üzərimə böyük məsuliyyət qoydunuz və mənim qarşımda böyük vəzifələr durur. Mən bunu hiss edirəm. Mən həm məsuliyyətimi hiss edirəm, həm də vəzifələrimi bilirəm. Vəzifələrim bunlardan ibarətdir: Azərbaycanın Prezidenti kimi Azərbaycanın dövlət müstəqilliyini qorumaq, saxlamaq və inkişaf etdirmək. Azərbaycanda hüquqi, demokratik, layiq, dünyəvi dövlət quruculuğu prosesini inkişaf etdirmək və Azərbaycanda demokratiyanı, hüriyyəti, insan haqlarının təmin olunmasını bərqərar etmək. Azərbaycanda bazar iqtisadiyyatını, sərbəst iqtisadiyyatı inkişaf etdirmək, ölkəmizin iqtisadiyyatını dünya iqtisadiyyatı ilə inteqrasiya etmək. Türkiyə - Azərbaycan dostluğunu bundan sonra daha da möhkəmləndirmək və yüksəltmək. Sülh uğrunda mübarizə aparmaq.

Böyük Atatürkün "Yurdda sülh, cahanda sülh" sözləri ilə desək, bu mükafat da məhz bu prinsipi daşıyır və bizim üçün müqəddəsdır.

Ona görə də biz yurdda, Azərbaycanda da sülhü təmin etmək istəyirik və daxili istiqrarın saxlanması üçün lazımı tədbirlər görürük. Həm Qafqazda və həm də cahanda, dünyada sülhün tamamilə yaranması üçün çalışırıq.

Biz belə hesab edirik ki, XXI əsr barış əsri, sülh əsri olmalıdır. Bütün bu münaqişələr, müharibələr aradan götürülməlidir. Artıq dünya tərəqqi yolu ilə getməlidir, inkişaf etməlidir. Türkiyə Cümhuriyyəti bu barədə böyük nüsxədir. Biz bu təcrübədən istifadə edirik.

Mustafa Kamal Atatürkün həyatı, yaradıcılığı, onun qoyduğu irs sizin üçün nüsxədir və bizim üçün, Azərbaycan üçün də böyük nüsxədir. Biz özümüzü sizdən ayırmırıq. Türkiyə Cümhuriyyətinin 76 il müddətində keçdiyi yol, əldə etdiyi nailiyyətlər və böyük təcrübə Azərbaycan üçün nüsxədir. Biz bu təcrübədən istifadə edirik və bundan sonra da istifadə edəcəyik. Çünki siz artıq bu yolu 76 il müddətinə keçmişsiniz, çox böyük nailiyyətlər əldə etmişsiniz. Biz bu yolun başlanğıcındayıq. Ancaq, əziz dostlar, əmin ola bilərsiniz ki, biz bu yolla əzmlə gedəcəyik. Bizi bu yoldan heç kəs döndərə bilməyəcəkdir. Azərbaycan müstəqil, demokratik dövlət kimi inkişaf edəcəkdir.

Əziz dostlar, bu gün mənim üçün tarixi bir gündür. Çünki, birincisi, bu qədər yüksək mükafatı - Mustafa Kamal Atatürk adını daşıyan mükafatı aldım. İkincisi, Türkiyənin ən yüksək vəzifəli şəxslərinin qarşısında nitq söyləyirəm. Bu gün bir də ona görə əzizdir ki, mənim dostum, Azərbaycan xalqının böyük dostu, Türkiyənin Prezidenti, türk dünyasının lideri hörmətli Süleyman Dəmirəlin doğum günüdür. Bu gün onun 75 yaşı tamam olur.

Əziz dostum, qardaşım Süleyman Dəmirəlin həyat yolu, fəaliyyəti haqqında danışmağa imkan versəniz mən sizi burada iki saat da saxlayacağam. Ona görə də sizi yormamaq üçün sadəcə, demək istəyirəm ki, hörmətli Süleyman Dəmirəl 50 illik siyasi, dövlətçilik fəaliyyəti ilə Türkiyəyə, türk xalqına böyük xidmətlər göstərmiş və türk xalqının hörmət, ehtiramını qazanmış, türk xalqının bu yüksək səviyyəyə çatmasında böyük işlər görmüşdür.

Siz bunu bilirsiniz. Amma bəzən adam öz-özünü o qədər də tanımır. Kənardan baxanlar

ona daha düzgün, yaxşı qiymət verə bilirlər. İnsan içərisində olanları bəzi proseslərə görə anlamaq da asandır. Bunu ona görə demək istəmirəm ki, siz əziz dostumuz Süleyman Dəmirəlin bu xidmətlərini bilmirsiniz. Bilirsiniz, qiymətləndirirsiniz, ona görə də o, Türkiyənin 9-cu cümhurbaşqanıdır və bu vəzifəni şərəflə yerinə yetirir.

Ancaq siz bilməlisiniz ki, şəxsən hörmətli Süleyman Dəmirəl Türkiyə - Azərbaycan dostluğu və qardaşlığının inkişafında ən böyük xidmət göstərmiş bir insandır. Onun Azərbaycana göstərdiyi daimi qayğı, diqqət, mehribanlıq, dostluq bizi - yeni addım atan gənc bir dövləti daha da gücləndirir, bizə daha da ruh verir, irəli getməyə imkan verir.

Hesab edirəm ki, hörmətli Süleyman Dəmirəlin bu gün üçün və türk dünyasının gələcəyi üçün ən böyük xidmətlərindən biri odur ki, o, türkdillil dövlətlər birliyinin təşkilatçısıdır və 1992-ci ildən indiyə qədər bu birliyin yaşamasını təmin edən müstəsna şəxsdir. Mən sizə açıq deməliyəm ki, bu birliyin yaranması dünyada müxtəlif fikirlər - yəni bu türkdillil, türkköklü dövlətlər yenə də birləşir, yenə də Turan ideyası meydana çıxır və sair - oyadır. Bu, çoxlarını qorxudubdur. Bununla bərabər, türkdillil dövlətlərdə də bəzi proseslər gedir.

Onu bilməlisiniz ki, siz 76 ildir cümhuriyyətdə yaşayırsınız, amma biz, digər türkdillil dövlətlər bu cümhuriyyətin, demokratiyanın indi ilk addımlarını atırıq. Bizim işimizdə çoxlu problemlər vardır. Bu problemlərə görə, bir tərəfdən də türkdillil həmin bu dövlətlər keçmişdə Sovetlər Birliyinin içində olduğuna görə və Sovetlər Birliyinin yenidən bərpa olunmasını, təşkil edilməsini istəyən qüvvələr get-gedə artdığına görə türkdillil dövlətlərə çox böyük təzyiqlər, təsirlər vardır. Onlardan biri də bundan ibarətdir ki, nə üçün türkdillil dövlətlər belə yaxınlaşırlar, birləşirlər?

Ona görə, işin içində olan adam kimi, mən sizə demək istəyirəm ki, 1992-ci ildən indiyə qədər bizim bu birliyin yolu da o qədər hamar, rahat olmayıb. Çox çətinliklər olubdur, proseslər gedibdir. Bəzən müxtəlif səbəblərdən bu

dövlətlər arasında da - ixtilaflar deyə bilmərəm - ayı-ayrı problemlər olubdur. Bilin, türkdillil dövlətlər birliyini yaşadan və bütün cümhurbaşqanlarını bir yerə, öz başına toplayan məhz hörmətli Süleyman Dəmirəldir.

Bildirmək istəyirəm, onun şəxsiyyətinə, siyasetinə olan hörmət və türkdillil dövlətlərə onun göstərdiyi qayğı, diqqət, mehribanlıq, şübhəsiz ki, onu bizim üçün lider edibdir. O, həm liderdir, həm də bizim üçün ağsaqqaldır. Yəni ağsaqqal o mənada ki, hamının hörmət etdiyi, saydığı adamdır. Ola bilər, bir cümhurbaşqanı ilə digər cümhurbaşqanı hansı məsələdəsə bir-biri ilə razılaşmasın. Ancaq hörmətli Süleyman Dəmirəl olan yerdə hamı birləşir, bütün problemlər də aradan götürülür. Bu birliyin bu illər ərzində yaşamasının əsas təşkilatçısı və səbəbkarı əziz dostum Süleyman Dəmirəldir.

Mən türkdillil dövlətlər birliyinə daxil olan Azərbaycan Respublikası adından onu demək istəyirəm ki, bu birlik lazımdır. Biz bu birliyi yaşatmalıyıq. Biz burada çox şeylərə nail olmuşuq. Birliyin əsas məqsədi odur ki, iqtisadi, mədəni, elmi, mədəni sahələrdə, tarixi köklərimizin, dinimizin, dilimizin bir olduğuna və başqa məsələlərə görə biz bir-birimizlə daha da yaxınlaşaq, qovuşaq. Bu, təbiidir. Ancaq buna kənardan başqa cür baxırlar. Ona görə bu birlik yaşamalılmalıdır. O, öz bəhrələrini, nəticələrini verəcəkdir. Amma onu yaşadan, bunu təmin edən hörmətli Süleyman Dəmirəldir. Azərbaycan Prezidenti kimi mən bu gün buna görə öz təşəkkürümü, minnətdarlığımı bildirirəm. Güman edirəm ki, hər bir türkdillil dövlətin cümhurbaşqanı, prezidenti də mənim bu fikirlərimlə şərikdir və onlar da hörmətli Süleyman Dəmirələ mənim kimi daim təşəkkür edirlər.

Mən bu əlamətdar gündə əziz dostum, qardaşım Süleyman Dəmirəli 75-ci ildönümü, doğum günü münasibətilə bir daha ürəkdən təbrik edirəm. Əziz qardaşım, sənə uzun ömür arzulayıram. Sənə bundan sonra daha da böyük enerji arzu edirəm. Amma bu enerji var. Biz bu gün 8 saat bir yerdə, ayaq üstə olmuşuq. Süleyman Dəmirəl də yorulmayıb, mən də yorulmamışam. Biz cümhurbaşqanları, prezidentlər arasında

ona motor kimi bir adam deyirik. Çünki həqiqətdən də, o, o qədər enerjili, hər bir işlə - səhər bir yerdə, axşam bir yerdə, o biri gün digər yerdə - çalışan adamdır.

O, türkdillil dövlətlər birliyindən başqa, türklərin yaşadığı bütün ölkələri ziyarət edibdir. Mən hesab edirəm ki, Türkiyənin tarixində ikinci belə bir şəxsiyyət yoxdur. Vaxtilə Osmanlı imperatorluğu dövründə dünyanın bir çox qitələrində, ölkələrində yaşamış və indi də yaşayan türklərin yaşadığı yerləri ziyarət etmək, tarixi abidələri görmək və beləliklə, türk tarixini bu gün bir daha canlandırmaq hörmətli Süleyman Dəmirəlin gördüyü ən önəmli, ən şərəfli işlərdən biridir.

Əziz qardaşım, hələ qarşıda çox işlər var və çox işlər də görəcəyik. Mən inanıram ki, Türkiyə Cümhuriyyətinin Böyük Millət Məclisi və türk xalqı Sizi bu vəzifədən hələ buraxmayacaqdır. Əgər onlar buraxsalar da, biz buraxmayacağıq, buna etiraz edəcəyik. Siz bu yüksək, şərəfli vəzifəni hələ bundan sonra da çox illər yerinə yetirəcəksiniz. Bu, Türkiyə Cümhuriyyəti üçün lazımdır, türk xalqı üçün lazımdır. Bu, Azərbaycan üçün lazımdır. Bu, bütün türk dünyası üçün lazımdır.

Əziz dostlar, hamınızın belə mütəşəkkil şəkildə bu gün buraya toplaşmağınız məni çox həyəcanlandırdı, sevindirdi. Mən çox məmnunam ki, sizinlə belə bir şəraitdə görüşürəm. Sizə təşəkkür edirəm ki, dözümlü olub mənim nitqimi axıra qədər dinlədiniz. Çox sağ olun, təşəkkür edirəm.

Yaşasın Türkiyə!

Yaşasın Atatürk Türkiyəsi!

Yaşasın türk xalqı!

Yaşasın Türk Cümhuriyyəti!

Əziz dostlar, mən Azərbaycanda Süleyman Dəmirəl haqqında bir kitab yazdırmışam. Bu kitabın ön sözünü şəxsən mən yazmışam, qalan hissəsini isə bir azərbaycanlı, bir də türk gənc insanlar yazıblar. Bilmirəm, siz Türkiyədə Süleyman Dəmirəl haqqında çox, yaxud az kitab yazmışınız, hər halda hesab edirəm ki, bu kitab sizin üçün faydalı olar. Mən bu kitabı qardaşım Süleyman Dəmirələ təqdim edirəm. Buradan çıxarkən isə sizin hər birinizə bu kitab təqdim olunacaqdır.

Bilirsiniz ki, Azərbaycan Dövlət Televiziyası Süleyman Dəmirəl haqqında ikiseriyalı film yaratmışdır. Bu film Azərbaycan televiziyası ilə bir dəfə göstərilib, bu günlərdə yenidən nümayiş etdirilir. Mən bu filmin kassetlərini hörmətli Süleyman Dəmirələ bir daha təqdim edirəm. Arzu edirəm ki, Türkiyə televiziyası bu filmi başdan-ayağa nümayiş etdirdirsin. Çox sağ olun.

Mərasimdə Türkiyənin Baş naziri Bülənd Ecevit, Böyük Millət Məclisinin Sədri Yıldırım Akbulut, Türkiyə Silahlı Qüvvələri Baş Qərargahının rəisi, ordu generalı Hüseyn Kıvrıkoğlu və ölkənin digər rəsmi şəxsləri, Türkiyə Prezidentinin xanımı Nəzmiyyə Dəmirəl, Azərbaycan nümayəndə heyətinin üzvləri iştirak edirdilər.

Dövlətimizin başçısının şərəfinə

Mükafatın təqdim edilməsi mərasimindən sonra Türkiyə Prezidenti Süleyman Dəmirəl Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin şərəfinə ziyafət verdi. Səmimilik və mehribanlıq şəraitində keçən ziyafətdə Türkiyənin Baş naziri Bülənd Ecevit, Böyük Millət Məclisinin Sədri Yıldırım Akbulut, Türkiyə Silahlı Qüvvələri Baş Qərargahının rəisi Hüseyn Kıvrıkoğlu, Baş nazirin müavini Dövlət Baxçalı, baş nazirin müavini, enerji və təbii ehtiyatlar naziri Cümhur Ərsümər, nazirlər, millət vəkili, siyasi parti-

yaların rəhbərləri və digər yüksək vəzifəli şəxslər dövlətimizin başçısı Heydər Əliyevə yaxınlaşaraq onu Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatı alması münasibətilə səmimi qəlbdən təbrik etdilər, ona yeni uğurlar arzuladılar.

Mərasimdə respublikamızın xarici işlər naziri Vilayət Quliyev, Azərbaycan Dövlət Neft Şirkətinin birinci vitse-prezidenti, millət vəkili İlham Əliyev, Prezidentin İcra Aparatının şöbə müdürü Əli Həsənov, Türkiyənin Bakıdakı səfiri Qədri Ecvet Tezcan, ölkəmizin Ankaradakı səfiri Məmməd Əliyev və digər rəsmi şəxslər iştirak edirdilər.

Azərbaycan Prezidenti Türkiyə Prezidentini təbrik etdi

Noyabrın 1-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev Çankaya köşkünün "Mavi salonu"nda Türkiyə Respublikasının Prezidenti Süleyman Dəmirəl anadan olmasının 75 illiyi münasibətilə təbrik etdi.

Dövlətimizin başçısı Heydər Əliyev dedi:

- Zati-aliləri Türkiyə Cümhuriyyətinin Prezidenti, Azərbaycan xalqının böyük dostu, əziz qardaşım Süleyman Dəmirəl!

Çox hörmətli, əziz bacım Nəzmiyyə xanım!

Bu gün sizin ailə üçün, sizin qohum-əqraba üçün, sizin dostunuz - mənim üçün, Azərbaycan

xalqı üçün, Türkiyə xalqı üçün çox əlamətdar bir gündür.

75 il öncə İslamköydə Süleyman Dəmirəl dünyaya gəlmişdir və 75 il ərzində İslamköydən Çankaya köşkünə gəlmişdir. Bu 75 ilin əlli ilini əziz dostum, qardaşım Süleyman Dəmirəl öz xalqına, öz millətinə, Atatürkün qoyduğu yola sədaqətlə xidmət etmişdir. Məhz sədaqətliliyinə görə, ağıllılığına görə, zəkallılığına görə, fədakarlığına görə və ən əsası - Mustafa Kamal Atatürk ideyalarına sadıq olduğuna görə əziz dostum Süleyman Dəmirəl Türkiyənin siyasi səhnəsində böyük bir yol keçmişdir. Bu yol o qədər də hamar olmamışdır, bunun eniş-yoxuşu olmuşdur. Bəzi hallarda əziz dostum Süleyman

Dəmirəl anlamayanlar da olmuşdur, bəzən də ona paxıllıq edənlər olmuşdur, bəzən ona öz imkanlarından istifadə edib öz xalqı üçün xidmət göstərməyə mane olanlar da olmuşdur. Bunlar hamısı olmuşdur.

Bütün bunların hamısı hörmətli Süleyman Dəmirəlin tutduğu yol ilə uğurla getməsinin qarşısını ala bilməmişdir. Nə üçün ala bilməmişdir? Çünki əziz dostum Süleyman Dəmirəl böyük əqidə sahibi insandır, böyük iradə sahibi insandır və inandığı şeyə xidmət edən insandır. Mən onun həyat və fəaliyyətini öyrənmişəm və bu gün elan etdim, - onun haqqında Azərbaycanda film yaratmışıq, kitab buraxmışıq. Onu mən bu gün sizə ərməğan kimi gətirdim. Ona görə də mən bunu həm dost, qardaş kimi, həm də həyat yolunuzu öyrənmiş bir insan kimi deyirəm.

Bəli, hörmətli Süleyman Dəmirəl öz iradəsi ilə, öz mərdliyi ilə, öz cəsarəti ilə, öz ağılı ilə, zəkası ilə xalqına daim xidmət etmək istəmişdir. Onun məqsədi haradasa bir vəzifə tutmaq olmamışdır. Onun məqsədi xalqına xidmət etmək olmuşdur. Amma xalqına xidmət etmək üçün də

lazımdır ki, onun siyasi potensialı, onun təcrübəsi xalqına çatsın, onu xalqa verə bilsin. Bu yolla hörmətli Süleyman Dəmirəl Türkiyədə böyük hörmət qazanmış və ona görə də dəfələrlə Türkiyənin baş naziri vəzifəsinə irəli çəkilmiş, seçilmiş, və ona görə də 1993-cü ildə Türkiyə Cümhuriyyətinin 9-cu Prezidenti, Cümhurbaşkanı seçilmişdir. Bu, böyük şərəfdir.

Türkiyənin birinci Cümhurbaşkanı, Türkiyə Cümhuriyyətinin banisi Mustafa Kamal Atatürkdür. Belə bir cümhuriyyətdə, belə bir ölkədə, belə bir xalqın prezidenti, Cümhurbaşkanı olmaq, şübhəsiz ki, böyük şərəfdir. Amma xalqın inamını, xalqın ehtiramını, xalqın etibarını qazana bilməyən heç bir insan heç vaxt belə şeyə nail ola bilməz. Yenə də deyirəm, mənim dostumun məqsədi hansısa bir vəzifəyə nail olmaq yox, öz imkanlarını xalqa xidmətə həsr etmək olmuşdur və bu yolu da şərəflə keçmişdir.

Dostum, qardaşım Süleyman Dəmirəl Azərbaycanda çox hörmətli, Türkiyə qədər hörmətli bir insandır. Azərbaycan onu sevir. Azərbaycan Sizi sevir, əziz qardaşım, ona görə ki, Siz daim Azərbaycan haqqında düşünmüşünüz.

Mən bunu demişəm, bir də demək istəyirəm. Bu, təsadüfi deyil ki, 1920-ci ildən Sovetlər Birliyinin ideologiyasının əsarəti altında yaşayan Azərbaycan Türkiyədən təcrid olunmuşdu. Yalnız 1967-ci ildə hörmətli Süleyman Dəmirəl ilk

dəfə biş nazir seçildəndən sonra Sovetlər Birliyini baş nazir kimi ziyarət edərkən öz proqramına Azərbaycana da ziyarəti salmağı tələb etmişdi və bunu da ödəmişdilər. Nəzmiyyə xanım, Siz də onunla bərabər idiniz. Mən o vaxt Sizinlə

tanış oldum. O günlər mənim bugünkü kimi gözümün qarşısındadır. O vaxt siz gördünüz ki, bizim xalqımız küçələrdə, evlərdə, meydanlarda hörmətli Süleyman Dəmirəli və sizi nə qədər böyük hörmətlə, böyük ruh yüksəkliyi ilə, bö-

yük ehtiramla qarşılayırdı və insanlar nə qədər sevinirdilər ki, ilk dəfədir Türkiyənin baş naziri Azərbaycana gəlir. Bu, böyük hadisə olmuşdu.

Amma bunun Azərbaycan üçün böyük hadisə olması bir tərəfə, əsas cəhəti ondan ibarətdir ki, nə üçün hörmətli Süleyman Dəmirəl - Sovetlər Birliyinin 15 respublikası var idi - onlardan ancaq Azərbaycanı seçmişdi. Çünki Azərbaycanın qayğıları ilə yaşamışdı, Azərbaycan xalqı haqqında düşünmüşdü və gəlib o vaxt Azərbaycanı görmək istəmişdi. Sonrakı proseslər məlumdur. Ancaq Azərbaycan hələ müstəqilliyini əldə etmədiyi zaman hörmətli Süleyman Dəmirəl yenə də baş nazir kimi Azərbaycana gəldi və Azərbaycanda müstəqillik yolunda xalqın ruhunu qaldırdı.

Hörmətli Süleyman Dəmirəlin Azərbaycan xalqına etdiyi ən böyük töhfə, ən böyük ərməğan "Həsərət körpüsü"nün, "Ümid körpüsü"nün tikilməsidir.

Naxçıvan Muxtar Respublikası Azərbaycanın ayrılmaz hissəsidir. Ancaq təəssüf ki, 1920-ci ildə Sovet hökuməti xəritələri böləndə, Azərbaycanın Zəngəzur mahalını alıb Ermənistanə verəndə Naxçıvan Muxtar Respublikası Azərbaycanın böyük torpağından ayrı düşüb. Sovetlər Birliyi vaxtı bunu o qədər də hiss etmirdik. Çünki bir ölkədə yaşayırdıq, - yollar var idi, kommunikasiya, hər bir şey var idi. Ancaq Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsi başlayandan sonra Naxçıvan blokada halına düşdü və orada yaşamaq çox çətin oldu. Hörmətli Süleyman Dəmirəlin Azərbaycana etdiyi yardımın ən önəmlisi Naxçıvan Muxtar Respublikasının o illərdə yaşamasını, dayanmasını təmin etməsidir. Araz çayı üzərində qısa bir zamanda həmin o "Həsərət körpüsü" yaranmasaydı bu, mümkün deyildi. O qışın 40 dərəcə şaxtasında Türkiyədən Naxçıvana elektrik xətti çəkildi, başqa yardımlar edildi. Mən orada yaşadığım dövrdə bunları öz gözlərimlə görmüşəm.

Hörmətli Süleyman Dəmirəl tarixi bir addım da atıbdır. "Həsərət körpüsü"nün açılışı münasibətilə Naxçıvanın tarixində ilk dəfə Türkiyə hökumətinin başçısı Naxçıvanı birbaşa ziyarət etmiş, özü ilə bərabər bir çox nazirlər, 60-a qədər millət vəkili gətirmişdi. Biz Araz çayı üzərində Türkiyə-Azərbaycan dostluğunu nümayiş etdir-

dik. Türkiyədən və Naxçıvandan oraya on minlərlə adam toplaşmışdı.

Mənim xatirimdədir, Naxçıvandan o körpüyə qədər 75 kilometrlik yolda xalq hörmətli Süleyman Dəmirəli hər kilometrdən bir, bəlkə də bir kilometr keçmədən qarşılayırdı, qurbanlar kəsilirdi. O gün yol boyu yüzlərlə qurban kəsildi. Ona görə ki, Azərbaycan xalqı, Naxçıvan sakinləri hörmətli Süleyman Dəmirələ öz sevgisini, məhəbbətini bildirmək istəyirdi, göstərilən yardımlara görə minnətdarlığını bildirmək istəyirdi.

Bu barədə çox danışmaq olar. Xüsusən sonrakı dövrdə Azərbaycanın bir müstəqil dövlət kimi inkişaf etməsində, Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinin sülh yolu ilə həll olunmasında, beynəlxalq təşkilatların hamısında Azərbaycanı dəstəkləməsi, Ermənistanı təcavüzkar kimi qiymətləndirməsi və Azərbaycanla daim bərabər olması, şübhəsiz ki, bizim üçün əzizdir və qiymətlidir.

Ona görə də bu gün mən mütləq burada olmalı idim. Nə olur-olsun, burada olmalı idim.

Mən gəlib burada, Ankarada, Türkiyə Cümhuriyyətinin paytaxtında əziz dostum, qardaşım Süleyman Dəmirəli təbrik etməli idim.

Nəzmiyyə xanım, mən gəlib Sizi təbrik etməli idim. Çünki bu 50 il siyasətdə Sizin böyük xidmətləriniz vardır. Mən belə düşünürəm ki, əgər Süleyman Dəmirəlin bu qədər gözəl, bu qədər ağıllı, bu qədər sadəqətli ömür-gün yoldaşı olmasaydı, bəlkə də onun keçdiyi yol daha da çətin olardı. Bizə məlumdur ki, o vaxt, çevriliş zamanı hörmətli Süleyman Dəmirələ yasaq edilmişdi. O, ev dustağı edilmişdi. Bizim yaratdığımız filmdə bunlar vardır, bu kadrlar vardır. Siz daim onunla bərabər olmusunuz, bütün dövrlərdə bərabər olmusunuz. Təkcə bərabər yox, həmfikir olmusunuz, eyni fikirdə olmusunuz.

Ona görə də bu gün əziz dostum, qardaşım Süleyman Dəmirəlin günüdür. Sizin də birgə yaşamağınızın yəqin ki, müəyyən tarixi günüdür. Onu siz özünüz məndən yaxşı bilirsiniz.

Əziz qardaşım, mən Sizi bir daha təbrik edirəm. Sizə cəsaətlə arzu edirəm və uzun ömür arzu edirəm. Sizə yeni-yeni nailiyyətlər arzu

edirəm. Bütün işlərinizdə uğurlar arzu edirəm. Mən əminəm, ümidvaram ki, Siz hələ bundan sonra çox illər, on illər türk xalqına, Türkiyə Cümhuriyyətinə, Azərbaycana, türk dünyasına böyük xidmətlər göstərəcəksiniz və nə qədər vətənpərvər, nə qədər insanpərvər olduğunuzu bir daha, bir daha göstərəcəksiniz.

Sizin insanpərvərliyinizi mən heç vaxt unuda bilmərəm. Çünki yanvar ayında mən bir balaca rahatsız olduğum zaman gecə ikən təyyarə ilə həkimlər göndərdiniz, məni Ankaraya dəvət etdiniz. İki həftə burada mənim müayinə və müalicəmə başqanlıq etdiniz. Hər gün məni ziyarət etdiniz. Vaşinqtonda NATO-nun 50 illik yubileyində birlikdə olduğumuz zaman, son gün mən yenə də rahatsız olduğum zaman Klivlend xəstəxanasına getdim. Orada qəlb əməliyyatı aparılan zaman o günlərdə Siz yenə mənimlə bərabər oldunuz. Məni unutmadınız, mənə

mənəvi qardaş oldunuz, mənəvi yardım etdiniz.

Bunların hamısına görə təşəkkür edirəm və bunlara görə də deyirəm ki, Siz böyük insansınız. Siz böyük dövlət xadimisiniz. Siz dövlət başçısıdır. Siz böyük siyasi xadimsiniz. Siz böyük ictimai xadimsiniz. Siz həm də böyük insansınız. Böyük insan olmaq bunların hamısından üstündür. Bütün bu işləri görmək olar. Amma böyük insan olmaq hər kəsə nəsib olmur. Allah Sizi belə yaradıbdır. Siz də belə həyat fəaliyyəti keçirmisiniz. Sizin bu xidmətlərinizə görə, Sizin Azərbaycana, şəxsən mənə olan qayğıınıza görə, mərhəmətinizə görə, mehribanlığınıza görə təşəkkür edirəm. Sizi bir daha təbrik edirəm. Sizə cəsaətlə arzu edirəm.

Sonra Prezident Heydər Əliyev Prezident Süleyman Dəmirələ xatirə hədiyyəsi bağışlayaraq dedi:

- Siz həyatınız boyu çox hədiyyələr almısınız. Mən fikirləşdim və belə düşündüm ki, mənim Sizə hədiyyəm ancaq Sizin şəxsinizin və Nəzmiyyə xanımın portreti, yəni rəsmi olmalıdır.

Bu iki böyük rəssamdan biri Azərbaycan rəssamıdır. O, dünyada ən məşhur rəssamlardan biri olan Tahir Salahovdur. Mənim 35 illik çox yaxın dostumdur. Moskvada yaşayır. Ancaq oraya Azərbaycandan gedibdir və dünyada çox məşhur bir rəssamdır. Onun rəsm əsərləri dünyanın bütün muzeylərində vardır.

İkincisi, Rusiyanın böyük rəssamı Nikas Safronovdur. O da dünyada məşhur rəssamdır. Onlar böyük şəxsiyyətlərin portretlərini yaratmış rəssamlardır. Mən bunların hər birinə sifariş etmişdim ki, siz Süleyman Dəmirəlin və onun xanımının portretlərini hazırlamalısınız. Çünki bunların çəkdiyi portret dünya sənət xəzinəsinə daxil olur. Bu, onların çəkdiyi əsərlərdir. Onlar belə böyük rəssamlardır. Onlar bunu ediblər. İndi mən bunları sizə təqdim edirəm.

Prezident Heydər Əliyev rəssamlar Tahir Salahovun və Nikas Safronovun əsərlərini - Süleyman Dəmirəl və Nəzmiyyə xanımın portretlərini Türkiyə Prezidentinə və onun xanımına təqdim etdi.

Türkiyə Respublikasının Prezidenti Süleyman Dəmirəl dövlətimizin başçısı Heydər Əliyevə dərin təşəkkürünü bildirərək dedi:

- Dəyərli qardaşım, hörmətli Cümhurbaşqanı!

Söylədiyiniz sözlər məni fəvqəladə sevinirdi, son dərəcə məmnun etdi, mənə şərəf verdi. Qardaşınız türk xalqı üçün, Türk Cümhuriyyətinin dövləti üçün, Atatürk üçün Sizin dediyiniz ifadələr unudulmayacaq gözəl sözlərdir. Bunu ancaq qardaş, dost söyləyə bilər və Sizdən başqa kimsə söyləyə bilməz. Çox-çox şad olduq. Ərməğanlarınıza görə də təşəkkür edirik.

Bura, yəni bu bina 1932-ci ildə Atatürkün tikdirdiyi binadır. İndi biz burada növbə tutmuşuq. Türkiyə Cümhuriyyətinin keşiyindəyik.

Qoruduğumuz türk millətinin inancındır, asayışdır. Bu məqama necə gəldik deyə soruşsanız, deməliyəm ki, nərdivanları çıxaraq gəlmədik. Siyasətin sıldırım yollarındakı nərdivanları çıxaraq çox böyük çətinliklərlə gəldik.

Mənim xalqım, bu ölkənin insanları dəyişiklik olduğu zaman onun əksini söyləməzlər. Yəni buraya qədər bir iqtidar qovğası yaparaq və ya bu xalqa boş vədlər verərək gəlmədik. Açıq-aşkar şəkildə gəldik, millətimin iradəsinə, onun dəstəyinə və onun etimadına dayanaraq gəldik. Məni buraya gətirən bu yoldur. Bunu söylədiyim zaman böyük Atatürkün ruhu şad olacaqdır. Çünki onun ən böyük əqidəsi Türkiyə Cümhuriyyətinin xalqına məxsus şəkildə dövlət qurmaq olmuşdur. O, bu ölkənin insanlarını vətəndaş etmişdir.

Mən burada bərabərliyi təmsil edirəm. Mən burada bu ölkənin hər bir insanına bərabər imkan təmin edirəm. Bu ölkənin şəhərlisi, kəndlisi, şimalı, cənublu, şərqisi, qərblisi üçün hər şey eynidir. Mən bunu təmsil edirəm. Bu da əslində Türkiyə Cümhuriyyətinin dövlətinin amalıdır.

İfade etmək istəyirəm ki, biz şan-şöhrət dalınca düşmədik. Sadəcə, millətimizə xidmət gös-

tərməklə məşğul olduq. Allah bizə sağlam bir ömür verdi. Bu ömrü bura qədər yaşadım. Hər bir dəqiqəmdən millət üçün istifadə etdik. Bu işlərdə mənə ən çox dəstək verən yanımda duran bu xanımdır. Ona minnətdaram. Siz də bu barədə danışdınız. İnsanların ağır və xoş zamanları ola bilər. Biz ağır günlərlə yaxşı günləri çox ayırmadıq. Yəni ağır zamanlar, uğradığımız haqsızlıqlar bizi sarsıtmadı. Millət sağ olsun, dövlət sağ olsun. Səbrlə yolumuza davam etdik. Amma böyük Atatürkün göstərdiyi yoldan - millətə xidmət yolundan, haqq, hüquq, ədalət yolundan, insaf, vicdan yolundan heç dönmədik.

Siz bizi çox mütəəssir və məmnun etdiniz, bizi şərəfləndirdiniz. Buraya bu məqsədlə gəlməyinizdən şərəf duyuram. Bu duyduğumuz şərəfdən millətimiz də eyni şəkildə şərəf duymuşdur. Bu gün Sizə hər kəsin adından hamının önündə çox-çox təşəkkür edirik. Bir daha göstərdiniz ki, Türkiyə-Azərbaycan dostluğu əbədidir, sarsılmazdır, bölünməzdir. Sizə çox təşəkkür edirəm. Sağ olun.

Türkiyə Prezidenti Süleyman Dəmirələ xatirə hədiyyələrini təqdim etdikdən sonra onlar xatirə şəkli çəkdirdilər.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin Türkiyə Prezidenti Süleyman Dəmirəl ilə görüşü

Türkiyədə qısamüddətli işgüzar səfərə gəlmiş Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev noyabrın 1-də Türkiyə Respublikası Prezidentinin rəsmi iqamətgahı Çankaya köşkündə qardaş ölkənin dövlət başçısı Süleyman Dəmirəl ilə görüşdü.

Türkiyənin rəhbəri özünün əziz dostu, qardaşı, Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevi səmimiyyətlə salamlayaraq onun Türkiyəyə gəlişindən son dərəcə sevinc duyduğunu vurğuladı.

Prezident Heydər Əliyev mehribancasına qarşılandığına və səmimi qonaqpərvərliyinə görə Türkiyə Prezidenti Süleyman Dəmirələ dərin minnətdarlığını bildirdi.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev Türkiyə dövlətinin başçısı, türk xalqlarının lideri Süleyman Dəmirəli anadan olmasının 75 illiyi münasibətilə səmimi qəlbdən təbrik edərək ona möhkəm cansağlığı, xoşbəxtlik, türk dünyasının rifahı naminə yorulmaz fəaliyyətində yeni-yeni uğurlar arzuladı.

Türkiyə Respublikasının Prezidenti Süleyman Dəmirəl Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatına layiq görülməsi münasibətilə ölkəmizin başçısını ürəkdən təbrik edərək, onun regionda sülhün, təhlükəsizliyin bərqərar edilməsi yolunda göstərdiyi səyləri yüksək qiymətləndirdiyini nəzərə çarpdırdı.

Prezidentlər Türkiyədə baş vermiş zəlzələnin nəticələrinin aradan qaldırılması sahəsində görülən tədbirlər barədə fikir mübadiləsi apardılar, zəlzələnin mərkəzində - Kocaelidə, İz-

mitdə çadırlarda müvəqqəti yerləşdirilmiş insanlarla görüşlərindən aldıkları təəssüratlarını bölüşdurdülər. Türkiyə Prezidenti Süleyman Dəmirəl baş vermiş fəlakətlə əlaqədar Azərbaycanın birincilər sırasında köməyə gəldiyini minnətdarlıqla vurğuladı. Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev Türkiyə xalqının belə bir ağır şəraitdə qəhrəmanlıq, vətənpərvərlik, dözümlülük nümayiş etdirməsinə ehtiram hissini ifadə etdi.

Dövlət başçıları Ermənistan, Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin sülh yolu ilə aradan qaldırılmasına yönəldilmiş nizaməsalma prosesinin vəziyyəti barədə fikir mübadiləsi apardılar. Prezident Süleyman Dəmirəl münaqişənin sülh yolu ilə həlli sahəsində Azərbaycanın və Prezident Heydər Əliyevin səylərinin Türkiyə tərəfindən dəstəkləndiyini bildirdi.

Azərbaycan və Türkiyə prezidentləri Xəzərin zəngin enerji ehtiyatlarının dünya bazarlarına çıxarılması üçün Bakı-Ceyhan əsas neft kəməri layihəsinin reallaşdırılması sahəsində görülən işləri müzakirə etdilər.

Görüşdə ikitərəfli və regional münasibətlərə dair bir sıra digər məsələlər də nəzərdən keçirildi.

Görüş ənənəvi dostluq və səmimiyyət şəraitində keçdi.

Türkiyə Prezidentinin şərəfinə

Həmin gün axşam Türkiyə Respublikasının Prezidenti Süleyman Dəmirəl və Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev ailə üzvləri ilə birlikdə Türkiyə Prezidentinin anadan olmasının 75 illiyi münasibətilə keçirilən naharda iştirak etdilər.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin Türkiyənin Baş naziri Bülənd Ecevit ilə görüşü

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev Türkiyəyə qısamüddətli işgüzar səfəri zamanı noyabrın 2-də Çankaya köşkində onun üçün ayrılmış iqamətgahda Türkiyənin Baş naziri Bülənd Ecevit ilə görüşdü.

Dövlətimizin başçısını səmimiyyətlə salamlayan Baş nazir Bülənd Ecevit Prezident Heydər Əliyev ilə görüşündən son dərəcə məm-

nun olduğunu bildirdi və onu Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatı alması münasibətilə ürək-dən təbrik etdi.

Prezident Heydər Əliyev Prezident Süleyman Dəmirəl ilə birlikdə, Türkiyədə baş vermiş zəlzələnin mərkəzində - Kocaelidə, İzmitdə çadırlarda müvəqqəti yerləşdirilmiş insanlarla görüşləri, zəlzələnin nəticələrinin aradan qaldırılması üçün görülən tədbirlər barədə təəssürlərini Türkiyə hökumətinin başçısı ilə bölüşdü və ağır fəlakətlə üzləşmiş türk xalqının nümayiş etdirdiyi əsl iradə, vətənpərvərlik və dözümlülüyə ehtiramını ifadə etdi. Baş nazir Bülənd Ecevit zəlzələ ilə əlaqədar Azər-

baycanın Türkiyəyə göstərdiyi yardıma görə Prezident Heydər Əliyevə minnətdarlığını bildirdi.

Prezident Heydər Əliyev və Baş nazir Bülənd Ecevit ölkələrimiz arasında hərtərəfli əməkdaşlığın daha da inkişaf etdirilməsinin zəruriliyini bir daha vurğuladılar. Onlar Xəzər neftinin dünya bazarlarına çıxarılması üçün çəkiləcək Bakı-Ceyhan əsas neft kəmərinin tikintisi ilə əlaqədar bir sıra məsələləri müzakirə etdilər.

Görüşdə Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin sülh yolu ilə aradan qaldırılması prosesi ətrafında da fikir mübadilə-

si aparıldı. Baş nazir Bülənd Ecevit münaqişənin nizama salınması sahəsində Azərbaycanın, Prezident Heydər Əliyevin səylərinin Türkiyə tərəfindən dəstəkləndiyini bildirdi.

Səmimilik şəraitində keçən görüş zamanı ölkələrimiz arasında əməkdaşlığın inkişafına dair tərəfləri maraqlandıran bir sıra məsələlər də müzakirə olundu.

Dövlətimizin başçısı Heydər Əliyev Türkiyənin Baş naziri Bülənd Ecevitə Azərbaycana rəsmi səfərə dəvət etdi. Dəvət məmnuniyyətlə qəbul edildi.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatı Komissiyasının sədri Rəşad Gənc ilə görüşü

Noyabrın 2-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev Atatürk Beynəlxalq

Sülh Mükafatı Komissiyasının sədri, Atatürk Kültür, Dil və Tarix Ali Qurumunun rəhbəri, professor Rəşad Gənc ilə görüşdü.

Cənab Rəşad Gənci səmimiyyətlə qarşılayan Prezident **Heydər Əliyev** dedi:

- Rəşad bəy, Sizi bir daha salamlayıram. Çox məmnunam.

Dövlətimizin başçısına minnətdarlığını bildirən **Rəşad Gənc** dedi:

- Sayın Cümhurbaşqanı, Sizə hörmət və ehtiramımı bildirirəm. Bir daha xoş gəlmisiniz! Sizi burada görməkdən həqiqətən çox məmnunam. Bizim iki Cümhurbaşqanımız vardır. İkincisini də burada görmək həqiqətən bizi çox şad etdi. Sizi sağ-salamat gördük və yenə də çox sevindik. Sizə Allahdan cansağlığı və çox uzun ömür diləyirəm.

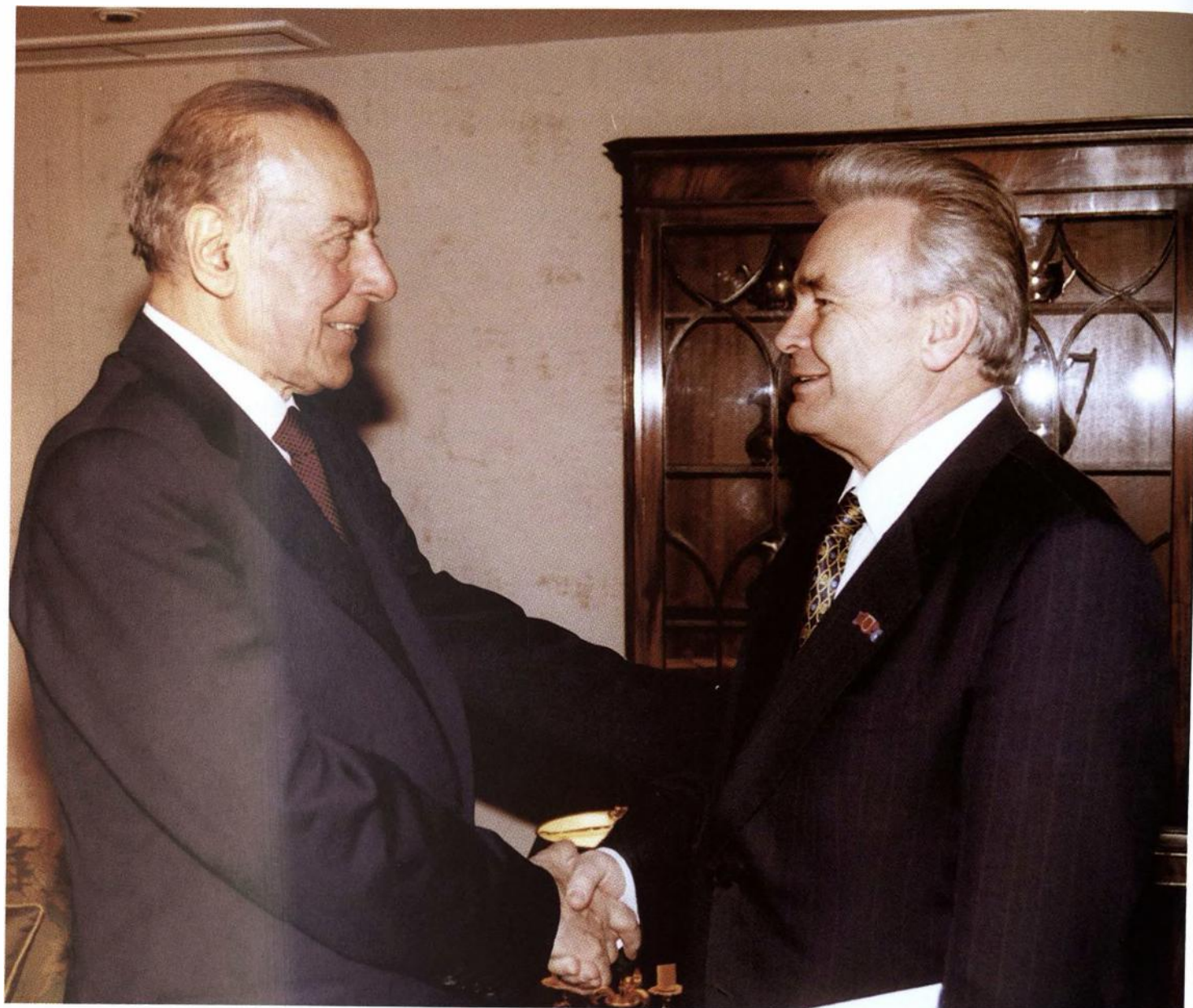
Cənab Prezident, Atatürk Beynəlxalq Sülh

Mükafatımızı aldığınıza görə də Sizə xüsusi təşəkkür edirəm.

Heydər Əliyev: Çox sağ olun. Siz Azərbaycanın böyük dostusunuz. Biz də sizi çox sevirik. Mən bizim böyük elçi vasitəsilə sizə həmişə salamlarımı yetirmişəm.

Rəşad Gənc: Cənab Prezident, Sizin salamlarınızı həmişə alıram. Mən də Sizə hər zaman hörmət və ehtiramımı bildirirəm.

Heydər Əliyev: Çox təşəkkür edirəm. Atatürk Sülh Mükafatının mənə verilməsi haqqında qəbul etdiyiniz qərar mənim üçün tarixi bir qərardır. Mən bilirəm ki, bu qərarı qəbul etmək o qədər də asan bir iş deyildi. Çünki siz bir çox namizədlərdən birini seçməli idiniz. Sizin bu barədə mənə münasibətiniz də, bu işə səs verməyiniz də çox önəmlidir. Bilirəm ki, sizin bu mükafat komissiyasının başqanı kimi buna Baş nazir rəhbərlik edir.

Rəşad Gənc: Bəli, cənab Prezident. Bu, Atatürk Dil və Tarix Qurumunun qərarı ilə yaradılmış bir mükafatdır. Ona görə də bununla bağlı işləri biz görürük. Nəticədə təkliflərimizi hörmətli Baş nazirin rəhbərlik etdiyi yüksək

quruma ərz edirik. Mən də oranın üzvüyəm. Orada da görüşlər keçiririk və nəticədə bir qərar çıxarıyıq. Hörmətli Cümhurbaşqanımıza ərz edildikdən, onun təsdiqindən sonra da nəticə tam hasil olunur.

Mən burada səmimiyyətlə ifadə etmək istəyirəm ki, Sizin bu sülh mükafatını almağınız üçün namizədliyiniz hörmətli Süleyman Dəmirəl tərəfindən verilmişdi. Təbii ki, Cümhurbaşqanımızın namizədi kimi nəticə hökmən belə olmalı idi. Amma nəticə etibarilə biz də hesab edirik ki, həqiqətən bu mükafat layiq olduğu insana verilir. Onu hörmətli Cümhurbaşqanımızın söylədiyi kimi, XX yüzilliyin tarixində mütləq qeyd olunacaq böyük bir dövlət adamının alma-

sına biz çox şadiq, sevinirik. Bu mükafat həqiqətən layiq olan insana verilibdir.

Heydər Əliyev: Çox təşəkkür edirəm. Bizim dostluğumuz, qardaşlığımız çox səmimi-dir. Mən Sizi Azərbaycanda görmək istəyirəm. Bilirəm, Siz elm adamısınız, böyük elmi işlərlə məşğulsunuz. Amma mən Sizi qonağım kimi Azərbaycana dəvət edirəm. Sizin imkanınız olan zaman bizim böyük elçinin vasitəsilə mənə xəbər verərsiniz. Nə proqram lazım olarsa, onu da edirik. Çünki Azərbaycan - Türkiyə dostluğunu, qardaşlığını hər gün irəliyə aparmaq lazımdır. Heç bir şey yerində duranda yaramaz. Hər şey inkişafda olmalıdır. Dostluğumuz, qardaşlığımız bu gün çox yaxşı bir vəziyyətdədir.

Rəşad Gənc: Cənab Prezident, Bu, Sizlərin sayəsində olmuşdur.

Heydər Əliyev: Sabah bundan da yüksək olmalıdır. Ona görə mən Sizi Azərbaycana dəvət

edirəm. Sizi orada qonağım kimi görməkdən məmnun olacağam. Türkiyə-Azərbaycan dostluğuna göstərdiyiniz xidmətlərə görə də sizə təşəkkür edirəm.

Rəşad Gənc: Mənim üçün həyatımın ən böyük bəxtiyarlılığı Sizin - dünya miqyasında böyük bir liderin, böyük bir dövlət adamının, hörmətli bir prezidentin dəvətlisi olmaqdır. Bu, həqiqətən böyük şərəfdir. Mən böyük elçinizlə görüşüb münasib bir vaxtda gələcəyəm. İnşallah, onda Azərbaycanda bir şadlıq vəsiləsi olacaqdır. Bakıda Millətlərarası Beynəlxalq toplantı keçirilən zaman orada Sizi ziyarət etmək mənim üçün böyük bir sevinc, şadlıq olacaqdır. Çox təşəkkür edirəm.

Türkiyə Prezidenti Süleyman Dəmirəl Çankaya köşkünə respublikamızın rəhbəri Heydər Əliyevə onun dost, qardaş ölkəyə səfərini əks etdirən fotoalbom təqdim etdi.

**Qardaş qardaşa
dayaqdır**

Zəlzələ zonasında görüşlər

Noyabrın 1-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev İstanbulun Atatürk adına hava limanının xüsusi terminalından Türkiyənin Kocaeli şəhərinə yola düşdü.

Hava limanında dövlətimizin başçısının şərafinə fəxri qarovul dəstəsi düzülmüşdü. Respublikamızın rəhbəri Heydər Əliyev fəxri qarovul dəstəsinin üzvlərini "Salam, əsgər" sözləri ilə salamladı.

Dövlətimizin başçısını İstanbul şəhərinin valisi Erol Çakır, İstanbul bələdiyyə başqanı Əli Müfid Qurtuna, qarnizon rəisi Atilla Qurtaran və digər rəsmi şəxslər səmimiyyətlə yola saldılar. Prezident Heydər Əliyev İstanbul şəhərinin valisi Erol Çakırı Azərbaycana səfərə dəvət etdi.

Kocaelinin "Kösəköy" hava limanında Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevi Türkiyə Prezidenti Süleyman Dəmirəl dostcasına, qardaşcasına qarşıladı.

Respublikamızın rəhbəri Heydər Əliyev onu qarşılamağa gəlmiş Kocaeli valisi Kamal Önal, hökumət üzvləri, bu bölgədən seçilmiş millət vəkili, iş adamları ilə də səmimi görüşdü.

Prezidentlər Heydər Əliyev və Süleyman Dəmirəl hava limanının şəraf salonunda buraya toplaşmış yerli və xarici ölkələrin kütləvi informasiya vasitələri nümayəndələrini salamladılar.

Türkiyə dövlətinin başçısı Süleyman Dəmirəl jurnalistlər qarşısında bəyanat verdi.

Türkiyə Prezidenti Süleyman Dəmirəlin bəyanatı

- Hörmətli mətbuat nümayəndələri!

Sizin bu nəzakətinizə görə hamınıza təşəkkür edirəm. Hamınıza məndən çox yaşamağı arzulayıram. Mənim yaşımda olduğunuz zaman məsələlərə bugünkü baxışınızdan fərqli baxacaqsınız. Amma siz öz ömrünüzü yaşayın və hansı yaş istəyirsinizsə, ona da çatın. Gəncliyinizi uğurla keçirin. Orta yaşa gəldiyiniz zaman gənclik dövrünüzdəki imkanlar əlinizdə olmayacaqdır. Mənim yaşımda olduğunuz zamanda da öz dövrünüzü yaşayın. Allaha şükürlər olsun ki, ötən 75 ili sağlam şəkildə ke-

çirmişəm və buraya qədər gəlmişəm. Bunun 50 ilini dövlət və millətə xidmətə həsr etmişəm. İndi də qarşıda nə qədər ömrüm var - bilmirəm, amma bu zaman içərisində də harada olduğum, hansı vəziyyətdə olduğum əhəmiyyətli deyil və yenə də millətimin xidmətində olacağam. Yanlış başa düşməyin, mənim harada olduğum önəmli deyil. Mən bu ölkənin vətəndaşı olaraq ölkəmin vəziyyətini düşünməkdə, onun uğrunda çalışmaqda davam edəcəyəm.

İndi hamımız bu dövrə gəlib çıxdıq. Qarşımızda Türkiyə üçün çox gözəl günlər var. Biz bütün çətinliklərdən birlikdə çıxaraq bu günə gəldik və daha da qabağa gedəcəyik. Belə bir məsələ var: "Dağa çıxan aşağıya baxmaz, yuxarıya baxar". Əgər dağa çıxırsınızsa, yuxarıya baxacaqsınız. Hamınıza çox təşəkkür edirəm.

Sonra Prezident Süleyman Dəmirəl jurnalistlərin suallarına cavab verdi.

Müxbir: Hörmətli Cümhurbaşqanı, bugünkü qəzetlərdə dini çəkişmələrlə bağlı yeni bir dini proqramın hazırlandığı bildirilir. Bu barədə məlumat verməyinizi xahiş edirəm.

Süleyman Dəmirəl: O çəkişmələr bir ildir mövcuddur. Bu, yalnız bizim ölkəmizdə deyildir. Yəni təkcə müsəlmanlara aid deyildir. Bütün dinlərdə buna oxşar çəkişmələr davam etməkdədir. Necə ki, İtaliyada Roma papası ilə Polşa Universitetinin rektoru Umberti Eku arasında çəkişmələr davam etməkdədir.

İnsan doğulduğu gündən bəri özüne verilən ağılın dəyərini çox bilməmişdir və ya lazım olduğu qədər bilməmişdir. Bizim inancımıza görə, dünya pozulduqca cənab Allah peyğəmbərlər göndərmiş və dünyanı düzəltmişdir. Dünya daim çəkişmə halında olmuşdur.

Dinlə dövlət arasında bu gün bir çox yanlış şeylər vardır. Mənim anlatmağa çalışdığım isə cümhuriyyətlə dini ayırmaqdır. Bunun daha yaxşı başa düşülməsi üçün bilgiləri, düşüncələri artırmaq lazımdır. Həmin proqram da bunlardan bəhs edir.

Müxbir: Keçən il hörmətli Prezident Əliyevin doğum gününü qeyd etdiniz. Bu il isə Sizin

doğum gününüzdə Azərbaycanın Cümhurbaşqanı Sizin yanınızdadır. Aranızda belə bir möhkəm dostluq münasibətlərinin olduğunu da bilirik.

Süleyman Dəmirəl: Bizim aramızda dostluq və qardaşlıq münasibətləri vardır. Əziz qardaşım hörmətli Heydər Əliyevin mənim yanımda olmasından çox böyük məmnunluq duyuram.

Sonra Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev jurnalistlər qarşısında bəyanatla çıxış etdi.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin bəyanatı

- Əziz dostum, qardaşım, Cümhurbaşqanı Süleyman Dəmirəl!

Hörmətli mətbuat nümayəndələri!

Mən dünən İstanbula enmişəm, bu gün də buraya, Kocaeliyə gəlmişəm. Mənim dostum, qardaşım, Cümhurbaşqanı Süleyman Dəmirəlin dəvəti ilə. Amma buraya gəlməyimin iki səbəbi vardır.

Birinci, mənim arzum, istəyim olubdur ki, bu gün qardaşım, əziz dostum, Azərbaycan xalqının böyük dostu, hörmətli Süleyman Dəmirəlin doğum günü - 75 yaşı tamam olan gün onun yanında olum, onu təbrik edim, onunla bərabər olum və sevincini bölüşdürüm. Eyni zamanda mən bu gelişimlə istədim ki, zəlzələ bölgəsində olum və burada görülən işlərlə tanış olum, bugünkü vəziyyətlə tanış olum. Hörmətli dostum, əziz qardaşım Süleyman Dəmirəl başqa bir mərasim də yapılıb, orada da iştirak edəcəyik.

Ona görə də mən indi burada, Kocaelidəyəm, zəlzələnin ən şiddətli, ən dəhşətli yerindəyəm. Biz Azərbaycan olaraq, Azərbaycan xalqı, Azərbaycan dövləti zəlzələ olan kimi Türkiyəyə əlimizdən gələn yardımı etdik, Türkiyəyə nə mümkün idi - bunu etdik və mən məmnunam ki, bizim bu yardımımızdan Türkiyə cəmiyyəti, xalqı, vətəndaşları və əziz dostum, Cümhurbaşqanı Süleyman Dəmirəl məmnun olmuşlar.

Xüsusən indi mən hərbi vertolyotla gələrkən neftayırma zavoduna baxırdım. Çox böyük zavoddur. Azərbaycanda da bunlardan var. Zavodda yanğının söndürülməsində Azərbaycan vətəndaşlarının, yanğınsöndürənlərin xidmətlərini o vaxt sizin mətbuat da, hamı da yüksək

qiymətləndirdi. Mən məmnunam ki, bunu da gördüm. İndi buraya gəlmişik. Bizim burada bir neçə ziyarətimiz vardır. Ancaq bu gün mənim üçün çox əziz gündür. Bu gün mənim dostum, qardaşım, Azərbaycan xalqının böyük dostu, Türkiyə Cümhuriyyətinin Prezidenti, Cümhurbaşqanı, türk dünyasının lideri, türk xalqının ən böyük oğlu, təkcə Türkiyə xalqının yox, bütün türk xalqlarının ən böyük oğlu Süleyman Dəmirəlin 75 yaşı tamam olur. Mən çox şadam, çox sevinc içindəyəm ki, bu gün buradayam, Türkiyə torpağındayam, qardaşım, dostum Süleyman Dəmirəlin yanıdayam və onu şəxsən təbrik etmək imkanına malik olmuşam.

Əziz qardaşım, Siz burada mətbuat nümayəndələrinə bir neçə dəyərli söz dediniz, onlara tövsiyələrinizi verdiniz. Hansı yaşa gələcəksiniz - yaşayın. Allah hamıya sizin kimi xoşbəxt həyat bəxş etsin! Çünki 75 il yaşamaq, bəlkə də 100 il yaşamaq, təkcə yaşamaq elə böyük bir iş deyildir. İnsan doğulanda onun nə qədər yaşayacağı alnında yazılır. Ancaq bu 75 ilin 50 ilini siyasətdə, dövlət işində, xalqa xidmətdə keçirən Süleyman Dəmirəl xoşbəxt bir insandır. Ona görə də mən arzu edirəm ki, hamı Sizin kimi belə bir xoşbəxt həyat yaşamış olsun.

Mən bu gün sizə uzun-uzun ömür arzulayıram. Siz bu yaşınızda çox gümrah, çox güclü, çox zəkali və çox təcrübəli bir insansınız. Ona görə də Siz Türkiyəyə lazımsınız, türk xalqlarına lazımsınız, Azərbaycana lazımsınız. Həsab edirəm ki, bizim bu sözlərimizi eşidən cənab Allah Sizi qoruyacaq, saxlayacaq və siz bundan sonra gələcəkdə də bütün xalqlarımıza çox böyük faydalar verəcəksiniz. Mən Sizi təbrik edirəm, Sizə cansağlığı arzu edirəm. Bütün Türkiyə xalqına sevgi, məhəbbətimi bildirirəm.

Sonra Türkiyə Prezidenti Süleyman Dəmirəl çıxış etdi.

Türkiyə Prezidenti Süleyman Dəmirəlin çıxışı

- Dəyərli qardaşım, hörmətli Cümhurbaşqanı, Sizə çox təşəkkür edirəm!

Hörmətli mətbuat nümayəndələri!

Cənab Heydər Əliyev zəlzələ olduğu gündən

Türkiyəyə gəlib zəlzələnin baş verdiyi yerləri görmək, “keçmiş olsun” demək istədi. Mən həmin günlərdə gəlib zəlzələ zonasını gəzmişdim.

Burada çox böyük qarışıqlıq var idi. Ona görə də gəlib buranı ziyarət etməyi düşünmüşdüm.

Hörmətli Cümhurbaşqanı Heydər Əliyev həmin anlardan bizə yardım göstərdi - maddi yardım, çox dəyərlı şeylər göndərdi və neftayırma zavodunu söndürmək üçün buraya yanğınsöndürən dəstəsi göndərdi. Azərbaycan bu sahədə çox təcrübəlidir. Neftayırma zavodunun söndürülməsində bu dəstə çox böyük xidmətlər göstərdi. Zavodda yanğının baş verməsi zəlzələnin törətdiyi itkilər içərisində ən böyük faciələrdən biri idi. Əgər biz oranı söndürə bilməsəydik, itkimiz çox-çox böyük olacaqdı. Yanğın davam edərkən buraya üç dəfə gəldim. Çünki sakinlər qorxu içərisində idi, əhaliyə müəyyən

məlumatlar vermək lazım idi. Azərbaycandan gələn qardaşlarımız həmin yanğının söndürülməsində, xilasetmə işlərində böyük xidmətlər göstərdilər.

Bu gün hörmətli Heydər Əliyev buraya ərməğanla gəlmişdir. Həmin ərməğan yardımların cəmləşdiyi mərkəzə təqdim olunmuşdur. Ona təşəkkürümü bildirirəm. Buradakı qardaşlarına belə yardımın göstərilməsi çox alicənab bir işdir, unudulmayacaq bir işdir.

Hörmətli qonaqlar bir az əvvəl vertolyotla gələrkən zəlzələnin baş verdiyi yerin bir hissəsini gördülər. İndi isə zəlzələdən zərər çəkənlər üçün tikilmiş çadır şəhərciklərini onlara göstərəcəyik. Uçmuş binaların bir qismi hazırda bərpa olunmuşdur. Ümumiyyətlə, uçmuş binalar yuxarıdan çox da yaxşı görünür. Həmin binalar bərpa olunacaqdır. İndi çadır şəhərciklərinin yanında və başqa yerdə yaşayış binaları tikil-

məkdədir. Bu ayın sonuna kimi 34 min nəfərin məskunlaşa biləcəyi evlər qurulacaq və sahiblərinə təhvil veriləcəkdir.

Bu gün noyabrın 1-də çox şadam ki, hörmətli Heydər Əliyevlə bərabərəm. Ölkəmizin, millətimizin böyük üzüntüsünə səbəb olan zəlzələnin baş verdiyi bölgədə birlikdəyik. Biz oranı ziyarət edəcəyik. Millətimizə “keçmiş olsun” deyirik.

Sonra Azərbaycanın və Türkiyənin dövlət başçıları Saraybağça qəsəbəsində yerləşən, yardımların mərkəzləşdiyi “İnterteks” Beynəlxalq Mərkəzə gəldilər. Burada prezidentləri Kocaəli valisi Kamal Önal, millət vəkili və hərbiçilər böyük səmimiyyətlə qarşıladılar.

Kocaəli valisinin zəlzələdən zərər çəkənlərə yardım üzrə əlaqələndiricisi Kutlay Öktəm respublikamızın rəhbəri Heydər Əliyevə ətraflı məlumat verərək bildirdi ki, bu mərkəzdə xarici ölkələrdən göndərilən humanitar yardımlar toplanır və təbii fəlakətdən zərər çəkmiş insanlara paylanır. O, Azərbaycandan gətirilmiş 100 min dollar dəyərində humanitar yardımın buraya çatdırıldığını vurğulayaraq dedi:

- Çox hörmətli cənab Heydər Əliyev, bizi ziyarətə gəldiyinizə görə Sizə təşəkkürümüzü bildiririk. Əziz və qardaş ölkədən gətirdiyiniz bu yardımı ərməğan olaraq qəbul edirik. Bunu xalqlarımız arasındakı dostluq münasibətlərinin ifadəsi kimi qiymətləndiririk. Sizə zəlzələdən zərər çəkmiş insanlar adından, o cümlədən öz adımdan dərin minnətdarlığımı çatdırıram. Çox sağ olun.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev və Türkiyə Prezidenti Süleyman Dəmirəl buraya toplaşanlar qarşısında çıxış etdilər.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin çıxışı

- Türkiyənin Cümhurbaşqanı, əziz dostum, qardaşım Süleyman Dəmirəl!

Hörmətli vali!

Hörmətli dostlar, mətbuat nümayəndələri, qardaşlar və bacılar!

Avqust ayının 17-də və 18-də burada, Türkiyədə, İstanbulun yanında, Kocaəlidə, İzmitdə

baş vermiş zəlzələ Türkiyəni sarsıtdığı kimi, bizi də sarsıtdı. Bu dərdi siz necə çəkmişiniz, Azərbaycan xalqı da elə çəkibdir və bu günə qədər də elədir. Bunu biz faciə - həm Türkiyə xalqının faciəsi, eyni zamanda Azərbaycan xalqının faciəsi kimi qəbul etdik. Ona görə də biz dərhal buraya öz yardımımızı göstərmək istədik. Mən dərhal gəlib burada zəlzələ yerlərində olmaq istədim. Ancaq mənim dostum Süleyman Dəmirəl bildirdi ki, indi imkan yoxdur, sonra, münasib bir zamanda gələrsiniz.

Biz yardımlarımızı etdik, nə mümkündür buraya göndərdik və ən önəmlisi də odur ki, İzmit neftayırma zavodunda yanğının söndürülməsində Azərbaycan yanğınsöndürənləri çox fəal iştirak etmiş və böyük xidmətlər göstərmişlər. Mən məmnunam ki, Türkiyənin bu ağır, çətin günündə Azərbaycanın Türkiyə ilə bir yerdə olması Türkiyə hökuməti, dövləti tərəfindən yüksək qiymətləndirilibdir. Bu, böyük öndər Mustafa Kamal Atatürkün dediyi sözləri bir daha təsdiq edir. O demişdir ki, “Azərbaycanın ələmi bizim ələmimizdir, Azərbaycanın sevinci bizim sevincimizdir”. Biz isə demişik və bu gün də deyirik ki, Türkiyənin ələmi bizim ələmimizdir, Türkiyənin sevinci bizim sevincimizdir. Bu prinsip Mustafa Kamal Atatürk vaxtından yaşayır və bu gün, bu ağır gündə də özünü bütün dünyaya göstərdi. Mən bundan çox məmnunam.

Bu gün mən buraya gəlib, özüm şəxsən ziyarət edib, burada zəlzələdən vəfat etmiş insanların xatirəsi qarşısında baş əyirəm, onların hamısına allahdan rəhmət diləyirəm. Bütün türk xalqına “keçmiş olsun” deyirəm, başsağlığı verirəm. Yaralanmış, xəsarət almış, xəstələnmiş insanların tezliklə sağalmasını arzu edirəm. Arzu edirəm və əminəm ki, Türkiyə Cümhuriyyəti, onun dövləti, hökuməti və türk xalqı zəlzələnin vurduğu zərərlərin hamısına qısa müddətdə son qoyacaqdır.

Zəlzələnin baş verməsindən az bir zaman keçən günlərdə artıq burada çox işlər görüldü. Bunu biz mətbuatdan bilirik və əziz dostum, Cümhurbaşqanı Süleyman Dəmirəl də bu barədə mənə çox geniş məlumatlar veribdir. Mən bu gün buraya gələrək Türkiyə - Azərbaycan dostluğunu, türk xalqı ilə Azərbaycan xalqı arasında olan əbədi, sarsılmaz dostluğu bir daha dünyaya nümayiş etdirmək məqsədi daşıyıram. Buraya gələrək sizinlə birlikdə məhz burada

zəlzələdən zərər çəkmiş, zəlzələ nəticəsində indi əziyyət çəkən, matəm tutan, xəstələrini müalicə edən insanlara ürək-dirək vermək, onlarla bir yerdə olmaq məqsədi daşıyıram.

Mən sizin hamınıza cansağlığı arzu edirəm. Bu, mənim buraya gəlişim münasibətilə gətirdiyim yardım əməlləridir. İndi nə mümkündür - onu etmişəm. Ancaq güman edirəm ki, bu, yaraların bir qisminin sağlmasına kömək edəcəkdir. Həlak olanlara Allah rəhmət eləsin. Keçmiş olsun.

Türk xalqı çox böyük sınaqlardan çıxmış bir xalqdır. Türk xalqı böyük bəlalardan çıxmış bir xalqdır. Türk xalqı qəhrəman xalqdır. Türk xalqı qurucu xalqdır, yaradıcı xalqdır. Heç şübhə yoxdur ki, xalq, vətəndaşlar zəlzələnin vurduğu zərərlərin hamısına dövlətin, hökumətin başçılığı ilə qısa bir zamanda son qoyacaq, dağıdılmış binaların hamısı bərpa olunacaq və Kocaeli də, zəlzələdən zərər çəkmiş başqa yerlər də bəlkə öncəsindən daha da gözəl olacaqdır. Mən bunu arzu edirəm.

Bu fürsətdən istifadə edib türk xalqına, Türkiyə vətəndaşlarına - bacılarıma, qardaşlarıma salamımı, sevgimi, məhəbbətimi və hörmət-əhtiramımı bildirirəm.

Türkiyə Prezidenti Süleyman Dəmirəlin çıxışı

- Qardaş, dost və qonşu Azərbaycanın dəyərlili Cümhurbaşqanı, əziz qardaşım hörmətli Heydər Əliyevin zəlzələnin ilk saatlarından bizə göstərdiyi yaxın münasibətə, bu gün də buraya gəlib “keçmiş olsun” sözlərini bizə ifadə etməsinə, çətinliklərə düşər olmuş vətəndaşlarımızın ehtiyacının aradan qaldırılması üçün Bakıdan gətirilmiş və indi qarşımızda duran bu yardıma görə Türkiyə Cümhuriyyətinin dövləti adından, türk milləti adından, öz şəxsi adımdan minnətdarlığımı bildirir və “Çox sağ ol” deyirəm. Bu, bir qardaşlıq örnəyidir. Bu, türk - Azərbaycan qardaşlığının nə qədər yaxın, nə qədər isti, səmimi və nə qədər güclü olması baxımından bir örnək hərəkətdir.

Hörmətli Əliyevin arzularını, diləklərini minnətdarlıqla qarşılayıram. Ölən, vəfat edən vətəndaşlarımıza Allahdan rəhmət diləyirəm. Yaralılarıma şəfa diləyirəm. Türkiyə 17 avqustdan

indiyədək keçən 70 günlük zaman içərisində əvvəlcə zəlzələnin törətdiyi dağıntıları bərpa etmək, zərər çəkmiş insanlarıma gözəl həyat bəxş etmək, onları müvəqqəti çətinliklərdən xilas etmək və qışa hazırlıqla bağlı işləri, tədbirləri görməkdə davam edir. Görülən tədbirlər nəticəsində noyabrın sonunadək ilk çətinliklər aradan qaldırılacaq və 2000-ci il noyabrın sonuna qədər 60 minə yaxın yeni ev tikiləcəkdir.

Bütün dağılan binalar, eləcə də məktəblər, xəstəxanalar yenidən tikiləcəkdir. Bu istiqamətdə planlar tətbiq edilməkdədir. Bu, çətin olsa da, öhdəsindən gəlinəcəkdir. İnşallah, bunların hamısını sizinlə birlikdə daha yaxşı görəcəyik. Bu işdə Azərbaycan kimi, hörmətli Prezident Heydər Əliyev kimi dostlarımız bizə hər cür maddi, mənəvi dəstək verməkdədirlər. Bu dəstək bizim üçün fəvqəladə dərəcədə dəyərlidir.

Burada gördüyümüz bunlardır. İndi çadır şəhərciyinə gedəcəyik. Sonra xüsusi quraşdırılmış evlərə, bərpa olunmuş yerlərə baxacağıq. Hazırkı planlarımız bunlardır.

Əziz qardaşım, sayın Cümhurbaşqanı Heydər Əliyevə və qəhrəman Azərbaycan xalqına, qardaşlarıma çox-çox təşəkkür edirəm. Həqiqətən, bu əzabı bizimlə bərabər onlar da çəkmişlər. Bu, bizi minnətdar etmişdir. Bundan çox böyük hadisələrin də altından dostların, qardaşların sayəsində çıxılır. Çox təşəkkür edirəm.

Dövlət başçıları burada Azərbaycandan və digər ölkələrdən gətirilmiş yardımlarla tanış oldular. Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev dedi ki, bu yardım Bakıdan İstanbula bizim baş nazirin müavini Abid Şərifovun rəhbərliyi ilə gətirilmiş, İstanbuldan da buraya maşınlar vasitəsilə çatdırılmışdır. O, dünən axşam gətirib və burada yerləşdiribdir. Sonra İstanbula qayıdıb və mənə məlumat veribdir.

Sonra prezidentlər Heydər Əliyev və Süleyman Dəmirəl Saraybağçada Türkiyə Silahlı Qüvvələrinin Maddi-Texniki Yardım Mərkəzi tərəfindən inşa edilmiş “Mehmetcik” çadır şəhərciyinə gəldilər. Burada prezidentlər “Sayın cümhurbaşqanları, xoş gəldiniz”, “Siz bizim güvənc yerimizsiniz”, “Allah sizləri qorusun”,

“Azərbaycan-Türkiyə dostluğu əbədidir” nida-ları ilə, hərərətli alqışlarla qarşılandılar.

Dövlət başçıları buraya toplaşan sakinləri salamladılar, onlarla səmimi görüşdülər. Məlumat verildi ki, burada salınmış 1050 çadır-evdə 4500-dən çox insan məskunlaşmışdır.

Türkiyə Prezidenti Süleyman Dəmirəl Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin zəlzələdən zərər çəkmiş insanların vəziyyəti ilə yaxından tanış olmaq məqsədi ilə buraya görüşə gəldiyini bildirdi, onların düşdüyü ağır vəziyyətdən tezliklə çıxarılması üçün görülən işlərdən danışdı, zəlzələdən zərər çəkmiş insanların yaxın zamanlarda tikiləcək evlərə köçürüləcəyini vurğuladı.

Sakinlər Prezident Heydər Əliyevə onları ziyarət etdiyinə, dərdlərinə şərik çıxdığına, qardaşlıq diqqətinə görə təşəkkürlərini bildirdilər, Azərbaycan - Türkiyə dostluğundan söhbət açdılar və göstərilən qayğıdan razılıqla bəhs etdilər.

Respublikamızın rəhbəri Heydər Əliyev buraya toplaşanlar qarşısında çıxış etdi.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin çıxışı

- Əziz dostlar, bacılar, qardaşlar!

Zəlzələnin baş verdiyi ilk gündən Azərbaycan xalqı Türkiyə ilə bir yerdə olubdur. Bu dərdi siz çəkdiyiniz kimi, biz də çəkmişik. O gündən indiyə qədər mümkün olan yardımları etmişik və bu gün də edirik.

Mənim buraya gəlməkdə məqsədim ondan ibarətdir ki, əziz qardaşım, Cümhurbaşqanı Süleyman Dəmirəllə bərabər gəlim, sizi görüm, sizin yanınızda olum, bugünkü vəziyyətinizi görüm və “keçmiş olsun” deyim. Ölənlərə, vəfat edənlərə Allahdan rəhmət diləyirəm.

Mən inanıram ki, qəhrəman türk xalqı, Türkiyə vətəndaşları bu zəlzələnin vurduğu zərəri aradan götürəcəklər. Bunun da əsasını təşkil edən Türkiyənin Cümhurbaşqanı Süleyman Dəmirəlin zəlzələ baş verəndən indiyə qədər gördüyü böyük işlərdir. Dövlət, hökumət, bütün xalq bu işlərə səfərbər olubdur. Biz bunu Azərbaycanda olaraq görürük. Qısa bir zamanda çox işlər görüldü, zəlzələnin vurduğu ziyanın çox hissəsi aradan götürülüb və götürüləcəkdir.

Azərbaycan xalqı sizinlə birlikdədir, bir yerdədir. Bu gün mən sizin yanınıza gəlmişəm. Həyatlarını qeyb edən bütün insanların xatirəsi qarşısında baş əyirəm. Sizin hamınıza cansağlığı arzu edirəm. Ümid edirəm ki, tezliklə siz bu ağır vəziyyətdən çıxacaqsınız. Sağ olun.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev və Türkiyə Prezidenti Süleyman Dəmirəl Beynəlxalq Nəqliyyatçılar Cəmiyyəti tərəfindən xüsusi quraşdırılmış yığma evlərdən ibarət “Ulusoy” şəhərciyində yaşayan sakinləri də ziyarət etdilər. Böyük hörmətlə qarşılanan ali qonaqlar Kocaelidə, İzmitdə zəlzələnin törətdiyi dağıntılar nəticəsində evsiz-eşiksiz qalaraq burada məskunlaşmış vətəndaşlarla səmimi söhbət etdilər, onların həyat şəraiti, vəziyyəti ilə yaxından tanış oldular.

Fəlakətə məruz qalmış insanlara Azərbaycan Respublikasının Prezidenti adından yardım göstərildi.

Sonra hər iki prezident burada yüzlərlə şagirdin təhsil aldığı məktəbə baş çəkildilər, uşaqların təhsili ilə yaxından tanış oldular. Məktəblilər ali qonaqları şərlə salamladılar:

Türkü, Atatürkü,
Özgürüz yerdən göyə.
Tam bəlli, - bu torpaqlar,
Dənizlər, daşlar bizim.

Yenidən quracağıq
Dağı, daşı, binanı.
Çağdaş vüqarlılıqla
Çırpanan ürək bizim.

Dövlət başçıları Heydər Əliyev və Süleyman Dəmirəl bir neçə evdə qonaq oldular, duz-çörək kəsdilər. Ev sahibləri ali qonaqların gəlişindən böyük şəraf və sevinc duyduqlarını söylədilər, dövlətimizin başçısı Heydər Əliyevin və Prezident Süleyman Dəmirəlin bu ağır günlərdə birlikdə onlara baş çəkməsini yüksək dəyərləndirdilər, göstərilən diqqətə, qayğıya görə minnətdarlıqlarını bildirdilər və bu ziyarəti Azərbaycan - Türkiyə dostluğu və qardaşlığının yeni təzahürü kimi qiymətləndirdilər.

Elə həmin gün İzmitdə “Qalatasaray” idman klubunun rəhbəri Faruk Süvən və iş adamı Efən Tümen tərəfindən inşa edilmiş 72 yığma evin təhvil verilməsi münasibətilə mərasim keçirildi.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev və Türkiyə Prezidenti Süleyman Dəmirəl mərasimdə iştirak etdilər.

İzmit böyük şəhər bələdiyyə başqanı Səfa Sirmən, hərbiçilər dövlət başçıları mehribanlıqla qarşıladılar. “Yeni məhəllə” adlandırılan bu yaşayış məntəqəsinə toplaşan minlərlə insan ali qonaqları hərərətli alqışlarla salamladı. Dövlət başçıları Heydər Əliyevə və Süleyman Dəmirələ gül-çiçək dəstələri təqdim olundu.

Hərbi orkestrin ifasında “İstiqlal” marşı əzəmətlə səsləndi.

Sonra mərasim başlandı. İzmit böyük şəhər bələdiyyə başqanı Səfa Sirmən mərasimdə çıxış etdi.

İzmit böyük şəhər bələdiyyə başqanı Səfa Sirmənin çıxışı

- Hörmətli Cümhurbaşqanı!
Qardaş Azərbaycanın hörmətli Cümhurbaşqanı!

Dəyərli qonaqlar, sevgili izmitlilər!
İyirmi birinci yüzilə girərkən avqustun 17-də gözləmədiyimiz, istəmədiyimiz halda əsrin fəlakətini yaşadığımız 10 min şəhid verdik. Çoxlu sayda yaralımız və xəsarət alanlarımız oldu. 30-40 ildə yığdığımız ev əşyalarını bu fəlakətdə itirdik.

Kocaeli Türkiyənin damarı, qəlbi, ən böyük sənaye mərkəzidir. Çox itkilər verdik, iş yerləri bağlandı. Amma bütün bunlara baxmayaraq, acılarımızı ürəyimizdə hiss edərək ölkəmizdə yenidən ən böyük işləri görmək üçün xalqımızla əl-ələ mücadiləyə davam etmək halında olduğumuzu bilir və çalışmalarımızı davam etdiririk.

Hörmətli Cümhurbaşqanı!

Avqustun 17-dən etibarən beşinci dəfədir bölgəmizə gəlmisiniz. Bilirəm ki, hər gün Ankarada bizi yada salırsınız. Sizə minnətdarlığımızı bildirirəm.

Bu gün doğum gününüzün 75 illiyini Kocaelidə izmitlilərlə birgə qeyd edirsiniz. Ona görə də Kocaeli bölgəsində yaşayanlar adından Sizə təşəkkürümü bildirirəm.

Hörmətli Cümhurbaşqanı, Siz bizə sahib çıxdınız. Bir çox layihələrin həyata keçməsinə imza atdınız. Qapılarınızı bizim üzümizə açdınız. Amma biz də o layihələrin hamısını tamamladıq və bunun nəticəsində də zəlzələ ilə əlaqədar çox böyük, önəmli işlər yerinə yetirildi. Bölgəyə qısa zamanda su çəkildi, əhaliyə qaz verildi və s. Sizin bu qaygınızı izmitlilər heç vaxt unutmururlar.

Hörmətli Cümhurbaşqanı!

Təbii ki, hər zaman dəstəyə daha çox ehtiyacımız vardır. Bu gün burada çox sevdiyim dostum, dəyərli iş adamı, idman klubu rəhbərliyində də örnək insan sayılan hörmətli Faruk Süvən və dəyərli iş adamı Efən Tümenin birlikdə inşa etdirdiyi, zəlzələdən zərər çəkənlər üçün nəzərdə tutulan bu evlər sahiblərinə təhvil veriləcəkdir. Çox dostlar bu gün aramızda ola bilməsələr də salamlarını çatdırmağı məndən xahiş etmişlər. Həqiqətən, onlar burada qısa zamanda 72 ədəd yığma ev quraşdırdılar. Onun yanında Ortadoğu Texniki Universitetinin “Eylül” Vaqfı tərəfindən 128 yeni ev bir ay içində tamamlanaraq istifadəyə veriləcəkdir.

Gördüyünüz bu evlər bələdiyyənin mülkünə məxsusdur və buradakı ailələr öz evlərinə köçürüldükdən sonra bu evlər yığıldırılmayacaqdır. Bura öyrətmən yurduna çevriləcəkdir.

Hörmətli Prezidentim, Siz bu gün uğurlu əllərinizlə Kocaeli Universitetinin 1999-2000-ci tədris ilinin açılışını gerçəkləşdirdiniz. Bizim üçün universitetin yeni tədris ilinə başlaması çox önəmli hadisədir. Bu təhsil ocağının 22 min tələbəsi vardır. Universitetin açılması hamımızı son dərəcə sevindirmişdir.

Hörmətli Cümhurbaşqanı!

Bizim bir istəyimiz vardır. İzmitdə haqq sa-

hibi olan ailələr vardır. Dövlətdən ev alacaq ailələr vardır. Eyni zamanda haqq sahibi olmayan, amma hər şeyini itirən, iyirmi ildə aldığı ev əşyalarını itirən ailələr vardır. Bir çox bölgələrdən köməklər alırıq. Biz bələdiyyə olaraq uzunmüddətli kreditlərlə, cüzi güzəştlərlə bu ailələrə ev tikmək istəyirik. Belə halda 4-5 ay müddətində onlara evlər tikib təhvil verə bilərik. Bu sahədə köməyinizi gözləyirik. Bu günə qədər bizə həmişə dəstək verdiniz. Bizə bu sahədə də yardım etməyinizə ehtiyacımız vardır. Çünki bu fəlakətdən nəticə çıxarmağımız lazımdır.

Siz bizə çox böyük güc, ruh verdiniz. Bundan əvvəlki açılışlarda Kocaelinin on il sonrakı modelini elan etdiniz. Biz yenidən Türkiyənin örnək bölgəsini tikmək istəyirik. İnəniz ki, bu işdə bizə dəstək verəcəksiniz. Çətin, kədərli günümüzdə bizi yalnız buraxmadığınız üçün izmitlilər, kocaelililər adından Sizə təşəkkürümü bildirirəm.

Xüsusi olaraq qardaş, dost ölkə olan Azərbaycanın lideri, dəyərli Cümhurbaşqanı Heydər Əliyevə də bu gün bizə gətirdiyi insani yardımlara, digər diqqət və qayğılar göstərdiyinə görə çox təşəkkür edir, hörmət və ehtiramla salamlayır, dərin minnətdarlığımı bildirirəm.

Sonra Türkiyə Prezidenti Süleyman Dəmirələ söz verildi.

Türkiyə Prezidenti Süleyman Dəmirəlin çıxışı

- Dost və qardaş, qonşu Azərbaycanın dəyərli Cümhurbaşqanı, əziz qardaşım hörmətli Heydər Əliyev!

Hörmətli həmyerlilərim, vətəndaşlarım, kocaelililər!

Həminizi hörmət və ehtiramla salamlayıram.

Biz böyük bir fəlakət keçirdik, bunun unudulmaz acılarını yaşadığımız. Amma həyat davam edir. Hər gün şəhər günəş doğur. Hər gün insanların yemək-icməyə olan ehtiyacını duyuram. Yenə insanı soyuq üsüddür, isti işə sıxır. Yəni insan oğlunun yaşayışı bunlardır. Həyat davam

edir və onu davam etdirəcəyik. Acıları unuda-
caq, uçuları bərpa edəcəyik və daha da yaxşı ti-
kəcəyik. Fəlakətə ancaq belə cavab verəcəyik.
Həyatda dayanma gücümüz budur. Bunların nə-
ticəsidir ki, 74-75 gün öncə baş verən bu fəla-
kətdən ötən müddət ərzində böyük işlər görülür.
Əvvəlcə uçan binaların altından canlı insanlar
çıxarıldı, sonra insanlar çadırlarda yerləşdirildi.
Aclığın, susuzluğun, xəstəliyin qarşısının alın-
ması üçün əmək sərf olundu.

İndi isə qış gəlir. Mənim vətəndaşım qışı
çadırlarda necə keçirəcəkdir? Bu, mənim diq-
qətimdən qaçmır. Təbii ki, dərhal, üç ay içəri-
sində daimi yaşayış evi tikmək mümkün deyil-
dir. Amma insanların qış mövsümünü keçir-
məsi üçün yığma evlər quraşdırılması ilə məş-
ğul oluruq. Belə evlərdən 34 mini quraşdırılır.

Artıq 2 min ədədi təhvil verilmişdir. Bu ayın
15-nə qədər yarısı təhvil veriləcək, noyabrın
sonunda isə 34 min evin hamısı tamamlana-
caqdır.

Mən 15 gün bundan əvvəl buraya gəldim və
evlərin bir qismini istifadəyə verdik. Bu gün də
gedib baxdım. Vətəndaşlarımız həmin evlərdə
yaşıyırlar. Burada isə 72 ev quraşdırılmışdır,
bunları təhvil verəcəyik. Bu evləri tikdirən də-
yərli iş adamlarımız Faruk Süvənə və Efən Tü-
menə qarşınızda təşəkkür edirəm. Dövlətim
adından, hamımızın adından onlara minnətdar-
lığımı bildirirəm.

Hazırda Türkiyədə təşəbbüs sahibi vətəndaş-
larımız 8 min ev tikdirirlər. Biz daimi yaşayış
evləri tikəcəyimiz zaman 5 min ev tikdirməyə
kömək etmək üçün müraciət edənlər vardır. Bu

bizim nə qədər yaxşı dözümdə olduğumuzu
göstərir.

Cənab Allah millətimizi belə fəlakətlərin
təkrarından qorusun. Amma buna baxmayaraq,
bu ağır vəziyyətdən mətanətlə çıxırıq, hər şeyi
uyğun şəkildə həll edə bilirik. İndi bu yaraları
sarıyıq. Bu yaralar sağalacaqdır, heç kim nara-
hat olmasın.

Hörmətli Səfa Sirmənin söylədiyi kimi,
bunlar əslində müvəqqəti evlər deyildir, daimi
ev şəklində tikilmişdir. O deyir ki, burada şa-
girdlər dərs alacaqdır. Bu, gözəl bir təşəbbüs-
dür.

Cənab Səfa Sirmən sizin sıxıntılarınızı və
dərdlərinizi çatdırdı. O, sizin qarşınızda bu me-
sajı mənə verdi. Məndən gözlədiyiniz mesaj

qəbul olunmuşdur. Sizə bir daha təşəkkür edi-
rəm. Bu evlərdə yaşayacaq vətəndaşlarımıza
“Xeyirli olsun!” deyirəm.

Sonra Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev
və Türkiyə Prezidenti Süleyman Dəmirəl yığma
evlərin istifadəyə verilməsini bildirən lenti kəs-
dilər, yeni mənzillərin açarlarını sahiblərinə təq-
dim etdilər. Dövlət başçılarına gül dəstələri təq-
dim olundu.

Prezident Heydər Əliyev və Prezident Süley-
man Dəmirəl evlərin ayrı-ayrı otaqlarına baxdılar,
buradakı şəraitlə yaxından tanış oldular.
Sonra onlar sakinlərlə görüşüb sağollaşdılar.

Görüşlərdə Azərbaycan nümayəndə heyəti-
nin üzvləri iştirak edirdilər.

Kocaeli Universitetində yeni dərslərin başlanmasına həsr olunmuş mərasim

Noyabrın 1-də Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev və Türkiyə Prezidenti Süleyman Dəmirəl Kocaeli Universitetinə gəldilər.

Ali təhsil ocağı binasının önündə dövlət başçılarını salamlayan "Sayın cümhurbaşqanlarımız, xoş gəlmisiniz!" sözləri yazılmış transparent asılmışdı. Burada hər iki prezidenti Kocaeli valisi Kamal Önal, universitetin rektoru, professor Baki Komsuoğlu səmimiyyətlə, mehribanlıqla qarşıladılar. Dövlətimizin başçısı Heydər Əliyevə gül-çiçək dəstələri təqdim olundu.

Orkestrin ifasında marş səsləndi.

Sonra Kocaeli Universitetində yeni dərslərin başlanmasına həsr edilmiş təntənəli mərasim oldu.

Mərasimdə iştirak edən Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev və Türkiyə Prezidenti Süleyman Dəmirəl iştirakçılar tərəfindən gurultulu, sürəkli alqışlarla qarşılandılar.

Böyük öndər Mustafa Kamal Atatürkün ruhu bir dəqiqəlik sükutla yad olundu.

Cümhuriyyətin 76-cı ildönümü münasibətilə tələbələrin ifasında Türkiyənin dövlət himni - "İstiqlal" marşı oxundu. Sonra bu ali təhsil müəssisəsinin yaranma tarixi, fəaliyyəti barədə videofilm nümayiş etdirildi.

Mərasimdə birinci olaraq Kocaeli Universitetinin tələbəsi Ortac Gürsoy çıxış etdi.

Kocaeli Universitetinin tələbəsi Ortac Gürsoyun çıxışı

- Hörmətli cümhurbaşqanlarım!

Çox dəyərli müəllimlərim, qonaqlar, qardaşlar, bacılar!

Bu gün biz burada Kocaeli Universitetinin

1999-2000-ci tədris ilinin gözləmədiyimiz və istəmədiyimiz bir zəlzələ fəlakətindən sonra böyük bir əzm və qürurla açılışına toplaşmışıq.

Əminəm ki, baş vermiş təbii fəlakətdən sonra açılan yeni dərslərin ilində xəyalları gerçəkləşdirən Kocaeli Universiteti yenidən Türkiyənin sayılan universitetləri sırasına daxil olacaqdır. Elm və təhsil qurumları bir şəhərin mədəniyyət və təhsilini təyin edən, müəyyənləşdirən ən önəmli sahələrdir.

Mən çox xoşbəxtəm ki, Türkiyənin ən mədəni şəhərində yaşayır və mədəniyyətin göstəricisi olan bir universitetdə - Kocaeli Universitetində təhsil alıram. Zəlzələnin törətdiyi iqtisadi və sosial çətinlikləri hamımız gördük və yaşadığımız. Mən qısa da olsa, bu fəlakətin Kocaeli Universitetinə göstərdiyi təsir barədə danışmaq istəyirəm.

Həlakətə uğuran müəllim və yoldaşlarımız, ucan və dağılan fakültə binalarımız oldu. Bugünkü günə gəlmək üçün universitet müəllimlərimiz çox çalışdılar və çox yoruludular. Bütün bu uğursuzluqlara rəğmən bu insanların durmadan nə qədər çalışdıklarını, əziyyət çəkdiklərini biz tələbələr düşünürük. Universitetimizi bütün müəllim heyəti ilə bərabər bir ailə kimi görürük. Ailəmizə yeni qoşulan qardaşlarımıza "Xoş gəldiniz!" deyirəm və onları burada salamlayıram.

Universitetlər hər zaman yetişdirdiyi beyinlərlə bərabər daim yaşayacaqdır. Aparacağımız araşdırmalarla və yiyələncəyimiz yüksək təhsil ilə universitetimiz yaralarını sağaldaraq daha da irəliyə gedəcəkdir. Əziz arkadaşlar, hamımızın çox çalışması lazımdır. Sadəcə özümüz üçün deyil, ailəmiz, yoldaşlarımız, universitetimiz, şəhərimiz və ölkəmiz üçün fayda vermək lazımdır. Biz cəmiyyətə xeyirlər, faydalar verən işlər görməliyik. Yeni tədrisə başlayan andan, universitetin qapısına addımımızı atdığımız andan bu böyük ailə üçün nə işlər görəcəyimizi düşünməliyik. Həyatımızın çox önəmli illərini keçirdiyimiz bu böyük ailəni daha hansı bir səviyyəyə gətirə bilərik, - deyə düşünməliyik. Üzərimizə düşən məsuliyyəti dərk etməliyik. Bir az əvvəl qeyd etdiyim kimi, Kocaeli Universiteti bizim görəcəyimiz işlərlə var olacaq və xatırlanacaqdır.

Tələbələrin başında dolaşan, şübhə doğuran işlər universitetin rəhbərliyi tərəfindən aradan qaldırılmışdır. Bu işlər bundan sonra da davam etdiriləcəkdir. Kocaeli Universiteti əhatə

dairəsini daha da böyütmüş bir şəkildə çalışmaqdadır və əvvəlki illərdən daha da yaxşı işləməkdədir. Bu işlərdə biz də böyük məsuliyyətimizi bilirik. Yeni tədris ilində universitetimiz, şəhərimiz və ölkəmiz üçün böyük nailiyyətlər qazanılmasını və onun hamımıza uğurlar gətirməsini arzulayıram. Təşəkkür edirəm.

Çıxış üçün universitetin rektoru, professor Baki Komsuoğluna söz verildi.

Universitetin rektoru, professor Baki Komsuoğlunun çıxışı

- Hörmətli Cümhurbaşqanım!

Azərbaycanın Cümhurbaşqanı çox hörmətli Heydər Əliyev!

Hörmətli qonaqlar!

Kocaeli Universitetinin 1999-2000-ci tədris ilinə başlaması münasibətilə keçirilən mərasimə xoş gəlmisiniz! Varlığınızla bu ağır günlərdə bizə dayaq verdiyiniz üçün universitet adından və öz adımdan Sizə təşəkkürümü bildirirəm.

Bu gün universitetimiz böyük bir qürur hissi yaşayır. Bölgəmizi ziyarətə gələn qardaş və dost ölkə Azərbaycanın Cümhurbaşqanı Heydər Əliyev universitetimizə gəlməklə bizi şərəfləndirmişdir. Hörmətli qonaqlara "Xoş gəlmisiniz!" deyirəm.

Tarix miladdan sonrakı 123-cü ildən bəri İzmirin yeddi böyük zəlzələ ilə sarsıldığını yazır. 1894-cü ildə baş verən zəlzələdən təxminən yüz il sonra - 1999-cu il avqustun 17-də bölgədə çox böyük həcmdə mal, mülk və insan tələfatı ilə müşayiət olunan zəlzələ meydana gəldi. Millətimizə başsağlığı diləyir və "Keçmiş olsun" deyirik.

Böyük ingilis şairi Con Masfeld 1946-cı ildə, yəni İkinci Dünya müharibəsindən sonra Şeffild Universitetinin açılış zamanı ona fəxri doktor adı verilərkən etdiyi çıxışında Avropada meydana gələn iqtisadi və sosial vəziyyətdən bəhs edir, on minlərlə gənc insanın həlak olduğunu, iqtisadiyyatın iflasa uğradığını, sağlam bünövrələrin sürüşkən bir zəmin halına gəlişini söyləyir və deyirdi: "Bu ağır günlərdə sırada qalan və parlamaqda olan qurumlar məhz universitetlərdir. Onlar insan problemlərinin həllinə kömək edəcəklər. Tələbələr və tədqiqatçılar informasiya axtararkən bir-biri ilə çiyin-çiyinə çalışacaq və həqiqətləri tapacaqlar".

Poetik şəkildə söylənmiş hissiyyat dolu, aydın ruhlu bu sözlər çıxışımı hazırladığım zaman məni də mütəəssir etdi.

22 min tələbəsi, 2500 müəllim-professor heyəti, 9 fakültəsi, 12 ali peşə məktəbi və 3 institutu ilə xalqımıza xidmət edən gənc universitetimiz bölgənin və Kocaelinin yenidən qurulmasına və inkişafına töhfə vermək üçün zəlzələdən əvvəlki vəsətini davam etdirmək əzmindədir.

Bütün dünyada coğrafi sərhədlərin formal şəkildə mövcud olduğu, fəlan isə əhəmiyyətinin azaldığı indiki dövrdə ancaq elm istehsal edən dövlətlərin hakim olduqlarını görürük. Elm istehsal edən, elmi inkişaf etdirən, elmdən cəmiyyətin rifahı naminə istifadə edən qurumların başında tədqiqatçı universitetlər dayanır. Məhz bu anlayış hörmətli Prezidentimizin və Ali Təhsil Qurumunun məqsədləri arasında "Çağdaş cümhuriyyət universitetləri" layihələrində öz əksini tapır.

Yeni əsrin astanasında iqtisadi, siyasi və mədəniyyət sahələrində sürətli bir dəyişiklik yolundayıq. Sənaye inqilabını tamamlayan Qərb indi informasiya cəmiyyəti yaradır, təlim və təcürbənin qovuşmasına ciddi əhəmiyyət verir. Biz bütün bunları görürük. Elmin coşqun inkişafı bizim ölkəmizə də böyük yeniliklər gətirəcəkdir. Həyat tərzimiz yaxın on il ərzində tamamilə dəyişəcəkdir. Bugünkü təbirlə desək, globallaşma bütün dünyanın siyasi, sosial və iqtisadi sahələrdə eyni standartlara qovuşması deməkdir. Bunun demokratik bir ölkənin ən dəyərli qaynağı, inkişafının məqsədi və vasitəsi olan insana qiymət verən bir sistem olduğunu söyləmək mümkündür. Buna xüsusilə bu günlərdə böyük ehtiyac vardır.

Hörmətli prezidentlər, zati-aliləri!

Hörmətli qonaqlar!

İzmit deyəndə ilk öncə yada Kocaeli bölgəsinin sənayesi düşür. Ölkəmizdə ümumi istehsalın 14 faizi Kocaeli bölgəsinin payına düşür. Vergilərin 23 faizi də burada yığılır. Ona görə də, yeddi yaşı tamam olan bu ali təhsil ocağımız universitet-şəhər-sənaye əməkdaşlığına böyük əhəmiyyət verir.

Universitetimiz bu sahədə öhdəsinə düşən vəzifələri yerinə yetirir, üzərində işlədiyimiz layihələr tamamlanır. Bu sahədə çalışan çox qiymətli elm adamlarımız olduğunu iftixarla söyləyə bilərəm.

Müasir cümhuriyyət universitetlərindən biri

olan Kocaeli Universiteti qısa müddət ərzində yenidən təşkilatlanacaq, yeni korpusları ilə bölgədə və ölkədə elmə böyük töhfələr verəcəkdir. Universitetimizdə çalışan professor-müəllim heyəti demokratiya, dünyəvilik, millilik və müasir dəyərləri qorumaq və inkişaf etdirmək sahəsində bundan sonra da var qüvvə ilə çalışacaqdır.

Universitet olaraq Atatürk prinsipləri işığında yaradıcı, araşdırıcı, vətənsəvər, milli və mədəni dəyərlərə bağlı gənclər yetişdirmək əsas vəzifəmizdir. Çünki gənclər Türkiyənin XXI əsrdəki ümididir. Bu işdə ölkəmizin bütün qurum və təşkilatları bizə yaxından kömək edirlər.

Zəlzələdən sonra dövlətimizin bizə ayırdığı 2,2 trilyon lirə həcmində təxsisat mühəndislik, hüquq, informasiya fakültələri və ali peşə məktəblərinin auditoriyaları, ofis və laboratoriyaları üçün xərclənir. KOÜ vaqfı tərəfindən toplanan yardımlarla iki oğlan və bir qız yataqxanası inşa edilir. Bu günlərdə onların açılışı olacaqdır. Almaniyadakı bəzi universitetlərdən göndərilən yardımlardan altı auditoriya və üç dekanlıq binasının tikintisində istifadə edilmişdir. Başqa ölkələrdən də xeyli miqdarda yardım və vəsait almışıq. Göndərilən yardımlara görə bütün ölkələrə və təşkilatlara öz dərin təşəkkürümüzü bildiririk.

Bizim üçün maddi vəsaitdən daha əhəmiyyətli odur ki, universitetimizin tələbələri və professor-müəllim heyəti böyük ruh yüksəkliyi içində çalışır. Ümid edirik ki, bu sahədə qarşımızda duran bütün çətinliklərin öhdəsindən uğurla gələ biləcəyik.

Hörmətli Prezidentim, Zati-aliləri cənab Heydər Əliyev, hörmətli nazirlərim, hörmətli qonaqlar, universitetimizə təşrif gətirdiyinizə və bizə göstərmiş olduğunuz mədəni dəstəyinizə görə bir daha Sizə dərin minnətdarlığımı bildirirəm.

Sonra Kocaeli valisi Kamal Önal çıxış etdi.

Kocaeli valisi Kamal Önalın çıxışı

- Hörmətli Prezidentim!

Dost və qardaş Azərbaycanın hörmətli Prezidenti!

Hörmətli qonaqlar!

Yeni tədris ilinin açılışı münasibətilə universitetimizə təşrif gətirməyiniz bütün Kocaeli

əhalisini şəərəfləndirmişdir. Bildiyiniz kimi, Kocaeli bir sənaye mərkəzi olmaqla bərabər, həm də böyük bir elm mərkəzidir. Mərmərə Tədqiqat Mərkəzi, Türkiyə Sənaye İdarəetmə İnstitutu, Gəbzə Ali Texnologiya İnstitutu və Kocaeli Universiteti burada yerləşir. Vilayətimizin elm, səhiyyə, texnologiya, təhsil və mədəniyyət sahəsində əldə etdiyi nailiyyətlərin qazanılmasında dövlətimizlə yanaşı, özəl sektorun köməyi ilə yanaşı, heç şübhəsiz, Kocaeli Universiteti də böyük rol oynamışdır.

Yeddi il bundan əvvəl yaradılan universitetimizdə bu gün 9 fakültə, 11 ali məktəb fəaliyyət göstərir. Burada 2 min nəfərdən artıq müəllim-professor heyəti 22 min tələbənin təlim-tərbiyəsi ilə məşğul olur.

Universitetimizin qısa müddət ərzində böyük uğurlar əldə etməsində hörmətli Prezidentimiz Süleyman Dəmirəlin müstəsna xidmətləri olmuşdur.

Avqustun 17-də baş verən zəlzələ Kocaeli Universitetinə də böyük zərər vurmuşdur. Zəlzələnin nəticələrinin sürətlə aradan qaldırılması üçün hörmətli rektorumuz, professor Baki Komsuoğlunun valilik və bələdiyyə ilə birlikdə həyata keçirdiyi tədbirlər təqdirə layiqdir. Zərər görmüş binaların təmirinə başlamışıq, bəzi fakültələrimiz müvəqqəti olaraq başqa yerlərə köçürülmüşdür. Bunun sayəsində yeni tədris ilinə başlaya bilirik. Yeni tədris korpuslarının tikintisi üçün işlər görülür. Hər zaman olduğu kimi, bu işdə də Zati-alilərinizin dəstəyinə ehtiyacımız vardır. Ümidvarıq ki, Sizin köməyiniz sayəsində bu planlarımızı da həyata keçirə biləcəyik.

Yeni tədris ilinin bütün tələbələrimizə və professor-müəllim heyətinə uğur gətirməsini diləyir, Sizə və Azərbaycan Prezidenti Zati-aliləri cənab Heydər Əliyevə ən dərin hörmətimizi arz edirəm.

Sonra Türkiyə Ali Təhsil Qurumunun başqanı professor Kamal Gürüz çıxış etdi.

Türkiyə Ali Təhsil Qurumunun başqanı professor Kamal Gürüzün çıxışı

- Hörmətli Prezidentim!

Qardaş Azərbaycanın Prezidenti, bütün türk dünyasının böyük öndəri cənab Əliyev!

Hörmətli qonaqlar!

Hörmətli həmkarlarım!

Əziz tələbələr!

Bundan təxminən iki ay əvvəl bəlkə də bütün tarix ərzində ən böyük təbii fəlakətə məruz qaldıq. Bu fəlakət öz yayılma sahəsi, əmələ gətirdiyi dağıntı, xüsusilə iri bir sənaye bölgəsinə vurduğu zərər baxımından ən böyük təbii fəlakətlərdən biridir. Əgər bu fəlakət başqa bir ölkənin başına gəlsəydi, o, bizim etdiyimizdən artıq nə edə bilərdi? Bu suala cavab vermək çox çətinidir. İki ay ərzində Türkiyə dövləti özünün bütün qurumları ilə, millətimiz isə var-yoxu ilə bu faciəni aradan qaldırmağa səfərbər oldu. Təbii fəlakətlər sahəsində az-çox məlumatı olan bir adam kimi deyə bilərəm ki, dövlətimiz və millətimiz çox böyük işlər görə bildi. Bu, hamımızın qəlbini iftixar hissi ilə doldurur. Bu zəlzələ göstərdi ki, millət-dövlət əməkdaşlığı sayəsində hər cür fəlakətlərin öhdəsindən gəlmək mümkündür. Türkiyə buna parlaq nümunədir.

Kocaeli Universitetinin nümunəsində bütün dünya buna şahid oldu. Zəlzələnin ertəsi günü hörmətli rektorla bərabər təbii fəlakət zonasını gəzdik, korpuslara diqqətlə baxdıq. Qərara gəldik ki, universitetimiz ən qısa müddət ərzində tamamilə bərpa edilməli və tədris ilinə vaxtında başlamalıdır. O vaxtdan iki ay yarım keçibdir. Bu gün 22 min tələbəsi və 2 min nəfərdən artıq müəllim-professor heyəti ilə universitetimiz tədris ilinə yalnız bir ay gec başlamaqla yenidən öz fəaliyyətini davam etdirir.

Hörmətli qonaqlar!

Bu cür fədakarlığı başqa ölkələrdə görmək çox çətinidir. Bu, türkün yaradıcılığının, əzminin və qətiyyətinin parlaq bir nümunəsidir. Hədislərin içində olduğumuz üçün bəzən biz bu əzmi o qədər də hiss etmirik. Baxın, 270 tələbə yaşayan yataqxanamız bütünlüklə dağılmışdı. Amma onun yerində 700 nəfərlik bir bina tikdik. Göstərdikləri kömək üçün universitetimizin yaxın dostlarına ürəkdən təşəkkür edirəm. Dövlətimiz var gücü ilə bizə yardım etdi. Büdcədən bizə 2,2 trilyon lirə vəsait ayrıldı. Universitetlərimizə dəyən zərərin ümumi məbləği 25 trilyon lirə həcmindədir. Bunun 15 trilyonu ancaq Kocaeli Universitetinin payına düşür.

Ümid edirik ki, yaraların tamamilə sarılması üçün, yəni universitetə dəyən zərərin bütünlüklə ödənilməsi üçün lazım olan məbləğ də veriləcəkdir. Ali təhsil ocağımız üçün yeni binalar,

korpuslar inşa ediləcəkdir. Başda hörmətli rektorumuz olmaqla universitetimizdə çalışan bütün işçilərin, müəllimlərin, professorların gərgin əməyi sayəsində tezliklə doğma universitetimizin yenidən əvvəlki qayda üzrə fəaliyyətini davam etdirəcəyinə ürəkdən inanırıq.

Hörmətli qonaqlar, türk universitetləri Türkiyə Respublikasının əsəridir. Onlar Mustafa Kamal Atatürkün başda millətçilik və dünyəvilik olmaq üzrə bütün prinsiplərini əzmlə qorumuşlar və qorumaqda davam edirlər.

1999-2000-ci tədris ilinin açılışı münasibətilə Kocaeli Universitetinin bütün müəllimlərini və tələbələrini ürəkdən təbrik edir, bu tədris ilinin Türkiyəyə, bütün türk dünyasına və ümumən bəşəriyyətə uğur gətirməsini diləyirəm. Sağ olun.

Universitetin professor-müəllim heyəti və tələbələri tərəfindən hərarətli alqışlarla qarşılanan Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev mərasimdə nitq söylədi.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin nitqi

- Mən bu gün burada və buraya gəlməmişdən öncə Kocaeli Universiteti haqqında çox müfəssəl bilgilər aldım. Mən çox universitetlərin yaranmasının və inkişaf etməsinin tarixini bilirəm. Ancaq 1992-ci ildə yaranmış və çox az bir zamanda bu qədər böyümüş və inkişaf etmiş Kocaeli Universitetində görülmüş işlər məni heyran etdi, təəccübləndirdi və sevindirdi. Mən bu

böyük nailiyyətləriniz münasibətilə sizi ürəkdən təbrik edirəm.

Bu gün bizim burada toplaşmağımızın əsas məqsədi 17 avqust zəlzələsindən sonra çəkdiyi zərərlərə, fəlakətə görə Kocaeli Universitetində dərs ilinə başlanmasının gecikməsi və bu dərs ilinin bu gün başlanması münasibətilədir. Mən sizi - universitetin professorlarını, doktorlarını, dosentlərini, müəllimləri, tələbələri, gəncləri - hamınızı bu əlamətdar hadisə münasibətilə təbrik edirəm. Sizə, universitetinizə bütün işlərinizdə uğurlar arzulayıram.

17 avqust Türkiyə üçün, eyni zamanda Azərbaycan üçün böyük bir fəlakət, faciə gətirdi. Həqiqətən, tarixdə az görünən zəlzələlərdən biri burada - Türkiyədə, Kocaelidə, İzmitdə, bu bölgədə baş verdi. Bu fəlakət, faciə türk xalqını nə qədər izziraba saldısa, Azərbaycan xalqını da bir o qədər izziraba saldı. Siz nə qədər dərddə, qəmə, qüssəyə qapandınsa, o qədər də biz dərddə, qəmə, qüssəyə qapandırıq. Çünki bizim xalqlarımız qardaşdır, dostdur, bir kökə, bir mədəniyyətə, bir dilə, bir dinə mənsub olan millətlərdir. Biz bir millətik. Ona görə də sizin dərdiniz bizim də dərdimizdir. Mən böyük öndər Atatürkün çox gözəl kəlamlarını, sözlərini daim xatırladaraq deyirəm ki, Türkiyənin ələmi Azərbaycanın ələmidir, Türkiyənin sevinci Azərbaycanın sevincidir.

Bizim xalqlarımızın dostluğu, qardaşlığı böyük sınaqlardan çıxıbdır, böyük tarixi yol keçibdir. Ancaq bu fəlakətlə əlaqədar son günlərdə Türkiyə və Azərbaycan xalqlarının, dövlətlərinin nə qədər yaxın, dost olduqları bir daha dünyaya nümayiş etdirildi.

Əsas ondan ibarətdir ki, bizim xalqımız bu dərddə, qəmə, qüssəyə sizinlə birlikdə qapandı. Biz o günlər əlimizdən gələn yardımı etdik. Mən dərhal buraya gəlmək istəyirdim. Əziz dostum, qardaşım hörmətli Cümhurbaşqanı Süleyman Dəmirəl mənə dedi ki, bunu sonra etmək lazımdır. Biz yardımlar göndərdik. Mən çox məmnunam ki, bizim yardımımız və köməyə göndərdiyimiz insanlar İzmitdəki neftayırma zavodunda yanğının söndürülməsində xidmətlərini göstərdilər. Bu təbiidir, burada təəccüblü bir şey yoxdur. Bu, belə də olmalıdır və bundan sonra da belə olacaqdır. Ancaq yenə də deyirəm, bu fəlakət türk xalqını nə qədər sarsıtsada

da, onun iradəsini sındırmadı, qırmadı. Çünki türk xalqı qəhrəman xalqdır, iradəli xalqdır. Türk xalqı böyük tarixi imtahanlardan, sınaqlardan keçmiş xalqdır. Türk xalqı böyük Atatürkün yolu ilə gedən xalqdır. Bu xalq bu sınaqdan da, bu çətin yollardan da müvəffəqiyyətlə çıxacaq və bu bölgələrdə olan dağıntıların hamısı bərpa ediləcəkdir. Ola bilər ki, əvvəlki binalardan, evlərdən daha da gözəlləri tikiləcəkdir. Bunu türk xalqı, Türkiyə dövləti, Türkiyə hökuməti tikəcəkdir. Dünya birliyinin göstərdiyi yardımlar bu işdə sizə kömək göstərəcəkdir.

Mən bu fəlakət münasibətilə sizə, Kocaeli sakinlərinə, universitetə, bütün türk xalqına, əziz qardaşım hörmətli Prezident Süleyman Dəmirələ bir daha “Keçmiş olsun” deyirəm, başsağlığı verirəm. Həlak olanların hamısına Allahdan rəhmət diləyirəm. Yaralananların, xəsarət alanların hamısının tezliklə sağlamlasını diləyirəm. Tam əminəm ki, türk xalqı, Türkiyə Cümhuriyyəti bu ağır sınaqdan çox uğurla çıxacaqdır və gələcəyə doğru uğurla gedəcəkdir.

Universitetinizin gördüyü işlər həqiqətən yüksək qiymətə layiqdir. Sizin universitetin yaranması, qısa bir zamanda keçdiyi yol, əldə etdiyiniz nailiyyət Türkiyə Cümhuriyyətinin elm, təhsil, mədəniyyət sahəsində son onilliklərdə nə qədər böyük məsafə qət etdiyini, yüksəldiyini, inkişaf etdiyini göstərir. Hesab edirəm ki, bu müvəffəqiyyətlər, nailiyyətlər Türkiyə Cümhuriyyətinin bütün sahələrində - iqtisadiyyatda və başqa sahələrdə əldə etdiyi nailiyyətlərdən daha da qiymətlidir, əzizdir. Çünki insanlar, vətəndaşlar gərək təhsil alsınlar, mədəniyyətə, elmə qovuşsunlar, çağdaş dünyamızın düşüncəli və-təndaşları olsunlar. Bunların hamısını təhsil vasitəsilə etmək olar. Mən çox məmnunam ki, Türkiyədə bu universitet kimi böyük universitetlər vardır. Bunlar hamısı bu gün türk xalqının elm, mədəniyyət səviyyəsinin nə qədər yüksək olduğunu göstərir.

Məni sevindirən budur. Siz burada bəyan etdiniz ki, universitetiniz dünyanın böyük universitetləri ilə yarışa girir və onların səviyyəsinə qalxmağa çalışır. Bu, çox sevindirici haldır. Belə bir fikirlə, əzmlə yaşayan universitetin professorları, doktorları, müəllimləri, şübhə yoxdur ki, buna nail olacaqlar. Mən bu yolda sizə uğurlar arzulayıram.

Azərbaycan ilə Türkiyə arasında dostluq və qardaşlıq əlaqələrində təhsil, elm, mədəniyyət sahəsi xüsusi yer tutur. Bizim bir çox universitetlərimiz, elmi araşdırma mərkəzlərimiz, professorlarımız Türkiyənin müvafiq təşkilatları ilə sıx əlaqədəirlər, onlarla birlikdə işlər görürlər və Türkiyənin təcrübəsindən istifadə edirlər, eyni zamanda Azərbaycanın da əldə etdiyi təcrübəni bölüşürlər. Bunlar hamısı xalqlarımızın bərabər inkişafını təmin etmək üçün önəmli hallardır.

Əziz dostlar, mən bu gün səhərdən burada, Kocaelidəyəm. Əziz dostum, qardaşım Prezident Süleyman Dəmirələ bərabər biz zəlzələdən zərər çəkmiş insanları çadırlarda, yaxud müvəqqəti qurulmuş yığma evlərdə gördük. İnsanlar nə qədər həyəcanlı, sevincli və inamlıdır. Bu insanların üzünü, əhval-ruhiyyəsini görərəkən, bu insanlarda olan coşğunluğu görərəkən düşünürsən - türk milləti, türk xalqı həqiqətən nə qədər qüdrətli, nikbin, gələcəyə inamlı xalqdır. Ona görə də şübhə yoxdur ki, Türkiyə xalqı bütün bu çətinliklərdən uğurla çıxacaqdır.

Əziz dostlar, qardaşlar, bacılar!

Bu gün mənim üçün çox əziz və əlamətdar gündür. Ona görə ki, mən Türkiyə torpağında-yam. Ona görə ki, mən zəlzələdən zərər çəkmiş yerləri görə bildim. Ona görə ki, mən Azərbaycan xalqının böyük dostu, türk dünyasının lideri, Türkiyə Cümhuriyyətinin Prezidenti, mənim əziz qardaşım Süleyman Dəmirələ bir yerdəyəm.

Bu gün hörmətli Prezident Süleyman Dəmirəlin doğum günüdür. Onun 75 yaşı tamam olur. O, 76 yaşa qədəm qoyur. Bu, hər bir insan üçün əziz gündür. Eyni zamanda bu, dost, qardaş üçün də çox əziz gündür.

Mən Azərbaycan xalqı, milləti, dövləti adından dostumuz, qardaşımız hörmətli Prezident Süleyman Dəmirəli doğum günü, bu doğum gününün 75-ci ili münasibətilə ürəkdən təbrik edirəm. Ona cansağlığı, uzun ömür arzu edirəm. Ümidvar olduğumu bildirmək istəyirəm ki, əziz dostumuz Süleyman Dəmirəl hələ on illər bundan sonra da Türkiyə xalqına, Cümhuriyyətinə, bütün türk dünyasına böyük xidmətlər göstərəcəkdir.

Şübhəsiz ki, 75 il hər bir insan üçün böyük nailiyyətdir. Amma insanların nə qədər yaşaması

onların özündən o qədər də asılı deyildir. Bu, Allahın işidir - kimin alınına nə yazılıbsa, o da olacaqdır. Ancaq bu illəri necə yaşamaq, xalqa, millətə bu illərdə nə fayda vermək - əsas bundan ibarətdir.

Əziz dostum, qardaşım, Türkiyə Cümhuriyyətinin Prezidenti, bu gün türk xalqının böyük lideri Süleyman Dəmirəl 75 illik yaşının 50 il-dən çoxunu xalqına, dövlətinə xidmətə həsr etmişdir. O, böyük işlər görmüş, böyük dövlət işləri aparmış, siyasət aləmində olmuş, demək olar ki, canını xalqının, millətinin yolunda fəda etmişdir. Ona görə də türk xalqının, eyni zamanda bütün türk dünyasının böyük hörmət-eh-tiramını və məhəbbətini qazanmışdır.

Süleyman Dəmirəl türk xalqı üçün çox əziz bir insandır. O, Azərbaycan xalqı üçün də eyni dərəcədə əziz bir insandır. Çünki bizim xalqlarımızın ona gələcəkdə də böyük ehtiyacı vardır. Onun təcrübəsinə, biliyinə, ağılına, zəkasına, siyasi fəaliyyətinə və Türkiyə Cümhuriyyəti qarşısında onun hələ çox işlər görməsinə həm türk xalqının, həm də Azərbaycan xalqının böyük ehtiyacı vardır. Ona görə də mən əminəm ki, əziz dostum Süleyman Dəmirəl bu gün 75 illiyini çox gümrah, gənc şəkildə keçirdiyi kimi, bundan sonra da gənc, gümrah, enerjili olacaqdır və Türkiyə üçün, Azərbaycan üçün, bütün türk dünyası üçün bundan da böyük işlər görəcəkdir.

Əziz dostlar, bu gün Türkiyə ilə Azərbaycan arasında böyük tarixə malik olan dostluq, qardaşlıq salnaməsinə qızıl hərflərlə daha bir yeni səhifə yazıldı. Bu gün biz bütün dünyaya bir daha nümayiş etdirdik ki, Türkiyə-Azərbaycan dostluğu sarsılmazdır, əbədidir. Türkiyə-Azərbaycan dostluğu, qardaşlığı bütün dünya xalqları içərisində dostluq və qardaşlıq üçün öməkdir. Biz Azərbaycanda bunu çox yüksək qiymətləndiririk, bu dostluğu özümüz üçün böyük dayaq kimi qəbul edirik. Əmin ola bilərsiniz ki, Azərbaycan xalqı bu dostluğa, qardaşlığa əbədiyyətə qədər sadıq olacaqdır.

Mən sizi eyni zamanda böyük Mustafa Kamal Atatürkün qurub yaratdığı və uğurla inkişaf edən cümhuriyyətin 76-cı ildönümü münasibətilə ürəkdən təbrik edirəm. 76 il ərzində böyük öndər Mustafa Kamal Atatürkün yolu ilə gedən türk xalqı böyük nailiyyətlər əldə edibdir. Şüb-

hə yoxdur ki, bu qədər il yaşayan cümhuriyyət və böyük qüdrətə malik, dünya miqyasında, beynəlxalq aləmdə böyük hörmət qazanan bir dövlət yaşayacaq, quracaq, inkişaf edəcəkdir. Bunların hamısının əsası ondan ibarətdir ki, Türkiyə böyük Atatürkün vəsiyyətlərinə sadıqdır. Türkiyə böyük Atatürkün yolu ilə gedir.

Türk xalqına eşq olsun!

Türkiyə-Azərbaycan dostluğuna eşq olsun!

Yaşasın Türkiyə Cümhuriyyəti!

Yaşasın Türkiyə!

Sonra universitetin kollektivi adından Prezident Heydər Əliyevə hədiyyə təqdim edildi. Dövlətimizin başçısı hədiyyəyə görə minnətdarlığını bildirdi, bu universitetdə olmasından məmnun qaldığını vurğuladı.

Salondakılar tərəfindən gurultulu alqışlarla qarşılanan Türkiyə Prezidenti Süleyman Dəmirəl mərasimdə nitq söylədi.

Türkiyə Prezidenti Süleyman Dəmirəlin nitqi

- Qardaş, qonşu və dost Azərbaycanın dəyərli Cümhurbaşqanı, əziz qardaşım Heydər Əliyev!

Kocaeli Universitetinin hörmətli rektoru!

Hörmətli müəllim heyəti, hörmətli qonaqlar!

Hamınızı sevgi və məhəbbətlə salamlayıram.

Kocaeli Universitetinin hörmətli tələbələri, hamınızı qucaqlayıram.

Avqustun 17-də baş vermiş zəlzələ zamanı həlak olmuş bütün vətəndaşlarımıza, o cümlədən Kocaeli Universitetinin həyatdan getmiş dəyərli müəllim və tələbələrinə Allahdan rəhmət diləyirəm. Yaralılara şəfa diləyirəm.

Biz bu fəlakəti keçirdik. İnsanlar, xalqlar, millətlər fəlakətlərə məruz qalırlar. Çox vaxt bu onlardan asılı deyildir. Fəlakətə məruz qalan nə edəcəkdir? Ya fəlakət zamanı həlak olur, yaxud aldığı yaranı sarımağa və fəlakətdən qaçmağa çalışır. İnsan övladının iradəsi bu istiqamətdə davam edərsə, bu, həyat eşqi, yaşamaq eşqi deməkdir. Belə olarsa, insan fəlakətə dözür, yaraları da sağalır. Hər şey ötüb-keçir, amma ağrı-acı, kədər qalır, xalqın qəlbində qalır.

Amma həyat davam edir. Fəlakət həyatı da-yandırır - o, davam edir. Buna görə də insan oğlunun borcu da onu davam etdirməkdir. Olub-keçənləri soyuqqanlıqla, əzmlə, şövqlə aradan qaldırmağa çalışmaq insanlığın nicatı ol-malıdır.

17 avqust zəlzələsindən sonra edilməkdə olan budur. Mən beşinci dəfədir ki, Kocaeliyə gəlirəm. Hər gelişimdə də fərqli şeylər görürəm. Vəziyyət bizim istədiyimiz istiqamətdə dəyiş-məkdədir. İtirdiyimiz insanlara görə çəkdiyimiz ağrılar qəlbimizdə qalacaqdır. Amma deyirik ki, hər şey tamamlanacaq və yaralar sağlacaqdır. Bu, bizim, dövlətimizin qərarıdır, sizin qurdu-ğunuz həyat budur.

Nə edə bilərdik? Zəlzələdən sonrakı ilk saat-larda gördüyüm mənzərələri heç vaxt unuda bil-mərəm. Təxminən 50 illik dövlət fəaliyyətimdə çox çətinliklər görmüşəm. Ölkəm çox fəlakətlə-rə, zəlzələlərə məruz qalmışdır. Bu zəlzələ də birinci və sonuncu deyil, həyat həmişə faciə ilə üzləşir. Ölənləri geri qaytara bilmərik. Dağılan-ları tikirik, əvvəlkindən daha yaxşı tikirik. Mər-mərə zəlzələsi adlanan bu fəlakət zamanı da ölənləri geri qaytara bilmərik. “Uçulanı tikirik, özü də daha yaxşı tikirik” dedik. Bu istiqamət-də də gedirik.

Bu istiqamətdə gedərkən dünyanın 86 ölkəsi Türkiyənin yardımına gəlmişdir. Türkiyənin dörd bir tərəfi - qərbi, şərq, şimal, cənubu bu ağrını yumruq kimi birləşərək çəkmişdir. Bu, hamımızın ağrı-acısıdır, millətimizin birliyini göstərmək baxımından önəmli hadisədir.

Azərbaycan dövlətinin möhtərəm başçısı hörmətli Əliyev, Azərbaycan xalqı zəlzələnin ilk günündən onun ağrı-acısını bizimlə bölüş-müş, xilasetmə işlərinə, tibbi yardım göstəril-məsinə qoşulmuşlar. Bu gün də özü ilə gətirdi-yi yardımı bir az əvvəl birlikdə təqdim etdik. Türk milləti adından, dövlətimin adından, Ko-caeli camaatı adından, Mərmərə zəlzələsində zərər çəkmiş vətəndaşlarımız adından sizin qarşınızda hörmətli Heydər Əliyevə və bütün azərbaycanlı qardaşlarımıza minnətdarlığımı

və təşəkkürümü yetirirəm. Hər zaman olduğu kimi, indi də söylədiyi cəlbedici və fəvqəladə maraqlı nitqi ilə onun ağrı-acı çəkmiş türk xal-qına və mənə göstərdiyi çox böyük iltifata gö-rə xüsusi minnətdarlığımı bildirirəm.

Biz qardaş. Bu gün qardaş olmamışıq - dü-nən də qardaş idik, sabah da qardaş olacağıq. Azərbaycan və Türkiyə bir millətin iki dövləti-dir, yəni bir ağacın iki qoludur. Son dövrdə biz hər zaman, hər bir vəziyyətdə Azərbaycanın ya-nında olmuşuq və bu gün də onun yanındaıq. Oktyabrın 18-də Azərbaycanı ziyarət etdim. Hörmətli Əliyev mənə Azərbaycanın ən yüksək nişanı olan “İstiqlal” ordenini verdi. Təbii ki, bu nişan mənim şəxsimdə türk millətinə, Türkiyə dövlətinə, türk xalqına verilmişdir. Onu qürurla qəbul etdim.

Heydər Əliyev, burada dediyi kimi, zəlzələ-nin ilk günlərində Türkiyəyə gəlmək istəyirdi. Amma o günlərdə son dərəcə böyük təlaş içində idik, vəziyyət qarışıq idi. Bir az sonra gəlməsi-ni rica etdik.

İndi də bütün məsələlər həll olunmayıb, am-ma çox işlər görüldü və bu istiqamətdə çalışsaq, vətəndaşlarımızı qışın əziyyətindən qurtaraca-ğ. Bunu hiss edirik, nəinki hiss edirik, bu işi görməyə məcburuq. Əvvəlcə uçmuş binaların altında qalanları qurtarmağa çalışdıq, sonra ça-dırlar qurduq. İndi 121 çadır düşərgəsində dövlət, bütün qurumlar 250 min nəfərə yemək verir. Bundan əlavə, məhəllələrdə 115 min çadır qu-rulmuşdur. Hökumət, parlament çox fəvqəladə tədbirlər görmüşlər.

Təsəvvür edin ki, yeddi milyon insan bir an-da fəlakətə məruz qalmışdı. Eyni vaxtda hamı-ya kömək etmək, yardım göstərmək mümkün deyildi. Bunu görməyənlər narazı qalır, küsür. Mən bunu da təbii sayıram. Çünki insan dər-də düşər olanda onun halını başa düşmək lazımdır. Amma küsmək, incimək halları bizi dövlət ola-raq gözdən salmamalıdır. Hər şeyi dövlətdən gözləmək olmaz. Nəticə etibarilə indiyədək nə iş görülmüşsə, bunu dövlət edibdir, başqa bir dövlət bunu edəsi deyildir. Əgər bunu təhlil

etsək, ölkənin daxilində və xaricində də türk dövlətinin güclü, qüdrətli olduğunu hiss etmək olar.

Əlbəttə, belə böyük işdə səhvlər, qüsurlar da olmuşdur, mən bunları araşdırmağa çalışmıram. Amma hər şeyi dövlətə irad tutmaq, dövlətin yaxasından yapışmaq, ümumən daxilə dövləti-mizi vətəndaşlarımızın gözündə qüdrətsiz gös-tərmək yanlışdır. Bunu xaricdə də belə göstər-mək yanlış olmuşdur. Zəlzələ günlərində bizi bu cür göstərənlər, belə qələmə verənlər hər şeyin necə olduğunu gəlib görsünlər. Dünyanın ən güclü ölkələri bu işi necə görə bilərdisə, biz də elə gördük.

Soruşuram, belə bir hadisəyə qarşı hazır ol-maq mümkündürmü? Necə hazır olasan? Dün-yanın hansı məmləkətində belə hadisə baş ve-rərsə, hansı ölkə buna hazır ola bilər? Arzumuz budur ki, cənab Allah təkrarından qorusun!

Bununla belə, biz hər şeyi etdik, narazı deyi-lik. Daha yaxşısını edərik, təcrübə qazandıq. Biz daha yaxşısını edəcəyimizə görə özümüzü gücsüz, qüdrətsiz, əlindən bir iş gəlməyən elan etmək doğru olmaz. Belə hadisələr zamanı xal-qın təşəbbüsünə ümid bəsləmək və buraxılan səhvləri düzəltmək lazımdır.

1999-cu il noyabrın 30-nu gözləyək. Bu, mə-nim üçün tarixdir. Yenə deyirəm ki, nə iş görü-lübsə, onu da bilirəm, bunlar savab işdir. Yeni bir təbii fəlakətlə qarşı-qarşıya qaldınsa, onun yaralarını aradan qaldırmaq bizim işimizdir.

Bu gün gördük, orada çadırların yanında mü-vəqqəti məskənlər var. On beş gün əvvəl bizim açdığımız məskənlərə insanlar köçüb yaşayırlar. Onlarda yaşayış üçün hər cür şərait var. Bundan son dərəcə məmnun olduq. Yeni çadır-dan müvəqqəti mənzilə, müvəqqəti mənzildən də daimi mənzilə! 1999-cu il noyabrın 30-da bu müvəqqəti mənzillərin hamısı tamamlanacaq-dır. 2000-ci il noyabrın 30-dək isə bütün bölgə-də 60 min daimi mənzil tikiləcək və vətəndaşlar onlara köçəcəklər.

Bu, bir mücadilənin təzahürüdür. 1992-ci il-də yaratdığımız Kocaeli Universitetinin təməli mənim tərəfimdən qoyulmuş binaları yıxıldı.

Bugünkü toplantının səbəbi də universitetin ya-sadığını göstərməkdir. 1992-ci il baharın sonun-cu günü Kocaelidə sınıq-sökük xəstəxana bina-sında açdığımız Kocaeli Universiteti yeddi il içərisində 22 min tələbəsi, 9 fakültəsi, xəstəxa-nası, hər şeyi olan universitetə çevrildi. 9 mil-yon dollar sərf edib tikdiyimiz xəstəxana və bir çox digər binalar avqustun 17-də dağıldı. Bun-dan nə qədər iztirab keçirdiyimi ifadə edə bilmirəm.

Amma insan iztiraba dözməlidir, insan yaşa-maq eşqini, həyat sevgisini göstərməlidir. Bu hadisə bizə çox dərin yara vurmuşdur. Nəhayət, bu gün buraya gəldik, universiteti açırıq, yəni tədris yenidən başlanır. Xaricdən çox kömək gəlmiş, nəticə etibarilə indi universitet öz qapı-larını tələbələrə üzünə açır.

Böyük Atatürk ölkənin gənclərini buna çağı-rır ki, mənim mənəvi davamçım olmaq istəyir-sinizsə, biriniz elmi, biriniz texnologiyayı öyrə-nin. Bunları etmədən Atatürkü özünüzdə öndər saya bilməzsiniz. Türkiyənin 71 universitetin-dəki, bütün məktəblərindəki müəllimlərin məq-sədi gənclərdə həyat eşqi, yaşamaq həvəsi tərbi-yə etməkdir. Bu iradə olarsa, bütün çətinlikləri aradan qaldıra bilərsiniz.

Kocaeli Universiteti buna ən yaxşı nümunə kimi özünü Türkiyəyə göstərir. Kocaeli Univer-siteti Cümhuriyyət məşəlini yandıran gənclər yetişdirməkdə davam edəcəkdir. Ona görə də Türkiyənin gələcəyinə inanırıq. Bir daha hamı-nızı böyük hörmət və ehtiramla salamlayır, “Xeyirli olsun!” deyirəm.

Sonra Türkiyə dövlətinin başçısına xatirə hə-diyyəsi təqdim olundu.

Elə həmin gün Azərbaycan Prezidenti Hey-dər Əliyev və Türkiyə Prezidenti Süleyman Də-mirəl İzmitin “Çingiz Topel” hava limanından dost ölkənin dövlət başçısının şəxsi təyyarəsi ilə Ankaraya yola düşdülər.

Ankarada hər iki Prezident hava limanından xüsusi vertolyotla Çankaya köşkünə gəldilər.

**Minnətdarlıq
və iftixar hissi ilə**

Bunu evində bir yerə qoyarsan və xatırlayarsan. Təşəkkür edirəm.

Sonra Prezident Heydər Əliyev burada müalicə olunan Samin Altınopa yaxınlaşaraq dedi:

- Mən gəldim səni ziyarət edirəm. Sənə türk xalqının yolunda, Türkiyə Cümhuriyyətinin yolunda, böyük qazi Mustafa Kamal Atatürkün yolunda göstərdiyin xidmətlərə görə öz hörmət, ehtiramımı, sevgimi, məhəbbətimi bildirirəm.

Samın Altınop: Hörmətli Cümhurbaşqanı, bu işləri görmək türk gənci olaraq bizim borcumuzdur. Sizə çox təşəkkür edirəm.

Heydər Əliyev: Sən borcunu qəhrəmanlıqla yerinə yetirdin, qazi oldun və Türkiyənin bu günü üçün də, gələcəyi üçün də canından da keçməyə hazır oldun. Ona görə sənin xidmətlərin Türkiyədə heç vaxt unudulmayacaqdır. Mən də Azərbaycan Prezidenti olaraq sənin kimi türk əsgərlərini həmişə qəlbimdə saxlayacağam.

Mənim bu kiçik hədiyyəmi qəbul etməyi rica edirəm.

Dövlətimizin başçısı Heydər Əliyev daha sonra yaralı gənc Hüseyin Ümitə yaxınlaşaraq dedi:

- Mən səni ziyarət etdim ki, sənə bu qaziliyinə, qəhrəmanlığına görə təşəkkürümü bildirim. Sən türk gəncinin, türk əsgərinin ən gözəl nümunəsin, nümunəsin. Sənin kimi insanlar, sənin kimi gənclər, qazilər, qəhrəmanlar Türkiyəni 76 ildə böyük Türkiyə ediblər. Sənin kimi qəhrəmanlar bu gün Türkiyəni parçalanmaqdan, PKK-dan, digər terroristlərdən qoruyurlar. Sənin xidmətlərin böyükdür. Sən yaralanmışsan, zərər çəkmişən. Amma vətənin yolunda, xalqının yolunda. Vətən yolunda şəhid olan, canını verən, yaralanan xoşbəxt insandır. Sən də onlardansan. Mən səni bu böyük xidmətlərinə görə təbrik edirəm, sənə cansağlığı arzu edirəm, Allahdan şəfa diləyirəm. Əminəm ki, sən bun-

dan sonra da türk xalqına, Cümhuriyyətinə, Atatürk Türkiyəsinə xidmət edəcəksən. Məndən sənə xatirə olaraq hədiyyə verirəm.

Respublikamızın rəhbəri Heydər Əliyev akademiya müalicə alan Kənan Karakuş ilə görüşərək dedi:

- Fəxr edirəm ki, sənin kimi qəhrəman insanlarla görüşürəm. Sən türk gənclərinin gözəl bir nümunəsin, türk əsgərinin gözəl bir nümunəsin. Sən qəhrəmanlığınla, qaziliyinlə bir daha nümayiş etdirmişən ki, türk türkdür. Türk həmişə öz vətəninə sevir, öz torpağını sevir, öz bayrağını sevir və vətən yolunda, torpaq yolunda həmişə şəhid olmağa hazır olubdur. Sən vuruşmuşsan, yaralanmışsan, xəsarət almışsan. Allah yaradı tezliklə sağaltsın. Sənə Allahdan şəfa diləyirəm. Sənin kimi əsgərlər, gənclər Türkiyəni bundan sonra daha da irəliyə aparacaqlar. Bu hədiyyəmi də qəbul et. Evinizdə lazım olar.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev yaralı döyüşçü Əliosman Öztürkə müraciətlə dedi:

Sən çox gəncsən. Neçə yaşı var?

Əliosman Öztürk: Hörmətli Prezident, 30 yaşı var.

Heydər Əliyev: Çox gəncsən. Amma nə qədər qəhrəmansan. Qazi olmusan. Bu, ən böyük şərəfdir. Sənin kimi insanlar, gənclər Türkiyəni həmişə təxribatdan, terroristlərdən qoruyur, Türkiyə Cümhuriyyətini sülh yolu ilə irəliyə doğru aparır. Mən səni qaziliyinə, qəhrəmanlığına görə səmimi təbrik edirəm. Səndə olan qüdrət, mənəvi güc sənə imkan veribdir ki, vuruşasan. Zərər də çəkmişən, qazi olmusan. Xalqın, millətin sənə hörməti həmişə olacaqdır. Mən də Azərbaycanın Prezidenti kimi sənə hörmət-ehtiramımı, sevgi və məhəbbətimi bildirirəm. Bu hədiyyəni də məndən qəbul et.

Ölkəmizin rəhbəri Heydər Əliyev daha sonra Niyami Özcanə baş çəkdi və dedi:

- Mütləq yeriyəcəkdir. Qəhrəman oğlandır, kişidir, qazidir və Türkiyənin qazilərindən biridir. Türkiyədə həmişə qazilər olubdur.

Əgər qazilər olmasaydı, Türkiyə Türkiyə olmazdı, Türkiyə yaşamazdı. Mustafa Kamal Atatürk qazi olaraq Türkiyəni xarici düşmənlərdən, parçalanmaqdan qurtardı və Türkiyəni inkişaf yoluna qoydu. Ona görə də Türkiyənin sabahı üçün Mustafa Kamal Atatürkün yolunda vuruşmaq, şəhid olmaq şərəfidir. Güman edirəm ki, sən bu müalicəni bitəcəkdir, yenə də çalışacaqsan və türk xalqına, millətinə xidmət edəcəksən.

Niyami Özcan: Çox sağ olun, hörmətli Cümhurbaşqanı! İnşallah, Siz də məqsədinizə çatacaqsınız. Mən dünən sizin çıxışınızı dinlədim.

Heydər Əliyev: Televiziya vasitəsilə dinlədin? Necə idi?

Niyami Özcan: Bəli, çox önəmli çıxış idi. Türkiyənin bir nümunə olduğunu söylədiniz. İnşallah, Siz də məqsədlərinizə çatacaqsınız. Biz Sizinlə qürur duyuruq. Burada müalicə olunan qaziləri ziyarət etdiyinizə görə də Sizə minnətdarlığımı bildirirəm.

Heydər Əliyev: Çox sağ ol. Təşəkkür edirəm.

Azərbaycan Prezidenti ayrılarkən bu gəncə də hədiyyə təqdim etdi.

Sonra dövlətimizin başçısı yaralı gənc Saleh Özürlə səmimi söhbət edərək dedi: Çox gəncsən. Sənin neçə yaşı var?

Saleh Özürlə: Hörmətli Cümhurbaşqanı, 20 yaşı var.

Heydər Əliyev: Sən 20 yaşında qazi olmusan, qəhrəman olmusan. Türkiyənin qəhrəmanı, qazisi olmusan. Bu, böyük şərəfidir. Sənin kimi gənclər Türkiyəni yaşadı və sənin kimi qəhrəmanlar, qazilər həmişə yaşadacaqlar. Mən Azərbaycanın cümhurbaşqanı olaraq sənə və sənin kimi insanlara ən böyük məhəbbətimi, sevgimi bildirirəm. Səni bu qəhrəmanlığına görə təbrik edirəm. Ümid edirəm ki, bundan sonra da Türkiyə Cümhuriyyətinə xidmət edəcəksən. Mən sənə bir hədiyyə vermək istəyirəm. Bu da mənim oğlumdur. O da səni təbrik etməyə gəlir. O da sənin kimi gəncdir. Azərbaycanda

keçmişdə də, indi də həmişə palaz üzərində oturmuşuq. Bu hədiyyəmdən evində istifadə edərsən. Allah sənə şəfa versin.

Prezident Heydər Əliyev Tibb Akademiyasında müalicə olunan İlhan Türçələ müraciətlə dedi: Sənin neçə yaşı var?

İlhan Türçələ: Cənab Prezident, 22 yaşı var.

Heydər Əliyev: Nişanlı var, yoxsa yox?

İlhan Türçələ: Xeyr, hələ subayam.

Heydər Əliyev: İnşallah, olacaqdır. Çox gözəl oğlansan, qəhrəmansan, qazisən. Sənin kimi qazinin, gözəl bir gəncin gözəl bir ailəsi, xanımı olacaqdır. Mən buna şübhə etmirəm. Çox məmnunam ki, səninlə görüşürəm. Sizin ziyarətinizə gəlmişəm. Sizin qaziliyiniz bizə də iftixar, qürur hissi gətirir. Çünki Türkiyə ilə Azərbaycan bir millətdir. Bizim millətin içindən olan hər bir qəhrəman əzizdir, qiymətlidir. Sən vətən, xalq yolunda vuruşmusan, qazi olmusan, zərər çəkmisən. Ancaq özünü yüksəltmisən. Şübhə yoxdur ki, sən gənc insan, vətəndaş kimi bundan sonra da Türkiyə Cümhuriyyətinin Mustafa Kamal Atatürk yolu ilə getməsinə yenidən xidmətlərini göstərəcəksən, ona sadıq olacaqsan.

Sizi Azərbaycana dəvət edirəm. Sağalandan sonra gəl. Mən hamınızı, bütün qaziləri Azərbaycana dəvət edirəm və rica edirəm ki, mənim dəvətimi qəbul edəsiniz. Onlar tamamilə sağlam olub hərəkət etdikləri zaman gəlib Azərbaycanda istirahət etsinlər. Mən rica edirəm, bu dəvəti Silahlı Qüvvələr Baş Qərargahının rəisinə də deyərsiniz. Sizlərə də deyirəm və Allahdan hamınıza şəfa diləyirəm. Bu da mənim oğlumdur, o da gəncdir. Bu hədiyyəni də qəbul edin.

Respublikamızın rəhbəri Heydər Əliyev daha sonra gənc əsgər Müslüm Qəncərlə görüşdü və onun yaşı ilə maraqlandı.

Müslüm Qəncər: Hörmətli Prezident, 23 yaşı var.

Heydər Əliyev: Nişanlı varmı?

Müslüm Qəncər: Bəli, cənab Prezident.

Heydər Əliyev: Nişanlın gözəldirmi, onu sevirsənmi?

Müslüm Qəncər: Bəli, çox sevirəm. O da məni sevir.

Heydər Əliyev: Güman edirəm, sən qazi olandan sonra səni daha da çox sevecəkdir.

Çünki görəcəkdir ki, onun ömür yoldaşı qəhrəmandır. Səni qaziliyinə, qəhrəmanlığına, Türkiyə qarşısındakı xidmətlərinə görə, Mustafa Kamal Atatürkün ordusunun əsgəri olduğuna görə təbrik edirəm. Sənə Allahdan şəfa diləyirəm.

Ümidvaram ki, tezliklə sağalacaqsan. Mən sizin hamınızı - burada müalicə olunanların hamısını Azərbaycana dəvət edirəm ki, gəlib ziyarət edəsiniz, dincələsiniz - mənim, Azərbaycanın cümhurbaşqanının qonağı kimi. Bu hədiyyəni də təqdim edirəm. Sən ailə quracaqsan, sənə belə bir palaz lazımdır.

Müalicədən uğurla çıxan Həməzə Düzdabanı təbrik edən Prezident Heydər Əliyev dedi:

- Çox gözəl yeriyirsən. Təbrik edirəm. Qəhrəmansan, qazisən. Amma həkimlər də gözəl həkimlərdir - müalicəni çox yaxşı aparıblar. Heç bir şey itirməmişən. Amma qazandığın odur ki, qazi olmusan. Sənin neçə yaşı var?

Həməzə Düzdaban: Cənab Prezident, 21 yaşı var.

Heydər Əliyev: Nişanlı və ya gözəltin varmı?

Həməzə Düzdaban: Hələlik yoxdur.

Heydər Əliyev: İnşallah olacaqdır. Gözəl oğlansan, qızlar səni sevecəklər. Təbrik edirəm, sənə cəsağlığı arzu edirəm, Allahdan şəfa diləyirəm. Arzu edirəm ki, həmişə qəhrəman olasan. Mənim hədiyyəmi də qəbul et. Evləndə lazım olacaqdır.

Dövlətimizin başçısı Heydər Əliyev Bayram Solmaz ilə görüşərək onun vəziyyətini soruşdu və dedi:

- Sən bir il orduda xidmət edərək qəhrəmanlıq göstərdin və qazi oldun. Bu, sənin gənc kimi öz vətəninə, torpağına nə qədər sədaqətli, bağlı olduğunu göstərir. Bu qəhrəmanlığına, mübarizliyinə görə səni təbrik edirəm. Ümid edirəm ki, müalicədən sonra yenə də sırada olacaqsan, Türkiyənin inkişafı üçün yenə də öz xidmətini göstərəcəksən. Səni də Azərbaycana dəvət edirəm. Qazilərin hamısına dedim, - çox məmnun olaram ki, gəlib orada istirahət edəsiniz, sizinlə orada bir daha görüşüm. Mənim bu hədiyyəmi də qəbul et. Mənim oğlum da səni təbrik etmək istəyir.

Prezident Heydər Əliyev gənc əsgər Erol Çətinə müraciətlə dedi:

- Sən qəhrəmanlıq göstərib qazi olmusan. Bundan sonra orduda da xidmət edəcəksən, xalqına da xidmət edəcəksən. Səni bu xidmətlərinə görə, qəhrəmanlığına, qaziliyinə görə təbrik edirəm. Sənə cənsağlığı arzulayıram, Allahdan şəfa diləyirəm. Hələ gəncsən. Gələcək həyatında uğurlar diləyirəm. Səni Azərbaycana dəvət edirəm. Gəl, mənim qonağım ol, bir az istirahət et, oraları gör, tanış ol. Sənə bir hədiyyə verirəm. Bu, evində lazım olacaqdır.

Sonra Yusif Aygünü qəhrəmanlığına görə təbrik edən respublikamızın rəhbəri dedi:

- Sən 20 yaşında qazi olmusan. Səni təbrik edirəm. Gənclər üçün çətinliklər keçicidir. Amma əsas qazilikdir, millətə, xalqına xidmət etməkdir, qəhrəmanlıq göstərməkdir. Sən bunları etmişən. Çox gözəl oğlansan. Sənə gözəl həyat arzulayıram. Səni də Azərbaycana dəvət edirəm. Gəl, mənim qonağım ol, istirahət edin. Bu hədiyyəni də qəbul et.

Dövlətimizin başçısı Heydər Əliyev Tuncay Yalçına yaxınlaşaraq dedi:

- Mən səni təbrik edirəm. Qazi oldun, millətə,

tinə, xalqına xidmət etdin, yüksəldin. Bundan sonra da yüksələcəksən. Sənə gələcəkdə də uğurlar diləyirəm. Gəncsən, sənin həyatın hələ irəlidedir. Bu yolda sənə uğurlar arzulayıram. Səni də Azərbaycana dəvət edirəm. Gəl, mənim qonağım ol, orada dincəl. Mənim sənə hədiyyəm var.

Respublikamızın rəhbəri daha sonra Ənvər Tuncla söhbət edərək ona dedi:

- Sən çox gəncsən. Amma qazi oldun, qəhrəman oldun. Bu, xoşbəxtlikdir, fədakarlıqdır. Səni qəhrəman, qazi olduğuna görə təbrik edirəm. Çətinliklər hamısı keçəcəkdir. Bunlar yaxşı həkimlərdir, mən bunları tanıyıram, hər şeyi çox gözəl bacarırlar. Sən yenə də fiziki cəhətdən sağlam olacaqsan, xalqına, millətə və Türkiyəyə xidmət edəcəksən. Bu xidmətlərinə, qaziliyinə görə sənə təşəkkür edirəm. Sənə uğurlar diləyirəm. Bu hədiyyəmi də qəbul et. Mənim oğlum da sənənlə görüşmək istəyir.

Hacı Fındıqçı ilə tanış olan Prezident Heydər Əliyev soruşdu:

- Sənin neçə yaşı var?

Hacı Fındıqçı: Cənab Prezident, 21 yaşımdır.

Heydər Əliyev: Çox gözəl bir gəncsən. Amma ən gözəli odur ki, qazi olmusan. Millətə, cümhuriyyətin, xalqın yolunda vuruşmusan, qəhrəmanlıq göstərmisən. Bu insanın ən böyük gözəlliyidir, ən böyük bəxtiyarlığı, xoşbəxtliyidir. Mən səni bu xidmətlərinə, qəhrəmanlığına görə təbrik edirəm. Həkimlərin dedikləri ilə şərikəm ki, hər şey düzələcək və sən yenə də yeriyəcəksən, həyatını davam etdirəcəksən. Səni Azərbaycana dəvət edirəm. Gəl, orada mənim qonağım ol, dincəl, Azərbaycanı gör.

Hacı Fındıqçı: İnşallah, gələcəyəm.

Heydər Əliyev: Gözləyəcəyəm. Sənə hədiyyəm də var, bunu qəbul et. Sənə Allahdan şəfa diləyirəm. Bu da mənim oğlumdur.

Ölkəmizin rəhbəri Heydər Əliyev yaralı gənc Murat Gökgözün müalicəsi ilə maraqlanaraq dedi: İndi necə yeriyirsən?

Murat Gökgöz: Hörmətli Cümhurbaşqanı, yaxşı.

Heydər Əliyev: Çox gözəl. Sən qəhrəman-

san, qazısən. Gənc qazi olmaq böyük fədakarlıqdır. Həkimlər hər şeyi ediblər - sən yenə də işləyəcəksən, yeriyəcəksən, vuruşacaqsan, həyatda çox böyük müvəffəqiyyətlər qazanacaqsan. Səni qəhrəmanlığına, qaziliyinə görə təbrik edirəm və sənə uğurlar arzulayıram, Allahdan şəfa diləyirəm. Bütün qazilər kimi, səni də Azərbaycana dəvət edirəm. Gəl, orada istirahət edin, mənim qonağım olun.

Prezident Heydər Əliyev gənc əsgər Bayram Qarabiyikə yaxınlaşaraq dedi: sənin neçə yaşı var?

Bayram Qarabiyik: 22 yaşımdır.

Heydər Əliyev: Çox gözəl yaşıdır. Amma bu yaşda qazi olmaq hər adama nəşib olmur. Yaşından çox-çox yüksəlmisən. Millətə, Türkiyəyə xidmət etmişən. Çətinliklər hamısı keçib gedəcəkdir. Həkimlər də hər şeyi edirlər və edəcəklər ki, sən yeriyəsən. Amma qazilik sənin üçün bəxtiyarlıqdır. Sənin baban, nənən, atan, anan üçün, qohumların üçün bəxtiyarlıqdır. Bizim üçün də çox önəmlidir. Səni təbrik edirəm, uğurlar arzulayıram və Azərbaycana dəvət edirəm.

rəm. Gəl, Azərbaycanda mənim qonağım ol, istirahət et. Bu hədiyyəmi də qəbul et.

Respublikamızın başçısı Heydər Əliyev burada müalicə olunan Ergün Buluta müraciətlə dedi:

- Sən gənc türk oğlu, gənc türk əsgəri, qazi olmusan, yüksəklərə qalxmısan. Bu, ən böyük şərəfdir. Biz də belə insanları yüksək qiymətləndiririk və belə insanlarla həmişə iftixar edirik, qürur duyuruq. Sizin kimi gənclər ölkələri, xüsusən Türkiyə Cümhuriyyətini, Atatürk Cümhuriyyətini yaşadı və yaşadacaqlar. Mustafa Kamal Atatürk Türkiyəni gənclərə əmanət edibdir. Siz də onun yolu ilə gedirsiniz və sədəqlə xidmət edirsiniz. Bu, çox gözəl işdir. Bu, təkcə sən üçün yox, bütün türk xalqı üçün şərəfdir. Sənə Allahdan şəfa diləyirəm. Səni Azərbaycana dəvət edirəm. Gəl, qonağım ol, istirahət et. Ümid edirəm ki, sən bundan sonra xalqın

üçün yenə də faydalı olacaqsan. Mənim bu hədiyyəmi də qəbul et.

Ergün Bulut: Çox təşəkkür edirəm, hörmətli Cümhurbaşqanı. Bizə böyük şərəf, ruh verirsiniz.

Dövlətimizin rəhbəri Heydər Əliyev Yılmaz Boz ilə söhbət edərkən soruşdu: Sənin nişanlın, gözəltin varmı?

Yılmaz Boz: Cənab Prezident, vardır.

Heydər Əliyev: Belə gözəl oğlanın dalınca qızlar çox gəzir - biri də, ikisi də, üçü də. Sən ən yaxşısını seçməlisən. Sən xalqına, millətinə, Cümhuriyyətinə sədəqlə olduğun kimi, nişanlın da gərək sənə sədəqlə olsun. Mən bunu arzu edirəm. Qazi olmağına görə təbrik edirəm. Sənə gələcəkdə sağlamlıq diləyir və xoşbəxt həyat arzulayıram. Bir daha təbrik edirəm. Bu hədiyyəni də qəbul et. Sənə Allahdan şəfa diləyirəm.

Prezident Heydər Əliyev Mömin Özcanın mü-

alicesinin uğurla getməsindən məmnun olduğunu bildirərək dedi:

- Dörd gün içərisində artıq yeriyirsən. Səni qazi olduğuna, qəhrəmanlıq göstərdiyinə görə təbrik edirəm. Xalqına, millətinə, Türkiyəyə sədəqlə xidmət etdiyinə görə təbrik edirəm. Sizin kimi insanlar bizim hamımızın iftixarıdır, qürurudur. Sən bundan sonra da Türkiyəyə, xalqına, öz millətinə çox faydalı olacaqsan, ümid edirəm ki, çox xeyir verəcəksən. Səni Azərbaycana dəvət edirəm. Gəl, mənim qonağım ol, Azərbaycanı gör. Bu hədiyyəni də qəbul et.

Eyni palatada müalicə olunan Türkər Təmiz və Kərim Arslanı qazi olduqlarına görə təbrik edən Prezident Heydər Əliyev dedi:

- Allah şəfa versin! İnşallah, yeriyəcəksiniz. Sizi qazi olduğunuza görə təbrik edirəm. Bundan sonra da uğurlar diləyirəm və sizi Azərbaycana dəvət edirəm. Mənim yanıma gəlin, orada qonağım olun. Bu hədiyyələrimi də qəbul edin.

Dövlətimizin başçısı Heydər Əliyev Gültəkin Orana və Bülənd Çakirə cansağlığı arzulayaraq dedi:

- Sizi də qazi olduğunuza görə təbrik edirəm. İtkilərinizə görə sıxılmayın. Çünki bu gözəl həkimlər hər bir şeyi yaradırlar. Sizin üçün ən önəmli odur ki, öz millətinizin, öz xalqınızın yolunda zərər çəkmisiniz, amma qazi olmusunuz, yüksəlmisiniz. Həmişə yüksələsiniz! İnsan üçün bu, hər şeydən ucadır. Sizi təbrik edirəm və Azərbaycana dəvət edirəm. Gəlin, Azərbaycanda mənim qonağım olun. Sizə uğurlar diləyirəm və hədiyyələrimi qəbul edin.

Məsud Aksoya gələcək həyatında uğurlar arzulayan ölkəmizin rəhbəri dedi:

- İnşallah, hər şey yaxşı olacaqdır. Səni qazi olduğuna görə, qəhrəmanlıq göstərdiyinə görə, millətinə, xalqına sədəqlə xidmət etdiyinə görə təbrik edirəm. Sənə Allahdan şəfa diləyirəm. Səni Azərbaycana dəvət edirəm. Gəl, mənim qonağım ol. Mənim bir hədiyyəm var, onu qəbul et.

Prezident Heydər Əliyev Alparslan Dağ ilə görüşərək dedi:

- Çox gözəl ismin vardır, tarixi bir addır. Həmişə Alparslan olacaqsan. Səni qazi olduğuna, göstərdiyin xidmətlərə görə təbrik edirəm. Dərin təşəkkürümü bildirirəm və səni Azərbaycana dəvət edirəm. Sənə uğurlar arzulayıram.

Sağaldıqdan sonra yenidən orduya getmək istədiyini bildiren İbrahim Dəmirçiyə təşəkkürünü bildiren dövlətimizin başçısı dedi:

- Sən yenə də ayaqüstə duracaqsan, yenə də xalqına xidmət göstərəcəksən. Səni Azərbaycana dəvət edirəm. Gəl, qonağımız ol. Mənim bu hədiyyəmi də qəbul et.

Respublikamızın Prezidenti Heydər Əliyev Çingiz Arkana yaxınlaşaraq dedi:

- Sən qazi olduğuna, qəhrəman olduğuna, xalqına, millətinə çox sədəqlə xidmət etdiyinə görə təbrik edirəm. Həkimlər hamısını müalicə edəcəklər və sən yenə də sırada olacaqsan. Mən səni Azərbaycana dəvət edirəm. Gəl, mənim qonağım ol, Azərbaycanı gör. Mən səninlə fəxr edirəm. Mənim hədiyyəm var, bunu qəbul et.

Gənc zabıt Hacı İşçi ilə söhbət edən dövlətimizin başçısı Heydər Əliyev dedi:

- Protezə alısaqsan. Bundan sonra heç nə hiss etməyəcəksən. Çox gözəl də adın var. Neçə yaşın var?

Hacı İşçi: Hörmətli Cümhurbaşqanı, mənim 21 yaşım var. Sizə çox təşəkkür edirəm. Bizi yad etdiniz.

Heydər Əliyev: 21 yaşında qazi oldun. Təbrik edirəm. Qəhrəmansan, xalqına xidmət etmişən. Xalq da bunu həmişə qiymətləndirəcəkdir, sizi həmişə sevecəkdir. Mən sənə uğurlar diləyirəm, səni Azərbaycana dəvət edirəm. Gəl, mənim qonağım ol.

Prezident Heydər Əliyev gənc əsgər Camal Pektaşə yaxınlaşaraq dedi:

- Çox gözəl adın vardır. Bunların hamısı keçib gedəcəkdir. Amma ən önəmli odur ki, sən qazi oldun. Səni qazi olduğuna, qəhrəman olduğuna, millətinə, xalqına, sədəqlə xidmət etdiyinə görə təbrik edirəm. Səni Azərbaycana dəvət edirəm. Gəl, mənim qonağım ol. Ümid edirəm ki, sən gələcəkdə də türk xalqına faydalı olacaqsan. Mənim hədiyyəm də vardır, onu qəbul et.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev və oğlu İlham Əliyev Gülhanə Hərbi Tibb Akademiyasında müalicə olunan zabıt və əsgərlərin hamısı ilə səmimi görüşdülər, onların hər birinə hədiyyə və pul mükafatı təqdim etdilər.

Sonra Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev mətbuat nümayəndələri qarşısında bəyanatla çıxış etdi.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin bəyanatı

- Gün aydın, hörmətli mətbuat nümayəndələri!

Siz bilirsiniz ki, mən bu gün üçüncü gündür ki, Türkiyədəyəm. Mənim dünənki proqramım sizə məlumdur, bu barədə bir şey demək istəmirəm. Ancaq bir daha onu demək istəyirəm ki, böyük öndər Mustafa Kamal Atatürkün adını daşıyan Beynəlxalq Sülh Mükafatının mənə verilməsi haqqında qərar və dünən Türkiyənin Çankaya köşkündə, Cümhurbaşqanının köşkündə təntənəli şəkildə, Türkiyənin dövlət, hökumət başçılarının, ordu generalları, millət vəkili, ictimai-siyasi xadimlər, elm, mədəniyyət xadimlərinin, yəni Türkiyənin ən qaymağı hesab olunan insanların hüzurunda bu mükafatın mənə

verilməsi mənim üçün böyük tarixi hadisədir. Mən bunu ömrümün sonuna qədər unutmayacağam. Bir ona görə yox ki, mən mükafat aldım. Ona görə ki, mən Türkiyə Cümhuriyyətinin mükafatını aldım. Türkiyə Cümhuriyyətinin mükafatını almaq mənim üçün böyük şərəfdir.

Mən Mustafa Kamal Atatürk mükafatı aldım. Bu, mənim üçün ən böyük şərəfdir. Mən Beynəlxalq Sülh Mükafatı aldım. İndi, dəyişən dünyada gedən savaşlar, münaqişələr olduğu bir zamanda, Azərbaycan özü də 1988-ci ildən Ermənistan təcavüzü nəticəsində müharibə, savaş içində olduğu bir zamanda mənim barış, sülh sahəsində gördüyüm işlərə verilən bu yüksək qiymət məni çox sevindirdi. Bu da mənim üçün çox qiymətlidir.

Mən bu barədə öz fikirlərimi, sözlərimi dünən Çankaya köşkündə söylədim. Amma bu gün bir daha, bir daha təşəkkürlərimi bildirmək

istəyirəm. Bildirmək istəyirəm ki, mənə verilən bu mükafat bütün Azərbaycan xalqına verilən mükafatdır. Azərbaycanın müstəqilliyinə, Azərbaycanın dövlətçiliyinə, Azərbaycanın bu gününə və gələcəyinə verilən mükafatdır.

Türkiyə Azərbaycanın ən yaxın dostu, qardaşıdır. Bizim üçün Türkiyədən yaxın bir ölkə yoxdur. Türkiyənin Azərbaycana hər vaxt dost, qardaşlıq münasibətini biz hiss etmişik və hər gün də hiss edirik. Bu mükafatın verilməsi bir daha Türkiyə - Azərbaycan dostluğunun, qardaşlığının rəmzidir. Bizim xalqımız, Azərbaycanın vətəndaşları, millətimiz bunu yüksək qiymətləndirirlər və mənim kimi, Türkiyə Cümhuriyyətinə hədsiz minnətdarlıqlarını bildirirlər.

Mən bu gün Gülhanə xəstəxanasına gəlmişəm. Burada müalicə olunan qazilərlə görüşdüm. Bu, mənim borcumdur. Yəni bu, mənim qəlbimin içindən gələn istəklərdir. Türkiyə Cümhuriyyəti yaşamalı, qorunmalı - həm xarici düşmənlərdən, həm də daxili düşmənlərdən qorunmalıdır. Terroristlərdən, PKK-çılardan, digərlərindən qorunmalıdır. 76 ildir yaşayan Türkiyə Cümhuriyyəti dəfələrlə belə hadisələrlə rastlaşmış və böyük sınaqlardan uğurla çıxmış, qəhrəmanlıqla çıxmışdır. Son zamanlar Türkiyəni parçalamaq istəyən, Türkiyəni dağıtmaq istəyən bəzi qüvvələr Türkiyədə terrorist hərəkətinə başlamışlar. Türkiyənin dövləti, hökuməti və çox qüdrətli, güclü ordusu türk xalqını, Türkiyə Cümhuriyyətini qoruyaraq, müdafiə edərək bu terroristlərin qarşısını almışdır. Bu terroristlərin qarşısını almaq yolunda insanlar şəhid olmuşlar. O şəhidlərin hamısına bu gün Allahdan rəhmət diləyirəm. İnsanların bir qismi yara almış, vücudunun bir qismini itirmiş, ancaq ruhunu, yəni dövlətə, xalqına məhəbbətini, sevgisini heç vaxt itirməmişlər. Onlar qazi olmuşlar. Onlar mənən yüksəlmişlər. Onlar Türkiyənin gəncləri olaraq türk gənclərinin, türk əsgərinin, türk ordusunun nə qədər qüdrətli, nə qədər qəhrəman, nə qədər cəsarətli olduğunu bir daha nümayiş etdirmişlər. Ona görə bu qazilər türk xalqı üçün əziz olduğu kimi, Azərbaycan xalqı üçün, Azərbaycan Prezidenti kimi mənim üçün də çox əzizdir. Mən bu gün onları ziyarət etdim, onlarla söhbət etdim, onlara ürək-dirək verdim və onların hamısını Azərbaycana dəvət etdim. Gəlsinlər, Azərbay-

canda mənim qonağı olsunlar. Gəlib Azərbaycanı öz gözləri ilə görsünlər.

Mənim bu günüm böyük öndər Mustafa Kamal Atatürkün məqbərəsini, yəni qəbrini ziyarətlə başladı. Mən Türkiyəyə 1992-ci ildən gəlirəm və hər dəfə Türkiyəyə gəldiyim zaman mənim müqəddəs vəzifəm böyük öndər Atatürkün qəbrini, onun məqbərəsini ziyarət etməkdir, onun böyük şəxsiyyəti qarşısında baş əyməkdir, onun gördüyü işlərin və yaratdığı Cümhuriyyətin əbədiyyətə qədər olacağına inamımı bildirməkdir.

Mən bu gün oraya getdim, böyük öndərin qəbri qarşısında bir daha baş əydim, ürək sözlərini kitaba yazdım. Ən önəmlisi bir də odur ki, Azərbaycan torpağı gətirdim, Mustafa Kamal Atatürkün qəbrinin, məzarının yanına qoydum.

Biz bilirdik ki, Türkiyənin hər bir diyarından, hər bir vilayətindən torpaq gətirirlər və böyük Mustafa Kamal Atatürkə hörmət və ehtiram rəmzi olaraq o torpağı qəbrin yanına qoyurlar. Bu, həqiqətən çox böyük bir hadisədir. Bu, xalqın Mustafa Kamal Atatürkə, onun qoyduğu yola, onun irsinə, onun mirasına daim sədaqətli olduğunu bir daha göstərir. İlk dəfə olaraq Türkiyənin xaricindən, xarici ölkədən - yalnız Azərbaycandan torpaq gətirildi və o torpağı mən şəxsən Mustafa Kamal Atatürkün qəbrinin yanına, böyük Türkiyənin bütün diyarlarından gətirilmiş torpaqlarla bir sırada qoydum. Bu, bizim üçün tarixi hadisədir. Çünki ilk dəfədir ki, Türkiyənin xaricindən buraya torpaq gətirilir. Eyni zamanda bu onu göstərir ki, Türkiyənin bütün torpaqları kimi, bütün vilayətləri kimi, bütün diyarları kimi, Azərbaycan Türkiyə ilə bağlıdır və Mustafa Kamal Atatürkü özünün öndəri, özünün qəhrəmanı, özünün müdrik şəxsiyyəti hesab edir.

Mən bu gün çox məmnunam ki, bu işləri görə bilmişəm və Gülhanədə mənim bugünkü görüşüm bu işlərimə son qoyur. Bir neçə saatdan sonra Baş nazir, hörmətli Bülend Ecevit ilə görüşüb ondan sonra Azərbaycana qayıdacağam.

Bu ziyarətimdən, bu səfərimdən çox məmnunam. Mənə göstərilən hörmət-ehtiramə görə, mənə göstərilən bu isti münasibətə görə Türkiyə dövlətinə, Türkiyə hökumətinə, türk xalqına, əziz dostum, qardaşım, Türkiyə Cümhuriyyətinin Cümhurbaşqanı, Prezident Süleyman Dəmirələ bir daha, bir daha təşəkkür edirəm.

Sağ olun.

Sonra Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev Gülhanə Hərbi Tibb Akademiyasının rəhbər heyəti ilə görüşdü.

Dövlətimizin başçısı Heydər Əliyev onları salamlayaraq dedi:

- Mən Gülhanədə bir daha olmağımdan məmnunam. Yanvar ayından indiyə qədər çox aylar keçibdir. Ancaq mənə burada göstərilən xidmətləri, aparılan müayinə və müalicəni heç vaxt unutmayacağam və bu da davam edir. Çünki hörmətli Ertən Paşa daim mənimlə bərabərdir. Onun həkimliyi sayəsində də mənim Amerika Birləşmiş Ştatlarında hadisə baş verən kimi Klivlendə getməyim və orada cərrahiyyə əməliyyatı keçirməyim mümkün olmuşdu. Ona görə yanvar ayında başladığımız işlər sonra davam etdi. Mən bunların hamısına görə Gülhanəyə çox təşəkkür edirəm. Sizin hamınıza təşəkkür edirəm və çox məmnunam.

Mən sizin vaxtınızı çox almaq istəmirəm. Ancaq mən Gülhanədə olandan sonra, buradan gedəndən sonra bizim xalqımızda Gülhanəyə çox böyük məhəbbət yaranmışdır. Ertən Paşa görmüşdü ki, mən buradan qayıdanda xalq mənə nə qədər böyük məhəbbətlə qarşıladı. Ona görə də bizim oradakı rəssamlar Sizin şəklınızı götürüb xalça, xalı üzərində böyük bir portretinizi yaratmışlar. Mən bunu Sizə təqdim etmək istəyirəm.

Prezident Heydər Əliyev üzərində Gülhanə Hərbi Tibb Akademiyasının komandanı cənab Çətin Harmankayanın portreti toxunmuş xalçanı ona hədiyyə etdi.

Cənab Çətin Harmankaya dövlətimizin başçısına təşəkkürünü bildirərək dedi:

- Hörmətli Cümhurbaşqanı, Sizə dərin minnətdarlığımı bildirirəm. Bizə çox böyük şəraf verdiniz. Çox gözəl bir hədiyyədir. Cümhurbaşqanımız olaraq, sağlamlığına qovuşmuş bir Cümhurbaşqanı olaraq Zati-alinizə akademiya adından bir xatirə hədiyyəsi vermək istəyirəm. Xahiş edirəm, bunu qəbul edəsiniz.

Akademiyanın komandanı Çətin Harmankaya Prezident Heydər Əliyevə xatirə hədiyyəsi təqdim etdi.

**Dost elindən
doğma yurda**

Vətənə yolasalma mərasimi

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev və Türkiyə Respublikasının Prezidenti Süleyman Dəmirəl noyabrın 2-də axşam Çankaya köşküindən Ankaranın "Esenboğa" hava limanına gəldilər.

Dövlət başçıları hava limanının şərəf salonunda mətbuat nümayəndələri qarşısında bəyanatla çıxış etdilər.

Türkiyə Prezidenti Süleyman Dəmirəlin bəyanatı

Hörmətli cümhurbaşqanı, əziz qardaşım Heydər Əliyev!

Sizi Türkiyədə görməkdən çox məmnunuq. Biz çoxlu görüşlər keçirdik, Türkiyə ilə Azərbaycan arasında əlaqələrin daha da genişləndirilməsi, bölgədə vəziyyət barədə ətraflı müzakirələr apardıq. Biz Sizə Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatını təqdim etdik. Sizinlə birgə zəlzələ bölgəsini gəzdik, Azərbaycanın Türkiyəyə yardımını həmin bölgəyə təhvil verdik.

Hörmətli Prezident Heydər Əliyev Azərbaycana yola düşmək üçün hava limanına gəlir. Mən istərdim ki, o, bir neçə gün də Türkiyədə qalsın. Hörmətli Heydər Əliyev Azərbaycanda işləri çox olduğuna görə mənim təklifimi qəbul etmədi. Amma o, qısa müddətdən sonra yenə də Türkiyəyə gələcək, noyabrın 18-19-da ATƏT-in İstanbulda keçiriləcək zirvə görüşündə iştirak edəcəkdir.

Mən hörmətli Prezident Heydər Əliyevə uğurlar diləyirəm, "Xoş gəldiniz, səfa gətirdiniz, gülə-gülə gedin" deyirəm.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin bəyanatı

- Hörmətli dostum, qardaşım, Türkiyənin cümhurbaşqanı Süleyman Dəmirəl!

Hörmətli mətbuat nümayəndələri!

Mən iki gündür ki, Türkiyədəyəm. Əziz dostum, qardaşım, Türkiyə Cümhuriyyətinin Prezidenti Süleyman Dəmirəlin dəvəti ilə buraya qısamüddətli səfərə gəlmişəm. Mən Türkiyəyə

gəldiyim gündən biz bir yerdəyik, bərabərik.

Çox məmnunam ki, biz səhərdən axşama qədər çox mənalı bir gün keçirdik. Məni ən çox məmnun edən odur ki, biz zəlzələnin baş verdiyi mərkəzə getdik, orada fəlakətdən zərər çəkmiş insanları, dağıntıları gördük, onlarla söhbət etdik, bu insanların vəziyyəti ilə tanış olduq. Bu görüşlər mənim xatirimdə daim yaşayacaqdır. Çünki bu fəlakətdən zərər çəkmiş insanlar - Türkiyə dövlətinin, hökumətinin, xalqının böyük fədakarlığı nəticəsində qısa bir zamanda çadırlarda, yığma evlərdə rahat yerləşdirilmiş insanlar - bu faciə nə qədər böyük olsa da, dövlətdən, hökumətdən və xüsusən dövlətin başçısından, cümhurbaşqanından çox razıdırlar, onlara minnətdardırlar.

Bu zəlzələ bizi - Azərbaycanı da çox kədərləndirdi, sarsıtdı, sıxdı. Biz bu dərdi sizinlə bərabər çəkdik və onu bu gün də çəkirik. Ancaq ən önəmlisi odur ki, Türkiyə hökuməti, dövləti öz qüdrətini, öz bacarığını bir daha göstərdi. Qısa bir zamanda çox işlər görüldü və bundan sonra da görülmək işlərin də - nə iş görülmək, hansı evlər tikiləcək - planı vardır. Bu, Türkiyə Cümhuriyyətinin nə qədər böyük potensiala, imkanlara malik olduğunu və böyük işlər görməyə qabiliyyətli olduğunu göstərdi. Bu məni çox sevindirdi. Türkiyə bizim üçün qardaşdır, dostdur, ən yaxın ölkədir. Ona görə də bu məni çox sevindirdi.

Eyni zamanda, dünən həyatımda böyük həyəcanlı bir gün keçirdim. Çankaya köşküində, hörmətli cümhurbaşqanının iqamətgahında Türkiyənin bütün dövlət, hökumət adamlarının, yəni başçılarınin hüsurunda Türkiyənin demək olar ki, qaymaqları - həm dövlət, hökumət başçıları, həm nazirlər, həm də millət vəklləri, ordu nümayəndələri, generallar, elm adamları, rektorlar, professorlar, ictimai xadimlər, mətbuat nümayəndələri toplaşmışdılar. Mən neçə illərdir ki, Türkiyə ilə dostluq edirəm, burada çox məclislərdə olmuşam. Amma bu qədər yüksək səviyyəli, yüksək durumda olan bir məclis görməmişdim. Belə bir məclisdə hörmətli dostum, qardaşım Süleyman Dəmirəl mənə Türkiyənin, Türkiyə Cümhuriyyətinin Atatürk Sülh Mükafatını təqdim etdi.

Bu mükafatın mənə verilməsi haqqında qəbul olunan qərar haqqında məlumatı, sonra isə əziz dostum, qardaşım Süleyman Dəmirəlin bu barədə mənə rəsmi məktubunu alarkən çox sevinmişdim. Təkcə mən yox, bütün xalqımız sevinmişdi. Çünki bu bizim üçün böyük şərəfdir. Dünən bu mərasimdə, yəni bu toplantıda - Türkiyənin bütün qaymaqlarını təşkil edən insanların toplantısında bu mükafatın mənə təqdim edilməsi və əziz dostum, qardaşım, cümhurbaşqanı Süleyman Dəmirəlin orada çox dərin mənalı, dəyərli nitqi və Türkiyə-Azərbaycan dostluğu, mənim fəaliyyətim haqqında söylədiyi dərin mənalı sözlər, şübhəsiz ki, mənim üçün tarixi hadisədir.

Mən bunu dünən də dedim: bu, təkcə mənə, mənim fəaliyyətimə verilən mükafat deyil. Bu, Azərbaycan xalqının sülhsevərliyinə, fədakarlığına, Türkiyə ilə dostluq əlaqələrinə verilən mükafatdır. Bu, müstəqil Azərbaycan dövlətinə, artıq 8 ildir ki, öz müstəqilliyini qoruyub saxlayan və inkişaf etdirən Azərbaycan dövlətinə verilən mükafatdır. Bu, bütün Azərbaycan vətəndaşlarına verilən mükafatdır.

Türkiyənin bir neçə televiziya kanalı bu mərasimi, toplantını birbaşa yayıblar. Bu, o cümlədən Azərbaycanda da yayılıbdır. İnsanlar böyük heyranlıqla, böyük həvəslə, həyəcanla bu mərasimi seyr ediblər, onlar seviniblər, demək olar ki, bayram edirlər. Mən çox məmnunam ki, mətbuat nümayəndələri də burada çox önəmli işlər görüblər, fəaliyyət göstəriblər, bugünkü qəzetlərdə çox gözəl yazılar veriblər. Bunlar hamısı Türkiyə - Azərbaycan dostluğunun, qardaşlığının bir daha çox parlaq nümayişidir, göstəricisidir.

Mən hesab edirəm ki, bu mükafat Türkiyə-Azərbaycan dostluğuna, qardaşlığına, bizim bu əlaqələrimizə verilən yüksək qiymətdir. Mən bunlara görə təşəkkür edirəm.

Bu gün mən Gülhanə Hərbi Tibb Xəstəxanasında müalicə olunan, terrordan zərər almış, yaralanmış qazilərlə görüşdüm. Mənim həyatımda bu da çox böyük, önəmli bir hadisədir. Mən onları ziyarət etdim, həmin insanlarla görüşdüm, söhbət etdim. Onlara Allahdan şəfa dilədim, onları Azərbaycana dəvət etdim ki, gəlib ölkə-

mizdə olsunlar, dincəlsinlər. Onlar 22, 23, 24, 25 yaşında olan gənc insanlardır, çox gözəl gənclərdir. Mənimlə söhbətdə onların hər biri dedi ki, biz vətənimizin - Türkiyənin qorunması, terroristlərin qarşısının alınması yolundakı fəaliyyətimizlə, yəni qəhrəmanlığımızla fəxr edirik. Əgər bu gün xəsarət almışqsa, yaramız varsa bu, bizim üçün çətin bir şey deyil. Əsas odur ki, ölkəmizi, millətimizi, cümhuriyyətimizi müdafiə etmişik və bir də əsas odur ki, bizə qazi adı, qəhrəman adı veriblər. Bu insanlarla görüşüm məni çox mütəəssir etdi. Mən bundan çox məmnunam.

Mənim Türkiyəyə qısamüddətli səfərim bu gün sona çatır. Əziz dostum, qardaşım Süleyman Dəmirəl mənə təklif etdi ki, burada yenə də qalım. Təbiidir ki, burada nə qədər qalsam o qədər yeni-yeni görüşlər, işlər olacaqdır. Ancaq mənim Azərbaycanda işlərim var. Bir də ki, dostumun, qardaşımın vaxtını da çox almaq istəmirəm. Çünki mən burada olanda o, həmişə mənimlə bərabər olur.

Hesab edirəm ki, bu ziyarətim mənim üçün tarixi bir ziyarətdir. Təbiidir ki, mən noyabrın 17-18-də buraya gələcəyəm, ATƏT-in Zirvə görüşündə olacağam. Mən dünən bəyan etdim, bu gün də bəyan edirəm ki, Bakı-Ceyhan boru xətti haqqında saziş burada imzalanacaqdır. Bu da tarixi bir hadisə olacaqdır.

Əziz dostum, mən Sizə bir daha təşəkkür edirəm. Çox sağ olun, məmnunam. Sizi Azərbaycanda bir daha səbirsizliklə gözləyəcəyəm.

Süleyman Dəmirəl: Yaxşı yol!

Sonra respublikamızın rəhbərinin vətənə yola salınması mərasimi oldu. Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev onu yola salmağa gəlmiş rəsmi şəxslərlə səmimi sağollaşdı.

Təyyarənin pilləkəni yanında Türkiyə Prezidenti Süleyman Dəmirəl və Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev dostcasına, qardaşcasına görüşüb ayrıldılar.

Mərasimdə Ankara şəhərinin bələdiyyə başqanı Məlik Gökçök, ölkəmizin Ankaradakı səfiri Məmməd Əliyev, Türkiyənin Bakıdakı səfiri Qədr Ecvet Tezcan və digər rəsmi şəxslər iştirak edirdilər.

Səfər başa çatdı

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Türkiyəyə qısamüddətli işgüzar səfərini başa çatdıraraq noyabrın 2-də axşam Bakıya qayıtdı. Dövlətimizin başçısı Binə hava limanında onu qarşılamağa gəlmiş jurnalistlərə müraciətlə dedi:

- Siz dünən televiziya baxmısınız, keçirdiyim görüşləri görmüsünüz, yəqin ki, hər şeyi bilərsiniz.

Sonra Prezident Heydər Əliyev jurnalistlərin suallarına cavab verdi.

Sual: Cənab Prezident, keçirdiyiniz görüşlər haqqında nə deyə bilərsiniz?

Cavab: O qədər görüşlər keçirmişəm ki, onlar haqqında burada danışa bilərəm. Bunları televiziya da görmüsünüz.

Mən Türkiyənin Prezidenti cənab Süleyman Dəmirəl ilə birlikdə dünən səhər ertədən Kocaelidə, İzmitdə, yəni baş vermiş zəlzələnin mərkəzində olmuşam, orada zəlzələdən zərər çəkmiş insanlarla görüşmüşəm, onlar üçün tikilmiş müvəqqəti evlərə baxmışam, çadırlarda insanları, onların vəziyyətini, dağıntıları görmüşəm. Orada çox görüşlər olubdur.

Kocaeli Universiteti zəlzələ ilə əlaqədar dərs ilinə indiyə qədər başlamamışdı. Dünən onların dərs ilinə başlaması günü idi. Biz - Prezident Süleyman Dəmirəl ilə mən orada iştirak etdik, ikimiz də nitq söylədik.

İki iş adamı orada zəlzələdən zərərçəkənlər üçün müvəqqəti evlər tikiblər. Amma onlar elə daimi evlər kimi də ola bilər. Biz bu evlərə də baxdıq. İctimaiyyətlə, yəni orada yaşayan insanlarla da görüşlər keçirdik.

Əlbəttə, faciə böyükdür, fəlakətdir, xeyli insan həyatını qeyb edib, vəfat edib, həlak olubdur, yaralılar çoxdur. Ancaq insanların ruhu yüksəkdir. Türkiyə Cümhuriyyəti, milləti, hökuməti, xalqı çox böyük işlər görürlər ki, zəlzələnin vurduğu zərərləri aradan götürsünlər, uçqunların yerlərində yeni evlər tiksinlər. Onların konkret proqramları var. Məsələn, bu ayın axırına qədər bir proqram var, - gərək çox adamlar hazır, yaxud müvəqqəti evlərə köçsünlər.

Müvəqqəti evlər nə deməkdir? Müvəqqəti evin içində üç-dörd otaq, hamamı, suyu, televiziya, radiosu var. Mən gedib bunları gördüm. Həmin işləri bu ayın içərisində görəcəklər. Onların qarşdakı iki-üç ay üçün də proqramları vardır. Çalışırlar ki, qışın soyuqlarına qədər çox işləri həyata keçirsinlər.

Bütün bu görüşlər mənim üçün çox əhəmiyyətli oldu. Onlar da çox sevindilər. Mən onlara yardım aparmışdım. Təxminən 100 min dollar dəyərində olan bu yardımı - gələn yardımların yığılması üçün orada onların mərkəzi vardır - təhvil verdim. Hamı bunu bilir.

Sonra mən Ankaraya getdim. Orada Beynəlxalq Atatürk Sülh Mükafatının mənə təqdim edilməsi mərasimi oldu. Deyirlər ki, mərasim Türkiyənin 4-5 televiziya kanalı ilə yayılaraq buraya da çatıbdır. Siz bunları bilərsiniz.

Bu gün səhər isə mən terror nəticəsində yaralanmış, xəsarət almış, xəstəxanada müalicə olunan əsgərlərlə gedib görüşdüm. Onların əksəriyyəti Gülhanə Hərbi Tibb Xəstəxanasında müalicə olunur. Mən gedib onlarla görüşdüm. Orada təxminən 61 belə xəstə var idi. Mən demək olar ki, hamısı ilə görüşdüm, onlara ürək-dirək verdim, hədiyyələr verdim. Onların əksəriyyəti 20, 22, 23, 24, 25 yaşlı gənc insanlardır. Ancaq bu əsgərlərin hamısında böyük ruh yüksəkliyi var. Vətən uğrunda döyüşmüş bu insanların birinin ayağı, birinin qolu yoxdur, birinin gözü görmür. Başqa ağır xəsarətlər alanlar da var. Amma onların ruhları çox yüksəkdir. Çünki bunu Vətən yolunda ediblər, qazi olublar və buna görə fəxr edirlər. Mən onları təbrik edərək, xəstəxanadan çıxandan sonra Azərbaycana gəlməyə dəvət etdim ki, gəlib ölkəmizdə dincəlsinlər.

Prezident Süleyman Dəmirəl ilə bizim həm Kocaelidə, həm də Ankarada çox danışqlarımız olubdur. Biz daim bir yerdə olmuşuq. Bilirsiniz ki, dünən onun 75 yaşı tamam olurdu. Mən onu orada təbrik etdim. Ondan sonra o, məni öz ailəsinə dəvət etdi. Onun çoxlu qohumları, qardaşları, böyük bir ailəsi var. Mən və oğlum İlham şəhərdən kənarda onun ailəsi ilə bir yerdə olduq. Biz onun ad gününü bir yerdə, ailə şərəfitində - yəni orada başqa bir tədbir keçirilmir - qeyd etdik.

Bu gün mənim Türkiyənin Baş naziri Bülənd Ecevit ilə görüşüm, danışğım oldu. Yəni mən onların hamısı ilə dünən axşam görüşmüşəm. Çünki mükafat verildəndən sonra orada bir kokteyl var idi. Burada insanlar bir saat ayaqüstə bir-biri ilə görüşüb danışirlər. Ancaq bu gün xüsusi görüşümüz oldu. Biz çox ətraflı danışdıq, yaxşı söhbətlər etdik.

Türkiyə-Azərbaycan dostluğu yüksəkdir və bundan sonra da yüksək olacaqdır. Mənim də, onların da istəyi, arzusu budur. Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatı da elə buna görə Azərbaycana, onun müstəqil dövlətinə, xalqımıza və sülh yaratmağına görə mənə verilibdir.

Atatürkün sözləri var: "Yurdda sülh, cahan-da sülh". Mən ilk dəfə 1993-cü ildə yurdda, yəni ölkənin içində sülh yaratmağa çalışdım və bunu yaratdım. Cahanda sülhün isə bir hissəsi Qafazdadır. Ermənistanla Azərbaycan arasında

gedən müharibəni, qan tökülməsini dayandırdım. Bunu Türkiyədə çox yüksək qiymətləndirirlər. Ona görə də məni belə bir yüksək mükafata layiq görüblər.

Sual: Cənab Prezident, ATƏT-in İstanbul sammitinə qədər Robert Koçaryanla görüşünüz planlaşdırılırmı?

Cavab: Bilmirəm.

Sual: Cənab prezident, Bülənd Ecevitlə görüşünüzdə onun bu yaxınlarda Moskvaya olacaq səfərini dəyərləndirdinizmi?

Cavab: Bilirəm, gedəcək, biz bu barədə söhbət etdik. Sağ olun.

Dövlətimizin başçısı Heydər Əliyevi Binə hava limanında Milli Məclisin sədri Murtuz Ələsgərov, Baş nazir Artur Rasizadə, Prezidentin İcra Aparatının rəhbəri Ramiz Mehdiyev və digər rəsmi şəxslər qarşıladılar.

Türkiyə mətbuatının səhifələrində

“Əliyev mükafat üçün gəldi”

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev Atatürk Sülh Mükafatını almaq və zəlzələ bölgəsinə baş çəkmək üçün dünən İstanbula gəldi. Atatürk hava limanında verdiyi açıqlamada Bakı-Ceyhan boru xətti məsələsində çox kiçik detallar qaldığını söylədi, sazişin İstanbulda keçiriləcək ATƏT zirvəsində imzalanacağını müjdə verdi. O dedi ki, Yeravandakı terror hadisəsinin ölkəsi ilə Ermənistan arasında Dağlıq Qarabağ məsələsinin sülh yolu ilə həllinə mane olmayacaq. Əliyev bu gün Prezident Dəmirəlin doğum günü ilə bağlı təbrik tədbirlərinə qatıldıqdan sonra ondan Atatürk Sülh Mükafatını alacaq.

*“Sabah” qəzeti,
1 noyabr 1999-cu il*

“1999-cu ilin Atatürk Mükafatı Əliyevindir”

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatını Prezident Süleyman Dəmirəlin əlindən aldı. Dəmirəl Azərbaycan Prezidenti Əliyevin Sovetlər Birliyinin dağılması ilə nəticələnən tarixi prosesin gedişatını böyük bir uzaqgörənliklə təsbit etmiş insanların başında gəldiyini söylədi.

Kocaeli.

Prezident Dəmirəl Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevlə birlikdə dünən Kocaeli və zəlzələ bölgəsinə baş çəkdilər. Anadan olmasının 76-cı ildönümünü zəlzələ bölgəsində keçirən Dəmirəl: “Harada olduğum önəmli deyil. Bu ölkənin vətəndaşı olaraq ölkəmin problemlərini düşünməkdə, onun yaxşılaşması üçün əlimdən gələni əsirgəməməkdə davam edəcəyəm” -dedi.

*“Gözçü” qəzeti,
2 noyabr 1999-cu il*

“Dəmirələ doğum günü hədiyyəsi”

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev Prezident Dəmirələ doğum günü münasibətilə hədiyyə olaraq Dəmirəlin iki tablosunu və onun həyat yoldaşı Nəzmiyyə xanımın rəsmini ərməğan etmişdir. O, həmçinin Dəmirəl haqqında Bakıda nəşr etdirdiyi kitabı və onun həyatından

bəhs edən iki seriyalı filmin kasetlərini də dostuna təqdim etmişdir. Ön sözü Əliyevin özünün yazdığı kitab qonaqlara da paylanmışdır.

*“Gözçü” qəzeti,
2 noyabr 1999-cu il*

“Ən böyük Türkiyə”

Əliyev Atatürk mükafatını almaqdan şərəf duyduğunu qeyd edərək “Türkiyə dünyanın ən qüvvətli dövlətlərindən biridir”, - dedi.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev Kocaelindən başlayıb Ankaraya uzanan Türkiyə səfəri zamanı Türkiyə Prezidenti Süleyman Dəmirəli türk dünyasının lideri elan edərək “Yaşasın Atatürk Türkiyəsi, ən böyük Türkiyə”, - dedi.

Atatürk Sülh Mükafatının Köşkdə təşkil olunmuş təqdimolunma mərasimində çıxış edərək Heydər Əliyev böyük Atatürkün adını daşıyan, sülh uğrunda xidmətlərə görə verilən mükafatı almaqdan böyük şərəf duyduğunu söyləmişdir. O demişdir: “Türk xalqı əsrlər boyu böyük sınaqlardan keçmişdir. Atatürkün qurduğu cümhuriyyət də neçə-neçə belə sınaqlardan uğurla çıxacaqdır. Mən buna əminəm”.

Atatürkün tarixdə göstərdiyi ən böyük xidmətlərdən birinin cümhuriyyəti qurmaq və yaşatmaq olduğunu söyləyən Əliyev çıxışına belə davam etmişdir: “Türkiyə Cümhuriyyəti bu gün 76-cı ilini yaşayır. Türkiyə bu gün dünyanın ən qüvvətli dövlətlərindən biri olmuşdur”. Azərbaycan Prezidenti Atatürkün ən böyük məziyyətlərindən birinin də güclü bir ordu yaratması olduğunu qeyd edərək demişdir: “Türk ordusu güclüdür və Atatürkün vəsiyyətlərinə daim sadıq qalmışdır. Bu bizim üçün böyük bir iftixar mənbəyidir.”

Daha sonra Azərbaycan xalqının ən böyük dostu olan Dəmirəli doğum günü münasibətilə təbrik edən və ona uzun ömür arzulayan Əliyev bildirmişdir: “İnanıram ki, Türkiyə Böyük Millət Məclisi və türk xalqı Sizi bu vəzifədən buraxmayacaqdır. Onlar buraxsa belə, biz buraxmayacağıq”.

Əliyev öz çıxışını “Ən böyük Türkiyə”, “Yaşasın böyük demokrat və layiq Türkiyə”, “Yaşa-

sın böyük türk xalqları”, “Yaşasın Atatürk Türkiyəsi” deyə tamamlamışdır.

Türkiyə Prezidenti Süleyman Dəmirəl də öz çıxışında Heydər Əliyevin XX əsrə möhür basan insanlar arasına daxil olduğunu söyləmişdir.

*“Milliyyət” qəzeti,
2 noyabr 1999-cu il*

“Böyük Mükafat Əliyevə verildi”

Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatına layiq görülməklə Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev “Atatürkün adını daşıyan bu mükafatı almaqdan böyük şərəf duydum”, - dedi.

Ankara.

Prezident Süleyman Dəmirəl Çankaya köşkündə təşkil olunan mərasimdə Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevə Qafqazda sülhün yaradılmasına verdiyi töhfələrə görə 1999-cu ilin Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatını təqdim etdi. Prezident Süleyman Dəmirəl və Banqladeş Prezidenti Şahabuddin Əhməd dünən Çankaya Köşkünün bağçasında ağac əkdikdən sonra birlikdə Kocaelinə gedərək zəlzələ bölgəsində xalqla görüşdülər. Qonağı Banqladeşə yola salan Dəmirəl daha sonra Kocaelində Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevi qarşıladı. Dəmirəl və Heydər Əliyev Saraybağçada salınmış çadır şəhərciyinə və Beynəlxalq Nəqliyyatçılar tərəfindən tikilmiş müvəqqəti evlərə baş çəkdilər. Bundan sonra prezidentlər Kocaeli Universitetində yeni dərslərin açılış mərasimində iştirak etdilər. Qalatasaray futbol klubunun başçısı Faruk Süven tərəfindən tikdirilmiş müvəqqəti evlərin açarlarının zəlzələdən zərər çəkənlərə verilməsi mərasimində iştirak etdikdən sonra Dəmirəl və Əliyev Ankaraya döndülər. Axşam Çankaya köşkündə təşkil edilən xüsusi mərasimdə Prezident Süleyman Dəmirəl Atatürk Sülh Mükafatını Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevə təqdim etdi.

*“Türkiyə” qəzeti,
2 noyabr 1999-cu il*

“Dəmirəli buraxmayın”

Əliyev Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatını Dəmirəlin əlindən aldıqdan sonra söylədiyi nitqində Türkiyə Cümhuriyyətinin qurucusu böyük Atatürkün adını daşıyan bu mükafatı almaqdan böyük şərəf duyduğunu söylədi. O, dedi ki, bu mükafatı özünün yaxın dostu Dəmirəlin əlindən alması da xüsusi bir məna daşıyır. Heydər Əliyev dostu və qardaşı Dəmirəli anadan olmasının 76-cı ildönümü münasibətilə təbrik etdi. Dəmirəlin 50 illik siyasi həyatı boyunca Türkiyəyə böyük xidmətlər göstərdiyini və türk xalqının hədsiz ehtiramını qazandığını vurğulayan Əliyev daha sonra dedi: “İnanıram ki, Türkiyə Cümhuriyyəti, Türkiyə Böyük Millət Məclisi və türk xalqı Sizi bu vəzifədən buraxmayacaq. Əgər onlar buraxsalar belə, biz buraxmayacağıq. Çünki Sizin öz səlahiyyətlərinizi davam etdirməyiniz təkcə Türkiyə üçün deyil, Azərbaycan üçün və bütün türk dünyası üçün gərəklidir. Heydər Əliyev Azərbaycan dövlətinin başçısı olaraq Bakı-Ceyhan neft boru xəttinə həmişə dəstək verdiyini və bu marşruta dair müqavilənin ATƏT-in zirvə toplantısı zamanı imzalanacağını söylədi.

Çıxışından sonra Azərbaycan Prezidenti öz ölkəsində Dəmirəl haqqında çap etdirdiyi bir kitabı və Dəmirəlin həyatından bəhs edən videofilmin kasetlərini öz böyük dostuna hədiyyə etdi. Bundan başqa Əliyevin Dəmirəlin ad gününə hədiyyə gətirdiyi rəsm əsərləri də diqqətə cəlb etdi. Həmin əsərlərdən ikisini məşhur Azərbaycan rəssamı Tahir Salahov Prezident Dəmirələ və onun həyat yoldaşı Nəzmiyyə xanıma həsr etmişdir. Heydər Əliyevin təqdim etdiyi başqa bir rəsm əsəri isə Rusiyanın dünyada tanınmış rəssamı Nikas Safronov tərəfindən çəkilmişdir. Bu da Süleyman Dəmirəlin portreti idi. Hədiyyələr və portretlər üçün Heydər Əliyevə təşəkkürünü bildirən Dəmirəl sözünü belə tamamladı: “Bu gördüyünüz ev 1932-ci ildə Mustafa Kamal Atatürk tərəfindən tikilmişdir. Biz burada növbə çəkirik. Türkiyə Cümhuriyyətinin keşiyindəyik. Biz buraya iqtidar qovğası və ya siyasi intriqalarla gəlməmişik. Millətimizin açıq-aşkar dəstəyi ilə gəlməmişik”.

*“Türkiyə” qəzeti,
2 noyabr 1999-cu il*

Atatürk Barış Ödülü Aliyev'e

Atatürk Barış Ödülü'nün bu yıl Azərbaycan Cumhurbaşkanı Haydar Aliyev'e verilməsi kararlaştırıldı.

Cumhurbaşkanlığı Basın Merkezi'nden yapılan açıklamada, "Atatürk'ün, Yurtta Sulh, Cihanda Sulh, ilkesi doğrultusunda, dünya barışına, uluslararası dostluk, anlayış ve iyiliğin geliştirilmesine hizmet edenlere verilmekte olan Atatürk Barış Ödülü'nün, Atatürk Uluslararası Barış Ödülü Kurulu tarafından bu yıl, Azərbaycan Cumhurbaşkanı Sayın Haydar Aliyev'e verilməsi oybirliği ile kabul edilmiş ve bu karar Sayın Cumhurbaşkanımızca onaylanmıştır. Plaket, rozet ve maddi mükafattan oluşan ödül, ilgili kanun gereğince, 19 Mayıs 1999 tarihinde Sayın Cumhurbaşkanımız tarafından Sayın Haydar Aliyev'e Ankara'da yapılacak bir törenle takdim edilecektir."

Atatürk Barış Ödülü, Atatürk rəlyefi işlənmiş altın kaplama gümüş bir plaket, altın rozet, Cumhurbaşkanı tərəfindən imzalanan berat və 1000 Cumhuriyyət altınından oluşuyor.

'ATATÜRK Barış Ödülü' Aliyev'in

"Atatürk Barış Ödülü'nün bu yıl Azərbaycan Cumhurbaşkanı Haydar Aliyev'e verilməsi kararlaştırıldı. "Atatürk Uluslararası Barış Ödülü Kurulu"nun aldığı karar, Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel tərəfindən onaylandı.

Atatürk Barış Ödülü Aliyev'in

Atatürk Uluslararası Barış Ödülü'nün Azərbaycan Cumhurbaşkanı Haydar Aliyev'e verilməsi kararlaştırıldı. Ödülün Aliyev'e verilməsi kararı dün Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel tərəfindən onaylandı.

'Atatürk Barış Ödülü' Aliyev'in

"Atatürk Barış Ödülü'nün, bu yıl Azərbaycan Cumhurbaşkanı Haydar Aliyev'e verilməsi kararlaştırıldı. "Atatürk Uluslararası Barış Ödülü Kurulu"nun aldığı karar, Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel tərəfindən onaylandı. Plaket, rozet və maddi mükafattan oluşan ödül, 19 Mayıs 1999 tarihinde Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel tərəfindən Haydar Aliyev'e Ankara'da yapılacak bir törenle takdim edilecek. "Atatürk Barış Ödülü", "Yurtta sulh, cihanda sulh" ilkesi doğrultusunda, dünya barışına, uluslararası dostluk, anlayış ve iyiliğin geliştirilmesine hizmet edenlere veriliyor. Atatürk Uluslararası Barış Ödülü Kurulu, bu konudaki hizmetlerini gözönüne alarak, Haydar Aliyev'e bu ödülü töreniyle oybirliği ile kararlaştırdı."

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin Türkiyəyə qısamüddətli səfəri bu ölkənin bütün kütləvi informasiya vasitələrinin diqqət mərkəzində olmuşdur. Dövlətimizin başçısının iştirakı ilə keçirilən bütün görüşlər, ziyarətlər və qəbullar onlarca televiziya kanalı və qəzetlər tərəfindən geniş ictimaiyyətin diqqətinə təqdim olunmuşdur.

Prezident Heydər Əliyevə Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatının təntənəli surətdə təqdim olunması mərasimi Türkiyənin NTV televiziya kanalı ilə canlı yayımlanmışdır. Həmin günlərdə kanal D, ATV, TRT-1, TQRT, Samanyolu TV, kanal-7, Si-En-En türk, kanal-6, şou TV, CTV, BRT, kanal-8 televiziya kanallarının xəbər proqramları hər dəfə Azərbaycan Prezidentinin keçirdiyi görüşlər və ziyarətlər haqqında ətraflı məlumatlarla başlanırdı.

Noyabrın 3-də ölkənin "Hürriyyət", "Sabah", "Türkiyə", "Radikal", "Milliyyət", "Axsam", "Posta", "Cümhuriyyət" qəzetlərində Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin Ankara'da Mustafa Kamal Atatürkün məqbərəsinə və Gülhanə Hərbi Tibb Akademiyasına ziyarəti haqqında xəbərlər, təhlili məqalələr və fotoşəkillər dərc edilmişdir.

"Hürriyyət" qəzetində Türkiyənin məşhur jurnalisti Emin Çölaşanın "Atatürkə Azərbaycan torpağı" sərlövhəli məqaləsi verilmişdir. Dövlətimizin başçısının Azərbaycandan gətirdiyi torpağı Mustafa Kamal Atatürkün qəbrinin önünə qoymasını tarixi bir hadisə kimi qiymətləndirən müəllif bu böyük səmimiyyət üçün bütün türk xalqı adından Prezident Heydər Əliyevə təşəkkürünü bildirir. Jurnalist keçmiş SSRİ-

də yüksək vəzifələrdə işləmiş Heydər Əliyevin o zamanlarda da Türkiyəyə və Mustafa Kamal Atatürkə sevgi bəslədiyini vurğulayır.

"Türkiyə" qəzetində siyasi şərhçi və tanınmış jurnalist Kənan Akının "Əliyevə diqqət" məqaləsi dərc olunmuşdur. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevi müasir dövrün ən böyük siyasi xadimlərindən biri kimi qiymətləndirən müəllif noyabr ayında İstanbulda keçiriləcək mühüm tədbirdə - ATƏT-in zirvə toplantısında Azərbaycan rəhbərinə xüsusi diqqət göstərilməsinin vacibliyini nəzərə çarpdırır. ATƏT-in sammiti zamanı Bakı-Ceyhan neft kəməri ilə əlaqədar müqavilənin imzalanacağını və Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinin sülh yolu ilə nizamlanması məsələsinin ilk planda duracağını vurğulayan şərhçi dünyanın bütün diqqətinin məhz Prezident Heydər Əliyevə yönəlməyini qeyd edir.

"Milliyyət" qəzeti Azərbaycanın və Türkiyənin dövlət başçılarının səmimi dostluq münasibətlərini xüsusi vurğulayaraq Süleyman Dəmirəlin 75 illiyi münasibətilə verilən nəhərdə yalnız iki prezidentin və onların ailə üzvlərinin iştirak etdiyini nəzərə çarpdırır.

"Cümhuriyyət", "Türkiyə", "Axsam" və "Posta" qəzetlərində Prezident Heydər Əliyevin Gülhanə Hərbi Tibb Akademiyasının xüsusi cərrahiyyə şöbəsində müalicə olunan zabit və əsgərləri ziyarət etməsi haqqında xəbərlər verilmişdir. Qəzetlər Prezident Heydər Əliyevin terrora qarşı mübarizədə yaralanmış türk zabit və əsgərləri ilə xeyli söhbət etdiyini, onlara hədiyyələr verdiyini və bu ziyarətin olduqca böyük mənəvi dəstək xarakteri daşıdığını vurğulayırlar.

**Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
cənab Heydər Əliyevin
Türkiyə Respublikasına işgüzar səfərinin
PROQRAMI**

(31 oktyabr - 2 noyabr 1999-cu il)

31 oktyabr, bazar

15.20 Xüsusi təyyarə ilə Bakıdan İstanbula uçuş

16.00 İstanbul şəhərinin “Atatürk” hava limanına eniş

1 noyabr, bazar ertəsi

10.15 İqamətgahdan İstanbul şəhərinin “Atatürk” hava limanının hərbi terminalına gediş

11.00 İstanbul şəhərinin “Atatürk” hava limanının hərbi terminalından “Kösəköy” hava limanına vertolyotla uçuş

11.30 - 11.45 Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab Heydər Əliyevin Türkiyə Respublikasının Prezidenti cənab Süleyman Dəmirəl tərəfindən qarşılanması

12.00 Türkiyə Silahlı Qüvvələrinin çadır şəhərciyinə gediş
“Kösəköy” hava limanından Süleyman Dəmirəl adına Mədəniyyət Mərkəzinə gəliş

12.00 - 13.00 Kocaeli Universitetində yeni tədris ilinin açılış mərasimi

13.15 Süleyman Dəmirəl adına Mədəniyyət Mərkəzindən Saraybağçaya gəliş

13.15 - 14.00 Birləşmiş Millətlər İnkişaf Proqramı (UNDP) tərəfindən zəlzələdən zərər çəkmiş əhali üçün inşa edilən şəhərciyin ziyarət edilməsi
- “Qalatasaray” idman klubunun rəhbəri tərəfindən inşa edilmiş evlərə baxış

14.30 Saraybağçadan “Cengiz Topel” hava limanına gəliş, Ankara şəhərinin “Etimesqut” hərbi hava aerodromuna uçuş

15.00 Ankara şəhərinin “Etimesqut” hərbi hava aerodromuna gəliş

17.30-18.30 Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab Heydər Əliyevə

Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatının təqdim edilməsi
(Mərasimdə hökumət nümayəndələri, hərbiçilər və mükafat komissiyasının üzvləri iştirak edirlər)

19.30 Türkiyə Respublikasının Prezidenti cənab Süleyman Dəmirəlin və xanımı Nəzmiyyə Dəmirəlin adından Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab Heydər Əliyevin şərafinə nahar

2 noyabr, çərşənbə axşamı

11.45 Atatürk Anıtqəbrinə gəliş

11.45 - 12.15 Atatürk Mavzoleyində mərasim

12.30 Gülhanə Hərbi Tibb Akademiyasına gəliş

12.30 - 14.30 Komandan və heyət ilə görüş
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab Heydər Əliyevin Gülhanə Hərbi Tibb Akademiyasında müalicədə olan terrordan və təbii fəlakətdən zərər çəkənləri ziyarəti

16.00 Türkiyə Respublikasının Baş naziri cənab Bülənd Ecevit ilə görüş

16.30 Atatürk Kültür, Dil və Tarix Ali Qurumunun rəhbəri professor Rəşad Gənc ilə görüş

20.25 Ankaradan uçuş
(Türkiyə Respublikasının Prezidenti cənab Süleyman Dəmirəl yola salır.)

**Azərbaycan Respublikasının
Prezidenti Heydər Əliyevin Ata-
türk Beynəlxalq Sülh Mükafatı
ilə təltifinə dair əlavə materiallar**

Türkiyə Respublikası Prezidenti Mətbuat xidmətinin məlumatı

13 aprel 1999-cu il

Atatürkün “Yurdda sülh, cahanda sülh” prinsipinə uyğun olaraq dünyada sülhün möhkəmlənməsinə, ölkələr arasında dostluq, anlaşma və xoş məramın inkişafına xidmət edən görkəmli şəxslərə təqdim olunan Atatürk Sülh Mükafatının bu il Azərbaycan Respublikasının Prezidenti hörmətli Heydər Əliyevə və verilməsi Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatı Komitəsində yekdilliklə qərara alınmış və həmin qərar Türkiyə Respublikasının Prezidenti tərəfindən təsdiq edilmişdir.

Mükafat mövcud əsasnaməyə uyğun olaraq 19 may 1999-cu il tarixdə Ankarada keçiriləcək təntənəli mərasimdə hörmətli Prezidentimiz tərəfindən hörmətli Heydər Əliyevə təqdim ediləcəkdir.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin Türkiyənin Anadolu Acansı müxbirinin sualına cavabı

Aprelin 14-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev “Kaspian-Amerikan Telekom” Azərbaycan - Amerika birgə müəssisəsinin açılış mərasimindən sonra Türkiyənin Anadolu Acansı müxbirinin sualına cavab vermişdir.

Sual: Cənab Prezident, Siz Türkiyə dövlətinin ən nüfuzlu mükafatına - Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatına layiq görülmüşünüz. Sülh uğrunda mübarizə aparan dünya və Azərbaycan gənclərinə nə arzuladınız?

Cavab: Çox məmnunam ki, mən Mustafa Kamal Atatürk mükafatına layiq görülmüşəm. Mənə bu barədə məlumat verilibdir. Mən çox şadam, məmnunam, təşəkkür edirəm.

Türkiyə və Azərbaycan gənclərinə arzum budur ki, öz cümhuriyyətlərini Mustafa Kamal Atatürk kimi qorusunlar, inkişaf etdirdinsinlər, daha da yüksəklərə qaldırsınlar. Mən həm Türkiyə Cümhuriyyətinin, həm də Azərbaycan Cümhuriyyətinin daha yüksəklərə qaxmasını arzu edirəm və bütün bu işlərdə gənclərin daha da fəal iştirak etməsini arzulayıram. Fərsətdən istifadə edib, Türkiyə xalqına, vətəndaşlarına öz hörmətim, saygımı, məhəbbətimi bildirirəm. Sağ olun.

* * *

Prezident Heydər Əliyev:
“Azərbaycanda hamı Mustafa Kamal Atatürkü böyük sevgi və məhəbbətlə xatırlayır”.

Aprelin 6-da Türkiyənin TRT-1 televiziya kanalı ilə bütün dünyaya yayımlanmış “Dünya düşüncələri Atatürkün gözü ilə” verilişində Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əli-

yevin professor, doktor Özer Ozankaya verdiyi müsahibə tamaşaçıların böyük marağına səbəb olmuşdur.

Aparıcı Sevtar Yasa: Salam. Dünyanın fikir mütəfəkkirlərindən biri olan Sartr demişdir: “Müasir cəmiyyətimizdə hər kəs hər şeyə görə məsuliyyət daşıyır. Ancaq məsuliyyətlərin yerinə yetirilməsi hər şeydən öncə və hər şeydən çox, məlumat sahibi olmaqla gerçəkləşdirilə bilər”. Bu məqsədlə bugünkü verilişimizdə daha bir dünya mütəfəkkirinin gözü ilə böyük öndərimiz Mustafa Kamal Atatürkü və onun qurduğu cümhuriyyəti gözüünüz önünə gətirəcək və sizin müzakirələrinizə, fikir mübadiləsinə aparmağa təqdim edəcəyik. Hörmətli professor, doktor Özer Ozankayanın hazırladığı bir müsahibəni izləyəcəksiniz.

Professor, doktor Özer Ozankaya: Həmin şəxs böyük dövlət və siyasət adamı, eyni zamanda da qardaş türk xalqlarından birinin dövlət başçısı, yəni qonşu və qardaş Azərbaycanın Cümhurbaşqanı hörmətli Heydər Əliyevdir. Bildiyiniz kimi, çox hörmətli Heydər Əliyev Sovetlər Birliyinin dağılması gedişində öz ölkəsində hadisələri diqqətlə izləyən və xalqını düzgün yola istiqamətləndirmiş bir şəxsdir.

Sevtar Yasa: Zənnimcə, Heydər Əliyev əvvəllər də böyük vəzifələrdə çalışmış bir dövlət adamı olmuşdur.

Özer Ozankaya: Bəli, hörmətli Heydər Əliyev Azərbaycanın çox dəyərli bir siyasətçisi, dövlət adamı, uzun müddət ictimai həyatda müəyyən vəzifələr daşımış, xalqının etimadını qazanmış bir şəxsdir. Təbii ki, belə bir şəxsiyyətin Atatürk və Cümhuriyyətlə bağlı fikirlərini öyrənmək bizim üçün hər cəhətdən faydalı və yararlıdır.

Hörmətli Heydər Əliyev kiçik rahatsızlığı ilə əlaqədar müayinə və müalicə almaq üçün qısa zamanda Ankaraya gəlmişdir. O, tam sağaldıqdan sonra biz cənab Heydər Əliyevlə Çankayada onun üçün ayrılmış iqamətgahda görüşdük. Bir saata yaxın ətraflı söhbət etdik. Bu görüşün iki önəmli istiqaməti vardır. Birincisi, 75 illik

sosializm quruculuğunu yaşayan və onun zəiflə-yərək dağılması zamanı da öz xalqına istiqamət verən bir şəxs kimi, Heydər Əliyevin Türkiyədə həyata keçirilən Mustafa Kamal Atatürkün demokratik inqilabı ilə bağlı fikirlərini dinləmək maraqlıdır.

Sevtar Yasa: *İndi müstəqillik təcrübəsi və ona sahib olmaq qayğıları ilə yaşayan Azərbaycan üçün bu, çox maraqlı bir təcrübədir.*

Özer Ozankaya: *Türkiyə demokratik yolla inkişafını müstəqillik bayrağı altında, tam müstəqillik qazandıqdan sonra həyata keçirmişdir. Ancaq qonşu və qardaş Azərbaycan sovet imperiyası tərkibində, Rusiyanın böyük təzyiqi altında yaşamağa məcbur olmuşdur. Bunun doğurduğu səbəblər barədə hörmətli Prezident Heydər Əliyevin bir dövlət adamı kimi söylədiyi maraqlı fikirləri də, şübhəsiz ki, verilişimizdə diqqətlə izləyəcəyik, şahidi olacağıq.*

Sevtar Yasa: *Siz müsahibə alarkən hörmətli Heydər Əliyevin fikirləri 6-7 illik, ya da elə bir neçə il əvvəl əldə edilən müstəqillik dövrü ərzində Atatürkü çox oxuması təəssüratı bağışladı, yoxsa uzun müddətdir onlar bu məlumatlara sahibdirlər?*

Özer Ozankaya: *Şübhəsiz ki, onun açıqlamalarından, suallara verdiyi cavablardan da aydın oldu ki, Azərbaycanın görkəmli xadimləri Türkiyə və Atatürk ilə çox yaxından maraqlanmış və onu anlamağa çalışmışlar. Təbii ki, Atatürkcə çox böyük bir heyranlıq, çox dərin bir hörmət, çox yüksək duyğular bəsləyən bir qonşu və qardaş xalqdan söz gedir.*

İndi isə gəlin hörmətli Heydər Əliyevin bu düşüncə və duyğular içərisində söylədiyi fikirləri izləyək.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevlə müsahibə

Sual: Hörmətli Cümhurbaşqanı, bəllidir ki, Mustafa Kamal Atatürkün ölümündən 60 il keçdiyi halda, millətimiz bu gün də onu ehti-

ramla yad edir, ona ilham qaynağı kimi baxır. Baxmayaraq ki, onunla eyni dövrdə XX yüzillikdə yaşayan Lenin kimi başqa şəxsiyyətlər də vardı. Onlarla müqayisədə Mustafa Kamal Atatürkün bu daimi dəyərini necə izah edərdiniz və bizə bu barədə nə deyə bilərsiniz?

Cavab: Bu təbiidir. Çünki Mustafa Kamal Atatürk XX əsrin dünyada ən böyük şəxsiyyətlərindən biridir. Dövlət adamı kimi, siyasət adamı kimi və dövlət başçısı kimi. Ölümündən 60 il sonra da Türkiyə xalqı onun qoyduğu yol ilə gedir. Görün yol nə qədər doğru-düzgün qurulub ki, o yoldan nə sağa, nə də sola dönmək mümkün deyil. Bu, Mustafa Kamal Atatürkün müdrikliyini göstərir, dahiliyini göstərir, öz xalqına böyük xidmətlərinin nəticəsini göstərir.

Mən istəməzdim ki, böyük Mustafa Kamal Atatürkü digər şəxsiyyətlərlə müqayisə edim. Çünki Türkiyə qədim bir ölkədir, qədim bir dövlətdir, xalqdır. Osmanlı imperatorluğunun 700-cü ildönümü olacaqdır. Bu dövlət 700 il yaşayıbdır və dünyanın böyük bölgələrinə öz təsirini göstərmişdir, böyük izlər qoyubdur. Ancaq bütün imperatorluqlar kimi, Osmanlı imperatorluğu da dağılmağa məcbur edildi. Ola bilər, bəzi imperatorluqlar daha da çox yaşadı, bəzisi ondan az yaşadı. Bunların səbəbləri çeşidlidir, fərqlidir.

Ancaq birinci dünya müharibəsindən sonra Osmanlı imperatorluğu dağıldı. Türkiyənin torpaqlarını əlinə keçirmək istəyən başqa ölkələr o vaxt çox idi. Yalnız Mustafa Kamal Atatürkün iradəsi, ağılı, zəkası, qəhrəmanlığı, müdrikliyi ona imkan verdi ki, türk xalqının içindən çıxaraq Osmanlı imperatorluğunun dağıntılarının, külünün yerində yeni bir çağdaş dövlət yaratsın. Onu da Mustafa Kamal Atatürk yaratdı.

Ancaq bundan öncə Türkiyə böyük sınaqlardan keçdi. Bilirsiniz ki, Türkiyəni o vaxt parçalamaq istəyirdilər. Mustafa Kamal Atatürkün başçılığı ilə, onun başqanlığı, rəhbərliyi ilə aparılan qurtuluş savaşı türk xalqını bütün bu ölkələrin Türkiyəyə qarşı yönəldilmiş cəhdlə-

rindən xilas etdi. Burada, Türkiyənin torpağında yerləşən yunanlar, italyanlar, oradan ermənilər, onunla bərabər Rusiya Türkiyənin Şərq hissəsini əllərinə keçirmək istəyirdilər. Bunların hamısının qarşısı alındı və nəhayət, 1923-cü ildə Türkiyə torpağında, 700 il imperatorluq tarixi olan bir ölkənin üzərində yeni bir dövlət - Türkiyə Cümhuriyyəti yarandı. Bu, çox tarixi bir hadisədir. Şübhəsiz ki, hər bir ölkənin həyatında tarixi hadisələr çoxdur. Ancaq Türkiyənin həyatında 700 il ömür sürən bir imperatorluq dağılan zaman Mustafa Kamal Atatürk belə bir zəka, ağıl göstərmiş, iradə, qəhrəmanlıq göstərmiş, xalqı bir yerə toplaymış, xalqın önündə gedib və Cümhuriyyət yaratmışdır.

Siz bilirsiniz ki, Cümhuriyyətin yaranması da o qədər asan olmayıbdır. Ondan sonra onun yaşaması da o qədər asan olmayıbdır. Ancaq Mustafa Kamal Atatürk şəxsiyyəti bir də ona görə qiymətlidir ki, həm Türkiyə xalqı üçün, həm bütün türk dünyası üçün, həm də bütün dünya üçün o, qurub-yaratdığı Cümhuriyyəti yaşada bilmişdir.

Məsələn, 1918-ci ildə Rusiya imperatorluğu dağılan zaman, yəni orada bir inqilab - Oktyabr inqilabı olandan sonra Rusiya dağılmağa başladığı zaman Qafqazda Azərbaycan və digər Qafqaz ölkələri cümhuriyyət yaratdılar. 1918-ci il may ayının 28-də Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti yarandı. Amma o, cəmi 23 ay yaşadı. Yaşaya bilmədi. Çünki Rusiya imperatorluğunun yerində yeni bir dövlət-bolşevik, kommunist imperatorluğu yarandı. O imperatorluq da Rusiyanın torpaqları içərisində olmuş bütün ölkələri əlindən vermək istəmədi. Bir tərəfdən də Ermənistanla Azərbaycan arasında o vaxt gedən savaş, Azərbaycanın içində sabitliyin olmaması və yaranmış cümhuriyyətin içində böyük bir liderin olmaması, lider məsələsi var idi. Elə oldu ki, 23 aydan sonra bu cümhuriyyət dağıldı.

1923-cü ildə Türkiyə Cümhuriyyətinin yaranması bir də ona görə tarixi hadisədir ki, bu, müsəlman aləmində, türk dünyasında ilk yaşayan cümhuriyyətdir. Yenə də deyirəm: yaran-

ması da çox əhəmiyyətlidir. Bu, tarixi bir hadisədir. Amma əgər yaranan şey yaşaya bilmirsə, davam edə bilmirsə, onun əhəmiyyəti itir. Mustafa Kamal Atatürk Cümhuriyyəti yaratdı, onun təsislərini yaratdı, Cümhuriyyəti qaldırdı, xalqı qaldırdı və ondan sonra da Cümhuriyyəti, ölkəsini etibarlı əllərə tapşırdı.

Sual: Çox hörmətli Cümhurbaşqanı, Atatürkün qurduğu bu Cümhuriyyətin bir dünyəviliyi də vardır. Bildiyiniz kimi, təkcə Azərbaycandan və bir-iki başqa türk cümhuriyyətlərindən savayı, bütün islam dünyasında, Pakistandan İndoneziyaya qədər və ərəb ölkələrində - heç birində belə bir dünyəvi dövlət yoxdur. Bu cümhuriyyətin əhəmiyyəti barədəki fikirlərinizi bilmək istərdik.

Cavab: Mustafa Kamal Atatürkün böyüklüyü bir də ondan ibarətdir ki, islam dininin təsiri altında yaşamış və islam dininin hakim olduğu bir dövlətdən çıxan yeni bir dövlət, məhz dünyəvi dövlət qurulubdur. Siz ona layiq dövlət deyirsiniz, biz Azərbaycan dilində ona dünyəvi dövlət deyirik. Bu da Mustafa Kamal Atatürkün o cümhuriyyəti qurarkən ən böyük nailiyyətlərindən biridir.

Şübhəsiz ki, o zaman islam dini bütün islam aləmində, o cümlədən, Türkiyə torpağında hakim olduğu bir dövrdə bu torpaqda əsrlər boyu islam dininin təsiri altında, onun hökmü altında yaşamış xalq üçün cümhuriyyət yaradaraq onu dünyəvi, layiq cümhuriyyət etmək böyük bir qəhrəmanlıqdır, böyük bir cəsarətdir. Eyni zamanda, çox uzaqgörənlikdir. Yəni o, xalqı üçün dünya sivilizasiyası yolunu açıbdır. Geriyə yox, irəliyə. Ona görə də Türkiyə Cümhuriyyətinin dünyəvi cümhuriyyət olması, şübhəsiz ki, onu bütün başqa cümhuriyyətlərdən fərqləndirir.

Mən Sizə deyə bilərəm ki, Azərbaycanın da cümhuriyyəti dünyəvi cümhuriyyət olubdur. 1918-ci ildə də və indi, 1991-ci ildə biz müstəqilliyimizi, istiqlaliyyətimizi əldə edəndən sonra biz ancaq dünyəvi bir cümhuriyyətik. Bizim Azərbaycan demokratik, hüquqi, dünyəvi döv-

lətdir. Bu, bizim Konstitusiyamızda yazılmış əsas prinsiplərdir.

Mustafa Kamal Atatürk bu barədə çox böyük iş görüb. Hesab edirəm ki, ötən 75 il ərzində Türkiyə xalqı bu istiqamətdə böyük bir məsafə qət edibdir. Doğrudur, hələ bu gün də problemlər var. Biz də bunu bilirik. Siz də bunu bilərsiniz. Bu dünyəvi cümhuriyyətə pis baxanlar, yəni onu qəbul etməyənlər də vardır. Amma mən hesab edirəm ki, onlar geridə qalacaqlar. Türkiyə xalqını bundan sonra da irəliyə yalnız Mustafa Kamal Atatürkün qoyduğu yol, onun müəyyən etdiyi prinsiplər aparacaq, o cümlədən, Türkiyə Cümhuriyyəti dünyəvi dövlət olaraq inkişaf edəcəkdir.

Sual: Bununla əlaqədar olaraq bizdə Mustafa Kamal Atatürkün dünyəvi bir cümhuriyyət qurmaqla həqiqətən islam dininin demokratiya ilə əlaqəliyini və heç də bundan kənara çıxmadığını sübut etdiyini, göstərdiyini, eyni zamanda islam dininin etibarını yüksəltdiyini də söyləyirlər. Bu barədə fikrinizi bilmək olarmı?

Cavab: Bu da Mustafa Kamal Atatürkün dahiliyidir və eyni zamanda o, bütün islam dünyasına nümayiş etdirib, göstəribdir ki, islam dinindən imtina etmədən, islam dinini xalqın mənəvi dəyərləri hesab edərək dünyəvi bir dövlət qurmaq olar. Yəni bunlar heç vaxt bir-birinə zidd deyildir. Bunu yalnız islam dövlətçiliyini qoruyub saxlamaq istyən adamlar o vaxt da, indi də sübut etmək istəyirlər ki, guya dünyəvilik islam dininə ziddir. Bu, doğru deyildir.

Azərbaycanda əsas prinsiplərimizdən biri, yəni bizim mənəvi, milli ideologiyamız milli-mənəvi dəyərlərimizi ümumbəşəri dəyərlərlə birləşdirməkdən, sintez etməkdən ibarətdir. Biz bu yol ilə gedirik. Mustafa Kamal Atatürk bu yolu qoyubdur. Yəni islam dinindən heç kəs imtina etmir. İslam dini bizim mənəvi mənbəyimizdir. Əsrlər boyu bizim xalqlarımız - Türkiyə də, Azərbaycan da islam dininə itaət edibdir.

Azərbaycanda Sovet hakimiyyəti qurulduq-

dan sonra din tamamilə yasaq olundu. Təkcə islam dini yox, bütün dinlər. Yəni ateizm siyasəti aparıldı. Azərbaycanda 70 il din yasaq olundu. Amma din ölmədi. İnsanlar dini saxladı, qorudu - qəlbində qorudu, bütün adət-ənənələrində qorudu. Amma Sovet hakimiyyətindən sonra, yəni o yasaq üzərindən götürüləndən sonra bir ilin içərisində bu din hər yerdə özünü göstərdi. İndi, son illərdə Azərbaycanda çoxlu məscidlər tikilibdir, yaradılıbdır. Özü də bunu xalq edir. Bu, çox gözəl bir haldır. Yəni biz dinimizi heç vaxt unutmamalıyıq. İslam dini bizim xalqımıza böyük dəyərlər veribdir. Amma bu da heç zidd deyil ki, biz bəşəri dəyərlərdən də istifadə edək və layiqli, öz xalqımız üçün daha da uyğun yol ilə gedək.

Sual: Bir misal çəkmək istəyirəm. Türkiyədə inqilabdan sonra cəmiyyət daxilində qadınlarla kişilər eyni hüquqa sahib oldular. İnqilabın bu töhfəsi barədə fikirlərinizi söyləyirsinizmi?

Cavab: Şübhəsiz ki, bu da Mustafa Kamal Atatürkün böyük xidmətlərindən biridir. Bilirsiniz, bizim üçün, azərbaycanlılar üçün burada qeyri-adi bir şey yoxdur. Çünki Azərbaycanda Sovet hakimiyyətinin nə qədər zərərli cəhətləri olubsa, o qədər də xeyirli cəhətləri olubdur. Azərbaycanda 1920-ci ildə bütün qadınlara tam azadlıq verildi, qadınlarla kişilərin hüquqları bərabərləşdirildi. Qadınlar çadraları atdı. Bu, bir gündə olmadı. Bu proses 20 il getdi. Amma indi bizim qadınlar sərbəst, rahatdırlar. Bir indi deyil, 50 il bundan öncə də belə idi və onlar hər şeydə bərabər hüquqludurlar.

Məsələn, Azərbaycanda təhsil sahəsində çalışanların 70 faizi qadınlardır. Səhiyyə sahəsində çalışanların-həkimlərin, başqa tibb işçilərinin 60 faizi qadınlardır. Yəni bu, bizim üçün yeni bir şey deyildir. Amma əgər biz bütün islam dünyasını, islam aləmini götürsək, o vaxt Mustafa Kamal Atatürkün islam aləminin içində qalaraq, cümhuriyyət quraraq, eyni zamanda islam dininin qadınlara qarşı qoyduğu yasaqları götürməsi də ən böyük, cəsarətli addımlardan biridir. Bu da özünü doğrultdu. İndi, Allaha şükür, Tür-

kiyədə qadın, kişi - hamısı bərabər hüquqludur. Hətta bəzən baxırsan, Fransadan da irəliyə gedibdir.

Sual: Cənab Prezident, Atatürkün iqtisadi siyasətinin üzərində dayanmaq istədim. Bəllidir ki, Atatürk dövlətçilik siyasəti ilə həm kapitalizmdən, həm də sosializmdən, yəni kollektivləşmədən bəhrələnərək onların əsasında yeni, üçüncü iqtisadi yol yaratmış oldu. Bu barədə nə deyə bilərsiniz?

Cavab: Bu da doğrudur. Bu, tamamilə doğrudur. Məsələn, biz o vaxtlar Sovetlər Birliyində yaşayan zaman belə düşüncələr var idi ki, Türkiyədə də Mustafa Kamal Atatürk sosializm qurur. Bilirsiniz ki, Mustafa Kamal Atatürkün Leninlə də ünsiyyəti olmuşdur və Sovetlər Birliyi ilə Türkiyənin münasibətləri İkinci Dünya müharibəsi başlayana qədər normal olmuşdur. Çünki burada da sosializm ideyaları yayılırdı və Mustafa Kamal Atatürkün həm siyasətində, həm dövlətçilik işlərində, həm də iqtisadiyyatın qurulmasında bu prinsiplərdən istifadə olunurdu. Amma mən burada Mustafa Kamal Atatürkün müdrikliyini yenə də qeyd etmək istəyirəm. Bu, nədən ibarətdir?

Sovetlər Birliyində kommunizm ideologiyası kapitalizmi tamamilə yox etməyə, yeni bir iqtisadi sistem qurmağa əsaslanırdı. Sosializm sistemi kapitalizmi dağıtdı, kapitalizmdə olan bütün kapitalı dağıtdı. Kəndlilərdən torpaqları alıb dövlətə verdi. Kəndlini torpaqsız etdi, kollektivləşdirdi. Bu, 30-40 il öz nəticəsini verdi. Amma nəticədə nə oldu?

Məsələn, Sovetlər Birliyində kollektivləşmə başlayanda bu kollektivləşməni həyata keçirmək üçün o qədər zor, güc işlədilir, o qədər insanlar repressiya olunurdu, o qədər öldürülürdü ki, - milyonlarla. Yəni Sovet hakimiyyəti öz xalqına böyük zərbələr vurdu - o ideyasını həyata keçirmək üçün. Amma ideya da doğru ideya olmadı. Yəni bu cür ola bilməz. Atatürk isə burada yanlışlığa yol vermədi. O, bundan da istifadə etdi, ondan da istifadə etdi və düzgün yol tutdu, ölkəsini iqtisadi nöqteyi-nə-

zərdən çox düz yol ilə apardı. Bu da onun böyüklüyüdür.

Məsələn, 1992-ci ildə mərhum Turqut Özal və mənim dostum, qardaşım hörmətli Süleyman Dəmirəl məni İzmir İqtisadi Konqresinə dəvət etdilər. Mən onda bildim ki, 1923-cü ildə Atatürk Birinci İqtisadi Konqresi keçiribdir və iqtisadiyyatın inkişaf etməsinin yollarını göstəribdir. 1992-ci ildə keçirilən Üçüncü İqtisadi Konqres idi. Ona görə iqtisadiyyat sahəsində, dövlətçilik sahəsində də o, çox ağıllı yollarla gedibdir.

Sual: Hörmətli Prezident, Mustafa Kamal Atatürkün vaxtilə həyata keçirdiyi yazı, yəni əlifba məsələsi ilə bağlı fikirlərinizi öyrənmə bilirikmi?

Cavab: Bu da bizim üçün yeni deyildir. Ancaq mən bunu başqa ölkələrlə müqayisədə deyə bilərəm.

Şübhəsiz ki, Mustafa Kamal Atatürkün ərəb əlifbasından imtina edib latın əlifbasına keçməsi də türk xalqı üçün böyük bir nailiyyət oldu, xalqın gələcəyi, mədəniyyəti üçün böyük yollar açdı. Ancaq mən sizə bildirmək istəyirəm ki, hələ XIX əsrin 70-ci illərində Azərbaycanın böyük yazıçısı Mirzə Fətəli Axundov Azərbaycan xalqı üçün, türk xalqı üçün latın əlifbasına keçmək təşəbbüsünü irəliyə sürmüşdür. Sonra onu çox sıxmışlar. O, İstanbula gəlib, - çünki o vaxt mərkəz İstanbul idi, - bütün bu alimlərin, uləmələrin qarşısında bir neçə dəfə sübut etməyə çalışıb ki, biz artıq latın əlifbasına keçməliyik. Ancaq onu qəbul etməyiblər və Mirzə Fətəli Axundov da bir şey edə bilməyibdir. Yəni görün bu işin başlanğıcı haradadır. Ancaq o vaxt bunu həyata keçirmək mümkün olmadı.

Azərbaycanda Sovet hakimiyyəti qurulanda Azərbaycan çox böyük bir təşəbbüs etdi. 1926-cı ildə Azərbaycanda türkoloji konqres oldu və Türkiyədən də oraya böyük insanlar, o cümlədən, Fuad Köprülüzadə gəlmişdi. Onlar Bakıda Birinci Türkoloji Konqresdə iştirak etdilər. 1926-cı ildə qərar qəbul olundu ki, Azərbaycan

da latın əlifbasına keçir. Yəni bu, bizim üçün yeni bir şey deyildir. Amma Mustafa Kamal Atatürkün Türkiyədə latın əlifbasına keçməsi - mən bilirəm, buna dindarlar tərəfindən nə qədər müqavimətlər olubdur, bu nə qədər çətin olubdur. Amma o, bunu həyata keçiribdir - bu da böyük uğurdur.

Sual: Sayın Cümhurbaşqanı. Mustafa Kamal Atatürkün liderliyi ilə aparılan bu inqilabların qardaş türk cəmiyyətlərinə, islam dünyasına, eləcə də Avropa cəmiyyətlərinə nə kimi təsirləri olmuşdur?

Cavab: Şübhəsiz, çox təsir edibdir. Məsələn, biz Azərbaycanda Mustafa Kamal Atatürkü həmişə böyük bir qəhrəman kimi tanımışıq. Baxmayaraq ki, Sovetlər Birliyinin içərisində olduğumuz zaman bizim sərhədlər bağlı, hər şey qapalı idi və Moskva Azərbaycanda pantürkizm ideyasının olduğunu daim irəliyə sürərək bizi Türkiyədən ayırmağa çalışırdı. Biz öz mədəniyyətimiz, ədəbiyyatımız haqqında bir həqiqəti deyəndə və yaxud öz xalqımıza xas olan bir yazı yazanda deyirdilər ki, bunlar pantürkistlərdir. Yəni Rusiyanı, Moskvanı bir tərəfdən ermənilər qızıqdırırdılar, bir tərəfdən də Rusiya qorxurdu ki, Azərbaycan Türkiyə ilə çox yaxın bir dövlətdir, ona görə bunların arasını o qədər kəsmək lazımdır ki, heç kəs qovuşa bilməsin.

Biz Mustafa Kamal Atatürkü o dövrdə - bizim tarixdə də var, mən özüm bunu çox kitablardan oxumuşam, - həmişə böyük bir şəxsiyyət, qəhrəman kimi tanımışıq. Ona görə indi Mustafa Kamal Atatürkü Azərbaycanda Türkiyədən də çox sevirlər. Mən bilirəm, bəlkə bəziləri, dünyəvi dövlətlərin əleyhinə çıxan adamlar buna etiraz da edirlər. Amma Azərbaycanda birmənalı şəkildə elə bir insan tapa bilməzsən ki, Mustafa Kamal Atatürkün haqqında pis bir söz desin. Hamı onu böyük sevgi və məhəbbətlə xatırlayır.

Şübhəsiz ki, Türkiyə kimi bir ölkədə dünyəvi cümhuriyyətin yaradılması başqa islam ölkələrinə də təsir edibdir. Yəni orada da görüblər ki, bu

dünyəvilik təkcə Avropaya məxsus deyildir. Şərq xalqlarında, islam dünyasında da bu ola bilər. Yəni avropalıları güman etməsənlər ki, bu, ancaq onlarındır, onlara məxsusdur, başqalarında ola bilməz. Mustafa Kamal Atatürkün gördüyü işlər, şübhəsiz ki, burada da öz təsirini göstəribdir.

Sual: Cənab Prezident, icazənizlə son sualımı vermək istəyirəm. "Mustafa Kamal Atatürkün bu inqilablarının və qurduğu cümhuriyyətin təmsil etdiyi düşüncələrin Türkiyə üçün, islam dünyası üçün ən böyük mirası nədir?" - sualına necə cavab verərdiniz? Əvvəlcədən çox təşəkkürümü bildirirəm.

Cavab: Ən böyük mirası Türkiyə Cümhuriyyətidir. O 75 ildən çoxdur ki, yaşayır və şübhəsiz ki, Mustafa Kamal Atatürkdən sonra altmış il içərisində onun işinin davamçılarının fəaliyyəti nəticəsində, onların çox böyük işlərinin nəticəsində Cümhuriyyət çox yüksəlmişdir. Türkiyə böyük, qüdrətli bir dövlətə çevrilmişdir. Budur Mustafa Kamal Atatürkün mirası! Qüdrətli, güclü, iqtisadi cəhətdən inkişaf etmiş, dünya miqyasında çox gözəl bir yer tutmuş Türkiyə Cümhuriyyəti! Budur Mustafa Kamal Atatürkün mirası!

Təşəkkür edirəm. Mən bu görüşdən çox məmnunam.

Aparıcı Sevtar Yasa: Hörmətli Ozankaya, bu görüşdə Sizin ən çox diqqətinizi cəkmə nə oldu?

Özer Ozankaya: Doğrusu, dəyərli tamaşaçılarımıza ətraflı məlumat vermək üçün görüşdəki bəzi məqamları qeydə almışdım və hətta sonra onu kağıza köçürdüm. Atatürkün çox böyük imtahanlardan böyük uğurlarla çıxmış bir şəxsiyyət olaraq, Osmanlı imperatorluğunun süqutundan sonra, özünün dediyi kimi, imperiyanın küllünün içindən yeni, yaşayan, müstəqil, canlı bir Türkiyəni çıxarmış və yaratmış olması çox təqdirəlayiqdir.

İkincisi, islam və türk dünyasında ilk cümhuriyyətdir, deyir.

Mən bir az sonra təkrar yenə toxunacağam.

1918-ci ildə yaranmış və cəmi 23 ay yaşamış bir respublikanı onlar daha əvvəl qurmuş olmaqla hərəkət, tam müstəqillik ideyasına sahib olan türk inqilabı, türk mədəni inqilabı nəticəsində, Atatürkün deyimi ilə sonsuzluğa qədər yaşaya biləcək qüdrətdə bir cümhuriyyət qurulmuşdur. Bunun islam və türk dünyasında ilk cümhuriyyət olduğunu xüsusi vurğulaması önəmlidir.

Hörmətli Heydər Əliyev Atatürkün liderliyi altında gerçəkləşdirilən ictimai inqilabların mühüm bir hissəsinin Azərbaycanda çoxdan həyata keçirildiyini, sındığını və bunların qeyri-adi bir şey olmadığını söyləyir. O, Türkiyədə bunların daha böyük miqyasda uğurla gerçəkləşdirildiyini bildirir və belə bir nəticəyə gəlir ki, 1918-ci ildə ilk dəfə Azərbaycanda qurulan respublika Qafqazda baş verən geosiyasi hadisələr arxasında, sovetlər imperiyası daxilində müstəqillikdən məhrum olaraq yaşaya bilmədi. Eləcə də əlifba inqilabının zəruriliyini, ərəb əlifbasının dilimizə uymadığını və latın əlifbası ilə dəyişdirilməsi lüzumunu görürdük. 1926-cı ildə Bakıda keçirilən türkoloji konqresdə latın qrafikasına keçmək barədə qərar qəbul edildi. Amma Stalinin təzyiqi nəticəsində Azərbaycan latın əlifbasından istifadə edə bilmədi. Çünki Türkiyədə 1928-ci ildə latın qrafikasına keçmişdi. Türkiyə-Azərbaycan mədəni əlaqələrinə mane olmaq üçün və dolayısı ilə Azərbaycanı sovet sərhədləri daxilində təcrid etmək üçün Azərbaycana bu qrafikadan istifadə etməyə icazə verilməmişdi.

Dünyəvilik, qadın haqları sahəsində də mühüm uğurlar qazanılmışdır. Bunlar həqiqətən də müasir sivilizasiyanın mühüm ünsürləridir. Bunlar hörmətli Heydər Əliyevin çıxışlarında və açıqlamalarında bir leytmotiv kimi keçir və ümumən türk inqilablarına onun dərin ehtiramını nümayiş etdirir.

Cənab Prezident iqtisadi sahədə də bir müqayisə aparır. Məsələn, dövlət və ictimai sektorlara yer vermək lüzumunun, Atatürkün etatizm siyasətinin Azərbaycan üçün gözlənilməz bir şey olmadığını söyləyir. Ancaq o vaxt Azərbaycanda bütün sovet imperiyasında olduğu

kimi, inzibati-amirlik üslubu, kollektivləşmə üsulu zorakılıqla həyata keçirildiyinə görə, bunlar lazımi səmərə verməmişdi. Bu mənada Atatürkün həyata keçirdiyi demokratik islahatların tam müstəqilliyə xidmət etdiyi və düzgün olduğu hörmətli Heydər Əliyev tərəfindən açıqca qeyd olunur.

Cənab Prezident maraqlı bir cəhətə də toxundu. Mən bunu ilk dəfə onun özündən eşitdim. Onun türk inqilabının dünyəvilik sahəsində Avropaya təsir göstərdiyi və dünyəviliyin yalnız Avropaya xas olmadığı, başqa millətlərin, xüsusilə müsəlman xalqlarının da dünyəviliyi gerçəkləşdirilmiş olması barəsində fikri də son dərəcə qiymətli-dir.

Pantürkizm və panislamizm ideyalarının Atatürk tərəfindən rədd edilməsinin Türkiyə və digər türkdilli cəmiyyətlər üçün nə qədər dəyərli olduğunu söyləyərkən Prezident Heydər Əliyevin bu ideyaların bütün türk dünyasını çıxılmaz vəziyyətə saldığını, onlara qarşı rusların müdaxiləsi üçün şərait yaratdığını bildirməsi də maraqlıdır.

Zatən Atatürk də pantürkizmin və panislamizmin tarixdə heç vaxt həyata keçmədiyini və keçə bilməyəcəyini, bunun çox bir xəyal olduğunu, bundan türk millətinin, türk xalqının böyük ziyan çəkdiyini dəfələrlə söyləmiş, bunun düşmənlərimizin sayını artırmağa, bizə qarşı təzyiqləri çoxaltmağa səbəb olduğunu bildirmişdir. Hörmətli Heydər Əliyev də eyni şəkildə Atatürk kimi, panturanizm və pantürkizm ideyalarının, bu cür siyasətin zərərli olduğunu nəzərə cərpdirir.

Sevtar Yasa: Hörmətli Özer Ozankaya, sizə çox təşəkkür edirik. Ümid edirik ki, biz yeni bir düşüncə çıxışı dərərək elm, sənət, fəlsəfə sahəsində görülən hər işdə olduğu kimi, dünyanın gözəlliyə, yaxşılığa, həqiqətə doğru dəyişməsinə kiçik bir töhfə verdik. Güman edirik ki, hamımız irəliyə doğru bir addım da atdıq. Bu amalla Sizinlə yenidən görüşənədək. Sağ olun.

2876 nömrəli Atatürk Kültür, Dil və Tarix Ali Qurumunun Qanunu

“Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatı” bölümü

Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatı

Maddə 90—Atatürkün “Yurdda sülh, cahanda sülh” prinsiplərinə uyğun olaraq dünyada sülhün bərqərar edilməsinə, ölkələr arasında dostluq, qarşılıqlı anlaşma və xoş məramın inkişafına xidmət edən fiziki və hüquqi şəxslərə verilmək üzrə Dövlət Mükafatı statusunda “Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatı” təsis edilmişdir.

Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatı Atatürkün əksi işlənmiş bir plaket, nağd pul, diplom və döş nişanından ibarətdir. Hər il yalnız bir mükafat verilir.

Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatı ilə əlaqədar əsaslar

Maddə 91—Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatı ilə əlaqədar əsaslar bunlardır:

a) Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatına layiq görülmək üçün verilmiş namizədlərin seçilməsində və qiymətləndirilməsində irq, dil, cins, din və buna bənzər qeyri səbəblərlə ayrı-seçkilik qoyulmur.

b) Namizədlərin irəli sürülməsində və qiymətləndirilməsində Atatürkün “Yurdda sülh, cahanda sülh” prinsipinə uyğun olaraq, dünyada sülhün, millətlər arasında dostluq, qarşılıqlı anlaşma və xoş məramların inkişafına və ya Atatürkün qoyduğu bu prinsipə əsərləri, xidmət və fəaliyyətləri ilə bəhrələr vermək əsas götürülür.

c) Namizədlərin səsə qoyulması yolu ilə mükafata layiq görülməsi Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatı Komitəsi tərəfindən qərara alınan şəxsin adı Prezidentin razılığından sonra 23 Aprel

günündən gec olmayaraq elan olunur. Bu qərara etiraz edilə bilməz.

ç) 92-ci maddənin 3-cü hissəsinə əsasən göstəriləcək namizədlərin əsərləri, xidmət və fəaliyyətləri haqqında hərtərəfli məlumat verilir və həmin şəxslərin namizəd göstərilməsinin səbəbləri açıq şəkildə ifadə olunur.

d) Mükafat 19 May Atatürkü anma, gənclik və idman bayramı günü keçirilən təntənəli mərasimdə Prezident və ya onun səlahiyyət verdiyi şəxs tərəfindən laureata təqdim olunur.

e) Laureat və ya onun təmsilçisi mərasimdə şəxsən iştirak etməyə və mümkünə, “Atatürk və dünyada sülh” mövzusunda, yaxud mükafata layiq görülməli çalışmaları haqqında bir konfrans verməyə dəvət edilir.

ə) Hər hansı bir ildə mükafata layiq bir şəxs tapılmazsa, həmin il mükafat verilmir.

Mükafata təqdim olunma və qiymətləndirilmə

Maddə 92—Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatına təqdim olunan namizədlərin əsərləri və ya fəaliyyətləri, habelə mükafatın pul miqdarı hər il 1 iyun-30 avqust günləri arasında yerli və xarici mətbuatda elan edilir.

31 dekabr gecəsindən gec olmayaraq əsərlərini Atatürk Kültür, Dil və Tarix Ali Qurumunun rəhbərliyinə təqdim edən şəxslər Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatını almaq üçün namizəd olmağa hüquq qazanırlar.

90-cı və 91-ci maddələrə uyğun şəkildə 31 dekabr gecəsindən gec olmayaraq, Prezident, Türkiyə Böyük Millət Məclisinin Sədri, Mükafat Komitəsinin üzvləri, Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş katibi, Türkiyədəki xarici missiyaların başçıları, əvvəllər mükafat almış laure-

atlar, Mükafat Komitəsi tərəfindən müəyyənləşdirilmiş şəxslər Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatına namizədlər göstərə bilirlər.

Bu şəkildə irəli sürülən namizədlərin əsərlərinin, xidmət və fəaliyyətlərinin müzakirəsi, qiymətləndirmə prosesləri müraciət prosedurunun bitməsindən keçən ilk on beş ay ərzində tamamlanır.

Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatı Komitəsi

Maddə 93—Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatı Komitəsi xarici işlər nazirindən və Prezident tərəfindən seçilən daha üç nəfərdən ibarət bir tərkibdə təşkil olunur

Ali Qurumun başqanı eyni zamanda Mükafat Komitəsinin də sədri olur. Komitənin katiblik xidmətləri Ali Qurumun rəhbərliyi tərəfindən aparılır.

Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatı Komitəsinin vəzifələri

Maddə 94—Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatı Komitəsinin vəzifələri bunlardır:

a) Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatının verilməsi ilə əlaqədar işlərin plan və proqramını

hazırlamaq, pul mükafatının miqdarını təsdiq etmək,

b) Bu Qanunun 92-ci maddəsinin 3-cü hissəsinə əsasən mükafat üçün namizədlər irəli sürə biləcək digər şəxsləri seçmək,

v) Bu Qanundakı və Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatının Əsasnaməsindəki prinsiplərə uyğun olaraq namizədləri qiymətləndirmək üçün komissiyalar təşkil etmək, komissiyaların dəyərləndirmələrini hüquqi şəkllə salmaq və Prezidentin rəyinə təqdim etmək,

q) Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatı Komitəsi Əsasnaməsinin məzmununu hazırlamaq və əlaqədar şəxslərin diqqətinə təqdim etmək,

d) Bu Qanunla səlahiyyət verilən digər vəzifələri yerinə yetirmək.

Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatı Komitəsinin iş prinsipləri

Maddə 95—Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatı Komitəsi iş planına və proqramına əsasən toplanır. Komitə həmçinin Baş nazirin çağırışı ilə fəvqəladə toplantılar da keçirə bilər.

Komitənin işi və Mükafata verilmiş namizədlərin dəyərləndirilməsi gizli şəkildə keçirilir. Razılaşdırmazdan əvvəl bu mövzuda açıqlama vermək olmaz.

Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatının Əsasnaməsi

Birinci hissə

Məzmun və başlıca əsaslar

Məzmun

Maddə 1—Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatının verilmə şərtləri və əsasları, Mükafat Komitəsi və komissiyaların iş üsulları, qiymətləndirmə prinsipləri, Mükafat plaketinin və döş nişanının işlənməsi və düzəldilməsi, pul mükafatının miqdarının müəyyənəşdirilməsinə, təqdimat mərasiminin keçirilməsinə və Mükafatın verilməsinə dair üsul və əsaslar bu Əsasnamədə göstərilmişdir.

Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatı

Maddə 2—Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatı Atatürkün əksi işlənmiş bir plaket, döş nişanı, diplom və pul mükafatından ibarətdir.

Hər il yalnız bir mükafat verilir.

Mükafatın plaketi qızıl suyuna çəkilmiş gülmüşdən, döş nişanı isə qızıldan düzəldilir. Diplom Prezidentin dəftərxanası tərəfindən tərtib olunur və Prezident tərəfindən imzalanır. Plaket və döş nişanının eskiz və göstəriciləri müsabiqə yolu ilə Mükafat Komitəsi tərəfindən müəyyən olunur.

Pul mükafatının miqdarı hər il Mükafat Komitəsi tərəfindən müəyyən olunur.

Bu zaman sonuncu dəfə verilmiş pul mükafatının miqdarı və pulun dəyərindəki dəyişmələr nəzərə alınır.

Mükafatla əlaqədar əsaslar və verilmə şərtləri

Maddə 3—Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatı ilə əlaqədar əsaslar və şərtlər aşağıdakılardır:

a) Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatının ve-

rilməsində irq, dil, cinsiyyət, din, milliyyət və buna bənzər səbəblərlə ayrı-seçkilik ola bilməz.

b) Mükafatın verilməsində dünyada sülhə, ölkələrarası münasibətlərdə dostluq, qarşılıqlı anlaşma və xoş məramların inkişaf etdirilməsinə, siyasi, elmi, bədii və buna bənzər əsərləri, xidmət və fəaliyyətləri ilə Atatürkün “Yurdda sülh, cahanda sülh” prinsipinə uyğun xidmətlər göstərmək əsas götürülür.

c) Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatı Komitəsi tərəfindən mükafata layiq görülen namizəd Prezidentin təsdiqi ilə mükafatı almağa hüquq qazanır və 23 Aprel günündən gec olmayaraq, onun adı “Rəsmi qəzet”də və Türkiyə Radio və Televiziyası ilə elan edilir.

ç) “b” bəndində nəzərdə tutulmuş şərtlərə cavab verən namizədlər olmadığı illərdə mükafat verilmir.

d) Namizədin ölməsi mükafatın verilməsinə mane olmur.

e) Mükafata layiq görülen əsər, xidmət və fəaliyyət birdən artıq şəxsin məhsuludursa, onların hər birinə ayrı-ayrı plaket, döş nişanı və diplom təqdim olunur, pul mükafatı isə aralarında bölüşdürülür.

Mükafatın elan olunması

Maddə 4— Mükafata təqdim olunan əsər, xidmət və fəaliyyətlərdə axtarılaçaq cəhətlər və veriləcək pul mükafatının miqdarı hər il 1 iyun-30 avqust günləri arasında, mümkün qədər erkən bir tarixdə yerli və xarici mətbuatda elan edilir.

Namizədliyin qeydə alınması üçün müraciət

Maddə 5—Əsər, xidmət və fəaliyyətlərini mükafata təqdim etmək istəyənlər əsərləri ilə birlikdə müraciətlərini 31 dekabr axşamından gec olmadan Atatürk Kültür, Dil və Tarix Ali Qurumuna çatdırmalıdır.

Namizədliyi irəli sürülə bilənlər

Maddə 6—Əsasnamənin 3-cü maddəsində göstərilmiş əsaslara uyğun olaraq, 31 dekabr gecəsindən gec olmayaraq Prezident, Türkiyə Böyük Millət Məclisi Sədri, Mükafat Komitəsi üzvləri, Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş katibi, Türkiyədəki xarici missiyaların başçıları, əvvəllər Mükafata layiq görülmüş şəxslər, Mükafat Komitəsinin müəyyənəşdirəcəyi digər fiziki və hüquqi şəxslər Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatına namizəd irəli sürə bilərlər. Bu maddənin hökmünə görə namizəd göstəriləcək adamların şəxsiyyətləri, əsərləri, xidmət və fəaliyyətləri haqqında onların namizədliklərini irəli sürən hüquqi və fiziki şəxslər tərəfindən bir raport tərtib olunur və burada namizədliyin irəli sürülməsi açıq bir şəkildə əsaslandırılır.

Müzakirə müddəti

Maddə 7 — Namizədlərin əsər, xidmət və fəaliyyətlərinin qiymətləndirilməsinə dair prosedurlar 31 dekabra qədərki on beş ay müddətində başa çatdırılmalıdır.

Təqdimat mərasiminin keçirilməsi

Maddə 8 — Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatı Mayın 19-da Atatürkü anma gənclik və idman bayramı günündə keçirilən bir təntənəli mərasimdə Prezident və ya onun səlahiyyət verdiyi bir şəxs tərəfindən laureata və ya onun təmsilçisinə təqdim edilir.

Laureatlar və ya onların təmsilçiləri mərasimdə şəxsən iştirak etməyə və mümkünə “Atatürk və dünyada sülh” mövzusunda, yaxud mükafata layiq görülmüş əsər, xidmət və fəaliyyətləri haqqında bir konfrans verməyə dəvət olunurlar.

Laureat və ya onun təmsilçisinin qarşılanıb yerləşdirilməsi və təqdimat mərasiminə dair məsələlər Atatürk Kültür, Dil və Tarix Ali Qurumunun rəhbərliyi, Xarici İşlər Nazirliyi Protokol Baş İdarəsi tərəfindən birlikdə həll olunur və təşkil edilir.

İkinci hissə

Orqanlar və onların fəaliyyətlərinin əsasları

Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatı Komitəsi

Maddə 9—Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatı Komitəsi xarici işlər nazirinin, həmçinin Prezident təqdimatı ilə Mükafat Komitəsinə altı il müddətinə seçilən üç nəfər şəxsin Atatürk Kültür, Dil və Tarix Ali Qurumuna qatılması ilə təşkil olunur.

Ali Qurumun başqanı həm də Mükafat Komitəsinin sədri olur. Komitənin katiblik işləri Ali Qurumun rəhbərliyi tərəfindən aparılır. Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatı ilə əlaqədar Komitədaxili işlərin aparılmasında Ali Qurumun sədri, Atatürk Araşdırma Mərkəzinin sədri səlahiyyət ala bilər.

Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatı Komitəsinin vəzifələri

Maddə 10—Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatı Komitəsinin vəzifələri aşağıdakılardır:

a) Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatının verilməsi ilə əlaqədar işlərin plan və proqramını hazırlamaq, pul mükafatının miqdarını təsbit etmək,

b) Bu Əsasnamənin 6-cı maddəsinə əsasən, Mükafat üçün namizədlər irəli sürə biləcək digər şəxsləri seçmək,

v) 2876 nömrəli Atatürk Kültür, Dil və Tarix Ali Qurumu Qanunu və bu Əsasnamədəki prinsiplərə uyğun olaraq namizədləri qiymətləndirmək üçün komissiyalar təşkil etmək, komissiyaların dəyərləndirmələrini hüquqi şəkildə salmaq və Prezidentin rəyinə təqdim etmək.

Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatı Komitəsinin iş prinsipləri

Maddə 11— Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatı Komitəsi iş planına və proqrama əsasən toplanır. Baş nazir komitəni fəvqəladə toplantıya da çağırma bilər.

Komitənin iclasları üzvlərin əksəriyyətinin iştirakı ilə toplanır, qərarlar da əksəriyyətin səs çoxluğu ilə çıxarılır. Səslər bərabər sayda paylanarsa, sədrin rəyi həlledici əhəmiyyət daşıyır.

Komitənin gördüyü işlər və aparılan müzakirələr gizli saxlanılır. Razılaşdırmadan əvvəl heç bir açıqlama verilmir. Mükafatı ala bilməyən namizədlərin adları açıqlanmır.

Qiymətləndirmə komissiyaları, müzakirə və dəyərləndirmə əsasları

Maddə 12— Qiymətləndirmə komissiyaları və həmin komissiyalarda iştirak edəcək üzvlər, onların köməkçiləri hər il namizədlərin irəli sürülməsi və müraciət proseduraları tamamlandıqdan sonra Ali Qurum başqanının təklifi və Mükafat Komitəsinin razılığı ilə müəyyənləşdirilir. Komissiya üzvləri sədrilərini öz aralarından seçir və Ali Qurum başqanının rəhbərliyi altında işləyirlər. Onların aralarındakı iş bölgüsü isə qarşılıqlı münasibətlər Ali Qurum başqanı tərəfindən tənzimlənir.

Komissiyalar üzvlərin tam iştirakı ilə toplanır. Qərarlar səs çoxluğu ilə çıxarılır.

Komissiyalar iş planlarını, proqramlarını, əsər, xidmət və fəaliyyətlərin qiymətləndirilməsində gəldikləri nəticələri Ali Qurum başqanının rəyinə təqdim edirlər.

Qiymətləndirmənin nəticələri gizli saxlanılır.

Üçüncü hissə

Son hökmlər

Pul mükafatının köçürülməsi

Maddə 13— Mükafat xarici vətəndaşa verildikdə pul mükafatı Türkiyə pulu şəklində və ya xarici valyutaya çevrilərək, ölkədən kənara köçürülə bilər.

Keçici maddə 1—Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatı ilə əlaqədar Qanun və Əsasnamə müddəaları üç ay müddətində bu Əsasnamənin 6-cı maddəsində göstərilən şəxs və təşkilatlara göndərilə bilər.

Keçici maddə 2— 2-ci maddənin üçüncü bəndində göstərilən yazışmalar üç ay müddətində Atatürk Kültür, Dil və Tarix Ali Qurumu tərəfindən elan edilir.

Əsasnamənin qüvvəyə minməsi

Maddə 14— 11 avqust 1983-cü il tarixli 2876 nömrəli Atatürk Kültür, Dil və Tarix Ali Qurumu Qanununun 106-cı maddəsinə əsasən hazırlanmış və müvafiq təşkilatlar tərəfindən təsdiqlənmiş bu Əsasnamənin müddəaları “Rəsmi qəzet”də dərc olunan gündən qüvvəyə minir.

Əsasnamənin icrası

Maddə 15— Bu Əsasnamənin müddəalarını Nazirlər Şurası icra edir.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevi yüksək mükafata layiq görülməsi münasibətilə təbrik edirlər*

Atatürk Kültür, Dil və Tarix Ali Qurumunun rəhbəri, professor Rəşad Gənc:

- Mən də hörmətli Prezidentimiz cənab Heydər Əliyevi və dost, qardaş Azərbaycan xalqını bu yüksək mükafat münasibətilə ürəkdən təbrik edirəm. Məlum olduğu kimi, ulu Atatürkün adını daşıyan bu mükafat ən görkəmli şəxsiyyətlərə və qurumlara verilir. Möhtərəm Heydər Əliyev türk dünyasının ən görkəmli dövlət xadimlərindən biridir.

Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatının bu il hörmətli Prezident Heydər Əliyevə verilməsi bizim üçün çox böyük əhəmiyyət daşıyır. Böyük memar Heydər Əliyevin Qafqazda, eləcə də Azərbaycanda sülhün bərqərar edilməsi sahəsində gördüyü işlər bütün dünya, bölgə üçün son dərəcə böyük əhəmiyyətə malikdir. Qafqazda sülhün bərqərar edilməsində möhtərəm Heydər Əliyev şəxsiyyətinin böyük rolu bütün dünyaya məlumdur. Hörmətli Heydər Əliyevin Atatürkün adını daşıyan mükafata layiq görülməsinin bizim üçün digər tərəfdən də əhəmiyyəti ondan ibarətdir ki, Heydər Əliyev Atatürkü çox yaxşı tanıyan, dərk edən, onu özü üçün nüsxə bilən və çıxışlarında bunu dönə-dönə təkrar edən bir Prezidentdir.

Bir neçə gün bundan əvvəl Türkiyənin TRT televiziya kanalının “Dünya düşüncələri Atatürkün gözü ilə” verilişində Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin müsahibəsini böyük maraqla dinlədim. Mən möhtərəm Heydər Əliyevin Atatürkün ideyalarını, türk tarixini, mədəniyyətini bütün incəliklərinə qədər dərinləndirən bildiyinin bir

daha şahidi oldum. Heydər Əliyev həm də bütün bunları dünyaya tanıdan bir liderdir.

“Biz bir millət, iki dövlətlik” deyən Heydər Əliyev 65 milyonluq Türkiyə xalqının könlündə özünə layiq yer tutmuş bir xadimdir. Bizim qardaş xalqlarımızın əlaqələrinin gündən-günə daha da möhkəmləndirilməsində Heydər Əliyevin xidmətləri əvəzsizdir. Mən hörmətli Prezidentimiz Heydər Əliyevi və Azərbaycan xalqını bir daha təbrik edirəm.

Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatı Komitəsinin üzvü, Türkiyənin ən məşhur alimlərindən olan professor Necdet Sərin:

- Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatına layiq görülmək üçün hər il çoxsaylı namizədlər irəli sürülür. Bizim komitəmiz bu namizədlərin hər birinin fəaliyyətinin diqqətlə öyrənilməsi üzərində 9 ay çalışır və onlardan ən layiqlisini seçir. Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev komitənin yekdil qərarı ilə bu mükafata layiq görülmüşdür.

Heydər Əliyev ulu Atatürkü dərinləndirən bilən, onun yolunu davam etdirən görkəmli bir dövlət adamıdır. O, Prezident olduğu qısa bir müddətdə Azərbaycanı bütün dünyada tanıtmışdır. İndi Azərbaycan iqtisadi, siyasi cəhətdən beynəlxalq aləmdə nüfuz qazanmış dövlətlərdən biridir. Bütün bunlar möhtərəm Heydər Əliyevin müdrik siyasəti sayəsində mümkün olmuşdur. Məhz buna görə də biz cənab Heydər Əliyevin namizədliyini yekdilliklə qəbul etdik və onu Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatına layiq gördük.

* Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatına layiq görülməsi münasibətilə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin ünvanına 4462 təbrik məktubu və teleqramı daxil olmuşdur. Bu kitabda onların hamısını dərc etmək imkanı olmadığına görə, yalnız bəzilərinə oxucuların diqqətinə çatdırırıq.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab Heydər Əlirza oğlu Əliyevə

Bismillahir-rəhmanir-rəhim!

Möhtərəm cənab Prezident!

Sizi - zəmanəmizin böyük siyasi xadimini, müdrik dövlət rəhbərini qardaş Türkiyə dövlətinin Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatı ilə təltif olunmağınız münasibətilə bütün Qafqaz müsəlmanları adından və şəxsən öz adımdan səmimi qəlbədən təbrik edir, dərin ehtiram və xeyir-dualarını cənabınıza yetirirəm.

Bu gün - dünyanı sarsıntılar, millətlərarası qırğınlar, separatçı partlayışlar bürüdüğü bir vaxtda bütün ümidlər Allahın mərhəmətinə, insanların zəkasına, dövlət rəhbərlərinin müdriqliyinə və məsuliyyətinədir. Əgər hər rəhbər ali mənəvi dəyərlərə sahib olsaydı, insanlara, qan və əzab gətirən siyasətbazlıq əvəzinə xalqın arzu və tələblərindən çıxış etsəydi, yer üzündə fəlakət və faciələrdən əsər-əlamət qalmazdı.

Həyat bir daha təsdiq edir ki, Azərbaycan xalqı öz istəyində - millətin müdrik və layiqli oğlu Heydər Əliyevi Prezident seçəndə yanılmamışdır. Çünki məhz Zati-alilərinizin sayəsində Azərbaycan müstəqilliyini inamla təmin edir, dövlətçiliyini möhkəmlədir, ərazi bütövlüyünü bərpa etməyə cidd-cəhdlə səy göstərir.

Bugünkü siyasi mühit müqəddəs Qurani-Kərimin hər dövr üçün müasir olan mübarək ayələri ilə uzlaşır: “Əgər onlar sülhə meyl etsələr, sən də sülhə meyl et və Allaha bel bağla!” (ənfal, 61). Azərbaycanın maraqlarına tam cavab verən ədalətli sülh naminə Sizin fəaliyyətiniz səmərəli, xidmətləriniz əvəzsizdir.

Azərbaycanın dini ictimaiyyəti Sizin bu təltifatınızı dərin minnətdarlıq hissi ilə qarşılayır və hesab edir ki, təməlində sülh, ədalət və mənəviyyət kimi müqəddəs meyarlara hörmət qoyulan dövlət hər zaman yenilməz uğurlara doğru yol açar.

Zati-alilərinizi bir daha təbrik edir, Azərbaycan xalqının rifahı naminə gördüyünüz bütün iş-

lərdə Allah-Təalanın Sizə yardımçı olmasını diləyirəm.

Allah köməyiniz olsun!

Dərin hörmət və ehtiramla,

*Şeyxülislam Hacı Allahşükür Paşazadə,
Qafqaz Müsəlmanları İdarəsinin sədri*

Möhtərəm Prezidentimiz cənab Heydər Əliyevə

Hörmətli Prezident!

Sizin Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatına layiq görülməyiniz bütün Azərbaycan xalqı kimi, ziyalılar, elm adamları tərəfindən də böyük sevinc və iftixar hissi ilə qarşılanmışdır. Bu mükafat Sizin siyasi dühanızın məkan və zaman sərhədlərini aşaraq mütərəqqi ictimaiyyət tərəfindən bir daha etiraf olunmasıdır. Sülh, barış, insana və həyata yüksək məhəbbət Sizin bütün siyasi fəaliyyətinizin əsas prinsipləridir. Siz bütün həyatınız boyu bu prinsiplərə sədaqətlə, səmimiyyətlə bağlı olmusunuz. Siz bu gün də siyasi iradəyiniz, dühanız və cəsarətinizlə xalqımızın, bütün bəşəriyyətin səadəti, mədəniyyət və tərəqqi naminə yorulmadan çalışır, mübarizə aparırsınız.

“Yurdda sülh, cahanda sülh” - Atatürkün bu tarixi kəlamı Sizin siyasi həyatınızda özünün bütün vüsəti və həqiqəti ilə bir daha yaşamış, Sizin dühanız və fəaliyyətinizlə əsrin sonlarında yenidən siyasi müdriklik və qüdrət rəmzinə çevrilmişdir.

Dünyada baş verən bugünkü ictimai-siyasi proseslər, Avropanın mərkəzində törədilən qanlı vəhşətlər altı il bundan öncə müstəqil Azərbaycan dövlətinin rəhbərliyinə tarixi qaydışınızla dünyanın qaynar bir nöqtəsində - bölgəmizdə getdikcə alovlanmaqda olan amansız və dəhşətli müharibənin qarşısını almağınız Sizin necə böyük bir dühaya, siyasi iradəyə və uzaqgörənliyə malik olduğunuzu sübut edir. Siz yalnız öz şəxsiyyətinizin gücü, müdriqliyiniz və təcrübənizlə, əzm və cəsarətinizlə həm yurdu -

muzda - ölkəmizdə baş verən vətəndaş qırğınına qarşısını aldınız, həm də düşmən təcavüzünü dayandıraraq atəşkəsə nail oldunuz. Beləliklə, cahanda, dünyanın qaynar bir nöqtəsində sülhü bərpa etdiniz.

Azərbaycanda və bütün regionda sülhün, sabitliyin, təhlükəsizliyin təminatçısı bu gün də Sizsiniz. Bu mükafat Sizin haqqınızdır və Sizin şərəfinizə, yüksək əməyinizə verilən hər bir qiymət bütün Azərbaycan xalqına yaşamaq, yaratmaq, inkişaf etmək haqqı verir.

*Azərbaycan ziyalıları adından
Fəraməz Maqsudov,
Azərbaycan EA-nın prezidenti*

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti möhtərəm cənab Heydər Əliyevə

Zati-aliləri cənab Prezident, hörmətli Heydər müəllim!

Atatürk Sülh Mükafatına layiq görülməyiniz münasibətilə Sizi təbrik edir və inanırıq ki, Siz Qarabağ münaqişəsini sülh yolu ilə uğurla həll edəcəksiniz. Xalqın bu arzusunun Sizin əlinizlə həqiqətə çevriləcəyinə əminik. Bu çətin işdə Sizə mətanət, cansağlığı və böyük uğurlar diləyirik.

*Bəxtiyar Vahabzadə,
xalq şairi*

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti hörmətli cənab Heydər Əliyevə

Möhtərəm Heydər Əlirza oğlu!

Sizin bu qarışıq dünyada Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatına layiq görülməyinizə çox şadam. Bu, bütün qəsbkarlığa, irticaya yeni zərbədir. Bu, haqqa, ədalətə, bütün insanlığa açılan yeni yoldur.

Sizi bir daha ürəkdən təbrik edirəm, alqışlayıram.

*Məmməd Araz
xalq şairi*

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Zati-aliləri hörmətli Heydər Əlirza oğlu Əliyevə

Hörmətli cənab Prezident!

Öncə icazə verin, Sizi Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatı almağınız münasibətilə ürəkdən təbrik edirəm. Bu yüksək mükafatın bizim hamımız üçün çox böyük simvolik əhəmiyyəti var. Çünki Atatürk mükafatı bir estafetdir və o, bizim - Azərbaycan xalqının və ziyalılarının artıq çoxdan millətə ata bildikləri görkəmli bir şəxsiyyətə verilmişdir. Bəzi yazıçılara Allaha-taala gələcəyi görmək qabiliyyəti verib və mən bilirəm ki, Siz bundan belə hələ uzun müddət ölkəmizi idarə edəcəksiniz və insanlar Sizə müdrik və ədalətli bir millət atası kimi minnətdar olacaqlar.

Möhtərəm Prezident, Siz keçən otuz il ərzində şəxsən mənə çox yaxşılıqlar etmişiniz və bu gün bu xoş fürsətdən istifadə edib Sizə öz dərin minnətdarlığımı bildirirəm.

Yaşadığımız 1999-cu ildə mən ağır infarkt xəstəliyi keçirdikdən sonra Sizin tapşırıqla Nyu-Yorka - dünyanın ən yaxşı klinikalarından birinə göndərildim və orada yüksək ixtisaslı, peşəkar həkimlər mənim ürəyimdə cərrahiyyə əməliyyatı apardılar. Bu gün Sizin sayənizdə mən yaşayıram və həkimlərin rəyinə görə, tamamilə sağlamam. Yenə bu il Siz mənə Bakıda “Avropa plyus Bakı” radiostansiyasını təşkil edib açmağı etibar etdiniz. Noyabr ayında bu radiostansiyanın açılış mərasimi keçiriləcəkdir.

Möhtərəm Prezident, Sizin Azərbaycan üçün etdikləriniz, heç şübhəsiz, tarix səhifələrində layiqli əksini tapacaqdır. Mən əminəm ki, Siz gələcəkdə də ölkəmizin taleyüklü məsələlərinin həllində - istər beynəlxalq aləmdə, istərsə də daxildə - həlledici rol oynayan bir başçı kimi iştirak edəcəksiniz. Buna heç kimin şübhəsi yoxdur. Amma bu da az əhəmiyyətli deyil ki, həyat yolu Sizin həyat yolunuzla kəşifmiş neçə-neçə insan Sizə daim minnətdar olacaqdır. İcazə ve-

rin, mənə etdiyiniz yaxşıqlara görə Sizə bir də öz dərin təşəkkürümü bildirim.

Böyük hörmətlə,

*Maqsud İbrahimbəyov,
xalq yazıçısı*

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab Heydər Əliyevə

Möhtərəm Heydər Əlirza oğlu!

Sizi Beynəlxalq Atatürk Sülh Mükafatı almağınız münasibətilə səmimi qəlbədən təbrik edirəm.

Sizə ilahinin Azərbaycan xalqının səadəti naminə bəxş etdiyi ömrü yaşamağı arzu edirəm. Sizin xalqımız qarşısında düşünülmüş, çoxşaxəli, mənalı və həm də uzaqgörən xidmətlərinizə cüzi də kölgə salanlar ən azı insafsızdırlar. Ulu Tanrının hökmü sayəsində bu işıqlı dünyaya gəlməyiniz boyu tariximizin bu və ya digər mərhələsində gözlənilmədən ortaya çıxan düynülü problemləri uğurla həll etməyi bacarmısınız. Bu, Sizin müdrikiyinizdən, dərin təfəkkürünüzdən və yaxın gələcəyi aydın görməyinizdən irəli gəlir. Dünyanın bir çox mürəkkəb problemlərini təfəkkür süzgəcindən keçirərək düzgün nəticə çıxarmağınız daim Sizin inkişaf yolunuza nur saçmışdır. Bu, danılmaz haqqınız, nüfuzunuzun faktiki dayağıdır.

Hörmətli Prezident!

Azərbaycan Respublikasını qardaş Türkiyə ilə yeni mərhələdə daha da yaxınlaşdırmağınız, Azərbaycanın Atatürk ənənəsinə sadıq olduğunu əyani şəkildə bütün dünyaya bəyan etməyiniz, hər iki dövlət başçısının şəxsi dostluğu Sizin müdrik fəaliyyətinizin ən ali uğurlarındandır.

Biz Sizi eyni zamanda böyük Atatürkün dövlətçilik irsinin davamçılarından biri kimi tanıyırdıq. Siz bir dövlət xadimi kimi, xüsusilə 1994-cü ildə yaratdığınız atəşkəsdən sonra həyatda qarşıya çıxan ən ağır problemlərin həllini sülh yolu ilə başa çatdırmısınız. Siz böyük Atatürkün “Yurdda sülh, cahanda sülh” kimi müdrik kəlamına sadıq qalmısınız. Bu baxımdan Sizə Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatının verilməsi tam yerinə düşmüşdür.

Əzizimiz Heydər Əlirza oğlu! Layiq görüldü-

yünüz Atatürk Sülh Mükafatınız Sizə halaldır.

Hörmətlə,

*Budaq Budaqov,
Respublika Ağsaqqallar
Şurasının sədri, akademik*

Respublika Yazıçılar Birliyinin sədri, xalq yazıçısı, Milli Məclisin deputatı Anar:

- Yalnız Türkiyənin deyil, bütün türk dünyasının tarixi şəxsiyyəti olan Mustafa Kamal Atatürkün adı ilə bağlı bir mükafatın yalnız Azərbaycanın deyil, bütün türk dünyasının böyük siyasi xadimi olan Heydər Əliyevə verilməsi bizim qəlbimizi iftixar hissi ilə doldurur. O, bu mükafata layiq böyük bir dövlət xadimidir və yenə təkrar edirəm, yalnız Azərbaycan üçün yox, bütün türk dünyası üçün onun fəaliyyətinin çox böyük əhəmiyyəti vardır.

Mən qısa bir müsahibədə bu çoxşaxəli fəaliyyətin müxtəlif cəhətlərinə toxuna bilmərəm. Ancaq mədəniyyətlə bağlı son hadisə haqqında demək istəyirəm ki, xalqımızın çox qədim eposu olan “Kitabi-Dədə Qorqud”un 1300 illiyinin qeyd edilməsi haqqında fərman Prezident Heydər Əliyevin bizim həm tariximiz, həm ədəbiyyatımız, həm də ümumən türk dünyası qarşısında çox böyük bir xidmətidir. Mən bunu dəfələrlə demişəm. Məhz “Dədə Qorqud”un 1300 il bundan əvvəl yaranmış bir əsər kimi təsbit olunması bizim doğma anadilli ədəbiyyatımızın tarixini bir az da qədimlərə aparır. “Dədə Qorqud”un yubileyi ilə əlaqədar komissiyanın iclasında cənab Heydər Əliyevin bizim xalqın türk kökü haqqında, türklüyü haqqında dediyi sözlər tarixçilərimiz, ziyalılarımız üçün də bir nümunə, əsas olmalıdır ki, biz ədəbiyyatımızı, tariximizi məhz bu baxımdan araşdırıb bilək. Bunu da mən hörmətli Prezidentimizin bütün digər xidmətlərindən başqa ədəbiyyatımız, tariximiz, xalqımız qarşısında və təkrar edirəm, türk dünyası, türklük qarşısında böyük xidmət sayıram.

Bu xidmətlərinin müqabilində Prezidentimizin belə yüksək mükafat alması da təbii ki,

hamımızı sevindirir. Bu mükafatı ona təqdim edənlərə minnətdarlığımızı bildiririk.

Xalq yazıçısı Elçin:

- Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab Heydər Əliyevin Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatına layiq görülməsi, bu mükafatı alması şübhəsiz ki, çox ciddi, əhəmiyyətli və əlamətdar bir hadisədir. Bu, ilk növbədə ona görə ciddi və əhəmiyyətlidir ki, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin son 5-6 ildə apardığı beynəlxalq siyasət, konkret olaraq sülh siyasəti beynəlxalq aləm tərəfindən nəinki qəbul edilir, həm də təsdiq edilir. Hətta nəinki təsdiq edilir, bu, yüksək qiymətləndirilir. İkinci bir tərəfdən, əlamətdardır ona görə ki, söhbət adi bir ölkənin rəhbərindən, adi bir ölkənin başçısından, prezidentindən getmir. Söhbət təcavüzə məruz qalmış bir ölkədən gedir. Söhbət ərazisinin 20 faizi işğal olunmuş və bir milyondan artıq qaçqını olan bir ölkədən gedir. Bu ölkənin heç bir dövlətin torpağında gözü olmaması, heç bir qonşu və qeyri-qonşu ölkələrə ərazi iddiası olmaması beynəlxalq miqyasda təsdiq edilsə, bu, şübhəsiz ki, əlamətdar bir hadisədir.

Bu sülh mükafatının, bu nüfuzlu mükafatın arxasında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin gecə-gündüz bilməyən fəaliyyəti dayanıb, işgüzarlığı, işi dayanıbdır. Bu mükafatın arxasında təyyarə ilə dünyanın ən müxtəlif ölkələrinə uçulan minlərlə, on minlərlə, bəlkə də yüz minlərlə kilometr yol, məsafə dayanıbdır. Bunun arxasında dünyanın böyük dövlət xadimləri ilə gecəli-gündüzlü söhbətlər dayanıbdır. Bilavasitə söhbətlər, telefon danışığı, məktublaşmalar və sairə dayanıbdır.

Əlbəttə, bu yerdə mən fikirləşirəm ki, Heydər Əliyevin bu nüfuzlu mükafata layiq görülməsi, bu nüfuzlu mükafatı alması şübhəsiz ki, həm təbiidir, həm də çox ədalətlidir və vaxtında verilən mühüm, ciddi, əhəmiyyətli diqqətdir.

Mən bu münasibətlə hamınızı təbrik edirəm və inanıram ki, bu mükafat bir tərəfdən Azərbaycanın beynəlxalq miqyasda nüfuzunu artırırsa, digər tərəfdən Azərbaycanı öz məqsədinə - müstəqil Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü təmin

etmək məqsədinə, bizim bu ali məqsədimizə daha da yaxınlaşdırır. Şübhəsiz ki, o gün çox uzaqlarda deyil.

Xalq şairi Qabil:

- Sözümlün əvvəlində demək istəyirəm ki, möhtərəm Prezidentimizin Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatına layiq görülməsi həm adi bir vətəndaş, ziyalı kimi, həm də xalqın şairi kimi məni də çox sevindirdi, qəlbimi qürur hissi ilə doldurdu.

Tarixdən bilirəm ki, Mustafa Kamal Paşa döyüşçü, sərkərdə olubdur. O, Osmanlı İmperiyasının xarabaları üzərində döyüşə-döyüşə, qurbanlar verə-verə bugünkü Türkiyə Respublikasını qurubdur. Atatürkün “Yurdda sülh, cahanda sülh” kəlamı hər yerdə məşhurdur.

Bu paralel, oxşayış bizim hörmətli Prezidentimiz Heydər Əliyevin də şərinə yaraşır. Çünki o da bütün çıxışlarında, görüşlərində bölgədə sülhün bərqərar edilməsindən, torpaqlarımızın sülh yolu ilə azad olunmasından danışır. Dövlətimizin başçısı həm də deyir ki, əgər əlimiz hər yerdən üzölsə, sülh danışığı nəticə verməsə, biz öz gücümüzə, ordumuza arxalanmalıyıq.

Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatı tək-tək adamlara verilir. Onu da demək istəyirəm ki, bu sülh mükafatı konkret bir şəxsiyyətə - Prezidentimiz Heydər Əliyevə verilibdir. Bu mükafat həm də bütün xalqımıza verilibdir. Bu xoş hadisə xalqımızı Prezidentimizin ətrafında daha sıx birləşməyə çağırır.

Mən arzu edirəm ki, torpaqlarımız sülh yolu ilə azad olunsun. Onu da qeyd etmək istəyirəm, bir neçə gündür ki, biz Türkiyənin adi vətəndaşlarının, türk xalqının, bacı-qardaşlarımızın Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin bu yüksək mükafata layiq görülməsini necə sevinclə qarşıladıklarını televiziya birbaşa əlaqə vasitəsilə müşahidə edirik. Azərbaycan televiziyasının Türkiyə ilə birbaşa əlaqə qurmaq imkanına malik olması da məhz hörmətli Prezidentimizin diqqət və qayğısı sayəsində mümkün olmuşdur.

Onu da xatırlayıram ki, Türkiyənin keçmiş

Baş naziri Məsud Yılmaz Bakıda Respublika sarayındakı çıxışında mənim bir şerimi əzbər söylədi. Bilmədim ki, mənim şerimi o vaxt kim tapıb ona vermişdi. Ancaq mən buna çox sevindim, qəlbim qürur hissi ilə doldu. Mən indi sözümlü həmin şerimlə bitirmək istəyirəm.

Bir olsun əzmimiz, iradəmiz qoy,
Yuxarı, aşağı söhbəti bitsin.
Bir olsun fikrimiz, ifadəmiz qoy,
Bu birlik xalqımızın dadına yetsin.
Sarsılmaz qaladır xalqın birliyi,
Birliyimiz olsun rəhbərimiz qoy.
Düşməyə bələdir xalqın birliyi,
Bir olsun cəbhəmiz, səngərimiz qoy!

Hörmətli Prezidentimizə daha yeni-yeni uğurlar, daha böyük mükafatlar arzu edirəm.

TRT televiziya kanalının "Xəbərlər" redaksiyası baş redaktorunun müavini Gültay Aktan:

- Hörmətli Prezident Heydər Əliyevin Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatına layiq görülməsi həm Türkiyə, həm də Azərbaycan üçün mühüm hadisədir. Mən də Heydər Əliyevin TRT kanalı ilə bu günlərdə yayılmış müsahibəsini çox böyük maraqla dinlədim və onun Atatürkü necə dərinlən tanıdığına şahidi oldum.

Mən möhtərəm Heydər Əliyevin çıxışlarına dəfələrlə qulaq asmışam və bir jurnalist kimi bu barədə öz fikirlərimi, düşüncələrimi yazmışam. Heydər Əliyev bu mükafata çoxdan layiq idi. Mən cənab Heydər Əliyevi ürəkdən təbrik edirəm, ona öz hörmət və ehtiramımı çatdırıram.

Azərbaycan Elmlər Akademiyasının Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutunun direktoru professor Yaşar Qarayev:

- 30 ili tamam olan miqyaslı öndərlik bioqrafiyasında möhtərəm Heydər Əliyev ən çox mükafat alan və ən çox mükafat verən bir prezidentdir. Yaxın bir neçə ildə o, "İlin dövlət adamı" seçilib, hətta kosmosun, qalaktikanın, kainatın uzaq səma cismlərindən birinə Heydər Əliyevin adı veriləndir. Amma mən deyərdim ki, Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatı onların

hamısından fərqlənir. Burada kosmik məkan ölçüləri yoxdur, amma əvəzində məhrəm, etnik yaddaş, türklük doğmalığı vardır.

Heydər Əliyevin layiq görüldüyü mükafat Atatürkün adını daşıyır. Bu mükafatı Süleyman Dəmirəl təqdim edəcəkdir. Bu adlar bir-birini tamamlayır və vahid bir bütövlük təşkil edir.

Heydər Əliyevin bu mükafata layiq görülməsi barədə aprelin 12-də qərar qəbul olunubdur. Həmin gün kosmosa ilk insanın uçuşu, kosmosun fəthi, zirvəyə yüksəliş günüdür. Bu mükafat mayın 19-da təqdim ediləcəkdir. Mayın 19-u böyük Atatürkün Qara dənizdən qara torpağa, qayıqdan at belinə sıçradığı bir gündür. Samsundan başlayan bu marşrut Ankarada qurtuluşun qələbəsi, Türkiyənin qələbəsinin təntənəsi ilə başa çatıbdir. Türklər rəmzləri sevir, mətnaltı ifadələri yerində işlədirlər və bunlar həmişə özünü doğruldur.

Bəlkə də türkiyəlilər bu mükafatla cənab Heydər Əliyevin Naxçıvandan başlayan marşrutunun Qarabağda zəfər, qələbə ilə bitəcəyinə inandıqlarını bildirmişlər.

Mən Heydər Əliyevin bu yüksək mükafata layiq görülməsini tarixi, əxlaqi, mədəni dəyərlər baxımından tamamilə qanunauyğun hesab edirəm. Son illər "Dədə Qorqud", "Məhəmməd Füzuli" mükafatlarını təsis etmiş lider özü indi Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatına layiq görülmüşdür. Bu böyük mükafat münasibətilə mən ziyahlar adından hörmətli Prezidentimizi ürəkdən təbrik edirəm, ona yeni-yeni böyük uğurlar arzulayıram.

Xalq şairi Nəbi Xəzri:

- Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatı çox böyük mükafatdır və çox nadir insanlara, təşkilatlara verilir. Dünən mən televizora baxırdım və çox sevindim ki, indi Türkiyə ilə birbaşa verilişə girə bilirik. Məlum oldu ki, son on-on beş ildə bu mükafat cəmi səkkiz, ya doqquz insana və təşkilata verilmişdir. Bizim hamımız, bütün millətimiz üçün böyük fəxrdir ki, bu ilin Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatı, yəni "Yurdda sülh, cahanda sülh" adlanan mükafat hörmətli Prezidentimiz cənab Heydər Əliyevə verilmişdir.

Bu gün qəzetlər bu barədə çox geniş yazıbdır. Məsələn, "Azərbaycan" qəzetində hörmətli professorumuz Nizami Xudiyevin "Heydər Əliyev ... zamanəmizin Atatürkü" məqaləsi dərc olunubdur. Böyük şəxsiyyətin adını daşıyan böyük mükafatı almaq üçün gərək böyük şəxsiyyət olasan.

Həmin məqalədə də hər iki şəxsiyyətə çox düzgün qiymət verilir. Mən keçmiş illərimizi vəsf edən şerlər, poemalar yazmışam. Bunlar hamısı mənim şəxsi taleyimdir, xalqımızın taleyidir. Amma indiki sevincimiz, təntənəmiz - hamımızın fəxri olan Prezidentimizə verilən Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatı xüsusi əhəmiyyətə malikdir. Bu mükafat uzun, böyük bir ömrün böyük qələbələrində verilən mükafatdır. Təsəvvür edin, sanki ilahidən gələn möcüzə kimi səslənir: Mustafa Kamal Paşa Əlirza oğlunun adını daşıyan mükafat cənab Heydər Əlirza oğlu Əliyevə verilir. İki böyük atanın iki böyük övladı. Onlardan biri bütün türk dünyasında tamamilə yeni milli münasibətlər, yeni dövlətçilik yaratdı, əsrin ən böyük sülhünü yaratdı və türk millətlərini qovuşdurdu. Mən deyərdim ki, indi o missiyanı çox böyük iradə ilə, cəsarətlə hörmətli Prezidentimiz Heydər Əliyev həyata keçirir.

Mən istərdim ona bütün xalqımız adından, şair kimi şəxsən öz adımdan da ilk növbədə cəsarəti, yeni-yeni uğurlar arzulayım. Onun uğuru mənim xalqımın, bizim hamımızın uğurudur.

Sovet İttifaqı Qəhrəmanı Məlik Məhərrəmov:

- Mustafa Kamal Atatürk Türkiyə Respublikasını qurub-yaratdı, onu bütün dünyaya tanıtdı. Möhtərəm Heydər Əliyev də 1993-cü ildən sonra müstəqil Azərbaycan dövlətini bütün dünyada tanıtdı.

Möhtərəm cənab Heydər Əliyev çox böyük dövlət xadimidir, tarixi şəxsiyyətdir. Ona Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatının verilməsi təsadüfi deyildir. Hörmətli Prezidentimiz Qafqazda sülhün bərqərar edilməsi uğrunda apardığı uğurlu siyasətə görə belə yüksək mükafata layiq görülmüşdür. Biz onunla fəxr edirik.

Mən hesab edirəm ki, Heydər Əliyevin belə

yüksək mükafata layiq görülməsi çox qanunauyğun bir haldır. Çünki o, bütün dünyada sülhün təminatçısı kimi tanınır. Mənim fikrimcə, məhz Heydər Əliyevin uzaqgörən siyasəti nəticəsində Qafqazda sülh bərqərar olmuşdur.

Möhtərəm Prezidentimiz sülhün dayəğıdır. Ona görə də Azərbaycan xalqı Prezident Heydər Əliyevin dayəğı olmalıdır. Biz cənab Heydər Əliyevin ətrafında sıx birləşməliyik, onun apardığı siyasəti ürəkdən dəstəkləməliyik.

Azərbaycan və Türkiyə xalqları həmişə qardaş olublar, bundan sonra da olacaqlar. Mən xalqımızın müdrik rəhbəri, sevimli Prezidentimiz Heydər Əliyevə uzun ömür, cəsarəti arzulayır və Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatı alması münasibətilə onu bir daha təbrik edirəm.

Azərbaycan Elmlər Akademiyasının Nəsimi adına Dilçilik İnstitutunun direktoru, professor Ağamusa Axundov:

- Möhtərəm Prezidentimizin Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatına layiq görülməsi xəbəri hamı kimi, məni də ürəkdən sevindirdi və onun sülh sahəsində gördüyü əzəmətli işləri bir daha gözlərim önündə canlandırdı. Türk dünyasının böyük şəxsiyyətlərindən olan Atatürkün məşhur bir kəlamını mən də təkrar etmək istəyirəm: "Yurdda sülh, cahanda sülh". 1993-cü il hamımızın yaxşı yadındadır. Ölkəmizdə vətəndaş müharibəsi faktiki olaraq başlamışdı. Hər gün şəhərin ən müxtəlif yerlərindən güllə səsləri gəlirdi. 1993-cü ildə ikinci dəfə respublika rəhbərliyinə gələn möhtərəm Heydər Əliyevin gördüyü böyük işlər az müddətdə ölkədə sülhü bərqərar elədi. Bir il sonra, 1994-cü ildə isə müharibədə atəşkəs əldə olundu. Mən inanıram ki, ən böyük problemimiz olan Qarabağ problemini də Prezidentimiz məhz sülh yolu ilə həll edəcəkdir. Beləliklə, ölkəmizdə sülh əbədi olacaqdır. ABŞ Prezidenti Bill Klintonun bizim Prezidentə göndərdiyi məktubdan öyrəndik ki, o, Amerikada Azərbaycan və Ermənistan prezidentləri ilə görüşüb danışıqlar aparmağı təklif edir. Bizim buna böyük ümidimiz var. Əminik ki, bütün bunlar Prezidentimi-

zin sülh uğrunda mübarizəsinin nəticəsidir və ölkəmizdə tam sülhün bərqərar olacağına inam yaradır.

Möhtərəm Prezidentimizin belə böyük mükafata layiq görülməsini bir daha ürəkdən təbrik edir, ona cənsağlığı, sülh uğrunda gördüyü işlərdə böyük uğurlar arzulayıram.

Xalq artisti Amalya Pənahova:

- Ulu Atatürk XX əsrin əvvəllərində Türkiyə Respublikasını yaratdı, ölkəni hərc-mərclikdən, dağıntıdan, müharibələrdən xilas edib quruculuq işlərinə başladı. Möhtərəm Prezidentimiz cənab Heydər Əliyev də hazırda çox böyük işlər görür. Respublikamızın rəhbərinin müdrik siyasəti nəticəsində Ermənistan-Azərbaycan müharibəsində atəşkəs barədə saziş əldə edildi. İnanırıq ki, əziz Prezidentimizin uzaqgörən siyasəti nəticəsində münasibətə sülh yolu ilə son qoyulacaq, torpaqlarımız düşməndən azad ediləcək, qaçqınlarımız öz doğma yerlərinə - yurdlarına qayıdacaqlar.

Dünya şöhrətli Prezidentimiz Heydər Əliyevin Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatına layiq görülməsi heç də təsadüfi deyildir. Fikrimcə, bu mükafat ən layiqli sahibinə qismət olmuşdur. Prezident Heydər Əliyev 1993-cü ilin iyununda xalqın tələbi ilə yenidən hakimiyyətə qayıtdı, Azərbaycanı vətəndaş müharibəsindən xilas etdi, ölkəni böhranlı vəziyyətdən çıxardı, dövlətimizin müstəqilliyinin əbədi olması üçün böyük işlər gördü. Mənə elə gəlir ki, hörmətli Prezidentimiz nəinki Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatını, həmçinin Nobel Beynəlxalq Sülh Mükafatını almağa layiqdir. İnanıram ki, möhtərəm Heydər Əliyev sülhün möhkəmləndirilməsi üçün gördüyü işlərə görə yaxın vaxtlarda Nobel Beynəlxalq Sülh Mükafatına layiq görülməkdir.

Mən əziz Prezidentimizi Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatı alması münasibətilə ürəkdən təbrik edirəm, ona möhkəm cənsağlığı arzulayıram. İstəyirəm ki, dövlətimizin başçısının bütün arzuları çin olsun. Biz inanırıq ki, cə-

nab Heydər Əliyevin müdrik rəhbərliyi altında müstəqil Azərbaycan Respublikası yaxın illərdə dünyanın ən qabaqcıl ölkələrindən birinə çevriləcəkdir.

Əmək Qəhrəmanı Yusif İsmaylov:

- Möhtərəm Prezidentimiz Heydər Əliyevin Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatına layiq görülməsi Azərbaycanın qədim diyarı Naxçıvan Muxtar Respublikasının bütün əmək adamlarının, ziyalılarının böyük rəğbətinə, könül xoşluğuna səbəb olmuşdur. Heydər Əlirza oğlu Naxçıvanın ən çətin vaxtında muxtar respublikaya gəlib, çirəq işığında gecə-gündüz, qışın qarlı-çovğunlu günlərində yorulmaq bilmədən çalışıb, insanlara xidmət edibdir. Heydər Əliyev Azərbaycan xalqını böyük çətinliklərdən, fəlakətlərdən xilas edibdir. Ölkənin ağır günlərində onun rəhbərliyi ilə Türkiyə ilə Azərbaycanı birləşdirən "Ümid Körpüsü" tikilib başa çatdırıldı, bununla da iki qardaş xalqın bir-birinə qovuşması təmin edildi. Heydər Əliyev Naxçıvanda soyuq gecələri sadə adamlarla birgə keçirib. Bütün bunlar isə Naxçıvan camaatında öz doğma rəhbərinə böyük rəğbət hissi yaratmışdır.

Ulu öndər Atatürkün "Yurdda sülh, cahanda sülh" ideyasını Azərbaycanda müvəffəqiyyətlə həyata keçirən, xalqımızın qəhrəman oğlu Heydər Əlirza oğlunun belə yüksək mükafata layiq görülməsi hər birimizin qəlbinə rıqqətə gətiribdir. Biz hamımız, elimizin, obamızın ağsaqqalları, gəncləri, bütün insanları buna sevinirik.

Mənim fikrimcə, Azərbaycan xalqı bundan sonra yumruq kimi birləşməlidir. Düşmənin üzərində qələbə çalmaq üçün ölkəmizin iqtidar, müxalifət qüvvələri də, ziyalıları da, gəncləri də bir olmalıdır. Arzumuz budur ki, biz yaxın vaxtlarda Heydər Əliyevi Nobel sülh mükafatı alması münasibətilə təbrik edək.

Mən Muxtar Respublikanın və Şərur rayonunun bütün zəhmətkeşləri adından Prezidentimizə cənsağlığı və daha böyük nailiyyətlər arzu edirəm.

**Azərbaycan Prezidenti
cənab Heydər Əlirza oğlu Əliyevə**

Əziz Heydər Əlirza oğlu!

Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatına layiq görülməyiniz bütün dünyada sülhün qorunub saxlanması sahəsində Sizin böyük fəaliyyətinizin yüksək səviyyədə təsdiqidir. Məhz Siz Yer üzündə ədalətin, dostluğun və əmin-amanlığın təntənəsi üçün sülhün qorunub saxlanmasına həmişə fəal surətdə kömək etmişiniz.

Yüksək fəxri mükafat almağınız münasibətilə Sizi ürəkdən təbrik edirəm.

Dərin hörmətlə,

***Toğrul Nərimanbəyov,
xalq rəssamı***

Paris, 19 aprel 1999-cu il

Böyük mükafat

Azərbaycanın hörmətli Prezidenti Heydər Əliyevin Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatına layiq görülməsi bizim hamımızı sevindirdi. Hər bir ölkənin müxtəlif mükafatları vardır. Onları yan-yana düzsək, birinci yerdə sülh mükafatı durmalıdır. Çünki bütün mükafatlar insan üçündür. İnsan üçün isə ən birinci və xeyirli mükafat sülh mükafatıdır. İnsan Yer üzünün əşrəfidir, onun üçün barış, sülh hər şeydən vacibdir. İnsan bunun üçün yaranıb, başqa mənfi cəhətlərə o nifrət etməli, ondan uzaq qaçmalıdır. Bizim Azərbaycan xalqının belə bir misalı var: məhəbbət yaşadar, nifrət öldürər. Bəli, məhəbbətlə yaşamaq lazımdır. Bir-biri ilə yarışanda da əsas meyar məhəbbət olmalıdır.

Böyük Atatürk fəaliyyətə başladığı dövrdə məhz belə bir məhəbbət şüarı, sülh şüarı irəli atmışdır: "Yurdda sülh, cahanda sülh". Bunu o vaxt atmışdır ki, imperiya dağılmış, tufandan sonra sakitləşən dəniz kimi mərkəzə sıxışdırılmışdır. Türkiyənin nüvəsini saxlamaq lazım idi. Türkiyə həmin nüvədən ibarət idi. Bunu da Atatürk saxladı. Buna görə də millətin atası ləqəbini aldı.

Onun adını daşıyan bu mükafat ildə bir dəfə verilir. Amma son bir neçə ildə ona layiq adam

olmamışdır. Nəhayət, belə bir mükafat sahibi bu il Heydər Əliyev oldu. Bu, çox düzgün düşünülmüş və obyektiv qərardır. Türkiyənin Prezidenti Süleyman Dəmirəl cənabları iftixar hissi ilə deyir ki, "Heydər Əliyevi hər görəndə sevinirəm, onunla birlikdə olmaqdan xüsusi xoşbəxtlik duyuram. Onunla eyni havada nəfəs almaq mənə xüsusi zövq verir".

Belə bir zövqü bütün Azərbaycan xalqı hiss edir. Heydər Əliyev cənablarının bu mükafata layiq olması barədə çox şeydən danışmaq olar. Hər şeydən əvvəl bizə yaxın olan hadisələri yada salmaq lazımdır. "Heydər Əliyev hakimiyyətə gələrsə, bizim hamımızı qalstukumuzdan asacaqdır", - deyən cəbhəçilər çox böyük əngəllər törətmişdilər. Bu əngəllərin hamısını yatırdan Heydər Əliyev oldu. 1993-cü ilin iyununda, 1994-cü ilin oktyabrında, 1995-ci ilin martında ən dəhşətli hadisələr törədildi, sui-qəsdlər, silahlı qarşıdurmalar, terrorlar baş alıb gedirdi. Heç kəsin öz evindən bayıra çıxma bilmədiyi belə bir vaxtda Azərbaycanın başının üstünü alan qara buludları dağıdan, xalqı labüd qan dəryasında boğulmaqdan xilas edən, erməni qəddarlığının mayası olan müharibədə uzunmüddətli atəşkəsə nail olub minlərlə insanın həyatını xilas edən bu böyük insan oldu. Bunları Heydər Əliyev heyratəmiz qətiyyəti, yenilməz iradəsi və hər cür çətin və mürəkkəb situasiyalardan çıxmaq bacarığı ilə, dahi ustalığı ilə edə bildi. Bütün bunları tarixin heç bir dövründə heç bir oxşarı olmayan qətiyyət və hünərlə etdi. Xalq onun ətrafında yumruq kimi birləşdi.

Belə şəxsiyyətdir Heydər Əliyev. Onun bu dövrdə elədiklərini dünyada heç kəs edə bilməzdi. Heydər Əliyevin layiq görüldüyü Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatı təkcə Azərbaycan üçün deyil, bütün Zaqafqaziya üçün, sülhün, barışın qorunub saxlanması üçün vacib və əhəmiyyətlidir. Halaldır bu mükafat Heydər Əliyev cənablarına. Bu mükafatdan bütün Azərbaycan xalqına sevinc payı düşür.

***Şamil Qurbanov,
Milli Məclisin deputatı,
filologiya elmləri doktoru, professor***

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti çox hörmətli cənab Heydər Əliyevə

Hər cür real inkişafın və həqiqi tərəqqinin yalnız sülh və sabitlik şəraitində mümkün olduğuna çoxdan və dərindən inanan bir ziyalı və yazıçı kimi, böyük Atatürk adını daşıyan Beynəlxalq Sülh Mükafatının Sizə verilməsindən səmimi qürur duyuram. Bu aksiyanı Türkiyə ictimaiyyətinin, Türkiyə dövlətinin və şəxsən Prezident Süleyman Dəmirəlin Azərbaycanın mövcud siyasi reallıqlarına - məmləkətimizin dövlətçilik mənafeləri baxımından - indi daha həssaslıqla yanaşmasının əyani göstəricisi sayıram.

Bu münasibətlə Sizi ürəkdən təbrik edirəm və qəlbən inanıram ki, ardıcılıq və uzaqgörənliklə həyata keçirdiyiniz sülh siyasəti - ölkəmizin beynəlxalq nüfuzunu durmadan artırmaqla müstəqil, dünyəvi və demokratik Azərbaycan dövlətçiliyinə əbədi ömür qazandıracaqdır.

Səmimiyyətlə,

*Əkrəm Əylisli,
xalq yazıçısı*

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti möhtərəm cənab Heydər Əliyevə

Dünyanın ən böyük şəxsiyyətlərindən biri olan böyük türk oğlu Mustafa Kamal Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatı almağınız məni çox duyğulandırdı və qürurlandırdı. Bu münasibətlə Sizi səmimi qəlbədən təbrik edir, Azərbaycanın müstəqilliyinin qorunması, işğal olunmuş torpaqlarının azad edilməsi və xalqın rifahının yüksəldilməsi sahəsində Sizə uca Tanrıdan güc, qüvvət, sağlamlıq diləyirəm.

Dərin hörmətlə,

*Sara Qədimova
Azərbaycanın xalq artisti*

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti hörmətli cənab Heydər Əliyevə

Əziz və hörmətli Prezidentimiz cənab Heydər Əliyev!

Sizi dünyanın ən yüksək mükafatlarından biri olan Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatı almağınız münasibətilə səmimi qəlbədən təbrik edir. Sizə cəsağlığı, uzun ömür, apardığınız işlərdə müvəffəqiyyətlər arzulayıram.

İnanırıq ki, layiq görüldüyünüz bu yüksək mükafat qardaş Türkiyə ilə Azərbaycan arasında dostluğu daha da möhkəmləndirəcək və gələcək işlərinizdə xalqımıza uğurlar gətirəcəkdir.

Səmimi və xoş arzularla,

Yevlax rayonu zəhmətkeşləri adından Şamama Əliyeva, Qəhrəman ana, Sosialist Əməyi Qəhrəmanı

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Zati-aliləri Heydər Əliyevə

Hörmətli Prezident!

Sizə məşhur Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatının təqdim edilməsi münasibətilə Sizi Moskva Dövlət Baytarlıq Təbabəti və Biotexnologiyası Akademiyasının çoxminlik kollektivi adından və şəxsən öz adımdan ürəkdən təbrik edirəm. Bu hadisə Sizin dünya miqyaslı dahi, uzaqgörən, görkəmli siyasətçi və təkcə Azərbaycanda deyil, onun hüdudlarından çox-çox uzaqlarda da yaxşı tanınan təcrübəli rəhbər olduğunuzu bir daha nümayiş etdirir.

Çox hörmətli Prezident!

Mən dəfələrlə Sizin respublikanızda olmuş və xalqın Sizə necə ürəkdən və ataşın sevgi, hörmət və ehtiram bəslədiyini şəxsən yaqın etmişəm. Əlavə edib demək istəyirəm ki, mən və kollektivimiz də Sizi çox böyük həyat təcrübəsi olan rəhbər və gözəl insan kimi yüksək qiymətləndiririk.

Yüksək nüfuzunuzun beynəlxalq miqyasda təsdiq edilməsi, Sizə böyük Atatürkün adını daşıyan Beynəlxalq Sülh Mükafatının verilməsi münasibətilə Sizi bir daha ürəkdən təbrik edirik.

Dərin hörmətlə,

*Yevgeni Sergeyeviç Voronin,
Moskva Dövlət Baytarlıq Təbabəti və
Biotexnologiyası Akademiyasının rektoru,
Rusiya Kənd Təsərrüfatı Elmləri
Akademiyasının akademiki*

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti çox hörmətli cənab Heydər Əliyevə

Çox hörmətli Heydər Əlirza oğlu!

Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatı almağınız münasibətilə Sizi təbrik edir, Sizə Azərbaycan xalqının rifahı naminə möhkəm cəsağlığı, uğurlar arzulayıram.

Hörmətlə,

*Arif Məlikov,
xalq artisti, bəstəkar*

Dünya şöhrətli Azərbaycan Prezidenti cənab Heydər Əliyevə

Əziz oğlumuz, şəərəfli Atatürk Sülh Mükafatına layiq görüldüyünüz üçün Sizi təbrik edir, Sizə cəsağlığı, bütün milli tədbirlərinizdə qələbə arzu edirəm.

Ana xeyir-duası ilə,

*Mirvarid Dilbazi,
xalq şairi*

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Zati-aliləri cənab Heydər Əlirza oğlu Əliyevə

Zati-aliləri, hörmətli Prezident!

Bütün dünya dövlətləri tərəfindən böyük rəğbət və hörmətlə qarşılanan Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatı almağınız Azərbaycan xalqı kimi, biz Gürcüstanda yaşayan azərbaycanlı ziyalıları və ictimaiyyət nümayəndələrini də ürəkdən sevindirir, böyük qürur hissi keçiririk.

Böyük Atatürkün “Yurdda sülh, cahanda sülh” prinsiplərinə sadıq olaraq Sizin Azərbaycanda sülh, Qafqazda sülh və cahanda sülh uğrunda apardığınız yorulmaz fəaliyyətiniz öz bəhrəsini vermiş, Sizə Türkiyənin ali beynəlxalq mükafatı təqdim edilmişdir.

Biz, Gürcüstanda yaşayan azərbaycanlılar və Azərbaycan sevrələr Azərbaycan xalqının bu bayram təntənəli sevincinə ürəkdən qoşularaq,

Azərbaycan həqiqətlərinin dünya dövlətlərinə çatdırılmasında, Qafqazda sülhün qorunmasında, dövlətçiliyin möhkəmləndirilməsində, Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün sülh yolu ilə bərpa olunmasında Sizə yeni-yeni nailiyyətlər, uzun ömür, cəsağlığı və qələbələr diləyirik.

*Gürcüstan parlamentinin üzvləri
İsaq Novruzov
Mikayıl Mahmudov
Ramiz Bəkirov
Hidayət Hüseynov*

*Gürcüstan Prezidenti Aparatının
məsul işçisi yazıçı-tərcüməçi
İmir Məmmədli
“Gürcüstan” qəzetinin baş redaktoru
Süleyman Süleymanov*

*Tbilisi Dövlət Universitetinin
professoru
Valeh Hacıyev
Tbilisidəki M.F.Axundov adına
mədəniyyət mərkəzinin direktoru
Məmməd Gülməmmədov*

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti hörmətli və əziz Heydər Əlirza oğluna

Ay oğul, şükür Ulu Yaradanın kəramətinə ki, mənim və mənim kimi ağbırək anaların, bütün xalqımızın dua-sənasını eşitdi. Bu ilin yazında Amerikada ürəyini müalicə edəndən sonra görürəm, məşallah, yenə də gecəni gündüzə qatıb bu millətə bir gün ağlamağa çalışırsan. Şükür, min şükür! Bu günlərdə isə qardaşın Süleyman Dəmirəllə Bakıda və Türkiyədə olan görüşlərin, onun sənə böyük sərkərdə Mustafa Kamal Atatürk adına Sülh Mükafatını təqdim etməsi məni çox sevindirdi və yaman kövrəltdi.

Oğul, sülh mükafatını hər rəhbərə vermirlər. Beş ildir ki, sülh sözü sənin dilindən düşmür. Bilirəm, dünyagörmüş, müdrik adamsan. İstəmirsən bir daha qan tökülsün, anaların qəlbinə şəhid dağı çəkilsin, gəlinlərin gözü yaşlı qalsın. Mənim sinnim səninkindən xeyli çoxdur, bu dünyanın hər üzünü görmüşəm. Qonşu qonşuyla nə qədər vuruşa da axır bir gün ba-

rısmalıdır. Düzdür, qonşularımız nankor çıxdılar. Ancaq inanmıram ki, erməni anaları da bu dağların, bu torpaqların yenidən qan çanağına dönməsini, övlad itkisini arzulasınlar. Onların da Sizin kimi müdrik rəhbəri olsaydı, heç bu müharibəni başlamaz, iki xalqı bir-birinə düşmən edib, nahaq qana bais olmazdılar.

Elə bizim dəliqanlı cavanlar da hərdən deyirlər ki, vuruşmasaq, ermənilər torpaqlarımızı tərk etməyəcəklər. Onların da dilinə dil verənlər var. Ağızları isti yerdədir. Axı, bu torpaqların getməsində elə o dil verənlərin günahı az deyil.

Sən onların da başına ağıl qoy. Bu dünyü sülh yolu ilə çözləmək təkcə sənə yox, bizim hamımızın ürəyindədir. Yəqin ermənilər də ağıllarını başlarına yığıb bu daşı ətəklərindən tökəcəklər.

Ay bala, sən havayı söz deməzsən. Bu xalqı, bu torpağı sənə qədər sevən olmaz. Ancaq Süleyman qardaşının da sözləri mənə ümid verdi. İndi dünyanın elə vaxtıdır ki, hər şeyi dinc yolla həll etmək lazımdır.

Sizi belə mehriban görəndə ürəyim dağa dönmür. Vaxtilə türk qardaşlarımızın bizlərə necə hayan olduğunu gözümlə görmüşəm. İndi bir də bildim ki, tək deyilik, bizim də arxamız, köməyimiz var.

Mən əminəm - arxayınam ki, siz iki qardaş əl-ələ verərək doğma torpaqlarımızı geri alacaq, bizi öz ocağıımıza qaytaracaqsınız, mən də ömür-gün yoldaşım dədə Şəmşirin, şəhid oğlunun və qızımın düşmən əsirliyində qalmış qəbirlərini mütləq ziyarət edəcəyəm.

Oğul, Ulu Tanıdan sənə möhkəm cansağlığı, söz ötkünlüyü, hər işində uğur diləyirəm. Bilirəm ki, el-obamızın dərdinə sən dərman edəcəksən, camaatımızı yurd həsrətindən ancaq sən qurtaracaqsan.

Sağ ol, can bala, Allah işini avand eləsin!

Ana məhəbbəti ilə,

*Aşıq Şəmşirin
ömür-gün yoldaşı, yüz beş yaşlı
qəhrəman ana,
iki şəhid anası
Güllü Həsən qızı Qocayeva*

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Silahlı Qüvvələrin Ali Baş komandanı cənab Heydər Əlirza oğlu Əliyevə

Möhtərəm Prezident!

Cənab Ali baş Komandan!

Sizin Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatına layiq görülməyiniz xəbəri respublikamızın bütün vətəndaşları kimi, Cəmişid Naxçıvanski adına Hərbi Litseyin şəxsi heyətini də ürəkdən sevindirmişdir.

Biz - 70-ci illərdə yaratmış olduğunuz analoqsuz, oxşarsız hərbi təhsil ocağının kollektivi Sizinlə - xalqımızın böyük və dahi oğlu, uzaq-görən müdrik şəxsiyyəti, yenilməz sərkərdəsi ilə daim qürur duyuruq.

XX əsrin 70-ci illəri Azərbaycan xalqının həyatında əlamətdar hadisələrlə zəngindir. O illərdə Sizin rəhbərliyiniz sayəsində Azərbaycan Respublikası sözün həqiqi mənasında intibah dövrünü yaşamışdır. Həmin illər Azərbaycan mədəniyyətinin, ədəbiyyatının, incəsənətinin, elminin, iqtisadiyyatının yüksəliş dövrü olmuşdur.

28 il öncə Sizin böyük uzaqgörənlik nümayiş etdirərək yaratmış olduğunuz Cəmişid Naxçıvanski adına Hərbi Litseyin məzunları bu gün silahlı qüvvələrimizin özəyini təşkil edir.

Bu yaxınlarda Naxçıvan Muxtar Respublikasının 75 illik yubiley mərasimində Sizin litseyimiz haqqında dediyiniz proqram xarakterli sözlər bütün şəxsi heyətin gündəlik iş fəaliyyətinə çevrilmişdir.

Sizin Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatına layiq görülməyiniz regionda, eləcə də Qafqazda uğurlu, ardıcıl fəaliyyətinizin məntiqi nəticəsidir.

Cəmişid Naxçıvanski adına Hərbi Litseyin şəxsi heyəti inanır ki, Azərbaycan xalqı öz müdrik oğlunun rəhbərliyi ilə XXI əsrə inamla qədəm qoyacaqdır.

Hörmətli Prezident!

Cənab Ali Baş Komandan!

Biz Sizi Beynəlxalq Atatürk Sülh Mükafatına layiq görülməyiniz münasibətilə ürəkdən təbrik edir, Sizə uzun ömür, cansağlığı, xalqımızın, dövlətimizin rifahı naminə yeni-yeni uğurlar arzulayırıq.

Hörmətlə,

*Cəmişid Naxçıvanski adına
Hərbi Litseyin şəxsi heyəti*

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab Heydər Əlirza oğlu Əliyevə

Hörmətli Heydər Əlirza oğlu!

Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatının təqdim olunması münasibətilə "Literaturnaya qazeta" və "Metropolis" nəşriyyat konseminin bütün nəşrləri adından Sizi ürəkdən təbrik edirəm. Silahlı münaqişələrin və zorakılığın bütün dünyanın həqiqətən lənətinə çevrildiyi indiki vaxtda problemləri sülh yolu, müdrikliklə, istər bir çox xalqların, istərsə də ayrılıqda hər bir adamın mənafeləri nəzərə alınmaqla həll etmək bacarığını insanlar xysusilə qiymətləndirirlər. Bu müəkkəb yolda Sizin xidmətləriniz şəksizdir.

Sizə xoşbəxtlik, cansağlığı və seçdiyiniz yolda mətanət arzulayıram.

*Lev Quşşin,
"Literaturnaya qazeta"nın
baş redaktoru,*

*"Metropolis" nəşriyyat evinin prezidenti
Moskva, 12 noyabr 1999-cu il*

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab Heydər Əlirza oğlu Əliyevə

Cənab Prezident!

Kvemo Kartli diyar icra hakimiyyətinin rəhbərliyi Sizi yüksək mükafatla - Atatürk

Beynəlxalq Sülh Mükafatı ilə təltif olunmağınız münasibətilə ürəkdən təbrik edir.

Sizin siyasi fəaliyyətiniz Azərbaycanda sülhün bərqərar olmasına böyük töhfə verir.

Gürcüstan Prezidenti Eduard Amvrosiyeviç Şevardnadze ilə birlikdə Siz dinc Qafqaz ideyasının həyata keçirilməsi və dinc Qafqaz yaradılması sahəsində məqsədyönlü şəkildə və inamla sülhməramlı böyük siyasi fəaliyyət aparırsınız. Dinc Qafqaz yaradılması isə respublikamızın ərazi bütövlüyünün bərpasına etibarlı təminatdır.

Kvemo Kartli diyarının əhalisi gürcülərin, azərbaycanlıların, rusların və başqa millətlərdən olan adamların dinc yanaşı yaşamasına nümunədir və biz sabitliyin qədir-qiyətini yaxşı bilirik.

Əminik ki, Sizin apardığınız müdrik və məqsədyönlü siyasət Qafqazda sülhün və tərəqqinin bərqərar olmasına gələcəkdə də kömək edəcəkdir.

Sizə cansağlığı, uzun ömür və xalqınızın rifahı, Azərbaycanın çiçəklənməsi naminə siyasi fəaliyyətinizdə yeni-yeni uğurlar arzulayıram.

Dərin hörmətlə,

*Levon Mamaladze,
qubernator,
Vaqif Mustafayev,
vüqə-qubernator*

***Azərbaycan Respublikasının
Prezidenti Heydər Əliyevin
Türkiyəyə qısamüddətli
işgüzar səfəri***

27-29 noyabr 1999-cu il

ƏTRAF
MÜHİTİN
KEŞİYİNDƏ

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev Türkiyəyə qısamüddətli işgüzar səfərə yola düşdü

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev Türkiyə Respublikasının Prezidenti Süleyman Dəmirəlın dəvəti ilə noyabrın 27-də qardaş ölkəyə qısamüddətli işgüzar səfərə yola düşdü.

Dövlətimizin başçısı Heydər Əliyev yola düşməzdən əvvəl Binə hava limanında jurnalistlərə dedi:

- Mətbuat xidmətinin məlumatı verilibdir.

Mən İstanbulda olanda Türkiyənin Prezidenti, əziz dostum Süleyman Dəmirəl məndən xahiş etmişdi ki, bu gün Ankaraya gedim, orada ekologiya və torpaq eroziyası ilə əlaqədar bir toplantı var, onda iştirak edim. Onun vətəni İspartada böyük bir universitet var, sabah onun yeni bir fakültəsinin təməli qoyulacaqdır. İsparta Universiteti mənə fəxri doktor adı veribdir. İsparta Süleyman Dəmirəlın vətənidir. Onun qardaşı orada bir xəstəxana tikib, bunun açılışı olacaqdır. İspartada Süleyman Dəmirəl adına mədəniyyət mərkəzi yaradılıb, o da açılacaqdır.

O, xahiş edib ki, mən bu tədbirlərdə iştirak edim. Mən bunu məmnuniyyətlə qəbul etmişəm,

çünki, bilirsiniz, bizim şəxsi dostluğumuz var. Bir də ki, Süleyman Dəmirəl təkcə mənim yox, bütün Azərbaycan xalqının dostudur. İspartanı ziyarət etmək, onun vətəninə getmək mənim üçün çox böyük şərəfdir. Ona görə də mən gedirəm və sabah axşam da dönəcəyəm. Başqa məqsəd yoxdur.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevi Binə hava limanında Milli Məclisin sədri Murtuz Ələsgərov, Baş nazir Artur Rəsizadə, Prezidentin İcra Aparatının rəhbəri Ramiz Mehdiyev, Türkiyənin ölkəmizdəki səfiri Qədiri Ecvet Tezcan və digər rəsmi şəxslər yola saldılar.

Ankara hava limanında qarşılanma mərasimi

Türkiyə Respublikasının Prezidenti Süleyman Dəmirəlın dəvəti ilə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev noyabrın 27-də qardaş ölkəyə qısamüddətli işgüzar səfərə gəldi.

Prezident Heydər Əliyevi Ankaranın Esenboğa hava limanında təyyarənin pilləkəni yanında Türkiyə Prezidenti Süleyman Dəmirəl, Şimali Kipr Türk Cümhuriyyətinin Prezidenti Rauf Denktaş və digər rəsmi şəxslər mehribanlıqla, qardaşcasına qarşıladılar.

Uşaqlar dövlətimizin başçısına gül dəstələri təqdim etdilər.

Prezident Heydər Əliyevin şərəfinə hava limanında fəxri qarovul dəstəsi düzülmüşdü. Respublikamızın rəhbəri fəxri qarovul dəstəsinin qarşısından keçdi, türk əsgərlərini salamladı.

Azərbaycan Prezidenti onu qarşılamağa gəlmiş Türkiyə dövlət və hökumət xadimləri ilə səmimi görüşdü.

Sonra dövlət başçıları xüsusi vertolyotla hava limanından Türkiyə Prezidentinin iqamətgahına - Çankaya köşkünə gəldilər.

Qarşılanma mərasimində Ankara valisi Yəhya Gur, Azərbaycanın Türkiyədəki səfiri Məmməd Əliyev və digər rəsmi şəxslər də iştirak edirdilər.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin Türkiyə Prezidenti Süleyman Dəmirəl ilə görüşü

Türkiyə Respublikası Prezidentinin dəvəti ilə qardaş ölkəyə qısamüddətli işgüzar səfərə gəlmiş Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev noyabrın 27-də Çankaya köşkündə Türkiyə dövlətinin başçısı Süleyman Dəmirəl ilə görüşdü.

Dövlətimizin başçısını böyük səmimiyyət və mehribanlıqla salamlayan Prezident Süleyman Dəmirəl Prezident Heydər Əliyevin bu dəvəti qəbul edib Türkiyəyə səfərə gəlməsindən son dərəcə məmnun olduğunu bildirdi.

Dost və qardaş Türkiyəyə gəlişindən və Prezident Süleyman Dəmirəl ilə görüşündən xoş hisslər keçirdiyini vurğulayan Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev ölkələrimiz arasında

dostluq və əməkdaşlıq münasibətlərinin gündə-günə genişlənməsindən və inkişaf etməsindən razılıqla söhbət açdı.

ATƏT-in bizim əsrdəki sonuncu zirvə görüşünün Türkiyədə keçirilməsindən, sammitdə qəbul edilmiş əsas sənədin tarixə məhz "İstanbul xartiyası" kimi düşməsindən iftixar hissi keçirdiyini bildirən Prezident Heydər Əliyev İstanbul zirvə görüşünün çox gözəl təşkil olunduğunu, iştirakçı dövlətlərin nümayəndə heyətlərinin işi üçün hər cür şərait yaradıldığını məmnuniyyətlə xatırladı və İstanbul sənədlərinin üzümlə gələn XXI əsrdə dünyada sülhün, təhlükəsizliyin, əmin-amanlığın və hərtərəfli əməkdaşlığın mühüm istiqamətlərini müəyyən etdiyini vurğuladı.

Dövlət başçıları Xəzərin Azərbaycan sektorunun enerji ehtiyatlarının dünya bazarlarına çıxarılması üçün nəzərdə tutulan Bakı-Ceyhan əsas ixrac boru kəmərinin inşasına dair İstanbul

sammiti gedişində imzalanmış sənədlərdən məmnunluqla söhbət açaraq, bu layihənin nəinki region dövlətlərinin, həm də Avropa və dünya ölkələrinin iqtisadi inkişafı üçün böyük rol oynadığını qeyd etdilər və onun gerçəkləşdirilməsi üçün qarşıda duran vəzifələri geniş müzakirə etdilər.

Türkiyə Eroziyaya qarşı Mübarizə, Yaşıllaşdırma və Ətraf Mühitin Mühafizəsi Vəqfinin /TEMA/ təşəbbüsü ilə keçirilən "Eroziyaya qarşı mübarizə həftəsi"nin açılış mərasimi ilə əlaqədar təəssüratlarını bölüşən Prezident Heydər Əliyev bu məsələnin böyük əhəmiyyət kəsb etdiyini, ekologiya və ətraf mühitin mühafizəsi sahəsində ölkələrimizin əməkdaşlığı üçün böyük imkanlar olduğunu söylədi.

"Eroziyaya qarşı mübarizə həftəsi"nin və Türkiyə Prezidenti Süleyman Dəmirəlin dünyaya gəldiyi İsparta şəhərində bir sıra sağlamlığı mühafizə ocaqlarının açılışı ilə əlaqədar tədbirlərin böyük humanist xarakterini, qardaş türk

xalqının rifahı üçün əhəmiyyətini nəzərə çarpdıran Prezident Heydər Əliyev bu mərasimlərdə iştirak edəcəyindən məmnunluq duyduğunu bildirdi.

Söhbət zamanı prezidentlər Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin sülh yolu ilə nizama salınması məsələsi üzərində dayandılar. Dövlət başçıları müstəqil Azərbaycanın qarşılaşdığı ən ağır problem olan Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin sülh yolu ilə tezliklə aradan qaldırılması üçün ATƏT-in Minsk qrupunun fəallığının artırılması zəruriliyini yekdilliklə vurğuladılar.

Prezident Heydər Əliyev və Prezident Süleyman Dəmirəl ölkələrimiz arasındakı ikitərəfli münasibətlər və bir sıra beynəlxalq məsələlər barəsində də geniş fikir mübadiləsi apardılar.

Görüş ənənəvi dostluq və səmimiyyət şəraitində keçdi.

"Eroziyaya qarşı mübarizə həftəsi"nin açılışı mərasimində

Elə həmin gün Çankaya köşkünün konfrans salonunda Türkiyə Eroziyaya qarşı Mübarizə, Yaşıllaşdırma və Ətraf Mühitin Mühafizəsi Vəqfinin /TEMA/ təşəbbüsü ilə keçirilən "Eroziyaya qarşı mübarizə həftəsi"nin açılışı mərasimi oldu.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev, Türkiyə Prezidenti Süleyman Dəmirəl və Şimali Kipr Türk Cümhuriyyətinin Prezidenti Rauf Denktaş mərasimdə iştirak edirdilər. Mərasim iştirakçıları onları hərarətlə, sürəkli alqışlarla qarşıladılar.

Böyük öndər Mustafa Kamal Atatürkün ruhu bir dəqiqəlik sükutla yad olundu. TRT-Ankara radiosunun uşaq xor kollektivinin ifasında "İstiqlal marşı" əzəmətlə səsləndi. Sonra TEMA-nın fəaliyyətini əks etdirən film nümayiş etdirildi.

TEMA Birləşmiş Millətlər Təşkilatı tərəfin-

dən ətraf mühitin qorunması mükafatına layiq görülmüş Türkiyə vətəndaşı Xeyrəddin Qaracanın, "Tekfen holding" şirkətinin təsisçilərindən biri, "Türk-VDT" iş şuralarının sədri Nihat Gökyigitin, Türkiyənin 30 nəfər tanınmış iş adamının və bəzi hökumət üzvlərinin təşəbbüsü ilə 1992-ci ildə yaradılmışdır. Mərkəzi İstanbul-da yerləşən bu vəqfin üzvlərinin sayı 42 mindən artıqdır. Vəqfin nəzdində 279 nəfərdən ibarət "TEMA könüllü nümayəndələri" fəaliyyət göstərir.

"Türkiyə səhra olmasın" devizi altında keçirilən ənənəvi həftənin açılışında TEMA-nın sədr müavini Nihat Gökyigit, vəqfin sədri Xeyrəddin Qaraca, vəqfin könüllü üzvü, sənətçi xanım Asya, diyanət işləri vəqfinin rəhbəri Mehmet Nuri Yılmaz, Türkiyənin ətraf mühitin qorunması naziri Fevzi Aytəkin, meşə təsərrüfatı naziri Nami Çağan, kənd təsərrüfatı naziri Hüsni Yusif Gökalp, Şimali Kipr Türk Cümhuriyyətinin Prezidenti Rauf Denktaş və vəqfin könüllü nümayəndələri çıxış edərək, Azərbaycan

Prezidenti Heydər Əliyevin bu mötəbər tədbirdə iştirakını yüksək qiymətləndirdilər və dövlətimizin başçısına dərin təşəkkürlərini bildirdilər. Natiqlər dedilər ki, bu mühüm tədbirin Çankaya köşkində, bu işə ən böyük dəstək verən Türkiyə Prezidenti hörmətli Süleyman Dəmirəlin, Azərbaycan Prezidenti hörmətli Heydər Əliyevin iştirakı ilə keçirilməsi bizim üçün çox böyük, tarixi və şərəfli hadisədir.

Çıxış edənlər Türkiyədə ətraf mühitin qorunması, torpağın və meşələrin mühafizəsi, yaşıllaşdırma sahəsində ictimaiyyətə istiqamət və təlimat vermək kimi işlərlə məşğul olan Türkiyə Eroziyaya qarşı Mübarizə, Yaşıllaşdırma və Ətraf Mühitin Mühafizəsi Vəqfinin fəaliyyətini yüksək dəyərləndirdilər.

Natiqlər Türkiyə xalqına, dövlətin və ictimai təşkilatların nümayəndələrinə, kütləvi informasiya vasitələrinə və başqa qurumlara eroziyanın mənfi nəticələrini izah etmək, ona qarşı müvafiq tədbirlər həyata keçirilməsinin vacibliyini açıqlamaq, eroziyaya qarşı milli

kütləvi hərəkətin başlanmasına nail olmaq sahəsində vəqfin gördüyü işlərdən geniş bəhs etdilər. Onlar dedilər ki, əsas prinsipimiz eroziyanın qarşısını almaq, yaşıl örtüyün və canlı aləmin insanlar üçün yaratdığı ekoloji müvazinəti qorumaq, ətraf mühitin məhvinə yol verməmək, onu sağlamlaşdırmaqdır. Türkiyənin mənafeyinə uyğun olaraq millətin gələcəyini təmin etmək üçün bu sahədə hər bir vətəndaşın üzərinə çox mühüm vəzifələr düşür. Qeyd olundu ki, təbiətin, insan üçün vacib olan məhsulların məhvəsinə gətirib çıxaran eroziyanın qarşısının alınması üçün dövlət qayğısına da böyük ehtiyac vardır.

Boş ərazilərin yaşıllaşdırılmasının, insanların bu sahəyə diqqət göstərməsinin, ağaclar əkməsinin çox xeyirxah iş olduğunu nəzərə çarpdıran natiqlər TEMA vəqfinin fəaliyyətinə kömək məqsədi ilə təşkil olunmuş "TEMA könüllü nümayəndələri" təşkilatının idarə heyətində yüksək səviyyəli alim və mütəxəssislərin fəaliyyətinin son dövrdə daha da can-

landığını bildirdilər, Türkiyə ərazisində eroziyanın təhlükəli nəticələrinə qarşı mübarizədə könüllülərin gördüyü işlər, ətraf mühitin qorunması üzrə 14 layihənin həyata keçirilməsi sayəsində ümidverici nəticələr əldə edildiyini xüsusi vurğuladılar.

Çıxış edənlər vəqf tərəfindən bir ay bundan əvvəl Qazaxıstanda 10 min ədəd meşə ağacı əkildiyini vurğulayaraq, gələcəkdə Azərbaycanda və digər türk respublikalarında da belə xeyirxah işlər görmək arzusunda olduqlarını açıqladılar.

Nəzərə çarpdırıldı ki, bu problemin həlli üsulları orta məktəblərdə tədris olunur, xüsusi dərnlərdə, özəl təşkilatlarda təbliğat işləri aparılır və eroziyaya, səhrələşməyə qarşı yönəldilən tədbirlərə dair kitablar, jurnallar buraxılır, məqalələr dərc edilir. Fondun idarə heyətinin üzvləri Türkiyənin eroziya problemini beynəlxalq səviyyədə müzakirə etmək, TEMA-nın bu istiqamətdə hazırladığı layihələrə dəstək almaq və xaricdəki bu tipli ictimai təşkilatlarla

fikir mübadiləsi aparmaq, əməkdaşlıq etmək məqsədi ilə bir çox beynəlxalq simpozium və seminarlarda iştirak etmiş, dünya miqyaslı toplantılarda onların çıxışları maraqla qarşılanmışdır.

Natiqlər TEMA-nın qarşısında duran vəzifələrdən və problemlərdən də danışdılar. Bildirildi ki, Türkiyə xalqının və cəmiyyətinin sağlam gələcəyini təmin edən ətraf mühitin - meşələrin, ağacların, çayların, göllərin və canlı aləmin qorunması üçün maliyyə yardımı göstərilməsi mühüm əhəmiyyətə malikdir. Bunun üçün əlli il müddətində hər il təxminən 20 milyon ABŞ dolları həcmində kapital qoyuluşuna ehtiyac vardır.

Mərasimdə ayrı-ayrı nazirliklər tərəfindən həyata keçirilən tədbirlər, görülən işlər barədə ətraflı məlumatlar dinlənildi. Eroziyaya qarşı mübarizə sahəsindəki çətinlikləri dövlətlə millətin əl-ələ verərək aradan qaldırmasının mümkünlüyü vurğulandı və dünyada ən böyük yaşıllaşdırma kampaniyası olan "10 milyardlıq meşə layihəsi" çərçivəsində hər bir vətəndaşın

mütləq doqquz ağac əkməsi mühüm bir vəzifə kimi qarşıya qoyuldu.

"Eroziyaya ilə mübarizə həftəsi"nin açılış mərasimində TEMA-nın könüllü nümayəndələrinə plaketlər təqdim olundu, onların gördüyü işlər yüksək qiymətləndirildi. Könüllülər onların əməyinə verilən yüksək qiymətə, göstərilən diqqət və qayğıya görə təşəkkürlərini bildirdilər, gələcəkdə təbiətin, ətraf mühitin sağlamlaşdırılması, yaşıllıqların çoxaldılması sahəsində daha da əzmlə çalışacaqlarını nəzərə çarpdirdılar.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev mərasimdə nitq söylədi.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin nitqi

-Türkiyə Cümhuriyyətinin Prezidenti, əziz dostum, qardaşım Süleyman Dəmirəl!

Şimali Kipr Türk Cümhuriyyətinin Prezidenti, əziz dostum Rauf Denktaş!

Dəyərli qonaqlar!

Xanımlar və cənablar!

Azərbaycan xalqı adından, öz adımdan Sizi sevgi, sayğı ilə salamlayıram!

Hörmətli dostum, əziz qardaşım Süleyman Dəmirəl, Sizə çox təşəkkür edirəm ki, məni Türkiyəyə dəvət etmisiniz və bu qədər önəmli, mötəbər, möhtəşəm bir toplantıda iştirak etməyi-mə imkan vermisiniz.

Doğrusu, Siz məni dəvət edəndə və söyləyəndə ki, "Eroziyaya qarşı mübarizə həftəsi" ilə bağlı burada bir toplantı var, mən bunu o qədər də dərinlən anlaya bilmirdim. Sonra gəlib burada gözəl bir toplantı gördüm. Hörmətli Nihat Gökyigit mənə dedi ki, sizin də bu toplantıda nitq söyləməyiniz lazımdır. Soruşdum ki, nə danışacağam? Əziz dostum Süleyman Dəmirəl mənə dedi ki, indi oturub dinləyəcəyik və dinlədiklərimizin içərisindən də danışacaqlarımız çıxacaqdır. O, çox doğru və

gözəl demişdir. Sizi dinlədikdən sonra mən də bir nitq söyləmək istəyirəm.

Əziz dostlar, bu gün TEMA Vəqfinin təşkil etdiyi bu toplantı çox böyük əhəmiyyətə malikdir, çox önəmlidir və Türkiyənin həyatında son illərdə görülən böyük işlər haqqında mənim üçün çox dəyərli bilgiler verdi.

Mən Türkiyə Cümhuriyyətində hər il yeni-yeni böyük işlər görüldüyünü bilirəm. Türkiyə Cümhuriyyətinin ardıcıl olaraq inkişaf etməsini, türk xalqının rifah halının günü-gündən yaxşılaşmasını və Türkiyə Cümhuriyyətinin dünyada, dövlətlər arasında hörmətinin daha da artmasını görürəm. Eyni zamanda, Türkiyənin içində çox böyük problemlərin də olmasını görürəm. Bilirəm ki, burada çox işlər görülür. Ancaq eroziya, ekologiya məsələsinə, ətraf mühitin mühafizəsinə, torpağın qorunmasına bu qədər böyük əhəmiyyət verilməsini və bu qısa müddətdə bu qədər böyük işlər görülməsini təsəvvür edə bilmirdim.

Təbiidir ki, XX əsrdə dünyanın inkişafı, sənayeləşməsi, böyük-böyük şəhərlərin qurulması torpağa, ətraf mühitə zərər gətirir, suyu zəhərləyir və bir çox problemlər meydana çıxır. Demək olar ki, XX əsrin ortalarına qədər bu problemlər dünyada bir o qədər də önəmli yer tutmamışdır. Ancaq təxminən 50 il bundan öncə dünyada insanlar demək olar, oyandı ki, bəli, inkişaf var - sənaye, texnika inkişaf edir, insanlar həyatın bu imkanlarından daha da səmərəli istifadə edirlər. Amma unudublar ki, həyatın əsası torpaqdır, torpaqsız heç bir şey yoxdur, susuz, çaysız, dənizsiz heç bir şey ola bilməz, insan çəşməsiz, bulaqsız yaşaya bilməz. Ona görə də belə bir hərəkət başlandı. Bu hərəkət dünyanın müxtəlif ölkələrində müxtəlif səviyyədədir. Mən deyə bilərəm ki, Azərbaycanda və bizim keçmişdə yaşadığımız Sovetlər Birliyində də təxminən 70-ci illərdən bu proses, yəni ekoloji problemlər və onunla mübarizə çox sürətlə inkişaf etməyə başladı.

Ancaq dünyada da, bir çox ölkələrdə də bu

barədə çox böyük nailiyyətlər əldə edilməyibdir. Deyə bilərəm ki, o cümlədən Azərbaycanda da bu problemlər bizim üçün ən çətin, ən ağır problemlərdir. Amma bu gün sizi dinləyərkən mən anladım ki, qısa bir zamanda, 7 il bundan öncə TEMA Vəqfi yaranıb və bu vəqf dövlətlə birlikdə çox böyük işlər görübür. Həmin işlər haqqında bu gün burada danışıldı.

Türkiyə böyük bir əraziyə, gözəl torpaqlara malikdir, ancaq dağları, daşları da var. Türkiyənin yeraltı sərvətləri də var, amma başqa ölkələrdəki kimi o qədər də çox deyildir. Lakin Türkiyənin yerüstü sərvətləri çoxdur. Hər bir ölkənin yerüstü sərvəti onun torpağıdır, meşəsidir, ormanıdır, dənizidir, suyudur, çayıdır, çəşməsidir, bulaqlarıdır. İnsan bunları qoruyub saxlaya bilməsə, şübhəsiz ki, onun həyatı ilbəil daha da çətinləşəcək, zorlaşacaq və insanın ömrü də azalacaqdır. Ona görə də sizin gördüyünüz bu işlər çox əhəmiyyətlidir.

Əziz dostum Süleyman Dəmirəl, mən çox məmnunam ki, Siz məni dəvət etdiniz və mən bu gün burada çox böyük bilgiler aldım. Ancaq bu barədə bir neçə kəlmə deməkdən öncə, bildirmək istərdim ki, mən bir həftə bundan əvvəl Türkiyədə, İstanbulda idim. İstanbulda ATƏT-in XX əsrdə sonuncu zirvə görüşü keçirildi. Zirvə görüşü Avropada və bütün dünyada gedən prosesləri təhlil etdi və çox önəmli, dəyərli qərarlar qəbul etdi.

Mən hesab edirəm ki, ATƏT-in indiyə qədər keçirilmiş bütün zirvə görüşlərinin içərisində İstanbul zirvə görüşü bu təşkilatı daha da yüksəklərə qaldırdı. Biz hamımız bu zirvə görüşündən sonra çox böyük məmnuniyyətlə ayrıldıq, hərə öz ölkəsinə getdi.

Məni sevindirən zirvə görüşünün təkə bu hissəsi deyil. Məni sevindirən bir də odur ki, XX əsrin sonunda olmuş bu zirvə görüşü məhz Türkiyədə, İstanbulda keçdi. Türkiyədə, İstanbulda bu zirvə görüşü çox gözəl təşkil olunmuşdu. Mən bundan öncə də zirvə görüşlərində - ATƏT-in Budapeşt, Lissabon

zirvə görüşlərində olmuşam. Tarixdə onların da hər birinin öz yeri vardır. Ancaq İstanbul zirvə görüşü həm bütün işlərin təşkilinə, həm buraya gəlmiş nümayəndələrin hər şeylə təmin olunmasına, həm də əzəmətli "Çırağan sarayı"nda hər bir dövlətin nümayəndə heyətinin səmərəli çalışması üçün imkanlar yaradıldığına və türk xalqının, Türkiyə vətəndaşlarının gözəl qonaqpərvərliyinə görə çox böyük əhəmiyyət kəsb edir və mənim gördüyüm bütün keçmiş zirvə görüşlərindən çox-çox yüksəkdir.

Mən bunları böyük qürur hissi ilə görürdüm, sevinirdim. Siz də bilirsiniz, biz də bilirik, ATƏT-in üzvü olan bütün ölkələr də bilirlər ki, bütün bu işlərin belə gözəl təşkil edilməsində Türkiyə Cümhuriyyətinin Prezidenti, Cümhurbaşqanı hörmətli Süleyman Dəmirəlin xüsusi xidmətləri olmuşdur. Bunu bütün ölkələrin başçıları söyləmişlər. Mən bir dost kimi, qardaş kimi buna sevinirəm.

Son zamanlar məni sevindirən bir də o oldu ki, Amerika Birləşmiş Ştatlarının Prezidenti cənab Bill Klinton ATƏT-in zirvə görüşündən öncə Türkiyəni ziyarət etdi. Bildiyimə görə, Amerika Birləşmiş Ştatlarının Prezidenti 10 il idi ki, Türkiyədə olmamışdı.

Prezident Bill Klintonun bu ziyarəti də adi bir ziyarət olmadı. O, burada çox vaxt keçirdi. Həm rəsmi görüşlər keçirdi, danışqlar apardı - Prezidentlə, hökumətin üzvləri ilə görüşdü, Böyük Millət Məclisində oldu, xalq ilə görüşdü, zəlzələ baş vermiş bölgəyə getdi, Türkiyənin tarixi yerləri ilə tanış oldu. Yəni dünyanın ən böyük dövləti olan Amerika Birləşmiş Ştatlarının Prezidentini Türkiyə nə qədər maraqlandırmışdı! Şübhəsiz ki, bu da Türkiyənin hörmətini dünya miqyasında daha da yüksəltdi.

Prezident Bill Klinton burada həm Böyük Millət Məclisində, həm də zirvə görüşündə gözəl nitqlər söylədi. Onun nitqindəki iki fikir məni sevindirdi. Biri odur ki, o söylədi: "Soyuq müharibə"nin bitməsinə, sona çatmasına baxmayaraq, Türkiyə Amerika Birləşmiş Ştatları üçün,

Qorb üçün yenə də ən strateji əhəmiyyətli bir ölkədir və bu strateji əhəmiyyətini itirməyibdir. İkincisi isə, o dedi ki, Türkiyədə və bütün bu bölgədə Prezident Süleyman Dəmirəlin liderliyi bu ölkələrin, Türkiyənin inkişafı üçün çox böyük əhəmiyyət kəsb edir. Türkiyənin dostu, Süleyman Dəmirəlin dostu olaraq mən bu sözlərə görə çox sevindim və çox şad oldum.

Bugünkü toplantı haqqında onu deyə bilərəm ki, bu, çox gözəl bir işdir. Bu, Türkiyə Cümhuriyyətinin vətəndaşları, gələcək nəsillər üçün çox dəyərli bir işdir. Sevindirici hal odur ki, bu işi həm Vəqf, həm də hökumət, dövlət görür. Onlar bütün imkanlarını, qüvvələrini birləşdiriblər. Bu gün burada verilən bilgilərdən anladım ki, 1992-ci ildən, bu Vəqfin təşkil olunmasından Türkiyə Cümhuriyyətinin Prezidenti hörmətli Süleyman Dəmirəl ona başçılıq, himayədarlıq edir və bu işin təşkilində öz xidmətlərini göstərir. Elə Çankaya köşkündə keçirilən bugünkü toplantı da mənim bu sözlərimi təsdiq edir.

Dediyim kimi, Azərbaycanda bu problemlər

daha çox vardır. Çünki, birincisi, biz keçmişdə Sovetlər İttifaqının tərkibində yaşayarkən müstəqil dövlət olmadığımıza görə hər bir sahəyə istədiyimiz qədər fikir verə bilməmişik. Bizdə hər bir şey dövlətin olubdur. Əgər dövlət vəsait ayırmırdısa, demək, iş görmək olardı. Amma vəsait ayırmırdısa, iş görmək olmurdu. Lakin sizin ölkənizdə həm dövlətin, həm də özəl sektorun vəsaiti vardır. Özəl sektorun qurduğu vəqflər dövlətin və özlərinin vəsaitlərini birləşdirib çox işlər görürlər.

Azərbaycanın torpaqlarında da eroziya problemləri vardır və bunlar çoxdur. Suvarılan torpaqlarımızın duzlaşması, şoranlaşması da, ormanlarımızın, meşələrimizin qırılması da bizi rahatsız edir. Bizi ən çox narahat edən odur ki, Ermənistan silahlı qüvvələrinin Azərbaycana etdiyi hərbi təcavüz nəticəsində torpaqlarımızın 20 faizi işğal olunubdur. İşğal edilmiş torpaqlardan bir milyon azərbaycanlı zorla çıxarılıb, didərgin düşübdür, çadırlarda yaşayır. Həmin torpaqlar Azərbaycanın ən məhsuldar, münbit

torpaqlardır. İndi onlar hamısı viran edilibdir, dağıdılıb. Bir tərəfdən, istifadə olunmadığına, ikinci tərəfdən isə oradakı şəhərlər, kəndlər, bütün binalar - hamısı dağıdıldığına görə, şübhəsiz ki, torpağa da çox böyük zərər dəyibdir. Ona görə də bizim ölkədə bu problemlər daha da kəskin durur.

Bizim üçün ən kəskin problem suyun zəhərlənməsi, çirklənməsidir. Bilirsiniz ki, Azərbaycana sular əsasən Araz və Kür çaylarından gəlir. Həmin çaylar öz mənbəyini, başlanğıcını Türkiyənin dağlarından götürür. Ancaq təəssüflər olsun ki, bu sular Azərbaycana çatana qədər Gürcüstanın və Ermənistanın ərazisindən keçir. İndi həm Gürcüstanda, həm Ermənistanda bu çaylara atılan zəhərli tullantılar, kirlər, çirkablar, şübhəsiz ki, bu suyu zəhərləndirir. Bu çaylar - Kür və Araz birləşərək gəlib Xəzər dənizinə tökülür. Bu da bizim üçün çox ağır, çətin bir problemdir.

Xəzər dənizi təkcə Azərbaycana məxsus dey-

ildir - Rusiyaya, Qazaxıstana, Türkmənistan, İran, Azərbaycana məxsusdur. Amma Xəzər dənizi də çox zəhərlənir, kirlənir. Xəzər dənizinə ən çox zəhərli suları, maddələri həm Volqa çayından, həm də Xəzərin ətrafında olan sənaye müəssisələrindən tökən Rusiyadır. Bunlar da bizim üçün problemdir. Çünki Azərbaycan üçün Xəzər torpaq qədər əhəmiyyətlidir, dəyərlidir. Biz bu işlərlə məşğul oluruq. Ancaq, şübhəsiz ki, sizin kimi məşğul ola bilmirik.

Siz böyük dövlətiniz, gözəl quruluşunuz var, demək olar ki, hər şeyi çoxdan təkrar üstünə qoy-musunuz. Amma biz gənc müstəqil dövlətik. Müstəqilliyimizi, bağımsızlığımızı 8 il bundan öncə əldə etmişik.

Bilirsiniz ki, bu 8 ildə bizim çalışmışımız, vuruşduğumuz, birincisi, müstəqilliyimizi qorumaq, ikincisi, işğal edilmiş torpaqları azad etmək, Azərbaycanın ərazi, torpaq bütövlüyünü təmin etmək uğrunda olubdur. Bir də keçmiş sosialist sistemindən yeni sistemə, yəni sərbəst

iqtisadiyyat sisteminə keçmək, bazar iqtisadiyyatı sistemini yaratmaq, demokratik, hüquqi, dünyəvi dövlət qurmaq, demokratiyanı inkişaf etdirmək bunlar hamısı bizim üçün yenidir. Biz 70 il Sovet İttifaqının qanunları ilə yaşamışıq. Bizdə özəl mülkiyyət olmayıb, hamısı dövlət mülkiyyəti idi. Torpağın da hamısı dövlətin olubdur. Torpaq da dövlətin olduğuna görə onun qayğısına o qədər də qalmayıb, onu eroziyadan, duzlaşmadan, başqa şeylərdən qorunmayıb.

İndi biz böyük inqilab edirik. Torpağı kəndlilərə, yəni torpaqda işləyənlərə, çalışanlara veririk. Amma təsəvvür edin, XX əsrdə iki inqilab oldu. Sovet hakimiyyəti qurulandan sonra 20-ci ildən 30-cu ilə qədər həm Azərbaycanda, həm də keçmiş Sovet İttifaqının hər yerində torpaqlar, mal-qara, bütün mülkiyyət insanlardan zorla alındı, ümumiləşdirildi, dövlətləşdirildi. Bu, əzablı bir proses oldu, 10-15 il davam etdi. Buna görə çoxlu insan şəhid oldu. Çünki bu prosesə müqavimət göstərənlər, mülkünü, torpağını, malını vermək istəməyənlər də var idi. Amma kim belə mövqe tuturdusa, onlar ya həbs edilirdi, ya da yurdundan uzaq yerlərə sürgün olunurdu. Yeni 10-15 il belə proses getdi. Sonra kolxozlar, sovxozlar quruldu, insanlar buna bir az öyrənişdi.

İndi biz yeni bir inqilab aparırıq: dövlətdə olan bütün mülkiyyəti insanlara, xalqa veririk, torpağı kəndlilərə paylayırıq. Ona görə də 40, 50 il, bəlkə də 60 il torpağın sahibi olmamış adam, gedib ancaq torpaqda işləyib müəyyən miqdarda para almış adam indi gerek bu torpağın sahibi olsun, ondan istifadə edə bilsin. Gerek onun traktoru və başqa şeyləri olsun.

Bu, çox ağır bir prosesdir və biz bu proseslərin içindəyik. Amma buna baxmayaraq biz bütün bu problemlərə, yeni ekoloji, eroziya və digər problemlərə də fikir veririk. Ancaq bu gün burada olmağım mənim üçün ona görə çox əhəmiyyətlidir ki, mən sizin təcrübəni öyrəndim. Hesab edirəm ki, bizim müvafiq təşkilatlarımız,

nazirliklərimiz, alimlərimiz əgər mümkün olsa gəlib müəyyən müddətdə buradakı təcrübədən istifadə edəcəklər. Çünki şəxsən mən sizin bu gözəl təcrübənizi Azərbaycan üçün, özümüz üçün bir örnek kimi qəbul edirəm. Hesab edirəm ki, bunlar bizə yardım edəcək və biz də gələcəkdə sizin kimi bu problemləri həll etməyə çalışacağıq.

Mən bir daha bildirmək istəyirəm ki, əziz dostum Süleyman Dəmirəlin dəvətinə əsasən buraya gəlməyimdən çox məmnunam, çox sevinirəm. Çox sevinirəm ki, sizinlə, belə çox dəyərli insanlarla görüşdüm, çox dəyərli nitqlər, fikirlər dinlədim. Burada oturarkən düşündüm ki, böyük öndər Mustafa Kamal Atatürk 76 il bundan öncə cümhuriyyət yaradıbdır. Bu cümhuriyyət yaşayır və böyük Atatürkün yolu ilə gedir. Bu cümhuriyyət çox güclü, qüdrətli cümhuriyyətdir.

Türkiyə demokratik, azad, müstəqil ölkədir və dünya birliyində öz yerini tutubdur. Allah isə Anadolu kimi gözəl bir məkanı və onun gözəl torpaqlarını türk xalqına, bizim qardaşlarımıza bağışlayıbdır. Mənim arzum odur ki, Türkiyə Cümhuriyyəti, Türkiyə xalqı daim Mustafa Kamal Atatürkün yolu ilə getsin, türk xalqı onun əlində olan bu neməti, torpağı, bütün imkanları qorusun. Beləliklə də Türkiyə Cümhuriyyəti Atatürkün nəsihətlərini yerinə yetirmiş olacaqdır.

Sizə təşəkkür edirəm. Sağ olun.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev TEMA-nın könüllü fəal üzvlərinə, ən yaxşı mətbuat işçilərinə, ayrı-ayrı şirkətlərin nümayəndələrinə, zəlzələdən zərər çəkmiş bir qrup adama vəqfin xüsusi mükafatlarını təqdim etdi və onları bu münasibətlə ürəkdən təbrik etdi.

Sonra mərasimdə Türkiyə Prezidenti Süleyman Dəmirəl nitq söylədi.

Türkiyə Prezidenti Süleyman Dəmirəlin nitqi

- Dost və qardaş Azərbaycanın hörmətli Prezidenti, əziz qardaşım Heydər Əliyev!

Şimali Kipr Türk Cümhuriyyətinin hörmətli Prezidenti, əziz qardaşım Rauf Denktaş!

Hörmətli qonaqlar!

TEMA-nın könüllüləri!

Hamınızı sevgi və sayğı ilə salamlayıram. Biz iki saat yarımdan artıq bir müddət ərzində bir-birindən gözəl nitqlər dinlədik. Beləliklə, mənim də qısa xitabımla "Eroziyaya qarşı mübarizə həftəsi"nin coşğunluqla açılışı oldu. Həqiqətən də, eroziyaya qarşı mübarizədə TEMA-nın nə qədər uğur qazandığını görməkdən hamımız bəxtiyar olduq.

Mənim dostlarım - hörmətli Xeyrəddin Qaraca və Nihat Gökyigid bu işin könüllüləridir. Onlar bu gün öz gözəl işlərini nümayiş etdirdilər. TEMA eroziyaya qarşı mübarizə könüllülərinə

məni baş komandan seçibdir. Onlar məndən başlayaraq ibtidai məktəb şagirdlərinə qədər hər kəsə bir vəzifə tapşırmaqla hamını bu işə cəlb etmişlər. Rektordan tutmuş valiyə və evdar qadınlara qədər hamı TEMA-nın könüllüsüdür. Bu, çox sevindirici haldır.

Eroziya ilə mübarizə böyük bir hərəkətdir. Hər şeyin mənbəyi olan torpaqları qorumaq işini sadəcə olaraq dövlət həyata keçirməməlidir. Dövlət sərhədləri qoruyar, ancaq sərhədlərin içindəki torpaqları qoruyan məhz xalqın özü olmalıdır. Məncə, TEMA hərəkətinin ən mühüm cəhəti bu işi bütün xalqa daha geniş aşılamasıdır. Mənbəyini xalqdan alan hərəkətin gücü misilsizdir. Çünki xalqın təbiətindən gələn qüvvəni ölçmək mümkün deyildir.

Nəhayət, bu ölkənin insanların şüuruna onların bu torpaqda qonaq deyil, onun sahibi olduqları ideyasını dərinlən aşılamaq lazımdır. Əgər insan sadəcə olaraq qonaqdırsa, o, deyə bilər ki, bu, mənim nəyimə lazımdır? Yox, əgər

o, bu yerin sahibidirsə, torpağa dəyən zərəri öz canına vurulmuş ziyan hesab edəcəkdir. TEMA da insanları məhz torpağın sahibi etmək üçün çalışan könüllü bir təşkilatdır. İnsanlar ölkəyə sahib çıxırsa, deməli, onu qoruyacaqlar. Xoşbəxtlikdən, TEMA bu ideyanı xalqa aşılaya bilmişdir. Bu hərəkət öz məqsədinə nail olmuşdur.

Şübhəsiz ki, hələ bəzi nöqsanlar mövcuddur. Lakin unutmayaq ki, bu, bir prosesdir. Həm də bu proses təkə biza aid deyil. Əgər XX əsrin əvvəllərində Yer kürəsində 2 milyard insan yaşayırdısa, əsrin sonunda bu rəqəm 6 milyardı keçmişdir. Yəni bu bir əsr ərzində insan artımı hədsiz dərəcədə çox olmuşdur. Unutmayaq ki, insan yeməlidir, qidalanmalıdır. Bu artım dünyadakı ehtiyatların azalmasına böyük təhlükə yaradır. Su, hava, torpaq heç tükənəmi? - bir vaxtlar heç kimin ağlına gəlməyən bu sual indi çox aktualdır. Zənnimcə, XX əsrdə insan oğlu bu azalmanın, tükənmənin fərqiə varmışdır. Zərər kimə dəyəcək? Təbii ki, insanların özünə. Amma insan oğlu sabahı çox da düşünməz. Əgər ona gələcəyi düşünmək şüuru aşılansa, zənnimcə, o, bütün problemləri həll etməyə qadirdir.

Dünyanın əhalisi artdıqca, insan aclıq və səfalət içində olduqca özünü doyurmaq üçün hər vasitəyə əl atacaqdır. Ona görə də biz "Eroziyaya qarşı mübarizə həftəsi"ndə dilə gətirdiyimiz bir çox problemləri vaxtında həll etməyə məcburuq. Bu işə bütün xalq kütləsini cəlb etməliyik. Bu işdə heç bir fasiləyə yol vermək olmaz. Türkiyənin inkişaf sürəti 5 faizdən aşağı düşməməlidir. Türkiyə son 30 il müddətində 5 faizlik artım sürətini mühafizə edə bildi.

Qarşımızda bir problem də var: Türkiyədə əhalinin artım sürətini 1 faizə endirməliyik. Hazırda bu rəqəm 1,4-1,5 faiz təşkil edir. Halbuki yaxın keçmişdə bu rəqəm 3 faiz idi. Torpağı hədsiz dərəcədə istismar etdikdə onu qorumaq da nisbətən çətinləşir. 1920-ci illərdə Türkiyənin 12 milyon əhalisi vardı. 1990-cı illərdə bu rəqəm 65 milyona çatmışdır. O vaxt

əhalinin 80 faizi kənd təsərrüfatında çalışırdısa, indi bu rəqəm 40 faizə enibdir. Bu 40 faiz isə 30 milyon adam deməkdir. Kənd təsərrüfatında işləyənlərin sayı 3 faiz artarsa və həmin sahədə inkişaf sürəti 3 faiz təşkil edərsə, o zaman ümumi inkişaf sürəti sıfıra bərabər olar. Beləliklə də, zənginləşmək mümkün olmaz. Biz kənd təsərrüfatında çalışanların sayını 10 faizə endirməliyik.

İndi Türkiyənin qarşısında üç mühüm vəzifə durur. Birincisi, əhalinin artım sürətini azaltmaq; ikincisi, ölkənin ümumi inkişaf sürətini sabit saxlamaq; üçüncüsü, torpağa daha yüksək səviyyədə qulluq göstərmək. Bunları həyata keçirməsək, böyük sıxıntı çəkərik. Onu da deyim ki, bu, sadəcə dövlətin deyil, eyni zamanda bütün millətin vəzifəsidir. Yeni minillik ərəfəsində ən mühüm vəzifələrimiz bunlardır.

Kənd təsərrüfatı sahəsində işləyən əhalimiz yoxsuldur. Kənd təsərrüfatı ilə sənaye və xidmət sahələri arasında 7 dəfə fərq vardır. Yəni kənd təsərrüfatında çalışan 7 nəfər sənaye və xidmət sahəsində işləyən 1 nəfər qədər qazanır. Bayaq dediyim kimi, əhalinin artım sürətini azaltmalı, torpağın məhsuldarlığını artırmalı, təbii ehtiyatlardan səmərəli istifadə etməliyik. Bu, Türkiyə üçün həyati əhəmiyyət daşıyır. Bu tənəsübbü əldə etməsək, çətinliklərimiz azalmayacaqdır.

Bütün problemlərə baxmayaraq bu günə qədər əldə etdiyimiz uğurlar böyükdür. Türkiyə Cümhuriyyəti ötən 76 il ərzində böyük nailiyyətlər qazanmışdır.

Savadlılıq dərəcəsi 80-90 faizə qaldırılmış, kənd təsərrüfatında çalışanların sayı 80 faizdən 40 faizə endirilmiş, həm də bütün bunlara əhəlinin sayının 12 milyondan 65 milyona qədər artdığı dövr ərzində nail olunmuşdur. Ölkənin bütün ucqar guşələrinə mədəni xidməti aparmaq da kiçik bir iş deyildir.

Mən son üç gün ərzində Türkiyənin bu başından o başına qədər gəzdim. Üç gün əvvəl Hopada və Artvində idim. İki gün əvvəl isə Ədimədə idim. 2300 kilometr məsafə qət etdim. Artvin vilayətində 309 kənd var. Hər kənddə elek-

trik, məktəb, yol vardır. Mən 60-cı illərdə baş nazir olduğum vaxt ən böyük məsələ bu idi ki, görəsən Artvinin Məcail qəsəbəsinə düz göndərilib, yoxsa yox? Halbuki bu gün Məcaildə, bayaq dediyim kimi, işıq da, su da, məktəb də, yol da var, telefon da, televiziya da var.

Ədimədə 248 kənd var. Buradakı kəndlərdə də eynən hər şey var. Respublika quruluşu müasir dünyanın nemətlərini ölkənin hər tərəfinə yaya bilmişdir. Bu gün Türkiyədə yolu, işığı, məktəbi olmayan kənd qalmayıbdır. İndi bu kəndləri varlı etmək lazımdır. Düzdür, buna çalışmışıq, ancaq istədiyimiz səviyyəyə çatmamışıq.

Bununla birlikdə, 2000-ci ilə əlidlolu gedirik. Ancaq bilirik ki, daha çox iş görməliyik.

İstədiyimizə necə nail olmalıyıq? Biz buna elliklə, qadınlı-kışili, uşaqılı-böyüklü, 7-dən 77 yaşa qədər hamı TEMA ordusunun könüllü üzvü olmaqla əməl edə bilərik. Gəlin, torpaqlarımızı qoruyaq, ondan daha yaxşı istifadə edək, təbii ehtiyatlarımızı qoruyaq, ölkəmizi zənginləşdirək, onu başdan-başa yaşıllıqlar diyarına çevirək.

Qoy Türkiyə daha zəngin, daha varlı, daha təmiz, sahmanlı, insanları daha tox olsun.

Mən TEMA ordusunun baş komandanı olaraq bu tövsiyələrimi sizə çatdırmağı özümə borc bildim. Əminəm ki, TEMA bundan əvvəlki 7 il ərzində qazandığı uğurlardan indən sonra daha böyük uğur əldə edəcəkdir. Mən buraya toplaşanların hamısını təbrik edirəm.

Hörmətli Xeyrəddin Qaracanı, Nihat Gökyigidi, nazirlərimizi və TEMA ordusunun bütün könüllülərini, qadınları, kişiləri, müəllimləri, uşaqları - bir sözlə, hamını təbrik edirəm.

Başda hörmətli prezidentlər olmaqla hamıya sevgi və sayğılarımı bildirirəm.

Sonra Türkiyə Prezidenti Süleyman Dəmirəl TEMA-nın könüllülərinə mükafatlar təqdim etdi.

Daha sonra TEMA Vəqfinin rəhbərləri prezidentlərə xatirə hədiyyələri verdilər.

Dövlət başçıları mükafat almış şəxslərlə birlikdə xatirə şəkli çəkildilər.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin dünya şöhrətli alim İhsan Doğramacı ilə görüşü

Noyabrın 27-də axşam Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev öz iqamətgahında - Çamlı köşkdə Bilkənd Universitetinin banisi və fəxri rektoru, dünya şöhrətli alim, prezidentlər Heydər Əliyevin və Süleyman Dəmirəlin fəxri sədri olduqları Azərbaycan-Türkiyə Dostluq və Əməkdaşlıq Fondunun başçısı, professor İhsan Doğramacını qəbul etdi.

İhsan Doğramacını səmimiyyətlə salamlayan dövlətimizin başçısı Heydər Əliyev onun vəziyyəti, səhhəti ilə maraqlandı.

Prezident Heydər Əliyevə dərin təşəkkürünü və minnətdarlığını bildirən İhsan Doğramacı dedi:

- Cənab Prezident, "Eroziya ilə mübarizə həftəsi"nin açılış mərasimindəki yarım saata qədər olan nitqiniz çox xoşuma gəldi. Nitqinizdə söylədiyiniz fikirləri çox yüksək qiymətləndirirəm.

Heydər Əliyev: Sən çıxışımı dinlədin?

İhsan Doğramacı: Cənab Prezident, dinləməmək mümkün deyildi. Çünki ən gözəli o oldu ki, Siz bildirdiniz, hörmətli Süleyman Dəmirəl Sizə dedi ki, çıxış edənləri dinləyin, ondan sonra çox gözəl danışacaqsan. Siz orada bəlkə də ona qədər mesaj verdiniz. Ən sonuncu mesajınız isə cənab Klintonun söylədiklərini Sizin də təsdiq etməyinizdir. Yəni çıxışınız çox gözəl oldu.

Heydər Əliyev: Elədir, mən təxminən yarım saat çıxış etdim.

İhsan Doğramacı: Cənab Prezident, mən saatımı qurmuşdum. Çıxışınız düz 28 dəqiqə oldu.

Heydər Əliyev: Düzü, mən bu qədər danışmaq fikrində deyildim. Sadəcə, bir neçə söz demək istəyirdim. Amma gördüm ki, beynimdə bir neçə fikir var, ona görə də onları dedim.

İhsan Doğramacı: Hər şey çox yaxşı oldu.

Dediniz ki, sovet vaxtında hər şey dövlətin idi, xalqın əlində heç nə yox idi. Amma indi baxın, millətlə dövlətin bərabər işləməsi nə qədər faydalıdır. Bir çox belə mesajlar verdiniz. Hörmətli Cümhurbaşqanı, nitqinizin sonunda bir də onu

dediniz ki, Azərbaycandan gəlsinlər, eroziyaya qarşı mübarizə sahəsində Türkiyənin təcrübəsini öyrənsinlər və istifadə etsinlər. Mən bunları çox maraqla dinlədim.

Dövlətimizin başçısı Heydər Əliyev görkəm-

li alimə bir daha təşəkkür etdi.

Sonra ölkələrimiz arasında dostluq və qardaşlıq münasibətlərinin daha da inkişaf etdirilməsi ilə bağlı fikir mübadiləsi aparıldı.

İSPARTA GÖRÜŞLƏRİ

İspartada qarşılanma mərasimi

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev və Türkiyə Prezidenti Süleyman Dəmirəl noyabrın 28-də şəhər qardaş ölkənin dövlət başçısının şəxsi təyyarəsi ilə qədim İsparta şəhərinə gəldilər.

Türkiyə 1923-cü ildə cümhuriyyət elan olunduqdan sonra İsparta vilayət adlandırılmış və hazırda yüksək inkişaf etmiş təhsil, sənaye və turizm mərkəzidir. Burada 12 ali məktəb, beynəlxalq standartlara cavab verən Süleyman Dəmirəl adına hava limanı və sənaye kompleksləri ilə bərabər, 3500-dən artıq təhsil ocağı vardır, mindən çox akademik işçisi və 20 mindən artıq tələbəsi olan Süleyman Dəmirəl adına Universitet fəaliyyət göstərir. Son illərdə vilayətdə kənd təsərrüfatı sahəsində böyük irəliləyişlər əldə olunmuş, 131 xəstəxana, digər səhiyyə ocaqları inşa edilmişdir. Burada Orta Şərqdə ən böyük ixtisaslaşmış eğirdir sümük xəstəlikləri xəstəxanası, 200 çarpayılıq hərbi xəstəxana da fəaliyyətdədir. Ötən ilin siyahıyaalmasına görə İspartanın əhalisi 456,5 min nəfərdir.

İspartanın Süleyman Dəmirəl adına hava limanında Azərbaycan və Türkiyə prezidentlərini şəhərin valisi Xəlil İbrahim Daşöz, dövlət və hökumət xadimləri, ətraf şəhərlərin valiləri, bələdiyyə başçıları, ictimaiyyətin nümayəndələri hərarətlə, mehribanlıqla qarşıladılar.

Azərbaycanın və Türkiyənin dövlət bayraqları ilə bəzədilmiş hava limanı binasının önünə "Hörmətli cümhurbaşqanlarımız, xoş gəlmisiniz!" sözləri yazılmış transparant vurulmuşdu. Burada prezidentlərin şərəfinə fəxri qarovul dəstəsi düzölmüşdü. Prezident Heydər Əliyev fəxri qarovul dəstəsini "Salam, əsgər" sözləri ilə salamladı.

Azərbaycan və Türkiyə prezidentləri onları qarşılamağa gəlmiş dövlət və hökumət xadimləri ilə səmimi görüşdölər, hava limanına toplaşmış minlərlə şəhər sakinini mehribancasına salamladılar. Sakinlərin əllərində hər iki qardaş ölkənin prezidentlərinin və xalqlarının dostluq və əməkdaşlığını əks etdirən plakatlar var idi.

Dövlətimizin başçısı Heydər Əliyevə İsparta Universitetinin fəxri doktoru adının verilməsinə həsr edilmiş təntənəli mərasim

Noyabrın 28-də İspartada Süleyman Dəmirəl adına Universitetin mədəniyyət mərkəzində Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevə və Şimali Kipr Türk Cümhuriyyətinin Prezidenti Rauf Denktaş bu ali təhsil ocağının fəxri doktoru adının verilməsinə həsr edilmiş təntənəli mərasim oldu.

Mərasimin əvvəlində dövlətimizin başçısının tərcümeyi-halı oxundu:

- Azərbaycan Respublikasının Prezidenti hörmətli Heydər Əlirza oğlu Əliyev 1923-cü il may ayının 10-da Azərbaycanın Naxçıvan Muxtar Respublikasında dünyaya gəlmişdir.

Ailənin doqquz uşağından dördüncüsü olan hörmətli Heydər Əliyev ilk orta və orta ixtisas təhsilini Naxçıvanda almışdır. Bakıda Sənaye İnstitutunun, indiki Neft Akademiyasının Memarlıq fakültəsində oxumuş, sonra

Azərbaycan Dövlət Universitetinin tarix fakültəsini bitirmişdir.

1964-67-ci illərdə Azərbaycan Dövlət Təhlükəsizliyi Komitəsi sədrinin müavini, 1967-69-cu illərdə isə sədri vəzifəsində çalışmış, ona general-mayor rütbəsi verilmişdir. 1969-82-ci illərdə Azərbaycan Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin birinci katibi olan hörmətli Heydər Əliyevin rəhbərliyi altında Azərbaycan sənaye, təhsil, tikinti, texnika, kənd təsərrüfatı və mədəniyyət sahələrində böyük nailiyyətlər əldə etmişdir.

Hörmətli Heydər Əliyev 1976-82-ci illərdə bu işləri davam etdirməklə yanaşı, Sovet İttifaqı Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsi Siyasi Bürosunun üzvlüyünə namizəd olmuşdur. 1982-87-ci illərdə isə Siyasi Büronun üzvü və SSRİ Nazirlər Soveti sədrinin birinci müavini vəzifəsində çalışmışdır.

Möhtərəm Heydər Əliyev 1990-cı ildə sovet ordusunun Bakıya girərək törətdiyi 20 Yanvar qırğınına etiraz edərək, Kommunist Partiyasından çıxmışdır. 1991-ci ildə vətəni Naxçıvan Muxtar Respublikası parlamentinin

sədri və Azərbaycan parlamenti sədrinin müavini seçilmişdir. 1993-cü ildə vətəndaş müharibəsinin qarşısını almaq üçün Bakıya dəvət olunaraq Azərbaycan Milli Məclisinin sədri seçilmişdir. 1993-cü və 1998-ci illərdə o, xalqın böyük əksəriyyətinin səs verməsi ilə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti seçilmişdir.

Ölkəsinin prezidenti vəzifəsini bacarıqla yerinə yetirən hörmətli Heydər Əliyev bu illər ərzində Ermənistanla atəşkəs əldə edərək, Azərbaycanda bazar iqtisadiyyatının qurulması işində mühüm nəticələrə nail olmuş və neft sahəsində tarixi əhəmiyyətli müqavilələr imzalamışdır. 1994-cü il sentyabrın 20-də "Əsrin müqaviləsi"ni imzalayaraq dünyanın bir çox ölkələrinin neft şirkətlərinin Bakıya gəlməsi üçün şərait yaratmışdır.

Hörmətli Heydər Əliyev Bakı-Ceyhan əsas ixrac boru kəmərinin təkidlə tərəfdarı olmuş, 1998-ci ilin oktyabrında Ankara bəyannaməsi, 1999-cu ilin noyabrında isə ATƏT-in İstanbul Zirvə görüşündə Bakı-Ceyhan əsas ixrac boru kəməri barədə saziş imzalanmışdır.

Heydər Əliyev 1997-ci ildə NTV televiziyasının ölkəmizdə keçirdiyi sorğu zamanı "Dünyada ilin adamı", Türk Sənaye və İş Adamları Vəqfi tərəfindən "İlin dövlət adamı", Qars şəhərinin və İzmir şəhəri Qarşıyaka rayonunun bələdiyyələri tərəfindən "İlin insan haqları" mükafatlarına layiq görülmüşdür.

Hörmətli Heydər Əliyevə Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatı da verilmişdir.

Prezident Heydər Əliyevin iki övladı, altı nəvəsi vardır.

Sonra İspartanın Süleyman Dəmirəl adına Universiteti Senatının Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevə universitetin fəxri doktoru adının verilməsinə dair qəbul etdiyi qərarın mətni oxundu:

Senat üzvləri universitetimizin fəxri doktor adının verilməsi barədə əsasnaməyə uyğun olaraq, 1923-cü ildə Naxçıvanda anadan olan və

ömrü boyu dövlətin müxtəlif vəzifələrində çalışan, təcrübə qazanan, Azərbaycan və Türkiyə respublikaları arasında dostluq və əməkdaşlığın qurulmasına töhfələr verən, Qafqazda və bütün dünyada sülhün bərqərar edilməsi istiqamətində fəaliyyət göstərən Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevə beynəlxalq münasibətlər sahəsində fəxri doktor adı verilməsini yekdilliklə qərara aldılar.

Toplaşanların hərarətli alqışları altında Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevə fəxri doktorluq haqqında diplom və Mustafa Kamal Atatürkün portreti təqdim olundu. Dövlətimizin başçısı fəxri doktora məxsus mantonu geyindi.

Respublikamızın Prezidenti Heydər Əliyev mərasimdə geniş nitq söylədi.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin nitqi

- Türkiyə Cümhuriyyətinin Prezidenti, Azərbaycan xalqının böyük dostu, əziz qardaşım hörmətli Süleyman Dəmirəl!

Şimali Kipr Türk Cümhuriyyətinin Prezidenti, əziz dostum, qardaşım Rauf Denktaş!

Hörmətli nazirlər!

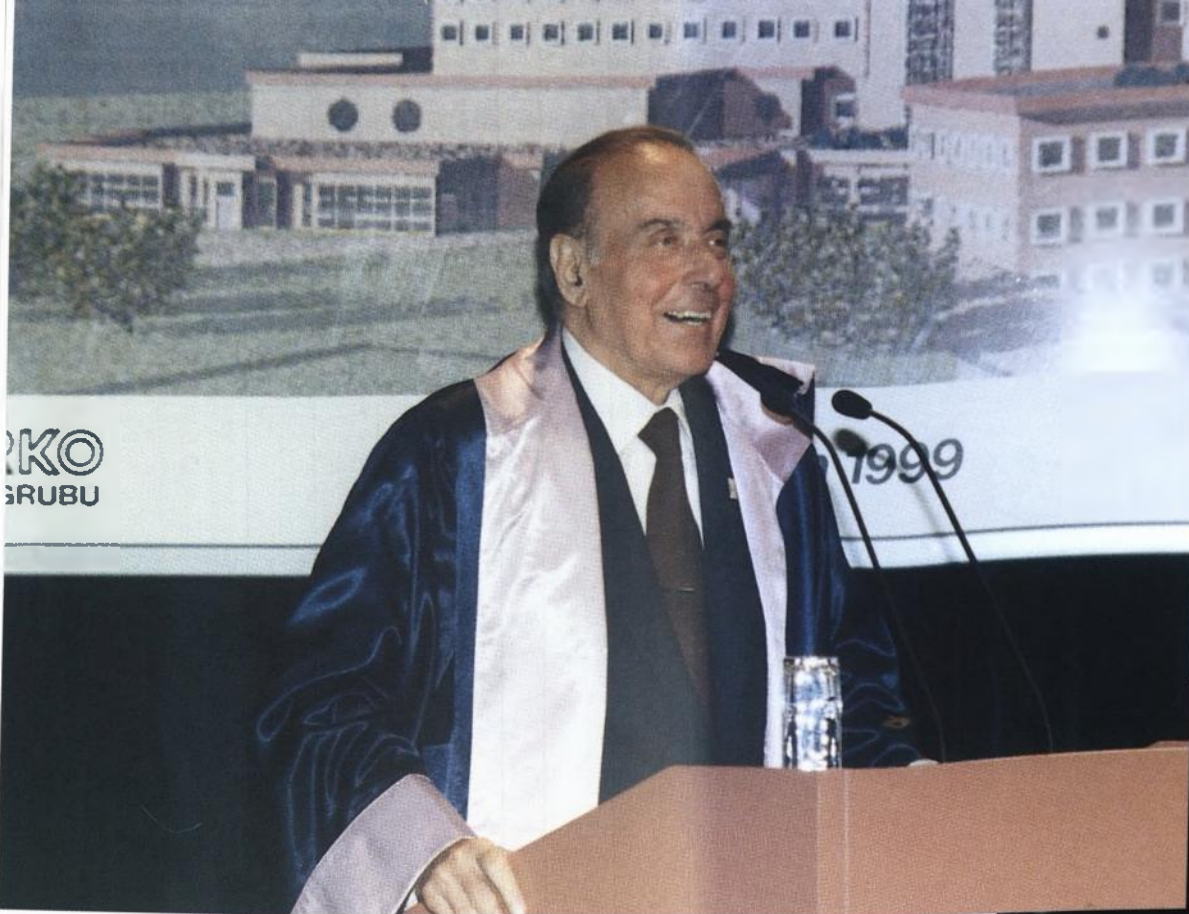
Hörmətli rektor, professorlar, doktorlar, tələbələr, müəllimlər!

Mən sizin hamınızı səmimi qəlbədən salamlayıram və Azərbaycan xalqı adından, müstəqil Azərbaycan adından sizə ən dərin, qəlbimdən gələn hörmət və ehtiramımı bildirirəm.

Mən bu gün həyatımın çox tarixi bir gününü yaşayıram. Bilirsiniz ki, mənim həyatım həm Süleyman Dəmirəlin, həm də Rauf Denktaşın həyatından yaşca böyükdür. Onlar məndən gənclirlər.

Bəli, mən həyatımın tarixi bir gününü yaşayıram, ona görə ki, yenidən qardaş, dost Türkiyədəyəm. Ona görə ki, Türkiyənin qədim diyarı olan İspartadayam. Ona görə ki, xalqımızın böyük dostu, mənim əziz qardaşım

Süleyman Dəmirəlin vətəindəyəm. Ona görə ki, sizinlə bir yerdəyəm, bərabərəm.

Türkiyənin hər bir diyarı, hər şəhəri, hər vilayəti gözəldir. Biz Azərbaycanda Türkiyəni həmişə sevmişik, indi də sevirik. Ancaq Azərbaycan xalqı doğma türk xalqından 70 il ayrı düşmüşdü. Biz ondan əvvəl Rusiya imperatorluğunun, 1920-ci ildən isə Sovetlər Birliyinin, Sovet imperiyasının tərkibində yaşamışdıq. O illər Sovetlər Birliyində heç bir xarici ölkə, xalq ilə əlaqə qurmaq mümkün deyildi.

Təbiidir ki, o vaxt azərbaycanlılar dünyanın hər yeri ilə əlaqə qurmaq arzusunda deyildilər. Türkiyə, türk xalqı isə Azərbaycan üçün əziz, doğma, qardaş, bizim kökümüz, dilimiz, dinimiz, adət-ənənələrimiz bir olduğuna görə biz həmişə çalışırıdıq ki, Türkiyəni görək, Türkiyə ilə əlaqə quraq. Ancaq o illərdə bunlar mümkün deyildi. Yəni biz illərlə, on illərlə Türkiyə həsrəti ilə yaşamışdıq.

Nəhayət, Sovetlər Birliyi dağıldı, Azərbaycan öz dövlət müstəqilliyini, istiqlaliyyətini əldə etdi və qısa bir zamanda, demək olar ki, bir gündə, bir ayda, bir ildə Türkiyə ilə Azərbaycan arasında elə əlaqələr yarandı ki, sanki biz 70 il bir-biri-

mizdən ayrı olmamışıq. Biz ayrı olarkən ancaq radiodan - televiziya sonra yarandı - Türkiyədə türkcənin necə olduğunu dinləyirdik, bilirdik. Sevinirdik ki, bizim dilimiz birdir. Ancaq qovuşandan, birləşəndən sonra görürsünüz ki, biz nə qədər bir-birimizlə birik. Mən sizi yüzə yüz faiz

başə düşürəm, siz isə mənə bəlkə yüzə 95 faiz başə düşürsünüz. Türkiyəyə nə qədər çox gəlsək də, nə qədər çox görüşsək də biz Türkiyədən doymuruq.

Bugünkü gün mənim üçün çox önəmlidir. Mən bununla fəxr edirəm, sevinirəm. Çünki həm İspartanı gördüm, həm xalq ilə görüşdüm, xalqın öz dövlətinə, öz prezidentinə, onun qonaqlarına və böyük öndər Mustafa Kamal Atatürkün qoyduğu yola nə qədər məhəbbətli, sədaqətli olduğunu gözlərimlə gördüm.

Bu gün burada İsparta üçün, təkcə İsparta üçün yox, bütün Türkiyə üçün çox əlamətdar hadisələr baş verdi. Burada qəlb cərrahiyyə əməliyyatı xəstəxanası, mərkəzi açıldı. Gözəl bir orta məktəb istifadəyə verildi. Çox gözəl, möhtəşəm bir mədəniyyət mərkəzi salonları ilə birgə açıldı. Nəhayət, mənim əziz dostum Süleyman Dəmirəlin adını daşıyan universitetdəyəm. Mən bu universitetin fəxri doktoru adını almağa layiq görülmüşəm.

Mən bu ilin aprel ayında Amerika Birləşmiş

Ştatlarında qəlb cərrahiyyə əməliyyatı keçirmişəm. Ondan əvvəl bunun nə olduğunu bilmirdim. Bəzən insanlar "qəlb cərrahiyyə əməliyyatı" deyəndə mən fikirləşirdim ki, yaqin hər adamda yox, çox xəstə olanlarda belə əməliyyat aparırlar. Amma belə deyilmiş. Mən Vaşinqtona NATO-nun yubileyinə getmişdim. Həmin yubiley tədbirləri başa çatan gün elə oldu ki, mən xəstəxanaya düşdüm və üzərimdə cərrahiyyə əməliyyatı keçirdilər. Bunu ona görə deyirəm ki, bu cərrahiyyə əməliyyatını keçirmiş bir insan kimi mən bilərəm hörmətli Şövkət Dəmirəlin təşəbbüsü və fədakarlığı nəticəsində ən yüksək səviyyədə, müasir texnologiya ilə işləyəcək belə bir ürək cərrahiyyə əməliyyatı xəstəxanasının İspartada açılması həqiqətən böyük bir hadisədir. Mən sizə deyə bilərəm, Azərbaycan müstəqil dövlətdir, ölkəmizin 8 milyon əhalisi var, amma bizdə belə bir xəstəxana yoxdur. Ancaq olacaqdır.

Əgər Türkiyədə, onun böyük şəhərlərində saysız-hesabsız sağlamlıq mərkəzləri, xəstəxanalar varsa və bu gün İspartada belə bir xəstəxana açılırsa, görün Türkiyə qısa zamanda nə qədər böyük bir inkişaf yolu keçibdir.

Əziz dostum Süleyman Dəmirəl dünən Ankarada TEMA-nın gözəl bir toplantısını keçirdi. Bu, həddən ziyadə, çox gözəl bir işdir. Məmnunam ki, mən o toplantıda iştirak etdim, hətta orada mənə nitq söyləməyə də imkan verdilər. Mən orada gördüm ki, Türkiyədə təbiətin- torpağın, suların, ormanların qorunması üçün nə qədər böyük işlər aparılır. Bu, nə üçündür? Bunlar hamısı insanlar üçündür. Əgər dünyada, o cümlədən Türkiyədə bir tərəfdən sənaye, texnologiya inkişaf edir, torpağa kimyəvi gübrələr verilib, sənaye tullantıları çaylara, sulara axıdılıb torpağı zəhərləyirsə, o biri tərəfdən ağacları qırırlarsa, digər tərəfdən isə torpağın eroziyasının qarşısını almağa, torpağı təmizləməyə, sağlamağa çalışırlar, meşələri, ormanları artırırırlar - nə üçün? Bunlar insanların yaşaması üçündür. Bunlar türk xalqı

üçündür. Bunlar hər bir türk üçündür.

Dünən ilə bu gün bir-biri ilə üzvi surətdə bağlıdır. Türkiyənin həyatında bu iki gün sadəcə, onu göstərir ki, Türkiyənin dövləti, xalqı, iş adamları və Türkiyənin prezidenti, əziz dostum Süleyman Dəmirəl ölkənin inkişafı və xalqın rifah halının yaxşılaşması, xalqın günü-gündən sağlamlaşması üçün nə qədər böyük işlər görürlər. Mən sizi bu nailiyyətlərə görə təbrik edirəm.

Bu gün mənə fəxri doktor adı verildi. Bu, mənim üçün həqiqətən böyük şərəfdir. Mən həyatımda çox böyük mükafatlar, dövlət nişanları almışam. Ancaq noyabrın 1-də Ankarada mənə böyük öndər Mustafa Kamal Atatürkün adını daşıyan Beynəlxalq Sülh Mükafatının verilməsini mən həyatımda ən yüksək hadisə hesab edirəm və bu nişanı böyük iftixar hissi ilə daşıyıram.

Mən bir çox ölkələrin universitetlərinin fəxri doktoru adını almışam. Mənə Türkiyə Cümhuriyyətinin bir neçə universitetlərinin də fəxri doktoru adı verilib. Bizim səfir mənə xəbər verdi ki, onları almışam. Həm də bildirir ki, bəziləri də var, gedib onları özüm almalıyam. Mən vaxt tapıb bunu edəcəyəm. Amma bu gün burada Süleyman Dəmirəlin adını daşıyan universitetin fəxri doktoru adını almaq mənim üçün çox böyük şərəfdir və mən bunu çox yüksək qiymətləndirirəm.

Süleyman Dəmirəlin adını daşıyan universitet qısa bir zamanda - 7 il ərzində nə qədər yüksəlib, böyüyüb, inkişaf edibdir. Bunu təsəvvür etmək mümkün deyildir. Bilirsiniz, siz Türkiyədə öyrənmisiniz ki, çox böyük universitetlər yaranır. Bu universitetləri dövlət də, vəqflər də yaradır. Hətta bəziləri narazı olurlar ki, niyə daha çox yaradılmır. Amma görün, 7 il öncə İspartada bu qədər böyük binalara, ləvazimata, texnologiyaya, cihazlara malik olan universitet yaranıb. 7 il içərisində o, nə qədər yüksəlib, inkişaf edib və dünyanın böyük universitetləri ilə yarışa bilən bir universitetə çevrilibdir.

Mən fəxr edirəm ki, əziz dostum Süleyman

Dəmirəlin adını daşıyan universitetin fəxri doktoruyam və ömrümün sonuna qədər bu adı iftixar hissi ilə daşıyacağam. Mən anlayıram ki, bu, mənim üzərimə vəzifələr qoyur. Bu vəzifələr təbii, ondan ibarət deyildir ki, gəlib burada sizinlə birlikdə dərs deyəcəyəm, yaxud başqa işlər görəcəyəm. Bunları siz özünüz bizdən yaxşı bilirsiniz. Vəzifə bunu Azərbaycan-Türkiyə dostluğunun rəmzi kimi qəbul edərək, bu dostluğu, qardaşlığı günü-gündən inkişaf etdirməkdən və əbədi, sarsılmaz etməkdən ibarətdir.

Eyni zamanda Azərbaycan universitetləri ilə Türkiyə universitetləri arasında əlaqələr inkişaf edir. Həm milli təhsil naziri, həm də ali təhsil idarəsinin rəhbəri bu gün burada bu barədə danışdılar. Mən bundan çox məmnunam. Hesab edirəm ki, bu əlaqələri daha da genişləndirmək lazımdır. Xüsusən, hesab edirəm ki, Bakı Dövlət

Universiteti - bu universitet 1919-cu ildə yaranıb, onun böyük tarixi, 80 ildən çox yaşı vardır - Süleyman Dəmirəl adına Universitet ilə birbaşa əlaqə qurmalıdır, iş birliyi aparmalıdır və onlar bir-birinə yardım etməlidirlər.

Əziz dostlar, mən noyabr ayında üçüncü dəfədir ki, Türkiyədəyəm. Əziz dostum, hörmətli Süleyman Dəmirəlin dəvəti ilə noyabrın 1-də mən buraya gəldim. Biz zəlzələ olmuş yerlərə birlikdə getdik, Kocaelidə, İzmitdə olduq, insanlarla görüşdük. Həmin insanlar üçün tikilmiş müvəqqəti evləri, çadırları gördük. Onların dərdi, qəmi, kədəri bizim dərdimiz, qəميمiz, kədərimiz olduğu üçün mən bunları gördükcə daha da kədərləndim, üzüldüm. Ancaq eyni zamanda məmnun oldum ki, Türkiyə Cümhuriyyəti və Türkiyə hökuməti, xalqı bu böyük sınaqdan, yəni bu ağır fəlakətdən uğurla çıxmışdır və qısa zamanda, birinci növbədə insanların həyatını qurmaq, onların yaşaması üçün

şərait yaratmaq işi ilə məşğuldur.

Şübhəsiz ki, dağılan binaların hamısı yenidən bərpa olunacaq, bəlkə də ondan yaxşıları tikiləcəkdir. Dünyada belə zəlzələlər olur. Türkiyədə keçmişdə də belələri olubdur. Ancaq nə qədər insan həlak olubdur. Mən bu gün fürsətdən istifadə edib, onlara Allah-Təaladan bir daha rəhmət diləyirəm və bütün Türkiyə xalqına "Keçmiş olsun" deyirəm.

Dedim ki, biz Ankarada olduq və mənə Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatı verildi. Sonra noyabrın 17-də yenə də Türkiyəyə gəldim, ayın 20-dək İstanbulda ATƏT-in zirvə görüşündə oldum.

Mən ATƏT-in zirvə görüşlərində əvvəllər də iştirak etmişəm. Ancaq ATƏT-in İstanbul Zirvə görüşü ona görə çox önəmlidir, tarixi əhəmiyyət kəsb edir ki, o, XX əsrin sonunda keçirilən zirvə görüşüdür. Növbəti zirvə görüşü artıq XXI əsrdə olacaqdır. Bu sammit ona görə önəmlidir ki, həmin zirvə görüşündə XXI əsrə işıq saçıran çox əhəmiyyətli qərarlar qəbul olundu, sənədlər imzalandı. Dövlət başçıları görüşdülər, danışdılar, bir çox məsələlər həll olundu.

Şübhəsiz ki, mən bu zirvə görüşünü çox uğurlu hesab edirəm. Ancaq eyni zamanda mən bu zirvə görüşünü Türkiyə üçün daha da çox uğurlu hesab edirəm. Türkiyə Cümhuriyyəti dünya birliyində nə qədər böyük yer tutubdur ki, belə bir beynəlxalq toplantının məhz Türkiyədə, İstanbulda keçirilməsi Türkiyəyə etibar edilibdir. Bu, Türkiyə Cümhuriyyətinin dünyada böyük hörmətini göstərir. Türkiyə Cümhuriyyəti, hökuməti, Prezidenti, əziz dostum Süleyman Dəmirəl də dünyaya nümayiş etdirdilər ki, Türkiyə Cümhuriyyəti bu gün bundan da gözəl, böyük dünyəvi, beynəlxalq əhəmiyyəti olan toplantılar keçirməyə və həm də uğurla keçirməyə qadirdirlər.

Təbiidir, İstanbul zirvə görüşü ərəfəsində Amerika Prezidenti Bill Klintonun Türkiyəni ziyarət etməsi, Türkiyəyə çox böyük önəm verməsi və gözəl nitqlər söyləməsi, Türkiyənin

dünyada tutduğu yer haqqında gözəl fikirlər deməsi mənə türk xalqını sevindirən kimi sevin-dirir. ATƏT-in zirvə görüşünün bu qədər gözəl təşkil olunması - yəni hər bir toplantının uğuru onun təşkil edilməsindən asılıdır - şübhəsiz ki, Türkiyə Cümhuriyyətinin və bu işlə şəxsən məşğul olan hörmətli Süleyman Dəmirəlin böyük xidmətləridir. Onun bu xidmətləri hər bir dövlət başçısı tərəfindən yüksək qiymətləndirildi. Onun bu xidmətləri və Türkiyənin bu gün dünyadakı strateji yeri Amerika Prezidenti Bill Klinton tərəfindən bəyan edildi. Bir dost, qardaş kimi, bunlar hamısı mənə Türkiyə üçün böyük iftixar, qürur hissi doğurur.

Bəli, mən dedim, artıq üçüncü dəfədir ki, Türkiyədəyəm. Türkiyəni ziyarət etmək mənim üçün sevindiricidir. Amma eyni zamanda, görün mən Türkiyəni nə qədər sevirəm ki, bir ay içərisində üç dəfə buraya gəlmişəm.

Azərbaycan haqqında sizin bilgiləriniz vardır. Bilirsiniz ki, Azərbaycan qədim tarixə malik olan bir ölkədir. Artıq qeyd etdim ki, biz bir kökdənlik. Dostum Süleyman Dəmirəl çox gözəl bir ifadə işlətdi ki, biz bir böyük çinarın budaqlarıyıq. Həmin budaqlardan biri də Azərbaycandır.

Ancaq keçmişdə də Azərbaycanın həyatında çoxlu problemlər olubdur, müstəqillik, istiqlaliyyət əldə edəndən sonra da onun həyatı çox çətinidir. Bizim üçün ən ağır problem Ermənistanın Azərbaycana etdiyi hərbi təcavüzdür. Bu hərbi təcavüz 1988-ci ildə başlanıb. O vaxt Azərbaycan da, Ermənistan da hələ Sovetlər Birliyinin tərkibində idi. Bu təcavüz nəticəsində müəyyən səbəblərə görə Ermənistan silahlı qüvvələri Azərbaycanın ərazisinin, torpaqlarının 20 faizini işğal edibdir. İşğal olunmuş torpaqlardan bir milyondan artıq azərbaycanlılar - sizin qardaşlarınız, bacılarınız yeddi ildir ki, öz yerindən-yurdundan qovulub, zorla çıxarılıb və çadırlarda ağır şəraitdə yaşayırlar.

Universitetin rektoru mənim tərcümeyi-halım haqqında məlumat verəndə dedi. Bəli

Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsi başlandıqdan sonra Azərbaycanın sabitlik olmayıbdır. Xüsusən, 1993-cü ildə Azərbaycanda vətəndaş müharibəsi başlamışdı. Azərbaycan dağılmaq ərafəsində idi. Ancaq biz 1993-cü ildən başlayaraq bütün bunların qarşısını aldıq. Ölkəmizdə bir neçə dəfə dövlət çevrilişinə cəhd göstərmək istədilər, biz bunların da qarşısını aldıq.

İndi Azərbaycan sabitdir. Ölkəmizdə istiqrar təmin olunubdur. Azərbaycan yaşayır, inkişaf edir. Onun yaşamasının, inkişaf etməsinin səbəblərindən də biri odur ki, biz 1994-cü ildə müharibədə atəşi dayandırdıq. Yəni atəşkəs haqqında Ermənistanla saziş imzaladıq. Biz o vaxtdan indiyədək məsələnin sülh yolu ilə həll olunmasına çalışırıq.

Bildirmək istəyirəm ki, bütün bu illərdə Türkiyə Azərbaycanla birgə olubdur. Azərbaycanın müstəqilliyini, istiqlaliyyətini dünyada tanıyan ilk dövlət Türkiyə Cümhuriyyəti olubdur. Ermənistanı Azərbaycana hərbi təcavüz etmiş dövlət kimi dünyaya bəyan edən Türkiyədir.

ATƏT-in Minsk qrupunun üzvü olan bir ölkə kimi Türkiyə - təkcə buna görə yox, bizimlə qardaşlıq əlaqələri olduğuna görə - Azərbaycana daim yardım edir və məsələnin sülh yolu ilə həll edilməsi sahəsində nə qədər biz çalışırıqsa, o qədər də Türkiyə Cümhuriyyəti və xüsusən, əziz dostum Süleyman Dəmirəl çalışır.

Bilirsiniz, bəzən mənə elə gəlir ki, hörmətli dostum Süleyman Dəmirəl Azərbaycanı ölkəmizdə yüksək vəzifələrdə çalışan bəzi adamlardan daha da yaxşı tanıyır. Çünki o, bizim işlərimizlə maraqlanır, soruşur, məlumat alır və tövsiyələr verir. Bütün bunlara görə xalqımız Türkiyə Cümhuriyyətinə və əziz dostum Prezident Süleyman Dəmirələ, Türkiyə hökumətinə minnətdardır.

Mən ümid edirəm ki, Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsi sülh yolu ilə həll olunacaqdır. Biz yenidən müharibə etmək istəmirik. Biz müharibə, savaş tərəfdarı deyilik. Biz sülh tərəf-

darıyıq. Təsədüfi deyil ki, mənə Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatı veriləndir. Mən bundan sonra heç vaxt müharibə edə bilmərəm. Ancaq biz torpaqlarımızın ermənilərin əlində qalmasına da imkan verə bilmərik. Biz Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü təmin etməyə çalışırıq və bunu edəcəyik, işğal olunmuş torpaqlardan didərgin düşmüş azərbaycanlıları öz yerlərinə - yurdlarına qaytaracağıq. Bu torpaqlar Ermənistan silahlı qüvvələrindən azad olunacaq və Azərbaycan bir müstəqil dövlət kimi daha sürətlə inkişaf edəcəkdir.

ATƏT-in İstanbul Zirvə görüşü zamanı tarixi bir hadisə baş verdi. O da sizə məlum olan Bakı-Ceyhan əsas ixrac boru kəməri haqqında sazişin imzalanmasıdır. Bu, tarixi bir hadisədir. Çünki Türkiyənin, Azərbaycanın dostları və bu məsələdə bizə ötən beş ildə dəstək verənlər sevinirlər. Ancaq onun əleyhinə olanlar, onu istəməyənlər, Türkiyəni, Azərbaycanı istəməyənlər çox narahatdırlar, rahatsızdırlar. Ona görə də dünyanın müxtəlif ölkələrində indi cürbəcür yazılar yazılır. Biri deyir ki, bu, uğursuz olacaqdır. O birisi deyir, Xəzərdə o qədər neft yoxdur ki, belə bir bahalı boru xətti çəkilsin. Digəri deyir ki, buna imkan verilməyəcəkdir.

Bu yazılar, danışqlar indi çox dolaşır. Amma biz bu layihənin əsasını 1994-cü ildə qoyduq. 1994-cü ildə Azərbaycan cəmiyyəti üç il müstəqil dövlət olduğu zaman biz cəsarətli bir addım atdıq. Biz burada da Türkiyə ilə əməkdaşlıq edirdik, iş birliyi qururduq. O da ondan ibarət idi ki, 9 ölkədən dünyanın 11 böyük neft şirkətini Azərbaycana dəvət etdik, Azərbaycanın Xəzər dənizində olan zəngin yataqlarının müştərək işlənilməsi haqqında böyük bir müqavilə imzaladıq. Bu müqavilə bütün dünyaya səs saldı, onun adına "Əsrin müqaviləsi" dedilər. Biz bununla Xəzər dənizinin böyük neft və qaz sərvətlərindən bütün dünya birliyi üçün istifadə olunmasının təməlini, əsasını qoyduq. Biz bununla Türkiyə ilə Azərbaycan arasında iqtisadi əlaqələrin əsasını qoyduq. Həmin müqavilədə

Türkiyənin hissəsi vardır. Sonrakı müqavilələrdə də Türkiyənin hissəsi vardır.

Biz bu müqaviləni imzalayandan sonra neft haradan haraya gedəcəkdir? Şərqa, şimala, qərbə - haraya gedəcək? Hər bir tərəfə çəkirdi. Ancaq biz Azərbaycan olaraq birinci gündən qərar qəbul etdik. Mən iftixar hissi ilə deyirəm ki, mən bu işi birinci gündən əziz dostum Süleyman Dəmirələ birlikdə sona qədər apardım ki, bu, Bakı-Ceyhan boru xətti olmalıdır, bu, mütləq Türkiyəyə getməlidir. Bunun üzərində 5 il çalışandan sonra ona nail olduq. ATƏT-in zirvə görüşü zamanı bu sazişin yüksək səviyyədə məhz Türkiyədə, İstanbulda, "Çırağan sarayı"nda Amerika Prezidenti Bill Klintonun iştirakı ilə imzalanması və onun altında Amerika Prezidentinin imzasının olması da bunu uğurlu, uzunmüddətli etdi. Bu, bizim - Türkiyənin, Azərbaycanın böyük qələbəsidir. Mən bu qələbə münasibətilə sizi təbrik edirəm.

Əziz dostum Süleyman Dəmirəl bu gün çox

gözəl bir nitq söylədi. O, dünən də çox gözəl nitq söylədi. Hörmətli Süleyman Dəmirəl qısa bir zamanda Türkiyənin inkişafını, yüksəlməsini sadəcə sözlə yox, rəqəmlərlə, faktlarla bir daha çatdırdı. Baxmayaraq ki, Türkiyə bunu bilir, amma insan elədir ki, gərək onu daim insanın beyninə doldurasan. Çünki bunlar bəzilərinin beynindən çıxır.

Əziz dostum Süleyman Dəmirəl gözəl bir nitq söylədi. Onun nitqinin bir hissəsi də odur ki, bəli, Adriatik dənizindən Çin səddinə qədər türkdilli dövlətlər dünyası var və gələcəkdə də olacaqdır. Mən də onu deyirəm ki, bu, pantürkizm, panislamizm deyildir. Amma bu odur ki, bir kökdən, bir mədəniyyətdən, bir dindən, bir adət-ənənədən olmuş bu xalqlar bir-biri ilə daha da yaxınlaşmalıdırlar.

Məhz bu məqsədlə hörmətli Süleyman Dəmirəlin təşəbbüsü ilə 1992-ci ildə yenidən müstəqillik, istiqlaliyyət qazanmış türkdilli

ölkələrin dövlət başçılarının İstanbulda toplantısı keçirilibdir. Burada bu təşkilatın əsası qoyulubdur. Bu təşkilat artıq 7 ildir ki, yaşayır. Biz ildə bir dəfə bu toplantıları türkdilli cümhuriyyətlərdə keçiririk. Mədəniyyət, iqtisadiyyat, başqa bütün sahələrdə əməkdaşlığımızı edirik və tarixi bir daha təhlil edirik. Müştərək tarixi abidələrimizi yada salır və onların yubileylərini keçiririk. Bu, çox böyük əhəmiyyətə malikdir.

Bəli, bu, türk dünyasının inkişafının təməli kimi bir şeydir. Amma bu, heç də asan deyildir. Çünki onu da qısqananlar və onun əleyhinə olanlar vardır. Amma bu birliyin yaranmasında və bu birliyin 7 ildən bəri yaşamasında Türkiyə Cümhuriyyətinin Prezidenti, əziz dostum və türk dünyasının lideri Süleyman Dəmirəl xüsusi xidmətləri vardır.

Bəlkə də siz bunları bilmirsiniz, amma bilməlisiniz. Biz, türkdilli ölkələrin dövlət başçıları, prezidentləri həmişə görüşürük, danışırıq. Bizim üçün Süleyman Dəmirəl - Azərbaycanda ağsaqqal deyirlər, siz baba deyirsiniz. O, babadan da babadır, mən ona babadan da yüksək ad arayıram. Ola bilər ki, həmin dövlətlər arasında hansısa bir məsələ bir-birinə xoş gəlməsin. Amma hörmətli Süleyman Dəmirəl olan yerdə türkdilli ölkələrin dövlət başçılarının hamısı onun ətrafındadır, onların hamısı onunla birdir. Əziz dostum Süleyman Dəmirəl Türkiyə Cümhuriyyətinin ağırlığını öz çiyində daşıyır və daşıyacaqdır.

Mən çox məmnunam ki, indi Türkiyə Cümhuriyyətinin Süleyman Dəmirəl kimi dünyada tanınmış lideri vardır. Hörmətli Süleyman Dəmirəl 50 ildən çoxdur ki, dövlət, siyasət işi ilə məşğul olur və uğurla məşğul olur.

ATƏT-in İstanbul Zirvə görüşündə bir fikir də qeyd edildi. Deyəsən, bunu Bill Klinton dedi. O dedi ki, 25 il bundan öncə Helsinkidə ATƏT-in əsası qoyulubdur, orada Helsinki Yekun aktı qəbul edilibdir. 35 dövlət həmin sənədə imza atıbdir. Orada Türkiyədən Süleyman Dəmirəl

imzası vardır. O sənədə imza atanlardan - bəziləri bu gün həyatda, bəziləri də dünya siyasətində yoxdur - dünya siyasətində olan yeganə şəxs Süleyman Dəmirəldir. Mən bunu bildirdim. Amma mən bunu Bill Klintondan eşidəndə nə qədər sevindim.

Bir məsələni də demək istəyirəm. O vaxt biz Sovetlər Birliyinin tərkibində idik. 1975-ci ildə bunu televiziya vasitəsilə göstərdilər. Orada Süleyman Dəmirəlin yanında Sovetlər Birliyi kimi böyük bir dövlətin başçısı Brejnev oturmuşdu. Süleyman Dəmirəlin o biri yanında isə o vaxt çox məşhur olan adam - Broz Tito oturmuşdu. O vaxt mən Süleyman Dəmirələ baxırdım. Çünki bunların da kim olduğu əhəmiyyətlidir, amma arayırdım ki, Türkiyə, Süleyman Dəmirəl haradadır. Mən televiziya vasitəsilə ona baxanda sevinirdim ki, Türkiyənin nümayəndəsi, o vaxtkı baş naziri həmin 35 dövlətin başçıları ilə oturub birlikdə həmin o ATƏT təşkilatının əsasnaməsini, qərarlarını imzalayırdı. Nə qədər böyük xoşbəxtlikdir ki, bu adam bu gün də yaşayır və Türkiyəyə liderlik edir. Əminəm ki, bundan sonra da hələ çox illər liderlik edəcəkdir.

Əziz dostlarım, ona görə də Süleyman Dəmirəli qoruyun, gözüünüz, canınız kimi qoruyun. Çünki o, sizə, Türkiyə Cümhuriyyətinə, türk dünyasına lazımdır.

Əziz dostlar, bu gün biz səhərdən indiyədək çalışırıq. Bəlkə kimsə yorulub, amma mən yorulmamışam. Çünki mən bu qədər gözəl qonaqpərvərlik, dostpərvərlik, mehribanlıq görürəm və o qədər gözəl hadisələr baş verir ki, mən yorulmamışam.

Əgər hörmətli Süleyman Dəmirəlin hələ bir proqramı olsa, bundan sonra 12 saat da çalışa bilərik.

Mənə göstərilən qonaqpərvərliyə, dostluq, qardaşlıq münasibətinə görə sizə bir daha təşəkkür edirəm. Bir daha bəyan edirəm ki, Azərbaycan-Türkiyə, Türkiyə-Azərbaycan dostluğu, qardaşlığı əbədidir. Mən əmin

olduğumu bildirirəm ki, Türkiyə Cümhuriyyəti böyük öndər Mustafa Kamal Atatürkün yolu ilə əbədi olaraq gedəcəkdir. Türk xalqı nə qədər ki, bu yolla gedəcək, o qədər də uğurlar əldə edəcəkdir.

Yaşasın qəhrəman türk xalqı!

Yaşasın Atatürk Türkiyə Cümhuriyyəti!

Yaşasın əbədi, sarsılmaz Türkiyə-Azərbaycan dostluğu!

Respublikamızın Prezidenti Heydər Əliyev universitetə xatirə hədiyyələri təqdim edərək dedi:

- Əziz dostlar, siz mənə ərnağan verdiniz. Mənim də sizə ərnağanım vardır. Birincisi, əziz dostum Süleyman Dəmirəlin 75 illik yubileyi münasibətilə Azərbaycanda mənim himayəm altında bir kitab nəşr etmişik. Bu kitabın böyük bir hissəsini mən yazmışam. Bu kitab "İslamköy-dən Çankayaya qədər" adlanır. Mən bu kitabdən on nüsxəsini universitetinizin kitabxanasına verirəm.

Süleyman Dəmirəl adına Universitetə daha böyük bir ərnağanım var. Onu da sizə təqdim edirəm. Mən bilirəm ki, İspartada çox gözəl xalılar toxuyurlar. Ona görə də mən böyük risk etmişəm ki, bu əsəri xalıda gətirmişəm. Ancaq Azərbaycan xalçaçıları da gözəl xalçalar toxuyurlar və çox gözəl rəsmlər çəkirlər. Məhz bu xalını Atatürkə, Türkiyə Cümhuriyyətinə və Süleyman Dəmirələ məhəbbət hissi ilə toxuyublar, Türkiyə-Azərbaycan dostluğunun daha da güclənməsi, möhkəmlənməsi üçün yaradıblar. Sağ olun.

Prezidentlər Heydər Əliyev və Süleyman Dəmirəl xalçanın qarşısında xatirə şəkli çəkdirdilər.

Mərasimdə Şimali Kipr Türk Cümhuriyyətinin Prezidenti Rauf Denktaş da Süleyman Dəmirəl adına Universitetin fəxri doktoru diplomu təqdim olundu.

Kardioloji mərkəzin açılışında

Qardaş ölkələrimizin dövlət başçıları hava limanından İspartanın mərkəzində yerləşən Şövkət Dəmirəl adına Kardioloji mərkəzə gəldilər.

Yol boyu və mərkəzin həyətində toplaşan minlərlə insan Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev və Türkiyə Prezidenti Süleyman Dəmirəli sürəkli alqışlarla, mehribancasına salamladılar. Dövlətimizin başçısı Heydər Əliyevə gül-çiçək dəstələri təqdim edildi.

Dünya standartları səviyyəsində olan dörd-mərtəbəli Kardioloji mərkəzin tikintisinə 6 milyon ABŞ dolları xərclənmişdir. Altı cərrahiyyə şöbəsi və 100 yataq otağı olan bu xəstəxanada ən mükəmməl tibb avadanlığı quraşdırılmış, mərkəz müasir ləvazimatla təchiz olunmuşdur.

Böyük öndər Mustafa Kamal Atatürkün xatirəsi bir dəqiqəlik sükutla yad olundu. "İstiqlal marşı" əzəmətlə səsləndi.

Mərkəzin təntənəli açılışı mərasimində Süleyman Dəmirəl adına Universitetin rektoru, professor Lütfü Çaxmaqçı, universitetin professoru Ümit Aker, ABŞ-ın Klivlend xəstəxanasının həkimləri - professor Murat Tuzçu, məşhur cərrah Brüs Laytl, doktor Daniel Hanley, İspartanın valisi Xəlil İbrahim Daşöz, Türkiyənin səhiyyə naziri Osman Durmuş çıxış edərək Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevi, Türkiyə Respublikasının Prezidenti Süleyman Dəmirəli və Şimali Kipr Türk Cümhuriyyətinin Prezidenti Rauf Denktaş salamladılar, mərasimdə iştirak etdiklərinə görə onlara dərin təşəkkürlərini bildirdilər.

Qeyd edildi ki, yüksək ixtisaslı mühəndis, tanınmış iş adamı Şövkət Dəmirəlin maddi və mənəvi dəstəyi ilə yaradılmış və təkcə İspartanın deyil, bütün Aralıq dənizi, Egey və Orta Anadolu bölgəsinin ən müasir tibb mərkəzinə çevriləcək bu kardioloji xəstəxana bütün türkiyəlilərin xidmətində olacaqdır. Müasir texnologiya ilə təmin olunmuş xəstəxanada qabaqcıl dünya elm və təcrübəsini öyrənmiş yüksək səviyyəli mütəxəs-

slər çalışacaqlar. Mərkəz Süleyman Dəmirəl adına Universitetin nəzdində fəaliyyət göstərəcəkdir.

Natiqlər bu tarixi şəhərdə son zamanlar yeniyeni ali məktəblərin, səhiyyə ocaqlarının, mədəniyyət mərkəzlərinin yaradılmasına dəstək verdiyinə görə Prezident Süleyman Dəmirələ dərin minnətdarlıqlarını bildirdilər və vurğuladılar ki, siz ölkəmizin bütün iş adamlarını sosial və təhsil sahəsinin inkişafına kömək etməyə, sərmayələr qoymağa dəvət etmisiniz. Hörmətli Şövkət Dəmirəlin arzu və təşəbbüsü ilə həyata keçirilən bu layihə nəticəsində bu gün Türkiyədə ən önəmli kardioloji xəstəxana fəaliyyətə başlayır.

Çıxış edənlər Şövkət Dəmirəlin köməyi ilə yaradılmış digər mühüm obyektlərin də bu gün insanlara xidmət göstərdiyini nəzərə çarpdılar.

Qeyd edildi ki, altı cərrahiyyə əməliyyatxanası, hemodinamik, elektrofizioloji və ekokardiografik laboratoriyaları olan xəstəxanada quraşdırılmış müasir cihazların köməyi ilə yüksək ixtisaslı həkimlər hər cür ürək-damar əməliyyatı apara biləcəklər.

Burada xarici ölkələrin müxtəlif səhiyyə ocaqlarında, o cümlədən Amerika Birləşmiş Ştatlarının məşhur Klivlend xəstəxanasında xüsusi təcrübə keçmiş yerli və əcnəbi həkimlər çalışırlar.

Türkiyənin son zamanlar coşğun inkişaf edərək zəngin bir ölkəyə çevrilməsindən böyük fəxrhlə söz açan natiqlər dedilər ki, Prezident Süleyman Dəmirəlin doğulub boya-başa çatdığı, yüksək qonaqpərvərliyi ilə fərqlənən, son illərdə önəmli təhsil, mədəniyyət, sağlamlıq şəhərinə çevrilən və ölkənin ən gözəl yerlərindən biri olan İspartanın nüfuzu Şövkət Dəmirəl adına kardioloji xəstəxananın sayəsində daha da artacaq, bu mərkəz əhalinin sağlamlığının qorunmasına xidmət göstərəcək, minlərlə insanın ürək-damar xəstəliklərindən xilas olmasına kömək edəcəkdir.

Ölkədə səhiyyənin inkişafına dövlət qayğısından danışan natiqlər bu kardioloji

xəstəxananın Türkiyə üçün xeyirli və uğurlu olmasını, dünyanın ən məşhur səhiyyə ocaqlarından birinə çevrilməsini arzuladılar, belə bir mərkəzin yaradılmasında əməyi olan şəxslərə, xüsusən tanınmış iş adamı Şövkət Dəmirələ dərin minnətdarlıqlarını bildirdilər.

Sonra Kardioloji mərkəzin qurucusu Şövkət Dəmirəl çıxış etdi.

Tanınmış iş adamı Şövkət Dəmirəlin çıxışı

- Hörmətli Cümhurbaşqanım!

Hörmətli Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev!

Hörmətli Şimali Kipr Türk Cümhuriyyətinin Prezidenti Rauf Denktaş!

Hörmətli nazirlər, valilər, millət vəkilləri!

Amerikadan və digər yerlərdən gəlmiş hörmətli qonaqlar!

Hörmətli mətbuat nümayəndələri!

Hörmətli ispartalılar, həkimlər və universitetin nümayəndələri!

Bu gün - 1999-cu il noyabr ayının 28-də, bazar günü Şövkət Dəmirəl adına Kardioloji mərkəzin açılış mərasiminə toplaşmışıq. Günəşli soyuq havada, istirahət gününüzdə uzaq məsafələrdən buraya qonaq gəlmisiniz. Bunun səbəbi ölkəmizə xidmət göstərəcək bir sağlamlıq ocağında şəfa tapa biləcək insanları sevməyinizdir. Neçə illərdir ki, bu ölkənin təxminən 50 yaşında ölüb gedən insanların xilas etmək üçün biz bu işi gördük. Bizim insanlarımızın da Amerikada əməliyyat keçirən insanlar kimi yüksək sağlamlıq texnologiyasından istifadə etməsini istədik.

Mən 1993-cü ildə açıq qəlb əməliyyatı üçün Klivlendə gedib orada cərrahiyyə əməliyyatı keçirdim. Mənim ürəyimdə cərrahiyyə əməliyyatı aparən Amerikanın çox tanınmış qəlb cərrahı doktor Brüs Laytl indi aramızdadır və siz onun çıxışını dinlədiniz. Bu açılış mərasimində iştirak etməyə vaxt ayırmaqla o, yüksək insanlıq mədəniyyəti göstərmişdir. Cənab Laytl bu

mərasimdən sonra aparılacaq bir ürək-damar cərrahiyyə əməliyyatına nəzarət edəcək və dörd saatdan sonra buradan Çiliyə uçaaraq, oradakı insanlara sağlamlıq barədə geniş məlumat verəcəkdir.

Çox xoşbəxt bir təsadüf də odur ki, hörmətli Laytlın ürəklərində cərrahiyyə əməliyyatı apardığı cənab Heydər Əliyev və hörmətli Aydın Doğan da bu mərasimdə iştirak edirlər. Deməli, belə cərrahiyyə əməliyyatını tək mən keçirməmişəm.

Amerikada gördüklərim məni çox heyran etdi və özümü əməliyyat keçirməmiş kimi hiss etdim. Buna fəvqəladə heyran qalaraq arzu etdim ki, Allah mənə belə bir xəstəxanayı İspartada da tikib istifadəyə vermək imkanı versin. Yüzlərlə vətəndaşımızın, ispartalılarımızın mənim kimi sağlamlığını düşünərək arzuladım. Çünki zaman, pul baxımından hər kəsin Amerikaya getməsi mümkün deyildir. Fikirləşdim ki, texnologiyayı buraya gətirdiyimiz təqdirdə, ölümə təslim olan insanlarımız bu çətinliklərdən xilas olacaqdır. İndi, bir az sonra açacağımız bu xəstəxana minlərlə insanı, ispartalıni bu xəstəlikdən qurtaracaq, vətəndaşlarımızın sağlamlığına xidmət edəcəkdir.

İspartada bu xəstəxananın Süleyman Dəmirəl Universitetinin nəzdində yaradılmasını düşündüm və vali hörmətli Doqquzoğluna və bələdiyyə rəisi Aybatılıya bir layihə təqdim etdim. Onlar bunu dəstəklədiklərini söylədilər. Bundan sonra hörmətli Cümhurbaşqanımızın 1997-ci il iyunun 21-də İspartanı ziyarəti zamanı inşaat işlərinə başlamaq üçün təməl qoyduq. Bu işə kömək üçün Prezidentimiz bizə 15 milyard lirəlik yardım göstərəcəyini bildirdi. Onunla səyahətdə olan cənab Avukat Əhməd Pekin də 5 milyard lirə dəyərində kömək edəcəyinə söz verdi. Bu, işin qurulması üçün bizə böyük dayaq idi. Təbii ki, 6 milyon dollar həcmində olan bu layihənin həyata keçirilməsi verilən bu maliyyə dəstəyi ilə mümkün deyildi. Lakin buna baxmayaraq, inamımı itirmədim və bütün qalan işləri görməyi öz üzərimə götürdüm. 6 milyon dol-

larlıq bir layihənin qısa zamanda başa çatdırılması üçün böyük enerji tələb olunurdu.

İspartadakı, Türkiyədəki böyük əsərlər sevginin və həyəcanın nəticəsində mümkün olmuşdur. Hətta bütün dünyada da belədir. Türkiyənin ən böyük layihəsi sayılan "CAP" layihəsi 35 milyard dollar dəyərindədir. Bu da həyəcan və sevgi ilə olmuşdur. İspartadakı Süleyman Dəmirəl adına mədəniyyət kompleksi də, 10 min dərsliliyi və 5 min insanlıq yurdu olan təhsil kompleksi də, Süleyman Dəmirəl adına hava limanı da, universitet də, suvarma kanalları, yollar da - hamısı sevgi və həyəcanla meydana gəlmişdir. Bunlar son 7 ilin əsərləridir.

Xəstəxananın inşası üçün ötən il avqustun 20-dən cari il aprelin 20-nə qədər bütün işləri səfərbər edib işə başladım. Hər gün qarlı, soyuqlu, isti havada burada çalışdım. Səkkiz ay içərisində işi bitirib açılış üçün hörmətli Cümhurbaşqanımıza müraciət etdim. Lakin sonra avqust zəlzələsi meydana çıxdı və bu xəstəxananın açılışını təxirə salmaq məcburiyyətində qaldıq.

Bir az sonra təməlini qoyacağımız xəstəxananın Türkiyəyə gətirəcəyi böyük faydanı qeyd edəcəyəm. Bu kardioloji xəstəxananın 6 əməliyyat otağı ilə birlikdə 100 yataq otağı vardır. Quraşdırılan cihazlar ən müasir

texnologiyaya uyğundur. Bu xəstəxanadan qonşu vilayətlər də istifadə edə biləcəklər.

Bu gün dünyada sağlamlıq yatırımları sənaye yatırımları qədər əhəmiyyətlidir. Bu kardioloji xəstəxana ilə Süleyman Dəmirəl adına Universitetin araşdırma və tədqiqat xəstəxanasına 40 milyon dollar həcmində sərmayə qoyulmuşdur və bu səhiyyə ocaqlarının İspartaya iqtisadi güc gətirəcəyini asanlıqla söyləmək olar. Bütün bunların nəticəsində İsparta 10 il içərisində müasir texnologiyaya malik sağlamlıq mərkəzləri ilə tanınan bir bölgəyə çevriləcəkdir. Bunun maddi şərti də həkimlərin pulla təmin olunmasıdır. Artıq bu da planlaşdırılmışdır. Əgər bu gün İstanbulda özəl sektorda çalışan bir həkimə 5 min dollar verilsə, burada da eyni maaş verməyimiz gərəkdir. Əgər verməsək inkişaf etmək mümkün deyildir və xəstəxana nüfuzunu itirəcəkdir. Bunun yaxşı bir xəstəxana olması üçün ilk şort olaraq İstanbulda, Ankarada özəl sektorda çalışan həkimlər kimi, burada da işləyənlərə 5-10 min dollar verilməsi vacibdir.

Bu xəstəxananın qısa zaman içində İsparta üçün faydasını görəcəyik. Belə ki, məndə olan məlumata görə, İspartanın 40-dan yuxarı yaşda insanların otuz faizi ürək-damar xəstəliyinə

düçar olur. Gündə 14 cərrahiyyə əməliyyatı aparmaqla bu qədər xəstəni ancaq 10 il içərisində müalicə edə bilərik. Bu, uzun bir vaxt aparar. Ona görə də gələcəkdə buranı böyütmək lazım gələcəkdir.

Anadolu bölgəsində də müalicə olunmaq istəyənlər çoxdur. Bu qədər xəstəxana lazım ikən dövlət tərəfindən sağlamlıq xidmətləri üçün büdcədən maksimum 4 faiz vəsait ayrılır. Belə olan halda hər şeyi dövlətin xəzinəsindən gözləmək olmaz və bu işdə dövlətə yardımçı olmalıyıq. Gələcəkdə Anadolu üçün də sərmayələr qoyulacaqdır.

Sözlərimi, düşüncələrimi tamamlayaraq bu işlərin görülməsində əməyi olan insanlara, həkimlərə - hamıya təşəkkürümü bildirirəm. Bu xəstəxananın düşündüklərimizdən daha yaxşı bəhrələr verməsini cənab Allahdan niyaz edirəm.

Son olaraq bu sözləri demək istəyirəm:

Ey insan, tələsmə,
İtməz qara torpaq,
Ölümü hər kəs dadacaq,
İnandır əcəlin qədər yaşamaq,
Borcundur sağlamlığını qorumaq,
Elə isə, qəlbinə yaxşı bax!

Hamınıza dərin təşəkkürümü, hörmət və ehtiramımı bildirirəm.

Türkiyə Prezidenti Süleyman Dəmirəl mərasimdə nitq söylədi.

Türkiyə Prezidenti Süleyman Dəmirəlin nitqi

- Dost, qardaş və qonşu Azərbaycanın dəyərli cümhurbaşqanı, əziz qardaşım Heydər Əliyev!

- Şimali Kipr Türk Cümhuriyyətinin dəyərli başqanı, əziz qardaşım Rauf Denktaş!

Hörmətli qonaqlar, sevgili ispartalılar!

Hamınızı bu gözəl İsparta günündə sevgi ilə, ehtiramla salamlayıram.

1997-ci il 21 iyul tarixində, iki il bundan əvvəl bu məkanda bu bina yox idi. Burada heç nə yox idi. Amma biz böyük səylə "Burada bir kardioloji mərkəz tikəcəyik" iddiası ilə toplaşdıq, danışıqlar apardıq. İndi, iki il sonra bu mərkəzin tikilib başa çatdırıldığını və insanların xidmətində dayandığını görməkdən duyduğum böyük sevinci ifadə etmək istəyirəm. İspartalılar adından duyduğum şərəfi, vətəndaşlarımın, bütün Türkiyə insanların adından duyduğum sevinci və nəhayət, qapısı insanlara açıq olan bu mərkəzin göstərəcəyi xidmətlərdən böyük fərəh duyduğumu ifadə etmək istəyirəm.

Ölkəmiz daha bir gözəl əsər qazanmışdır və bunun qapısından girən şefa alıb çıxmalıdır. Burada bu coşğunluğu hamımız bərabər paylaşırıq və bugünkü mərasimə təşrif gətirdiklərinə görə hörmətli cümhurbaşqanlarımıza və qonaqlara dərin təşəkkürümü bildirirəm. Məşhur həkimlər Laytla, Henleyə, Tuzçuya, Akerə və digər dəyərli həkimlərimizə buraya gəlib bizə şərəf verdikləri üçün və bu gün qapısını insanlara açan mərkəzdə çalışanlara mənəvi dəstək verdikləri üçün təşəkkür edirəm. Bu işdə əməyi olan bütün insanlara minnətdarlığımı bildirirəm.

Yanımda dayanan Şövkət Dəmirəl bu mərkəzin yaradılması barədə çox gözəl məlumat

verdi və maddi imkanı olmayanların müayinəsi üçün, şəfası üçün, sağlamlığın tapıldığı yerlərə gedə bilməyən insanlara yardım üçün, onların sağlamlığı üçün belə bir səhiyyə ocağının burada tikilməsinin səbəblərini söylədi. Hesab edirəm ki, ona əlavə etməyə ehtiyac yoxdur. Sevinirəm. Çünki mənim ölkəmdə, ölkəmin müxtəlif yerlərində ürək-damar cərrahiyyə əməliyyatı aparmaq artıq mümkündür.

Universitet xəstəxanaları yurdun hər yerinə tibbin, həkimliyin yüksək səviyyəsini gətirdilər və bunu davam etdirirlər. Antalyada bir ay əvvəl daha bir xəstəxana açdıq. Trabzonda da, Diyarbəkirdə də ürək-damar, beyin cərrahiyyə

əməliyyatları aparıla biləcəkdir. Bu ayın 25-də, yəni üç gün əvvəl Trakiyada oldum, Trakiya Universitetinin 100 çarpayılıq xəstəxanasının son bloklarını açdım. Bu, 374 həkimi olan bir xəstəxanadır. Burada da hər cür müayinə və müalicə aparmaq olur.

Beləliklə, 2000-ci ilə qədəm qoyarkən Türkiyə Cümhuriyyəti böyük Atatürkün göstərdiyi istiqamətdə önəmli inkişaf səviyyəsinə gəlib çatmışdır.

İndi görülən işlər təkəcə dövlətin deyil, hamınındır. Bu ölkənin insanları bu ölkənin sərvətidir. Dünən keçirdiyimiz TEMA toplantısında ifadə etdiyim kimi, artıq bu ölkənin

insanları bu ölkədə qonaq deyil, gəlib-gedən deyildir, ev sahibi kimi hərəkət etməlidirlər. Əgər yanlış iş olursa, "Nəyimə lazımdır" deyərək keçib getməməlidir. Onun təmiri üçün ayağa qalxmalıdır. Vətəndaş məsuliyyəti istəyirik. Yəni əgər insan vətəndaşdırsa, məsuliyyəti olmalıdır və biz bu məsuliyyəti istəyirik. Bu ölkənin nemətlərindən yararlanmaq ancaq bu şəkildə mümkün olur. Havasından, suyundan, çörəyindən, aşından, hüzurundan, sükunundan və gələcək təminatından yararlanmaq ancaq bu ölkənin bütün vətəndaşlarına - biz də bunun içində varıq - aiddir. Burada məhz onun bir nümunəsini görürük.

Şövkət Dəmirəli təbrik edirəm. Ona yardımçı olan dəyərli bələdiyyə rəisi və valilərimizi təbrik edirəm və İspartanın xaricindən bu mərkəzin meydana gəlməsinə yardımçı olanların hamısına təşəkkürümü bildirirəm. Burada gözəl bir xəstəxana meydana gəlmişdir. Bunun böyük bir hissəsi Şövkət Dəmirəlidir. Şövkət Dəmirəl yalnız sadəcə bir kardioloji xəstəxana ərnağan etmir. Onun gözəl bir nəsihəti də vardır: "Qəlbinizə yaxşı baxın!"

Mən onu tamamilə yüksək qiymətləndirirəm. Sevgili ispartalılar!

Burada bir kardioloji xəstəxana var,- deyə və qəlbinizə baxmamaq olar,- deyə yaşamayın. Həmişə qəlbinizə yaxşı baxın. Hamınızı hörmət və ehtiramla qucaqlayıram. Xeyirli olsun.

Respublikamızın Prezidenti Heydər Əliyevə və digər hörmətli qonaqlara xatirə hədiyyələri - plaketlər təqdim edildi və onlar xatirə olaraq şəkil çəkirdilər.

Sonra Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev və Türkiyə Prezidenti Süleyman Dəmirəl

mərkəzin açılışını bildirən lenti kəsdilər, müalicə ocağı ilə tanış oldular.

Dövlətimizin başçısı **Heydər Əliyev** mərkəzin qurucusu, tanınmış iş adamı Şövkət Dəmirələ xatirə hədiyyələri təqdim etdi və dedi:

- Azərbaycan rəssamının bu əsərini Sizin tibb mərkəzinə hədiyyə edirəm. Bu, Azərbaycanın Şahdağıdır. Bu da onun ətəyində bitən gözəl ağaclardır. Qoy bu, məndən hədiyyə olaraq burada qalsın. Bu da onun pasportudur. Yəni bu əsərin rəssamının adı və s. burada vardır.

Mən bu kitabı da Sizə təqdim edirəm. Bu kitab "Süleyman Dəmirəl: İslamköydən Çankaya köşkünə qədər" adlanır. Bunu mən yaratmışam. Əziz dostum Süleyman Dəmirəlin 75 illik yubileyinə, doğum gününə həsr olunubdur. Türk dilində yazılıbdır, amma bu, Azərbaycanın, mənim yaratdığım əsəridir. Bunları Sizə hədiyyə verirəm.

Şövkət Dəmirəl Prezident Heydər Əliyevə dərin minnətdarlığını bildirərək dedi:

- Cənab Prezident, çox təşəkkür edirəm. Bunların hamısı bizim muzeyimiz üçün çox qiymətli əsərlərdir.

"Ülkü" orta məktəbinin təntənəli açılışı

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev və Türkiyə Prezidenti Süleyman Dəmirəl İspartada "Ülkü" orta məktəbinin təntənəli açılışı mərasimində iştirak etdilər.

Məktəbin binası üzərində Azərbaycanın və Türkiyənin dövlət bayraqları asılmış, prezidentləri salamlayan transparantlar vurulmuşdu.

Məktəblilər dövlət başçılarını hərərətli alqışlarla salamladılar.

Böyük öndər Mustafa Kamal Atatürkün, eləcə də zəlzələ nəticəsində dünyasını dəyişmiş insanların xatirəsi bir dəqiqəlik sükutla yad olundu.

"İstiqlal marşı" ifa edildi.

Məktəbin açılışı mərasimində 7-ci sinif şagirdi Aysen Güler, İspartanın valisi Xəlil İbrahim Daşöz, Türkiyənin təhsil naziri Mətin

Bostançioğlu çıxış edərək Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevə və digər hörmətli qonaqlara bu mühüm təhsil ocağının istifadəyə verilməsi mərasimində iştirak etdiklərinə görə minnətdarlıqlarını bildirdilər və bundan böyük şərəf duyduqlarını söylədilər.

Natiqlər Prezident Süleyman Dəmirəlin himayəsi və dəstəyi ilə təhsil və mədəniyyət şəhərinə çevrilən İspartanın son illərdə yaradılmış ibtidai, orta və ali təhsil müəssisələri ilə önəmli bir səviyyəyə gəlib çatdığını vurğuladılar. Bildirildi ki, "Ülkü" orta məktəbi 1930-cu ildə yaradılmış məktəblərdən biri olmuşdur və onun əsas binası yararsız hala düşdükdən sonra yenidən tikilməsinə qərar verilmiş və səkkiz ay içərisində müasir tələblərə cavab verən səviyyəyə çatdırılmışdır. Bu məktəbin inşası üçün 190 milyon türk lirəsi xərclənmişdir. Ümumi sahəsi 4420 kvadratmetr olan

məktəbdə 38 sinif otağı vardır və burada 1000 nəfərdən çox şagird təhsil alacaqdır.

Türkiyənin təhsil sistemi barədə məlumat verildi və nəzərə çarpdırıldı ki, cümhuriyyət qurarkən Türkiyədə cəmi bir universitet var idisə, 76 il ərzində ölkədə məktəblərin sayı 13, müəllimlərin sayı 43, tələbələrin sayı 42 dəfə artmışdır. Türkiyədə müxtəlif ixtisaslar üzrə təhsil almış mütəxəssislər indi dünyanın hər yerində çalışır, vətənin başını uca edirlər.

Son illərdə Prezident Süleyman Dəmirəlin sayəsində təhsilə göstərilən böyük diqqət və qayğıdan ətraflı söz açan natiqlər ölkənin həyatında mühüm rol oynayan bu sahənin inkişafına qoyulan sərmayələrin həcmi, özəl sektor tərəfindən tikilən təhsil müəssisələri barədə danışaraq dedilər ki, bunun sayəsində indi təkcə İspartada 798 məktəb mövcuddur və xeyli universitet fəaliyyət göstərir.

Mərasimdə Türkiyənin təhsil sahəsində xarici ölkələrlə, o cümlədən Azərbaycanla, Şimali Kipr Türk Cümhuriyyəti ilə əlaqələrindən də danışıldı. Bildirildi ki, Azərbaycanın təhsil naziri Misir Mərdanovla birlikdə bu sahədə mühüm işlər görülür. Dost və qardaş Azərbaycandan bu gün Türkiyədə 1422 tələbə təhsil alır. Onlar ali təhsil, magistratura, aspirantura və Türkiyə türkcəsini öyrənmək üçün türkçə öyrətim mərkəzində oxuyurlar. Bu tələbələrə təqaüd, müavinət, kitab və dərs vəsaiti almaq üçün xərclər Türkiyə tərəfindən ödənilir. Azərbaycanın iki nümayəndəsi Türkiyə Təhsil Nazirliyinin işçisi statusunda burada fəaliyyət göstərir. Azərbaycanda isə Türkiyənin Anadolu və digər litseyləri fəaliyyət göstərir.

Natiqlər "Ülkü" orta məktəbinin yeni binasının tikilməsində əməyi olanlara təşəkkürlərini bildirdilər, bunun İspartaya, məktəblilərə

DEVLET BAŞKANI
GELDİNİZ

KARDEŞ KUZAY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ CUMHURBAŞKANI
HOŞ GELDİNİZ

ÖĞRETMEN, YILLAR SONRA ÖDÜLÜNÜ ALIR.

ÖĞRETMENLER, ATILAN SEVGİSİNİ BU ÜLKENİN
HER ÇOCUĞUNUN KÖNEĞİNE VE KAFASINA KOYUN

MİLLİ HÜDUTLAR İÇİNDE
VATAN BİR BUTUNDUR

və türk milli təhsilinə xeyirli, uğurlu olmasını arzuladılar.

Dövlətimizin başçısı Heydər Əliyev məktəbin fəxri qonaqlar kitabına ürək sözlərini yazdı:

"Bu gün İspartada yeni bir okulun açılış mərasimində iştirak etməyimdən çox məmnunam. Okula, öyrəncilərə və öyrətmənlərə uğurlar arzulayıram".

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Heydər Əliyev
28 noyabr 1999-cu il".

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev məktəblilərə müraciətlə dedi:

- Əziz uşaqlar, Türkiyənin bu günü və gələcəyi, Türkiyənin gəncləri!

Mən bu gün əziz dostum, qardaşım, hörmətli Cümhurbaşqanı Süleyman Dəmirəlin dəvəti ilə İspartaya gəlməyimdən həddən ziyadə xoşbəxtəm. Sizi

Бүгү күн Испартада
яңи бир окулу
азынлыг мэрэсими
ишрак етмэкимдэн
чох мэмнунам.
Окула, оьрэнчилэр
вэ оьрэнмэнлэр
уьурлар арзулайрам.
Азербайжан Республикасынын
Президенти
Гейдэр Алиев

ADI SOYADI : Sayın Heydər Aliyev
GÖREVI : Azərbaycan Devlet Başkanı
ZİYARƏT TARİHİ : 28.11.1999
İMZASI :

alamlayıram. Sizə Azərbaycan uşaqları adından alamlar, sayğılar söyləyirəm. Sizə bütün təhəllinizdə, həyatınızda gələcək uğurlar diləyirəm. ağ olun.

Türkiyə Prezidenti Süleyman Dəmirəl dedi:

- Hörmətli uşaqlar!

Sizin təhsil alacağınız bu bina yenidən qurulmuş və nə qədər gözəl olmuşdur. Dövlət sizə bu məktəbi ərnağan edir.

Sevgili müəllimlər, şagirdlər! Bu məktəb çox gözəl tələbələr yetişdirmişdir və bundan sonra da davam edəcəkdir. Xeyirli və uğurlu olsun!

Sonra Prezident Heydər Əliyev və Prezident Süleyman Dəmirəl məktəbin açılışını bildirən lenti kəsdilər və sinif otaqları ilə tanış oldular.

Respublikamızın rəhbəri məktəbə xatirə hədiyyəsi təqdim etdi və dedi:

- Əziz uşaqlar, bu məktəbin sahibləri! Mən Azərbaycan rəssamının bu əsərini - Azərbaycanın mənzərəsini əks etdirən bu əsəri

sizin məktəbə hədiyyə edirəm. İnanıram ki, Azərbaycanla olan əlaqələr daha da artacaqdır. Uğurlu olsun!

Süleyman Dəmirəl adına "Mədəniyyət və Konqres Mərkəzi"nin təntənəli açılışı

Noyabrın 28-də Azərbaycanın və Türkiyənin dövlət başçıları İspartada Süleyman Dəmirəl adına "Mədəniyyət və Konqres Mərkəzi"nin açılışı münasibətilə keçirilən təntənəli mərasimdə də iştirak etdilər.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin və Türkiyə Prezidenti Süleyman Dəmirəlin gəlişini buraya toplaşan on minlərlə insan gurultulu, sürəkli alqışlarla qarşıladılar.

Dövlətimizin başçısına gül-çiçək dəstələri təqdim olundu.

Böyük öndər Atatürkün və bütün şəhidlərin əziz xatirələri bir dəqiqəlik sükutla yad olundu.

"İstiqlal marşı" əzəmətlə səsləndi.

Təntənəli mərasimi İspartanın valisi Xəlil İbrahim Daşöz açaraq, 1997-ci ilin iyulunda Türkiyə Prezidenti Süleyman Dəmirəl tərəfindən təməli qoyulan və onun adını daşıyan "Mədəniyyət və Konqres Mərkəzi"nin açılışına gəldikləri üçün Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevə və digər ali qonaqlara dərin minnətdarlığını bildirdi. O dedi ki, burada konqres və sərgilər keçirmək üçün salonlar, şadlıq evi, yarmarka və digər tədbirlər təşkil etmək üçün hər cür şərait vardır. Vali bildirdi ki, mərkəzin tikintisinə 1 trilyon 368 milyard türk lirəsi xərclənmişdir. Burada 1500 və 500 nəfərlik iki salon, yeməxana, açıq və qapalı qarajlar fəaliyyət göstərir. Mərkəzin ümumi sahəsi 10236 kvadratmetrdir. Vali "Mədəniyyət və Konqres Mərkəzi"nin inşasında əməyi olan dövlət təşkilatlarının rəhbərlərinə və iş adamlarına təşəkkürünü bildirdi.

Türkiyə Prezidenti Süleyman Dəmirəl mərasimdə çıxış etdi.

Türkiyə Prezidenti Süleyman Dəmirəlin nitqi

- Dost, qardaş Azərbaycanın dəyərli Cümhurbaşqanı, əziz qardaşım Heydər Əliyev!

Şimali Kipr Türk Cümhuriyyətinin dəyərli başqanı Rauf Denktaş!

Dəyərli qonaqlar, ispartalı həmyerlilərim!

Sizi sevgi ilə, hörmət və ehtiramla salamlayıram.

Böyük Atatürk ölkəmizi düşmənlərdən təmizlədi, xilas etdi, sonra Cümhuriyyəti qurdu. Cümhuriyyət müasir mədəniyyətə açılan bir pəncərə idi. Bu o demək idi ki, başqa ölkələrdə nə var idisə, bizim ölkəmizdə də olacaqdır, başqa ölkələrin insanları nəyə sahibdirsə, bizim ölkənin insanları da o nemətlərə sahib olacaqlar, Avropada nə varsa, İstanbulda da olacaqdır, İstanbulda nə varsa, İspartada da olacaqdır.

Müasir bir şəhərdə, İsparta kimi iri bir şəhərdə böyük səhiyyə mərkəzinə, böyük bir mədəniyyət mərkəzinə ehtiyac var idi. İnsanların yığışa biləcəyi böyük salon, toylarını keçirəcəkləri şadlıq evi lazım idi. Başqa məqsədlər üçün, o cümlədən sərgi üçün istifadə ediləcək bir yer

lazım idi. Həmin yer elə buradır.

1997-ci ilin iyul ayında təməlini qoyduğumuz və indi açılışına topladığımız bu "Mədəniyyət və Konqres Mərkəzi"nin sayəsində İsparta müasir bir əsər qazanmışdır. Xeyirli, uğurlu olsun, bu mərkəzdən istifadə edin, yararlanın! Həminizi sevgi və hörmətlə bir daha salamlayıram. Sağ olun.

Sonra hər iki dost ölkənin prezidentlərinə xatirə hədiyyələri - plaketlər təqdim olundu.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev və Türkiyə Prezidenti Süleyman Dəmirəl mərkəzin açılışını bildirən lenti kəsdilər, mərkəzlə yaxından tanış oldular və xatirə şəkli çəkdirdilər. Dövlətimizin başçısı mərkəzə yadigar olaraq hədiyyə təqdim etdi.

Prezident Heydər Əliyev və Prezident Süleyman Dəmirəl "Mədəniyyət və Konqres Mərkəzi"nin əzəmətli toplantı salonunda verilən naharda iştirak etdilər.

Xor kollektivi mərasim iştirakçıları qarşısında çıxış etdi.

Süleyman Dəmirəl adına Universitetin araşdırma və tədqiqat xəstəxanasının təməlinin qoyulması mərasimi

Noyabrın 28-də Azərbaycan Respublikasının və Türkiyə Respublikasının dövlət başçıları İspartada Süleyman Dəmirəl adına Universitetə gəldilər.

Ali təhsil ocağının professor-müəllim heyəti, tələbələri möhtərəm prezidentləri gurultulu, sürəkli alqışlarla qarşıladılar, onlara gül-çiçək dəstələri təqdim etdilər.

Türkiyə Cümhuriyyətinin qurucusu böyük Atatürkün, şəhidlərin və zəlzələdən həlak olanların xatirəsi bir dəqiqəlik sükutla yad edildi. "İstiqlal marşı" oxundu.

Sonra universitetin araşdırma və tədqiqat xəstəxanasının təməlinin qoyulması mərasimi oldu. Xəstəxananın tikintisi Türkiyənin tanınmış "Alarko" şirkətlər qrupu tərəfindən həyata keçirilir. "Alarko"-nun fəaliyyətini əks etdirən film göstərildi.

Mərasimi universitetin tələbəsi Murad Kasab idarə edirdi.

"Alarko" şirkətlər qrupunun sədri Üzeyir Qarih, Süleyman Dəmirəl adına Universitetin rektoru, professor Lütfü Çaxmaqçı, Türkiyə Ali Təhsil İdarəsinin rəhbəri Kamal Gürüz, təhsil naziri Mətin Bostançıoğlu, səhiyyə naziri Osman Durmuş mərasimdə çıxış etdilər.

Natiqlər İspartada Süleyman Dəmirəl adına Universitetin araşdırma və tədqiqat xəstəxanasının təməlinin qoyulması mərasimində iştirak edən ali qonaqları - Azərbaycan

Prezidenti Heydər Əliyevi, Türkiyə Prezidenti Süleyman Dəmirəli, Şimali Kipr Türk Cümhuriyyətinin Prezidenti Rauf Denktaş ürəkdən salamladılar.

Türkiyənin ən müasir səhiyyə ocaqlarından biri olacaq 400 çarpayılıq bu xəstəxananın tikintisi 2000-ci ildə tamamlanacaq və o, tam istifadəyə veriləcək, İspartanın və onun ətrafında yerləşən Atyolu və Burdur bölgələrinin ehtiyaclarını ödəyəcək, eyni zamanda müasir tibb xidmətlərinin inkişafına kömək göstərəcəkdir.

Məlumat verildi ki, xəstəxana 37,5 milyon

ABŞ dollarına başa gələcəkdir. Bunun 19,5 milyon dolları inşaata, 18 milyon dolları isə texniki təchizata ayrılacaqdır. Burada molekulyar biologiya, genetika, serologiya, qida, biomedikal laboratoriyalar yaradılmasına başlanmışdır. 40 min kvadratmetr sahədə doqquz və üç mərtəbəli iki bitişik binadan ibarət olacaq xəstəxanada cərrahiyyə, ortopediya, travmatologiya, göz xəstəlikləri, daxili orqanların müayinəsi, onkologiya, nevrologiya, psixiatriya, urologiya, nefrologiya, reanimasiya şöbələri, doğum evi, poliklinika, müxtəlif laboratoriyalar və s. fəaliyyət

göstərəcəkdir. Xəstəxananın xarici görkəminin memarlıq baxımından da cəlbedici olmasına diqqət yetiriləcəkdir. Natiqlər vurğuladılar ki, Prezident Süleyman Dəmirəlin uğurlu əli ilə bu gün təməli qoyulan bu xəstəxana ispartalıları şərəflə xidmət göstərəcəkdir. Onlar Türkiyənin səhiyyə sistemindən, əhəlinin sağlamlığının qorunması sahəsində görülən işlərdən, son dövrlərdə istifadəyə verilən müasir tibb ocaqlarının əhəmiyyətindən, dövlətin və hökumətin ölkədə təbabətin, təhsilin inkişafına diqqət və qayğısından ətraflı söhbət açdılar, iş adamları tərəfindən səhiyyə, təhsil sektorlarına sərmayə qoyulmasından danışdılar.

Çıxış edənlər Süleyman Dəmirəl adına Universitetin nailiyyətlərindən söz açaraq dedilər ki, bu ali təhsil ocağında 1400 kompüter internet şəbəkəsinə qoşulmuşdur. Bu, tələbələrə müasir elmi biliklərə daha dərinlən yiyələnmək, qabaqcıl elmi nailiyyətləri və texnoloji yenilikləri izləmək imkanı verir. Burada tələbələrə məişət xidməti göstərən obyektlər, idman kompleksləri də istifadəyə verilmişdir.

Bildirildi ki, universitet xarici ölkələrin ali məktəbləri ilə əlaqələrə xüsusi diqqət yetirir. Qeyd edildi ki, Şövkət Dəmirəl adına Kardioloji mərkəzin universitetin nəzdində fəaliyyət göstərməsi bu ali təhsil müəssisəsinin nüfuzunun daha da artmasına səbəb olacaqdır.

Natiqlər Süleyman Dəmirəl adına Universitetin araşdırma və tədqiqat xəstəxanasının inşasında iştirak edənlərə dərin minnətdarlıqlarını bildirdilər, bu səhiyyə ocağının bütün Türkiyə üçün xeyirli və faydalı olmasını arzuladılar.

Çıxış edənlər Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin İspartada keçirilən tədbirlərdə iştirak etməsini bir daha yüksək qiymətləndirdilər və bundan böyük şərəf duyduqlarını xüsusi vurğuladılar.

Türkiyə Prezidenti Süleyman Dəmirəl mərasimdə nitq söylədi.

rol oynamaq, dünyada sülhün qurulmasında əhəmiyyətli rol oynamaq məcburiyyətindədir.

Bax, cümhuriyyət universiteti məhz belə bir Türkiyə üçün gəncləri yetişdirməlidir. Onlar dünyanın harasına gedirlərsə-getsinlər, orada uğur qazana biləcəklər. Onlar böyük bir millətin övladı olduqlarını, Atatürk Türkiyəsinin vətəndaşı olduqlarını unutmamalıdır.

Türkiyənin hər tərəfində boy atmaqda olan cümhuriyyət fidanları meyvə verməyə başlamışdır. İsparta Süleyman Dəmirəl universiteti 29 min tələbəsi ilə millətin gözü önündədir. 29 min tələbəsi olan universitet böyük bir universitetdir, hər baxımdan böyük universitetdir. Bu universitetin çox əla tədris korpusları var. Tikinti işlərini davam etdirəcəyik. Mən bütün

tələbələri, başda rektor olmaqla professor-müəllim heyətini təbrik edirəm.

Qardaşım Şövkət Dəmirəl universitetin ilk binasını tikdirmişdir. Bu iş belə başlamışdır, ancaq inanıram ki, İspartanın xeyirxah insanları, ölkəmizin digər xeyriyyəçiləri bu işə kömək etmişlər. Mənim xahişimlə "Sabancı holding" yataqxana tikir. Sizin hüsurunuzda onlara təşəkkür edirəm.

Universitetlər yerləşdikləri şəhərlərin çöhrəsini dəyişdirir. Bu mənada mənim İspartanın da çöhrəsi dəyişir. Şəhərimiz gənclərlə, elm adamları ilə dolmuşdur. Bu işlər fədakarlıq tələb edir. Türk dövləti bu yolda hər

fədakarlığa qatılacaqdır.

Hər şey elə bu cür başlayır. Təsəvvür edin ki, cümhuriyyəti quran insanların evlərində 1925-ci ilə qədər elektrik yox idi, qaz lampaları var idi.

Bu gün 38 universitetimizdə tibb fakültəsi, bunların da 34-nün nəzdində xəstəxana var. İndi

*Süleyman Dəmirəl
Yubileyinə
Yüzləyə arzulayıram.
Azərbaycan Respublikasının
Prezidentinin
Heydər Əliyev
T. Məmmədov
28/XI-99*

özünüz düşünün. Vanda, Ərzurumda, Trabzonda, Sivasda, Samsunda, Diyarbəkirdə, Elazığda, Malatyada, Qaziantepdə, Adanada, Kayseridə, Konyada, Əskişəhirdə, Antalyada, Bursada, Maraşda, Azdında, Trakyada xəstəxanalar var. Trakyadakı xəstəxananın özülünü mən qoymuşdum, bu günlərdə açılışı oldu. İndi trakyahlılar müalicə üçün daha İstanbula getmirlər. Demək, Türkiyə inkişaf edir, bunu görmək üçün insan kor olmalıdır. Mən heç kimə tənə etmirəm.

İndi burada bir xəstəxana tikilir. Bu şəhər onun kardiologiya şöbəsini açdıq. Ümid edirəm ki, bu, Türkiyənin ən yaxşı ürək müalicə ocağı olacaqdır.

Mənim qardaşım Şövkət Dəmirəl məndən iki yaş kiçikdir. İki kurs fərqi ilə birlikdə mühəndis təhsili aldıq. Bir-birimizi çox yaxşı tanıyırdıq. Onun bir xasiyyəti var: ağılına batan şeyi hökmən həyata keçirir. Şəhər də dedi ki, bu, Türkiyənin ən yaxşı xəstəxanası olacaqdır. Heç şübhəniz olmasın ki, o, bu fikri mütləq gerçəkləşdirəcəkdir.

Burada Süleyman Dəmirəl Universiteti tibb fakültəsinin sanal təməlini qoyacağıq. "Sanal" nə deməkdir? Sanal, yəni təmsili, rəmzi deməkdir. İş adamı Üzeyir Qarih çox gözəl dedi: fələn təməl varsa, sanala nə ehtiyac? Məsələ belədir ki, indi həmin binanın 8-ci mərtəbəsi tikilir. Mənə demişdilər, dəvət etmişdilər, mən də söz vermişdim ki, təməlqoyma mərasiminə gələcəyəm. Soruşmuşdum ki, kredit almaq işi rəsmiləşdimi? Mənə demişdilər ki, rəsmiləşmək üzrədir, bu gün-sabah rəsmiləşər. İndi gördük ki, binanın 8-ci mərtəbəsi inşa edilir. Onu da deyim ki, Türkiyə dövləti bürokratik əngəlləri də aradan qaldırmalıdır. Bina üçün 40 milyon dollar kredit tapılmış, kredit qəbul olunmuş, tender elan edilmişdi. 8 aydır bu iş sürünürdü. Nəhayət, sənədlər mənə gəldi, imzalandıqdan sonra dedim ki, indi rektora, valiyə xəbər verin, gəlirəm. Hər şey nəticə ilə ölçülür.

Üzeyir Qarih, sən bu xəstəxananı müəyyən edilmiş müddətdə inşa etməyə və universitetə təhvil verməyə söz verdin. Bu, şayani-təqdir bir hərəkətdir, sənə, sənin şirkətinin şanına yaraşan işdir. Türkiyə içində, onun hüdudlarından kənarda gördüyün hər işi tər-təmiz gördün, çox ölkədə Türkiyənin etibarını çox yaxşı şəkildə qorudun. Ona görə də sənə təşəkkür edirəm. İsparta Süleyman Dəmirəl Universitetinin rəhbərliyinə, xüsusilə tibb fakültəsinin dekanına, fakültənin dəyərli professorlarına, dosentlərinə, həkimlərinə, assistentlərinə "Bu təsis uğurlu olsun!" deyirəm. Madam ki, bu təsis mənim adıma daşıyır, onda hər şey mükəmməl olmalıdır. Tibb fakültəsinin də mükəmməl olmasını tələb edirəm. Sizə nailiyyətlər arzulayıram!

Hamınızı sevgi və sayğı ilə salamlayıram.

Sonra xəstəxananın rəmzi özülqoyma mərasimi keçirildi.

Türkiyə Prezidenti Süleyman Dəmirəl xəstəxananın təməlinin qoyulmasına xeyir-duasını verdi.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevə, Türkiyə Prezidenti Süleyman Dəmirələ xatirə hədiyyələri - plaketlər təqdim olundu.

Respublikamızın rəhbəri universitetin fəxri qonaqlar kitabına ürək sözlərini yazdı:

"Süleyman Dəmirəl Universitetinə yeni uğurlar arzulayıram.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Heydər Əliyev

28 noyabr 1999-cu il"

Sonra universitet tələbələrinin konserti oldu.

Mərasimlərdə Şimali Kipr Türk Cümhuriyyətinin Prezidenti Rauf Denktaş, Türkiyənin yüksək vəzifəli dövlət və hökumət xadimləri, ölkəmizin Ankaradakı səfiri Məmməd Əliyev və digər rəsmi şəxslər də iştirak edirdilər.

Səfər başa çatdı

Həmin gün axşam Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev İsparta şəhərinin Süleyman Dəmirəl adına hava limanından vətənə yola düşdü.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevi Türkiyə Prezidenti Süleyman Dəmirəl, İspartanın valisi Xəlil İbrahim Daşöz, dost ölkənin dövlət və hökumət xadimləri, respublikamızın Ankaradakı səfiri Məmməd Əliyev və digər rəsmi şəxslər yola saldılar.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev noyabrın 29-da gecə vətənə qayıtdı. Dövlətimizin başçısı Heydər Əliyev Bakının Binə hava limanında jurnalistlərə səfəri barədə məlumat verərək dedi:

- Mən nədən ötrü getdiyimi sizə bildirmişdim. Ona görə də dediklərimin hamısı oldu. Dünən Ankaraya gəldim. Orada böyük bir təşkilat var, torpaq eroziyası ilə mübarizə, ətraf mühitin qorunması və başqa problemlərlə məşğul olur. Həm dövlət, həm də onunla bərabər iş adamları, böyük şirkətlər bu təşkilatda öz güclərini birləşdiriblər, adı da Türkiyə Eroziyaya qarşı Mübarizə, Yaşıllaşdırma və Ətraf Mühitin Mühafizəsi Vəqfi - TEMA-dır. Bu vəqf yeddi il bundan qabaq

dövlətlə birlikdə yaradılıb. Dediym kimi, torpaq eroziyası ilə mübarizə, torpaqların şoranlaşmasının qarşısının alınması, meşələrin, ağacların inkişaf etdirilməsi, həm də onların məhv olunmasının qarşısının alınması ilə məşğul olur. Çox əhəmiyyətli bir işdir.

Orada vəqfin başçıları, bir çox nazirlər çıxış etdilər. Prezident Süleyman Dəmirəl çıxış etdi. Mənə də söz verdilər, mən də çıxış etdim. Hesab edirəm, bu, həm elmi cəhətdən, həm də xüsusən praktiki cəhətdən çox əhəmiyyətli tədbir idi. Mən orada dedim, yaqın ki, biz bunu edəcəyik, - orada çox böyük təcrübə var, biz gərək oraya nümayəndə heyəti göndərək, bu təcrübə ilə tanış olsunlar, görək biz nə edə bilərik. Əlbəttə, bunu indi etmək çətinidir, çünki böyük vəsait tələb olunur. Orada həmin vəqf bu işə həm xalqı cəlb edib, həm də dövlətin imkanlarını toplayıb.

Keçmişdə, Sovet İttifaqı vaxtında eroziyaya qarşı mübarizəyə, meliorasiyaya, torpaqların şoranlaşması qarşısının alınmasına, yaxud şoranlaşmış torpaqların yuyulmasına çox pul xərclənirdi. İndi isə bizim iqtisadi imkanımız pisdır. Ancaq hər halda meşələri qoruya bilərik, yaşıllaşdırmanı inkişaf etdirə, yeni meşələr saldıra bilərik. Məsələn, otuz il öncə biz Bakının yaşıllaşdırılması problemini qaldırdıq. Düzdür, arada beş-altı il

buna xəyanət oldu, amma görürsünüz, son beş-altı ildə Bakıda yenə də hər yerdə ağaclar əkilir, yaşıllaşdırmaya diqqət artırılır.

Mən bu gün İsparta şəhərinə getmişdim. Orada da hava limanından gedəndə yolun qırağında şam ağacları var. Bir hissəsi qalıxdır, görünür, beş-altı-yeddi-səkkiz il bundan öncə əkilər. Amma bir hissəsi balaca ağaclardır, bunlar da böyüyəcəkdir. Yəni bu işləri görmək, xalqı bu işə cəlb etmək olar. Orada belə bir təşəbbüs qaldırıblar ki, gərək hər bir vətəndaş doqquz ağac yetişdirsin. Şübhəsiz ki, meyvə ağaclarından yox, yaşıllaşdırma üçün əkilən ağaclardan söhbət gedir. Mən bu tədbirdə iştirak etməyimdən məmnunam. Bu, bizim üçün xeyirlidir.

Bu gün şəhər tezdən hörmətli Prezident Süleyman Dəmirəllə bərabər İspartaya getmişdik. Bilirsiniz ki, İsparta onun vətənidir. İsparta vilayətdir, İsparta şəhərinin 450 min əhalisi var. Bu şəhər də çox inkişaf edib və təbiidir ki, bu işlərin çoxu Prezident Süleyman Dəmirəlin himayəsi altında aparılır. Dövlət də çox işlər görür, amma şirkətlər, vəqflər də edirlər. Məsələn, Süleyman Dəmirəlin qardaşı var - Şövkət Dəmirəl - o öz puluna ürək-damar cərrahiyyəsi xəstəxanası tikibdir, dediyinə görə, altı milyon dollar xərcləyibdir. 93-cü ildə o da mən keçirdiyim əməliyyatı keçiribdir. Yəqin ondan sonra görüb ki, bu, insanlara nə qədər lazımdır, öz pulunu xərcləyibdir, iş adamıdır. Xəstəxana tikib, onu cihazlarla yüksək səviyyədə təmin ediblər.

Xəstəxananın açılışı oldu, ona baxdıq. Orada yeni bir məktəb tikilmişdir, onun açılışı oldu, ona baxdıq. Orada böyük bir mədəniyyət mərkəzi tikilibdir. Vaxtilə bunların təməlini Prezident Süleyman Dəmirəl özü atıbdır. Ona görə açılışında da iştirak edirdi, mənə də dəvət eləmişdi. Mədəniyyət mərkəzi böyük kompleksdir. Böyük salonları var - həm müxtəlif konqreslər keçirmək, həm konsert vermək, yaxud da toy mərasimləri, başqa mərasimlər keçirmək olar. Çox gözəldir. Orada günorta bir az yemək yedik.

İspartada yeddi il bundan öncə universitet yaranıb və Süleyman Dəmirəl adınadır. Təbiidir

ki, dövlət universitetidir. Amma orada bəzi binaları deyəsən, Süleyman Dəmirəlin qardaşı Şövkət Dəmirəl tikibdir. Universitet böyükdür, orada 25 min tələbə oxuyur, neçə min də müəllimi, professorları var. Yeddi ildə çox böyüyüb, amma yenə də genişlənir. Şəhərin kənarında universitet şəhərciyi yaranıb. Onun tibb fakültəsinin binası tikilir, səkkiz mərtəbəsi qalıxdır, ona da baxdıq.

Mənə universitetin fəxri doktoru adı vermişdilər. Şimali Kipr Türk Cümhuriyyətinin başçısı Rauf Denktaş da fəxri doktor adı vermişdilər. Bu mərasim oldu. Mərasim də çox böyük idi: rektor danışdı, milli təhsil naziri, səhiyyə naziri, başqaları danışdılar. Sonra da Süleyman Dəmirəl çox dəyərli nitq söylədi. Bizə fəxri doktor diplomları verdilər. Şübhəsiz ki, hər birimiz nitq söylədik. Əgər vaxtınız olsa, televiziya vasitəsilə baxarsınız. Bunlar hamısı bu gün olub, şəhər saat 9-da biz Ankaradan uçduq, indi də İspartadan iki saat yarım yol gəlmişəm. Təbiidir ki, Türkiyə Prezidenti Süleyman Dəmirəl ilə Türkiyə-Azərbaycan əlaqələri haqqında, Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinin həll olunması haqqında, başqa problemlər barədə söhbətlərimiz oldu. Dünən axşam biz təkbətek görüşdük, bir yerdə yemək yedik və danışqlar apardıq. Mərasim zamanı da bir yerdə idik, amma dünən axşam, toplantıdan sonra buna xüsusi vaxt sərf etdik. Bunlar da çox əhəmiyyətlidir.

Türkiyədə yeni hökumətdir, yeni nazirlər var. Bizi üç-dörd nazir müşayiət edirdi. Onlarla görüşdük, danışdıq. Bunlar hamısı bizim ölkələrimizi bütün sahələrdə bir-birinə daha da yaxınlaşdırmaq üçün, əməkdaşlığı inkişaf etdirmək üçün lazımdır. Mən bu səfərdən çox məmnunam. Düzdür, buna iki gün vaxt getdi, amma çox məmnunam.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevi Binə hava limanında Milli Məclisin sədri Murtuz Ələsgərov, Prezidentin İcra Aparatının rəhbəri Ramiz Mehdiyev, Türkiyənin Azərbaycandakı səfiri Qədri Ecvet Tezcan və digər rəsmi şəxslər qarşıladılar.

**Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab Heydər Əliyevin Türkiyə Respublikasına işgüzar səfərinin
P R O Q R A M I
(Ankara- İsparta, 27-28 noyabr 1999-cu il)**

27 noyabr, şənbə

12.15	Ankara şəhərinin Esenboğa hava limanına eniş Qarşılayır: Türkiyənin Prezidenti Süleyman Dəmirəl
13.35	Vertolyotla Çankaya köşkünə gəliş
14.30-16.30	"TEMA" Vəqfinin "Eroziyaya qarşı mübarizə həftəsini"nin açılış mərasimi (Çankaya köşkü, Yeni bina)
19.30-21.00	Birgə axşam yeməyi (Çankaya köşkü, Köhnə bina, Mavi salon)

28 noyabr, bazar

08.00	Azərbaycan nümayəndə heyətinin İsparta şəhərinə uçuşu
09.45	"Etimesqut" hərbi aerodromundan İsparta şəhərinə uçuş
10.30	İsparta şəhərinin hava limanına gəliş
10.30	İsparta şəhərinin hava limanından Şövkət Dəmirəl adına Kardioloji mərkəzə gəliş
11.00-11.50	Şövkət Dəmirəl adına Kardioloji mərkəzin açılış mərasimi
11.50	Şövkət Dəmirəl adına Kardioloji mərkəzlən "Ülkü" orta məktəbinə gediş
12.00	Şövkət Dəmirəl adına Kardioloji mərkəzlən "Ülkü" orta məktəbinə gəliş
12.00-12.25	"Ülkü" orta məktəbinin açılış mərasimi
12.30	"Ülkü" orta məktəbindən Süleyman Dəmirəl adına "Mədəniyyət və Konqres Mərkəzi"nə gəliş
12.30-13.00	Süleyman Dəmirəl adına Mədəniyyət və Konqres mərkəzinin açılış mərasimi

13.00-14.00	Süleyman Dəmirəl adına "Mədəniyyət və Konqres Mərkəzi"ndə nahar yeməyi
14.00	Süleyman Dəmirəl adına "Mədəniyyət və Konqres Mərkəzi"nin toplantı zalına keçid
14.15-15.00	Süleyman Dəmirəl Universitetinin tibb fakültəsinin xəstəxanasının təməlinin qoyulmasının simvolik mərasimi ("Mədəniyyət və Konqres Mərkəzi")
15.00-16.30	Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab Heydər Əliyevə Süleyman Dəmirəl Universitetinin Fəxri doktoru adının verilməsi mərasimi ("Mədəniyyət və Konqres Mərkəzi")
17.00	Süleyman Dəmirəl adına "Mədəniyyət və Konqres Mərkəzi"ndən İsparta şəhərinin hava limanına gəliş İsparta şəhəri hava limanından Bakıya uçuş

***Azərbaycan Respublikasının
Prezidenti Heydər Əliyevin
Türkiyəyə qısamüddətli
işgüzar səfəri***

9-10 yanvar 2000-ci il

**İşgüzar dialoq
davam edir**

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev Türkiyəyə qısamüddətli işgüzar səfərə yola düşdü

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev Türkiyə Respublikasının Prezidenti Süleyman Dəmirəlin dəvəti ilə yanvarın 9-da qardaş ölkəyə qısamüddətli səfərə yola düşdü.

Dövlətimizin başçısı Heydər Əliyev yola düşməzdən əvvəl Binə hava limanında bu səfər barədə jurnalistlərin suallarına cavab verdi.

Sual: Cənab Prezident, Türkiyə Respublikasına bu dəfəki səfərdən məqsəd nədir və səfər zamanı Türkiyə rəhbərliyi ilə hansı məsələləri müzakirə etmək nəzərdə tutulur?

Cavab: Bilirsiniz ki, Türkiyə Cümhuriyyəti ilə Azərbaycan arasında çox sıx dostluq, əməkdaşlıq əlaqələri var. Bu əlaqələr daim bizim görüşlərimizin və məsləhətləşmələrimizin olmasını tələb edir. Bilirsiniz ki, son zamanlar

mən bir neçə dəfə Türkiyədə olmuşam və hər dəfə bütün başqa tədbirlərdə iştirak etməklə yanaşı, ölkələrimiz arasındakı əlaqələr haqqında geniş fikir mübadiləsi aparmışıq.

İndi mənim səfərim Prezident hörmətli cənab Süleyman Dəmirəlin dəvəti ilədir. Bu, qısamüddətli bir səfərdir. Əsas məsələ Dağlıq Qarabağ probleminin sülh yolu ilə həll olunması barədə yenidən məsləhətləşmələr aparmaqdır. Çünki bilirsiniz ki, Ermənistan Azərbaycanın torpaqlarını işğal etdiyinə görə Türkiyənin bu ölkə ilə indiyə qədər nə diplomatik əlaqəsi var, nə sərhədlərinin açılmasına yol verirlər, nə yolların açılmasına yol verirlər. Bilirsiniz ki, Türkiyə ilə Ermənistan arasında uzun məsafəli sərhəd var. Burada yollar var: həm dəmir yolu, həm avtomobil yolu var, bu da təbiidir ki, Ermənistan üçün çox lazımdır. Ona görə də bu məsələnin həll olunmasında Ermənistan prezidenti Koçaryanla mənim apardığım danışıqlar, bu problemlər həmişə durur.

Bu barədə Ermənistanın özü də Türkiyə ilə danışıqlar aparıbdır. Bu məsələləri bir daha dəqiqləşdirmək, mövqelərimizi müqayisə etmək, məsləhətləşmək məqsədi ilə mən Türkiyəyə gedirəm. Əsas məsələ bundan ibarətdir.

Bilirsiniz ki, Bakı-Ceyhan neft kəməri haqqında müqavilə artıq imzalanıbdır. Bunun icrasına başlamaq lazımdır. Türkiyə də bunu istəyir, biz də bunu istəyirik. Ancaq biz indiyə qədər bu müqavilələri parlamentdə ratifikasiyaya verə bilməmişik. Çünki bir neçə məsələ Gürcüstan ilə bu günə qədər həll edilməyibdir. Bilirsiniz ki, bu yaxın zamanlarda Türkiyənin nümayəndə heyəti Gürcüstanda və Azərbaycanda olmuşdur. Onlar Gürcüstan Prezidenti Eduard Şevardnadzeyə və mənə Prezident Süleyman Dəmirəlin məktublarını vermişlər. Bu barədə də danışmaq lazımdır. Çünki bunu gecikdirmək olmaz. Türkiyə də maraqlıdır ki, bu gecikməsin. Biz də maraqlıyıq, təbii ki, Gürcüstan da maraqlıdır. Amma Gürcüstan bəzi məsələləri ortaya atıbdır. Bunlar bizim üçün uyğun məsələlər deyildir, Türkiyə

üçün də uyğun deyildir. Bu barədə də fikir mübadiləsi aparacağıq. Ümumiyyətlə, ölkələrimiz arasındakı əlaqələri daha da inkişaf etdirmək, genişləndirmək məsələləri də bizim qonşularımızla danışıqların əsas mövzudur. Görürsünüz, qısamüddətli səfərə gedirəm, amma nə qədər məsələ var.

Sual: Cənab Prezident, Bakı-Ceyhan müqaviləsi imzalanmamışdan əvvəl Gürcüstan indiki şərtlərini irəli sürmürdü. İndi nəyə görə bu şərtlər irəli sürülür?

Cavab: Sürmürdü, yox. Siz bunu onlardan soruşun.

Sual: Cənab Prezident, Azərbaycanın Avropa Şurasına üzv olması məsələsi nə yerdədir?

Cavab: Necə nə yerdədir? Biz Avropa Şurası ilə əməkdaşlıq edirik və lazımi danışıqlar aparırıq. Yəqin ki, vaxtı gələndə bunların hamısı həll olunacaqdır.

Sual: Cənab Prezident, Şimali Qafqazdakı vəziyyəti səfəriniz zamanı müzakirə edəcəksinizmi?

Cavab: Əlbəttə ki, biz bu barədə fikir

mübadiləsi aparmalıyıq. Şimali Qafqazdakı, Çeçenstandakı vəziyyətə nə Türkiyə, nə də Azərbaycan müdaxilə edir. Ancaq təəssüf ki, Rusiyanın mətbuat orqanları, hətta rəsmi dairələri axır zamanlar bir çox əsassız bəyanatlar veriblər. Bu da bizi çox narahat edibdir. Bilirsiniz ki, dünyanın Azərbaycanın Xarici İşlər Nazirliyi Rusiyanın bu hərəkətlərinə görə bu barədə çox sərt bəyanat veribdir. Yəqin ki, biz bu barədə də danışacağıq, bu mövzu kənarda qala bilməz. Çünki Rusiyanın mətbuat orqanları, rəsmi dairələri də bəzən çalışırlar sübut etsinlər ki, guya bu terrorçular, yaraqlılar Türkiyədən, başqa şərq ölkələrindən gəlib Azərbaycandan, Gürcüstandan keçirlər və buradan silah-sursat keçir. Bu, tamamilə yalan sözdür, böhtandır, iftirdir. Heç bir belə fakt yoxdur. Kiyevdə olarkən mən bu barədə baş nazir, indi prezident səlahiyyətlərini həyata keçirən Vladimir Putinlə də danışdım, ona da dedim. Yəqin ki, biz bu barədə də söhbət edəcəyik.

Sual: Cənab Prezident, Bakı-Ceyhan neft boru kəməri ilə bağlı Gürcüstanın sərt mövqeyi barədə nə deyərdiniz?

Cavab: Bilirsiniz, siz düzgün demirsiniz. Sərt mövqe yoxdur. Gürcüstanın müəyyən şərtləri var. Hərə istəyir ki, burada öz problemini ölkəsi üçün daha da faydalı həll etsin. Mən elə hesab edirəm ki, burada həll oluna bilməyən elə bir problem yoxdur. Bunların hamısı həll olunacaqdır.

Sual: Cənab Prezident, indiki gərgin münasibətlərdə İrana Sizin qarşıdakı səfəriniz barədə nə deyə bilərsiniz?

Cavab: Nə gərgin münasibətlərdir? İranla bizim gərgin münasibətlərimiz yoxdur. Sən bunu haradan götürmüşən? Mən bəyan etmişəm ki, İranla bizim çox yaxşı münasibətimiz var. Bu günlərdə mən Yeni Azərbaycan Partiyasının qurultayındakı çıxışında hətta qeyd etdim ki, mənim İstanbulda irəli sürdüyüm Cənubi Qafqazda təhlükəsizlik və əməkdaşlıq paktı yaranmasında İran da iştirak etməlidir. İranın

prezidenti məni dəvət edibdir, mən də şübhəsiz ki, həmin dəvəti bu yaxınlarda həyata keçirəcəm.

Sual: Cənab Prezident, Aram Sarkisyanın Dağlıq Qarabağla bağlı son təklifinə Sizin münasibətiniz?

Cavab: Elə bir təklif mənə məlum deyil.

Sual: Cənab Prezident, sammitdə Siz Koçaryanla görüşəcəksinizmi?

Cavab: Görüşəcəyəm. Hələ Moskvada da görüşəcəyəm, lap arxayın olun.

Sual: Cənab Prezident, Cövhərqala alındığı halda rus qoşunlarının Azərbaycana və Gürcüstana girməsi ehtimalı varmı?

Cavab: Bilirsiniz, mən istəyirəm ki, siz bu sualları verməyəsini. Çünki bunlar əsassız suallardır. Orada Rusiya öz daxili işi ilə məşğuldur. Nə üçün sən deyəsən ki, Qroznının, nə bilim, alınmasından sonra onlar Azərbaycana müdaxilə edəcəklər? Buna bir əsas yoxdur.

Yaxşı, sağ olun.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevi Binə hava limanında Milli Məclisin sədri Murtuz Ələsgərov, Baş nazir Artur Rəsizadə, Prezidentin İcra Aparatının rəhbəri Ramiz Mehdiyev, Türkiyənin ölkəmizdəki səfiri Qədri Ecvet Tezcan və digər rəsmi şəxslər yola saldı.

Ankarada təntənəli qarşılanma mərasimi

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev Türkiyə Respublikasının Prezidenti Süleyman Dəmirəlin dəvəti ilə yanvarın 9-da qardaş ölkəyə qısamüddətli işgüzar səfərə gəldi.

Dövlətimizin başçısının gəlişi şərəfinə Ankaranın Esenboğa hava limanında fəxri qarovul dəstəsi düzülmüşdü. Hava limanının binası üzərində Azərbaycan və Türkiyənin dövlət bayraqları dalğalanırdı.

Dost və qardaş ölkənin dövlət başçısı

Süleyman Dəmirəl respublikamızın Prezidenti Heydər Əliyevi təyyarənin pilləkəni yanında mehribanlıqla qarşıladı. Türk qızı Azərbaycan Prezidentinə gül dəstəsi təqdim etdi. Dövlətimizin başçısı Heydər Əliyev onu qarşılamağa gəlmiş Türkiyənin dövlət və hökumət xadimləri ilə səmimiyyətlə görüşdü. Prezidentlər fəxri qarovul dəstəsinin qarşısından keçdilər. Azərbaycan Prezidenti türk əsgərlərini salamladı.

Prezident Heydər Əliyev və Prezident Süleyman Dəmirəl hava limanının şərəf salonunda Azərbaycanın, Türkiyənin və Ankarada akkreditə olunmuş xarici ölkələrin jurnalistləri qarşısında qısa bəyanatla çıxış etdilər.

Türkiyə Prezidenti Süleyman Dəmirəlin bəyanatı

- Dost Azərbaycanın dəyərli Cümhurbaşkanı, əziz qardaşım Heydər Əliyevi Ankarada görməkdən şərəf duyduğumu bildirir və "Xoş gəlmisiniz!" deyirəm.

Biz Türkiyə ilə dost, qardaş Azərbaycan arasındakı münasibətləri, əlaqələri də, bölgədəki vəziyyəti də bərabər nəzərdən keçirəcək, müzakirə edəcəyik. Biz Qafqazda sülh arayıq.

Bildiyiniz kimi, Azərbaycanın torpaqlarının önəmli bir hissəsi işğal altındadır və bir milyona yaxın qardaşımız illərdən bəri çadırlarda yaşamaqdadır. Onlar evlərindən, yerlərindən-yurdlarından uzaq düşmüşlər. Ötən illərdə sülh üçün əhəmiyyətli, önəmli zəhmətlər sərf edilmişdir. Bu işlər, təbii ki, davam etdiriləcəkdir. Bütün Qafqazda sülh Qafqazda yaşayan hər kəs üçün əhəmiyyətlidir, Azərbaycan üçün əhəmiyyətlidir və nəhayət, qafqazlıların qonşusu olan Türkiyə üçün fəvqəladə önəmlidir. Arzu edirik ki, 2000-ci il Qafqaza sülh gətirsin və bu, bir təmənnadır. Bunun üçün zəhmət sərf olunması davam etdiriləcəkdir. Ümid edirik ki, Azərbaycanın Cümhurbaşkanı, dəyərli qardaşım

Heydər Əliyevin müdrik, uzaqgörən siyasəti nəticəsində bölgədə sülhə nail olunacaqdır. Bir daha "Xoş gəlmisiniz!" deyirəm.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin bəyanatı

- Əziz dostum, qardaşım, Prezident hörmətli Süleyman Dəmirəl!

Hörmətli mətbuat nümayəndələri!

Mən çox məmnunam ki, bu gün, bayram günü Türkiyədəyəm və dostlarımla, qardaşlarımla bir yerdəyəm. Mən buraya Cümhurbaşkanı, dostum Süleyman Dəmirəlin dəvəti ilə qısa bir müddətli işgüzar səfərə gəlmişəm.

İlk öncə, hörmətli dostum, qardaşım Süleyman Dəmirəl, Sizi, Sizin simanızda bütün Türkiyə xalqını, Türkiyənin vətəndaşlarını həm yeni il - 2000-ci il münasibətilə, həm də bizim hamımız üçün, müsəlmanlar üçün çox əziz olan Ramazan bayramı münasibətilə təbrik edirəm və Türkiyə Cümhuriyyətinə, Türkiyə xalqına sağlıq, xoşbəxtlik, səadət və işlərində uğurlar arzulayıram.

Mənim buraya gəlməyimin məqsədi və məramını dostum, hörmətli Cümhurbaşkanı Süleyman Dəmirəl artıq söylədi. Bu, həqiqətən belədir və bunun da səbəbi ondan ibarətdir ki, Türkiyə ilə Azərbaycan arasında mövcud olan əlaqələr yüksək dərəcəli dostluq və qardaşlıq əlaqələridir. Ona görə də biz bir çox məsələlərin həm dünya, beynəlxalq məsələlərin həll olunmasında, həm bölgəmizdə olan məsələlərin həll olunmasında, başqalarında öz ölkələrimizin, öz dövlətlərimizin siyasətini müəyyən etmək üçün, yaxud da konkret tədbirlərini müəyyən etmək üçün daim məsləhətləşirik, görüşürük. Bu məsləhətlər, bu görüşlər, bu danışıqlar hər iki tərəf üçün fayda veribdir. Mən şəxsən deyə bilərəm ki, bu, Azərbaycan üçün çox faydalıdır və yeddi ilə yaxındır ki, hörmətli dostum, qardaşım Süleyman Dəmirəl Türkiyənin Cümhurbaşkanı

olduğu dövrdə mən Azərbaycan Prezidenti kimi bu görüşlərdən, bu danışıqlardan, bu məsləhətləşmələrdən həmişə böyük faydalar almışam.

Güman edirəm ki, bu müddətdə də biz bir çox məsələləri müzakirə edəcəyik. Həqiqətən bizim bölgəmizdə olan vəziyyəti müzakirə edəcəyik, ümumiyyətlə, Qafqazda indi yaranmış gərgin vəziyyət haqqında fikir mübadiləsi aparacağıq və ən əsası, Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinin sülh yolu ilə həll olunması barəsində fikir mübadiləsi, danışıqlar aparacağıq.

Bilirsiniz ki, bu problem artıq 12 ildir ki, mövcuddur. Beş il bundan öncə Azərbaycan ilə Ermənistan arasında atəşkəs sazişi, anlaşması əldə olunubdur. İndi savaşı yoxdur, atəşkəs vardır, ancaq sülh də yoxdur. Azərbaycanın torpaqlarının 20 faizi Ermənistan silahlı qüvvələrinin işğalı altındadır və bu işğal olunmuş torpaqlardan bir milyondan artıq azərbaycanlılar zorla çıxarılıblar. İndi onların tam

əksəriyyəti çadırlarda yaşayır. Bax, burada bu qarı görürəm, soyuğu görürəm. Bilin ki, Azərbaycanda da belədir. Belə bir vəziyyətdə, qışın soyuğunda, yayın istisində, yağışda, yaxud başqa hallarda çadırın içərisində bu qədər yaşamaq çox ağır bir haldır. Amma yaşayırlar, dözürlər və ümid edirlər ki, məsələ sülh yolu ilə həll olunacaqdır. Ümidlərinin də çoxu onunla bağlıdır ki, biz Türkiyə ilə bu barədə daim iş birliyi edirik.

Türkiyə birinci bizim dostumuzdur, bizim üçün ən yaxın ölkədir. Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsində Türkiyə həmişə Azərbaycanın haqq işini dəstəkləyibdir, müdafiə edibdir. Bütün beynəlxalq təşkilatlarda, hər yerdə Türkiyə hökuməti, Türkiyənin Cümhurbaşkanı həmişə Ermənistanı Azərbaycana təcavüz etmiş bir dövlət kimi qiymətləndiribdir, bildiribdir və eyni zamanda Türkiyə ATƏT-in Minsk qrupunun üzvüdür.

Bilirsiniz ki, bu məsələnin sülh yolu ilə həll

olunması ilə ATƏT məşğul olur. ATƏT də bundan ötrü hələ 1992-ci ildə Minsk qrupu yaradıbdır. Bu Minsk qrupunun üzvlərinin biri də Türkiyədir. Bir də ki, bu məsələnin həll olunmasında təkcə ATƏT-in Minsk qrupunun üzvü kimi yox, Türkiyənin iştirakı olmadan bu məsələlər tamamilə həll edilə bilməz. Çünki Ermənistanla Türkiyənin böyük bir sərhədi vardır və Türkiyə Azərbaycanın yaxın dostudur. Qafqazda olan problemlər Türkiyəsiz həll edilə bilməz.

Məsələni, mən İstanbul Zirvə görüşündə belə bir təklif irəli sürdüm ki, Cənubi Qafqazda təhlükəsizlik, sülh və əməkdaşlıq paktı yaransın. Bu paktın yaranmasında da mən bir neçə dövlətə

müraciət etdim. Birinci növbədə Türkiyəyə. Çünki Türkiyəsiz bunları etmək mümkün deyildir.

Bunların hamısına görə də mən buraya gəlmişəm. Azərbaycan xalqının Türkiyə xalqına salamını, hörmət və ehtiramını gətirmişəm və bütün Azərbaycan xalqı adından sizi və bütün Türkiyə vətəndaşlarını bu bayram günləri münasibətilə ürəkdən təbrik edirəm. Sizin hamınıza cansağlığı, yeni-yeni uğurlar arzulayıram.

Sonra prezidentlər vertolyota əyləşib, Çankaya köşkündə dövlətimizin başçısı Heydər Əliyev üçün ayrılmış "Camlı köşk" iqamətgahına yola düşdülər.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin Türkiyə Prezidenti Süleyman Dəmirəl ilə görüşü

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev Türkiyəyə qısamüddətli işgüzar səfəri zamanı yanvarın 9-da Çankaya köşkündə qardaş ölkənin dövlət başçısı Süleyman Dəmirəl ilə görüşdü.

Əziz dostu, qardaşı, Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevi mehribanlıqla salamlayan cənab Süleyman Dəmirəl respublikamızın rəhbəri ilə hər görüşündən böyük sevinc duyduğunu vurğuladı.

Dövlətimizin başçısını və bütün Azərbaycan xalqını Yeni il və müqəddəs Ramazan bayramı münasibətilə ürəkdən təbrik edən Prezident Süleyman Dəmirəl onun dəvətini qəbul edərək Ankaraya gəldiyinə görə Prezident Heydər Əliyevə təşəkkürünü bildirdi.

Cənab Süleyman Dəmirəl əmin olduğunu söylədi ki, 2000-ci ildə Qafqazın bütün ölkələrində sülh bərqərar ediləcək, Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinin sülh yolu ilə aradan qaldırılması üçün səylər daha da artırılacaq və bu münaqişə Prezident Heydər Əliyevin uzaqgörən siyasəti nəticəsində öz həllini tapacaqdır.

Respublikamızın Prezidenti Heydər Əliyev dəvətə və xoş sözlərə görə minnətdarlığını bildirdi, 2000-ci il və müqəddəs Ramazan bayramı münasibətilə hörmətli cənab Süleyman Dəmirəl, Türkiyə Cümhuriyyətini və xalqını ürəkdən təbrik etdi.

Azərbaycanın haqq işini Türkiyənin daim müdafiə etməsindən, Ermənistanın respublikamıza təcavüzünü qətiyyətlə pisləməsindən məmnunluqla söhbət açan dövlətimizin başçısı Heydər Əliyev Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinin sülh yolu ilə həll olunması üçün ATƏT-in Minsk qrupu çərçivəsində və birbaşa aparılan danışıqlardan geniş bəhs etdi. Azərbaycan-Türkiyə əməkdaşlığının hazırkı vəziyyətini bir daha yüksək dəyərləndirən prezidentlər ikitərəfli əlaqələrin bütün sahələrdə daha da möhkəmləndirilməsinin və durmadan inkişaf etdirilməsinin vacib olduğunu nəzərə çatdırdılar.

ATƏT-in İstanbul Zirvə görüşünün nəticələrini

və bu sammit keçirilən zaman Bakı-Ceyhan əsas ixrac neft boru kəməri barədə ən yüksək səviyyədə imzalanmış sazişi tarixi hadisə kimi qiymətləndirən dövlət başçıları bu kəmərin tikintisinin sürətləndirilməsi məsələsini ətraflı müzakirə etdilər.

Prezidentlər dünyada, beynəlxalq aləmdə, Qafqazda vəziyyət, Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinin sülh yolu ilə aradan qaldırılması məsələləri barədə geniş fikir mübadiləsi apardılar.

Görüşdə Türkiyənin xarici işlər naziri İsmayıl Cəm iştirak edirdi.

Elə həmin gün Türkiyə Respublikasının Prezidenti Süleyman Dəmirəl Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin şərəfinə ziyafət verdi.

Ziyafətdə Süleyman Dəmirəlin həyat yoldaşı Nəzmiyyə xanım Dəmirəl iştirak edirdi.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin Türkiyənin Baş naziri Bülənd Ecevit ilə görüşü

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev Türkiyəyə yanvarın 10-da Çankaya köşkündə Türkiyə Respublikasının Baş naziri Bülənd Ecevit ilə görüşdü.

Dövlətimizin başçısını səmimiyyətlə salamlayan Bülənd Ecevit dedi:

- Qardaş Azərbaycanın hörmətli Cümhurbaşkanı cənab Heydər Əliyevi Ramazan bayramında Türkiyədə, Ankarada görməkdən böyük məmnunluq duyuram. Möhtərəm cənab Heydər Əliyev ilə tez-tez görüşməyimiz bölgəmizdəki vəziyyət, ölkələrimiz arasındakı əlaqələrin genişləndirilməsi məsələlərinin vaxtaşırı müzakirə edilməsi baxımından çox dəyərlidir.

Hörmətli cənab Prezident, xoş gəlmisiniz!

Səmimi sözlərə görə təşəkkürünü bildiren Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev dedi:

- Hörmətli Baş nazir, əziz dostum!

Mən Ramazan bayramında Türkiyədə olmağımdan həddindən ziyadə məmnunam. Doğrudur, bu bayram günü mənim buraya gəlməyim bayram edənlərə bəlkə bir az problem yaradıbdır. Çünki biz görüşlər keçiririk, danışıqlar aparırıq. Hörmətli Cümhurbaşkanı Süleyman Dəmirəl məni Türkiyəyə dəvət edəndə dedim ki, bayram edirsiniz, bayram günü gəlib Sizin işlərinizə mane olacağam. Amma cənab Süleyman Dəmirəl dedi ki, bayram günü Sizin gəlməyiniz daha da yaxşı olacaqdır.

Hesab etdim ki, bayram günü Türkiyədə olmaq mənim üçün fəvqəladə gözəl bir işdir. Çünki biz də Ramazan bayramını qeyd edirik, amma biz bunu Sovet dövləti dağıldandan sonra edirik. O vaxta qədər bizdə din yasaq idi, Ramazan bayramını keçirmək olmazdı. Amma mənim anam, atam Ramazan ayında daim bütün ibadətləri keçirərdilər. Gənclər yox, insanların çoxu Ramazan bayramını o vaxt özləri bayram edirdilər. Ancaq həm Ramazan, həm də Qurban

bayramları dini bayramlar olduğuna görə 70 il Azərbaycanca yasaq edilmişdi. Mənim anam Ramazan bayramında yeməklər, şirin çörəklər bişirərdi.

Biz bu bayramı Azərbaycan müstəqillik qazandıqdan sonra qeyd edirik. Amma indi biz Ramazanı bir gün bayram edirik, siz isə bu bayramı üç gün qeyd edirsiniz. Türkiyə bu bayramın məkanıdır. Biz isə bu bayramda yeni adamlarıq. Ona görə də bayram günündə Türkiyədə olmaq mənim üçün çox gözəldir.

Mən çox məmnunam, Ramazan bayramı və Yeni il - 2000-ci il münasibətilə Sizi təbrik edirəm. Sizi və Sizin şəxsinizdə Türkiyə Cümhuriyyətinin hökumətini, xalqını, vətəndaşlarını təbrik edirəm. Sizə uğurlar arzulayıram.

Mən Sizinlə yaxın vaxtlarda görüşmüşdüm. Görürəm ki, ötən qısa zamanda Türkiyənin hökuməti - 57-ci hökumət çox bacarıqlı işlər aparır, çox yaxşı nailiyyətlər əldə edir, ölkənin iqtisadiyyatında çox gözəl dəyişikliklər baş verir. Türkiyənin Avropa Birliyinə üzvlüyə namizəd qəbul edilməsi Sizi sevindirdiyi qədər bizi də sevindirdi. Bu və bunun kimi bir neçə digər işlər 57-ci hökumətin vaxtında baş vermiş nailiyyətdir.

Mən bütün bunlara görə Sizi təbrik edirəm. Ümidvar olduğumu bildirmək istəyirəm ki, sizin hökumətiniz, Baş nazir olduğunuz hökumət bundan sonra da belə uğurlar əldə edəcəkdir, apardığı işləri sona çatdıracaqdır və öz fəaliyyəti dövründə Türkiyəni daha da yüksəklərə qaldıracaqdır.

Cənab Ecevit səmimi sözlərə və təbrikə görə dövlətimizin başçısı Heydər Əliyevə bir daha minnətdarlığını və təşəkkürünü bildirdi.

Prezident Heydər Əliyev və Türkiyənin Baş naziri Bülənd Ecevit İsveçrənin Davos şəhərində keçiriləcək iqtisadi forumda görüşəcəklərinə ümidvar olduqlarını vurğuladılar.

Dövlətimizin başçısı Heydər Əliyev və Türkiyənin Baş naziri Bülənd Ecevit Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinin sülh yolu ilə aradan qaldırılması, Bakı-Tbilisi-Ceyhan əsas neft boru kəmərinin tikintisinin sürətləndirilməsi, beynəlxalq aləmdə, Qafqazda vəziyyət və iki ölkəni maraqlandıran bir sıra digər məsələlər barədə ətraflı fikir mübadiləsi apardılar.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin Türkiyə Silahlı Qüvvələri Baş Qərargahının rəisi Hüseyn Kıvrıkoğlu ilə görüşü

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev Türkiyəyə yanvarın 10-da Çankaya köşkündə Türkiyə Respublikası Silahlı Qüvvələri Baş Qərargahının rəisi, ordu generalı Hüseyn Kıvrıkoğlu ilə görüşdü.

Cənab Kıvrıkoğlunu səmimiyyətlə salamlayan respublikamızın Prezidenti **Heydər Əliyev** dedi:

- Mən mətbuat nümayəndələrinin yanında Sizi və Sizin şəxsinizdə qəhrəman türk ordusunu, Türkiyə xalqını Ramazan bayramı, Yeni il münasibətilə təbrik edirəm.

sibətilə bir daha təbrik edirəm. Sizə cansağlığı, səadət, türk ordusuna böyük uğurlar arzulayıram.

2000-ci il əsrimizin sonuncu ilidir, biz XXI əsrə, üçüncü minilliyə doğru gedirik. Arzu edirəm ki, bu il də, gələcəkdə də Türkiyə daha da güclü, qüdrətli bir dövlət olsun. Türk ordusu indiyə qədər olduğu kimi, böyük öndər Atatürkün yolu ilə gedərək daha da güclənsin və Türkiyənin təhlükəsizliyinin, bölgədə sülhün, əmin-amanlığın təmin edilməsində öz xidmətlərini göstərsin.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev ilə yenidən görüşündən çox məmnun qaldığını nəzərə çarpdıran cənab **Hüseyn Kıvrıkoğlu** dedi:

-Cənab Prezident, səmimi sözlərinizə görə təşəkkür edirəm. Əziz dost və qardaş Cümhur-

başkanı hörmətli cənab Heydər Əliyev, mən Sizi Türkiyədə yenidən görməyimdən çox məmnunam. Mən də Sizi və Sizin şəxsinizdə Azərbaycan xalqını və silahlı qüvvələrinin Ramazan bayramı, Yeni il - 2000-ci il münasibətilə səmimi qəlbədən təbrik edirəm, ölkənizə sülh arzulayıram.

Söhbət zamanı beynəlxalq aləmdə, Qafqazda vəziyyət, Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinin sülh yolu ilə aradan qaldırılması, Azərbaycan ilə Türkiyə arasında ikitərəfli əlaqələrin daha da möhkəmləndirilməsi məsələləri barədə ətraflı fikir mübadiləsi aparıldı.

Prezident Heydər Əliyev cənab Hüseyn Kıvrıkoğlunu Azərbaycana rəsmi səfərə dəvət etdi. Dəvət məmnunluqla qəbul olundu.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin Türkiyə Baş nazirinin müavini Dövlət Baxçəli ilə görüşü

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev Türkiyəyə yanvarın 10-da Çankaya köşkündə Türkiyə Baş nazirinin müavini Dövlət Baxçəli ilə görüşdü.

Cənab Dövlət Baxçəlini mehribanlıqla salamlayan respublikamızın Prezidenti **Heydər Əliyev** dedi:

- Hörmətli dostum Dövlət Baxçəli, mən sizinlə görüşməyimdən məmnunam. Bilirsiniz ki,

mən Cümhurbaşkanı Süleyman Dəmirəlin dəvəti ilə Türkiyəyə qısamüddətli işgüzar ziyarətə gəlmişəm. Sizinlə görüşüb yaxından tanış olmağımdan çox məmnunam. Mən Sizi Ramazan bayramı, Yeni il - 2000-ci il münasibətilə təbrik edirəm. Sizin şəxsinizdə Türkiyə Cümhuriyyətinin hökumətini, xalqını, Sizin partiyanın üzvlərini və Türkiyənin bütün vətəndaşlarını Türkiyənin ən yaxın dostu olan Azərbaycan xalqı, vətəndaşları adından təbrik edirəm. Arzu edirəm ki, 2000-ci il Türkiyə üçün, Türkiyə xalqı üçün daha da uğurlu olsun.

Biz görürük ki, Türkiyənin yeni hökuməti çox yaxşı nəticələr əldə edir, bu hökumətin böyük nailiyyətləri vardır. Arzu edirəm ki, belə

nailiyyətlər davam etsin, hökumətiniz apardığı işləri sona qədər davam etdirə bilsin və daha yeni nailiyyətlər qazansın.

Türkiyə-Azərbaycan dostluğu, qardaşlığı Sizə məlumdur. Bu dostluq, qardaşlıq münasibətləri Azərbaycan üçün çox böyük əhəmiyyət daşıyır və ön sırada durur. Azərbaycan öz dövlət müstəqilliyini əldə etdikdən sonra qardaş Türkiyə ilə əlaqələr daim inkişaf etmiş, möhkəmlənmişdir. Türkiyə dövlətinin hörmətli Prezidenti, Baş naziri, Baş nazirin müavinləri, millət vəkilləri həmişə Azərbaycana dostluq, qardaşlıq münasibətləri göstərirlər. Azərbaycanda da Türkiyəyə dost və qardaş münasibəti bəsləyirlər. Ona görə də Azərbaycan xalqı Türkiyəni həmişə sevir və sevecəkdir. Mən bu xoş arzularımı Sizə bildirmək istəyirdim.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev ilə görüşündən çox məmnun qaldığını nəzərə cərpdirən cənab **Dövlət Baxçəli** dedi:

- Hörmətli Prezident, mən Sizinlə görüşümdən böyük şərəf duyduğumu bildirirəm. Zati-aliləri, mən Sizi və Sizin şəxsinizdə qardaş Azərbaycan xalqını müqəddəs Ramazan bayramı və 2000-ci il münasibətilə təbrik edirəm, Azərbaycan xalqına səadət arzulayıram.

Zati-aliləri, mən onu da deməliyəm ki, bizim qəlbimizdə Azərbaycanın xüsusi yeri vardır. Azərbaycan müstəqil bir dövlət olduqdan sonra respublikanızda gedən demokratik prosesləri və Sizin rəhbərliyinizlə hüquqi demokratik dövlət quruculuğu sahəsində görülən işləri biz yüksək qiymətləndiririk. Türkiyə hər zaman Azərbaycanla bərabər olmağı arzulamışdır və bundan sonra da həmişə olacaqdır.

Bizim Azərbaycanda könül bağımız, can bağımız vardır. Zati-alinizin Cümhurbaşkanlığı dövründə Azərbaycanda irəliyə doğru çox böyük addımlar atılmışdır. Biz cənab Heydər Əliyevin xidmətləri sayəsində İstanbulda imzalanmış Bakı-Ceyhan əsas ixrac neft boru kəməri barədə sazişi yüksək dəyərləndiririk və hesab edirik ki, bu kəmərlər ölkələrimiz arasındakı əməkdaşlığı

daha da möhkəmləndirəcək, bölgədə sülhün, əmin-amanlığın bərqərar edilməsinə kömək göstərəcəkdir.

Zati-aliləri, mən Sizi Türkiyədə görməkdən məmnunluq duyduğumu bir daha bildirmək istəyirəm.

Səmimi sözlərə görə cənab Baxçəliyə təşəkkür edən dövlətimizin başçısı Heydər Əliyev Ermənistanın Azərbaycana təcavüzü nəticəsində torpaqlarımızın 20 faizinin işğal altında olmasından, bir milyondan çox vətəndaşımızın yerindən-yurdundan zorla qovularaq çadırlarda ağır şəraitdə yaşamasından, bu münaqişənin sülh yolu ilə aradan qaldırılması üçün ATƏT-in Minsk qrupu çərçivəsində və birbaşa aparılan danışıqlardan söhbət açdı.

Görüşdə beynəlxalq aləmdə, Qafqazda vəziyyət, Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinin sülh yolu ilə həll edilməsi, Bakı-Ceyhan əsas ixrac neft boru kəmərinin tikintisinin sürətləndirilməsi və ölkələrimizi maraqlandıran bir sıra digər məsələlər barədə geniş fikir mübadiləsi aparıldı.

Prezident Heydər Əliyev cənab Dövlət Baxçəlini Azərbaycana rəsmi səfərə dəvət etdi. Dəvət məmnunluqla qəbul olundu.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev Türkiyəyə qısamüddətli işgüzar səfəri zamanı yanvarın 10-da Ankarada Gülhanə Tibb Akademiyasında 1999-cu ilin aprelində ABŞ-ın Klivlend şəhərindəki klinikada ürəyində aparılmış cərrahiyyə əməliyyatından sonrakı reabilitasiya dövrünün başa çatması ilə əlaqədar plana uyğun surətdə müayinədən keçdi.

Aparılan müayinənin nəticələri Prezident Heydər Əliyevin ürək-damar sisteminin tam bərpa olunduğunu göstərdi.

Vətənə yoladüşmə mərasimi

Türkiyə Respublikasının Prezidenti Süleyman Dəmirəlin dəvəti ilə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin Türkiyə Respublikasına qısamüddətli işgüzar səfəri yanvarın 10-da başa çatdı.

Prezident Heydər Əliyev və Prezident Süleyman Dəmirəl Ankaranın Esenboğa hava limanına gəldilər.

Dövlət başçıları hava limanının şərəf salonunda Azərbaycanın, Türkiyənin və xarici ölkələrin Ankarada akkreditə olunmuş jurnalistləri qarşısında bəyanatla çıxış etdilər.

Türkiyə Prezidenti Süleyman Dəmirəlin bəyanatı

- Qardaş, qonşu və dost Azərbaycanın dəyərli Cümhurbaşkanı, əziz qardaşım, hörmətli Heydər Əliyevin qısamüddətli işgüzar səfəri artıq başa çatır. İndi onlar Azərbaycana dönmək ərafəsindədirlər. Ziyarət qısamüddətli idi, amma zaman və faydalılığı baxımından fəvqəladə bir ziyarət idi. İkitərəfli əlaqələrimiz və bölgədəki vəziyyət barəsində qarşılıqlı danışıqlar, fikir mübadiləsi apardıq.

Ölkələrimiz arasındakı ikitərəfli əlaqələr mükəmməldir. Bu əlaqələrin daha da yaxşı inkişaf etdirilməsi qərarındayıq. Bölgədəki ən əsas məsələ, təbii ki, Qafqazda sülhün yaradılmasıdır. Qafqazda sülh üçün Türkiyə sülhə fəvqəladə səmimi dəstəklərini hər zaman vermişdir və verməyə də davam edəcəkdir. İstər Qafqazın, istərsə də Orta Asiyanın Avrasiya qitəsi olaraq bir-birinə daha çox yaxınlaşması, qaynayıb-qarışması məsələsində neft, qaz boru xətlərinin inşasının gerçəkləşdirilməsi çox böyük əhəmiyyət daşımaqdadır. İstanbulda 19 noyabr tarixində imzalanmış anlaşmaların tam həyata keçirilməsi üçün səylər sərf edirik. Bu işdə də qərarlı olduğumuzu təkrarən dünyaya bildirmək istəyirəm. Bütün bunları müza-

kirə etdik. Ümumiyyətlə, bu səfər iki ölkənin münasibətlərinə yararlı, bölgədə sülhə yararlı bir ziyarət olmuşdur.

Mənim sizə söyləmək istədiyim bu qədər.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin bəyanatı

- Dəyərli mətbuat nümayəndələri, xanımlar, cənablar!

Əziz qardaşım, dostum, Türkiyənin Cümhurbaşkanı Süleyman Dəmirəlin dəvəti ilə mən dünən Ankaraya, Türkiyəyə gəlmişəm və indi də artıq yola düşürəm, Bakıya dönürəm. Mən bu dəvətə görə və burada mənə göstərilən çox böyük dostluq, mehribanlıq, qardaşlıq münasibətinə görə dostum, qardaşım, Cümhurbaşkanı Süleyman Dəmirələ təşəkkürümü bildirirəm.

Türkiyəyə hər dəfə gəlmək mənim üçün böyük bir hadisədir, yəni böyük bir sevinc hadisəsidir. Bu dəfə mən Türkiyəyə mübarək Ramazan bayramı günü gəlmişəm. Mən bir tərəfdən rahatlıqsız idim ki, Ramazan bayramı zamanı - insanlar bayram edib, istirahət etdiyi zaman mən buraya gəlib bu istirahətə mane olacağam. Amma eyni zamanda düşündüm ki, bu Ramazan bayramını Türkiyədə çox gözəl keçirirlər. Bizdə, Azərbaycanda Ramazan bayramı 7-8 il bundan öncə bərpa olunubdur. Ondan öncə, Sovetlər Birliyi dövründə Azərbaycanda din qadağan, yasaq olunduğuna görə, Ramazan bayramı da dini bayram olduğuna görə bu, qadağan idi. İndi isə insanlar çox qısa bir zamanda öz dinini dəstəklədi, aldı və Ramazan bayramı da keçirilir. Amma Türkiyədəki kimi yox.

Mən televiziya vasitəsilə baxdım: insanlar nə qədər sevinirlər, mahnılar söyləyirlər, rəqslər edirlər. Mən bu gün 10 dəqiqə televiziya baxdım. Bir azəri mahnısını çox gözəl oxudular və rəqs etdilər. Mənim ürəyim sevindi. Ona görə də məhz bu gün - Ramazan bayramı günü burada olmağım məni daha da sevindirmişdir.

Ancaq təbiidir, mənim ziyarətim gəzmək üçün, istirahət üçün deyil. Mənim ziyarətim hər dəfə işlər

görmək üçündür və dostum, qardaşım Süleyman Dəmirəl də elədir, gecə də, gündüz də çalışır. Onun üçün bayram da yoxdur, bazar da yoxdur, başqa günlər də yoxdur. Ona görə biz dünən də, bu gün də görüşüb çox dəyərli söhbətlər, danışqlar apardıq. Mənim ən əsas danışqlarım, söhbətlərim hörmətli Cümhurbaşkanı Süleyman Dəmirəl ilə oldu. O, bəyan etdiyi kimi, biz ölkələrimiz üçün vacib olan bir neçə məsələləri ortaya qoyduq, fikir mübadiləsi apardıq. Bunların içində birinci növbədə Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinin sülh yolu ilə həll edilməsi və Azərbaycanın işğal edilmiş torpaqlarının azad olunması, köçkünlərin, qaçqınların öz yerinə qayıtması məsələsidir. Biz bu məsələni noyabr ayında ATƏT-in İstanbul Zirvə görüşündə də çox geniş müzakirə etmişdik - həm hörmətli Süleyman Dəmirəl ilə, həm də Prezident Klinton ilə, Prezident Şirak ilə, digərləri ilə. Ancaq yenidən tələbat var idi ki, Türkiyə ilə Azərbaycan bu gün bu məsələni bir daha dəyərləndirsinlər, bu məsələ haqqında nə ediləcəkdir - eyni fikirdə olsunlar.

Məmnunam ki, həmişə olduğu kimi, indi də Türkiyə Azərbaycanı dəstəkləyir. Biz bu barədə eyni fikirdəyik və fikrimiz də bundan ibarətdir ki, bu il, yəni 2000-ci ildə mütləq sülh yaransın, Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ problemi sülh yolu ilə həll olunsun. Mən bu danışqlardan çox məmnunam və çox məmnunluqla Bakıya dönürəm.

Bakı-Ceyhan boru xəttinin yaranması haqqında biz beş il çalışdıq, beş il vuruşduq - birlikdə, Azərbaycan-Türkiyə. Nəhayət, ortaya gətirdik, nail olduq və İstanbul zirvə görüşü zamanı bu anlaşma çox böyük təntənə ilə imzalandı. Bu, dünyada böyük bir hadisə kimi qiymətləndirilibdir. Ancaq indi biz bir mərhələni keçdik. İkinci mərhələ praktiki işlər, yəni bu boru xəttinin inşasına başlanmasıdır. Biz bu barədə də danışdıq, fikir mübadiləsi apardıq.

Bizim heyətlər görüşüblər və bu ayın 21-22-də İstanbulda Türkiyə-Azərbaycan-Gürcüstan heyətləri görüşəcəklər və güman edirəm, inanıram

ki, orada bütün məsələlər həll olunacaq, çözüləcəkdir və biz işə başlayacağıq. Bunu etmək lazımdır. Çünki nə qədər ki, Bakı-Ceyhan boru xətti haqqında, neft kəməri haqqında hazırlıq gedən zaman bizlərə çox əngəl edənlər var idisə, indi də var. Bunlar indi tükənməyiblər. Bəziləri də belə şeylə yayırlar ki, "imzalandı, amma həyata keçirilmir. Bu, real deyil, filan deyil". Amma mən bu gün də bəyan edirəm ki, imzalanan anlaşma həyata keçiriləcəkdir və bu əsrin böyük boru xəttini biz yaradacağıq. Buna heç şübhə yoxdur.

Başqa ikitərəfli münasibətləri də danışdıq, müzakirə etdik. Burada heç bir problem yoxdur. Kiçik məsələlər meydana çıxır: hansısa məmur nəse etmədi, ya etdi, filan. Amma əsas ondan ibarətdir ki, Türkiyə ilə Azərbaycan arasında olan dostluq, qardaşlıq əlaqələri hər gün, günü-gündən genişlənir, inkişaf edir və insanların bunu inkişaf etdirməsi nə qədər önəmlidirsə, o qədər də dövlətlərin, hökumətlərin bu işi həmişə əlində saxlaması, daha da çox dəstək verməsi və öz tərəflərindən lazımı tədbir görməsi vacibdir. Biz Azərbaycanda bunu edirik. Türkiyə də edir. Amma bir çox məsələləri daha da sürətlə irəliyə aparmaq üçün görüşmək lazımdır, danışmaq lazımdır.

Mən bu gün hörmətli Baş nazir Bülend Ecevit ilə də görüşdüm. Bu barədə, dediyim sözlər, məsələlər haqqında çox ətraflı söhbət etdik. Sonra Baş nazirin müavini hörmətli Dövlət Baxçəli ilə görüşdük. Onunla da məsələlər ətrafında çox geniş söhbətlər apardıq. Silahlı Qüvvələrin Baş Qərargahının rəisi hörmətli Hüseyn Kıvrıkoğlu ilə görüşdük. Onunla da bizim iş birliyimiz haqqında danışqlar apardıq.

Mən bütün bu görüşlərdən, danışqlardan çox məmnunam. Hesab edirəm ki, bu Azərbaycan üçün faydalıdır. Düşünürəm ki, Türkiyə üçün də faydalıdır və Türkiyə-Azərbaycan dostluğu, qardaşlığı üçün də faydalıdır.

Mən Sizə, əziz dostum, bir daha təşəkkür edirəm və üzr diləyirəm ki, mən Sizə bu bayram günü bir az əziyyət verdim. Sağ olun.

Türkiyə Prezidenti Süleyman Dəmirəl əziz dostu və qardaşı, Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev ilə təyyarənin pilləkəni yanında səmimiyyətlə sağollaşdı.

Respublikamızın rəhbərini yola salanlar arasında Ankara valisi Yəhya Gur, Azərbaycanın Türkiyədəki səfiri Məmməd Əliyev və digər rəsmi şəxslər var idi.

Səfər başa çatdı

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev həmin axşam Bakıya qayıtdı.

Dövlətimizin başçısı Heydər Əliyev Binə hava limanında jurnalistlərin suallarına cavab verdi.

Müxbir: Cənab Prezident, xahiş edirəm, səfəriniz haqqında qısa da olsa məlumat verəsiniz.

Heydər Əliyev: Çox gözəl təəssüratım var. Hər dəfə Türkiyəyə gedəndə çox gözəl təəssüratlarla geriye dönürəm. Bilirsiniz, bu dəfə mən Türkiyədə cəmi 24 saatdan da az olmuşam. Ancaq bu müddətdə çoxlu görüşlərimiz, danışqlarımız olubdur. Bunların hamısı da çox əhəmiyyətlidir.

Türkiyədə bayramdır. Azərbaycanda Ramazan bayramı bir gün, amma Türkiyədə üç gün qeyd edilir. Orada bu gün də bayramdır, dünən də bayram idi. İnsanlar orada çox gözəl bayram edirlər, mahnılar oxuyurlar, rəqs edirlər, bir-birini ziyarət edirlər.

Bilirsiniz, yaqın Türkiyə televiziya kanalları veribdir. Türkiyənin Prezidenti, mənim əziz dostum, qardaşım, hörmətli Süleyman Dəmirəllə çox ətraflı görüşlərimiz, danışqlarımız olubdur. Türkiyənin Baş naziri hörmətli cənab Bülend Ecevitlə, Baş nazirin müavini hörmətli cənab Dövlət Baxçəli ilə, Türkiyə Silahlı Qüvvələri Baş Qərargahının rəisi hörmətli cənab Hüseyn Kıvrıkoğlu, xarici işlər naziri hörmətli cənab İsmayıl Cəm ilə çox məsələləri müzakirə etmişik. Mən bütün bu danışqlardan, müzakirələrdən məmnunam. Ona görə də, görürsünüz, yaxşı əhval-ruhiyyə ilə gəlmişəm.

Sual: Cənab Prezident, Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin sülh yolu ilə həll edilməsi barədə danışıqlar hansı səviyyədədir?

Cavab: Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin sülh yolu ilə həll olunması barədə danışıqlar davam edir. Biz bu danışıqları aparırıq və aparacağıq.

Sual: Cənab Prezident, Gürcüstan neft şirkəti ilə danışıqlar apara bildinizmi?

Cavab: Gürcüstan neft şirkəti ilə danışıqlar aparılmır, ancaq biz - Türkiyə, Azərbaycan və Gürcüstan qərar qəbul etmişik, yanvar ayının 21-22-də nümayəndə heyətlərimiz görüşəcəklər, maneçilik edən məsələləri aradan qaldıracaqlar və Bakı-Ceyhan neft kəməri tikiləcək, vaxtında işə başlayacaqdır.

Sual: Gürcüstanın irəli sürdüyü tələbləri biz qəbul edəcəyik?

Cavab: Dedim ki, nümayəndə heyətlərimiz orada görüşüb danışıcaqlar.

Sual: Cənab Prezident, Türkiyə ilə Ermənistan arasında yolların açılması barədə söhbət oldumu?

Cavab: Yox, olmadı və olmaz. Çünki Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsi hələ ki, həll olunmayıb, Türkiyə Ermənistana nə yol açacaqdır, nə diplomatik əlaqələr quracaqdır. Türkiyə bunu dəfələrlə bəyan edibdir. Bu, çox prinsipial məsələdir.

Sual: Cənab Prezident, Şevardnadze Ankaraya niyə gəlmədi, dəvəti qəbul etmədi?

Cavab: Hansı dəvəti?

Müxbir: Sizə verilən məktub ona da verilmişdi.

Heydər Əliyev: Mən Türkiyəyə o məktuba görə getməmişəm. Elə bilirsiniz ki, mən o məktuba görə oraya getmişəm? Yox. Mən bu məktuba görə oraya niyə gedirəm? Məktuba görə telefonla danışdıq. Siz burada səhv edirsiniz.

Cənab Süleyman Dəmirəl mənə danışdı ki, yanvarın 15-də onun Gürcüstana rəsmi səfəri olacaqdır. Ancaq mənim Türkiyəyə səfərim heç də həmin məktubla əlaqədar deyil. Məktub xırda bir şeydir.

Sual: Cənab Prezident, Süleyman Dəmirəlin Gürcüstana səfəri Bakı-Ceyhan boru kəməri ilə əlaqədar yaranan anlaşmazlıqla bağlı deyil ki?

Cavab: Yox. Bu, əvvəldən planlaşdırılmış səfərdir.

Sual: Cənab Prezident, üzr istəyirəm, burada çox söz-söhbətlər gəzir ki, Siz Gülhanəyə baş çəkmişiniz, orada həkimlərlə görüşmüşünüz. Siz bunu təkzib edə bilərsinizmi?

Cavab: Birincisi, bunlar yalandır. İkincisi, sən poliklinikaya gedirsən, yoxsa yox? Sən də, o da, başqası da gedir. İndi bunu niyə bir problem edirsiniz?

Müxbir: Biz etmirik, istəyirik ki, Siz təkzib edəsiniz.

Heydər Əliyev: Nəyi təkzib edim? Sizin uydurduqlarınızın hamısını təkzib edirəm.

Müxbir: Cənab Prezident, Təbriz Universitetinin professoru Çehreqani müraciət edib və Sizdən incikliyi bildirib.

Heydər Əliyev: Bilirsən, mən sizə deyirəm, o yalanları danışmayın. Azərbaycan ilə İran arasında əlaqələri gərginləşdirmək istəyən bizim içimizdəki bəzi yaramaz qüvvələr - mən indi bunu əsəbiliklə deyirəm - ortaya problem çıxarırlar, hansı ki, yoxdur. Prezidentin mətbuat xidməti iki-üç gün bun-

dan əvvəl bu barədə məlumat veribdir. Birincisi, Çehreqaninin nə məktubu, nə də buraya gəlmək arzusu var. İkincisi, Azərbaycandan gündə nə qədər adam Təbrizə, Tehrana müalicə olunmaq üçün gedir. İndi İranda tibbi xidmət və tibbi işlər çox ölkələrdən yüksəkdir, Azərbaycandan qat-qat yüksəkdir. Buradan gedib Tehrandə ürək-damar cərrahiyyə əməliyyatı keçirirlər, başqa müalicələr alırlar. İndi nə olubdur ki, müalicə almaq üçün buraya gəlsinlər? Bunu sizin dostlarınız yayırlar. Sən hansı qəzətdənsən?

Müxbir: Cənab Prezident, mən "Turan" agentliyindənəm, müraciət ediblər.

Heydər Əliyev: Elə bu işlərin çoxunu "Turan" yayır. Bunları "Turan" yayır. Belə bir iş yoxdur, hamısı yalandır. Sağ olun.

Dövlətimizin başçısı Heydər Əliyevi Binə hava limanında Milli Məclisin sədri Murtuz Ələsgərov, Baş nazir Artur Rəsizadə, Prezidentin İcra Aparatının rəhbəri Ramiz Mehdiyev, Türkiyənin ölkəmizdəki səfiri Qədiri Ecvet Tezcan, digər rəsmi şəxslər qarşıladılar.

**Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab
Heydər Əliyevin
Türkiyə Respublikasına işgüzar səfərinin
P R O Q R A M I
(Ankara, 9-10 yanvar 2000-ci il)**

9 yanvar, bazar

- 16.00 Ankara şəhərinin Esenboğa hava limanına eniş
Qarşılayır: Türkiyənin Prezidenti cənab Süleyman Dəmirəl
- 16.30 Vertolyotla “Çamlı köşk”ə” gediş
- 19.00-19.30 Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab Heydər Əliyevin
Türkiyə Respublikasının Prezidenti cənab Süleyman
Dəmirəl ilə təkbətək görüşü
- 19.30 Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab Heydər Əliyevin
Türkiyə Respublikasının Prezidenti cənab Süleyman
Dəmirəl ilə axşam yeməyi

10 yanvar, bazar ertəsi

- 14.00 Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab Heydər Əliyevin
Türkiyə Respublikası Silahlı Qüvvələri Baş Qərargahının rəisi
cənab Hüseyn Kıvrıkoğlu ilə görüşü
(“Çamlı köşk”)
- 15.00 Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab Heydər Əliyevin
Türkiyə Respublikası Baş nazirinin müavini, Dövlət naziri
cənab Dövlət Baxçəli ilə görüşü
(“Çamlı köşk”)
- 16.00 Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab Heydər Əliyevin
Türkiyə Respublikasının Baş naziri cənab Bülənd Ecevit ilə görüşü
(“Çamlı köşk”)
- 17.30 “Çamlı köşk”dən Ankara şəhərinin “Esenboğa” hava limanına gəliş
- 17.45 Ankara şəhərinin “Esenboğa” hava limanından Bakıya uçuş
Yola salır: Türkiyə Respublikasının Prezidenti cənab Süleyman Dəmirəl

MÜNDƏRİCAT

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin

Türkiyəyə işgüzar səfəri (31 oktyabr-2 noyabr 1999-cu il)3

- Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev 1999-cu il
Atatürk Beynəlxalq Sülh Mükafatına layiq görülmüşdür5
- Türkiyə Prezidentinin dəvəti ilə 11
- Qardaş qardaşa dayaqdır 69
- Minnətdarlıq və iftixar hissi ilə 95
- Dost elindən doğma yurda 113
- Türkiyə mətbuatının səhifələrində 119
- Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin Atatürk
Beynəlxalq Sülh Mükafatı ilə təltifinə dair əlavə materiallar127

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin

Türkiyəyə qısamüddətli işgüzar səfəri (27-29 noyabr 1999-cu il) 155

- Ətraf mühitin keşiyində157
- İsparta görüşləri179

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin

Türkiyəyə qısamüddətli işgüzar səfəri (9-10 yanvar 2000-ci il)231

- İşgüzar dialoq davam edir233

Or
Öz
Pe
Po
Po
Ra
Ro
Ru
Ru

SS
Str
Su
Şə
Şu
Ta
Tb
Te
Tü
Tü
Uk
Va

Va
Va
Ya
Ye
Yı

**Kitab Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Katibliyi
tərəfindən hazırlanmışdır**

**Kitabın hazırlanmasında
AzərTAc-ın materiallarından istifadə olunmuşdur**

